

Orizont 44

AMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR 44 (1131) 4 NOIEMBRIE 1988 • SERIE NOUĂ. ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

TEZELE PENTRU PLENARA C.C. AL P.C.R., PROGRAM DE ACȚIUNE AL INTREGULUI POPOR

PROPRIETATEA SOCIALISTĂ — BAZA PROGRESULUI ECONOMICO-SOCIAL

Un moment esențial al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate îl constituie creșterea, perfecționarea și dezvoltarea continuă a proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție. Proprietatea socialistă stă la baza creșterii venitului național și a avuției întregii națiuni, a creării condițiilor necesare ridicării bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii și, tocmai de aceea, polarizează interesul și preocupările teoretice, politice și practice.

„Consider, sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în Tezele din aprilie 1988, că se impune să avem permanent în vedere că proprietatea socialistă de stat și cooperatistă reprezintă singura bază trainică pentru progresul economico-social și făurirea cu succes a socialismului și comunismului”.

Proprietatea socialistă sau relațiile socialiste de proprietate reprezintă totalitatea raporturilor ce se stabilesc între membrii societății în legătură cu apropierea, însușirea economică — apartenența, posesiunea, folosința și dispoziția socială — a mijloacelor de producție și a rezultatelor producției, fie de către societate în ansamblul său, fie de către diferite grupuri de producători socialiști. Relațiile de proprietate se constituie într-un subsistem, într-un complex de relații economice în cadrul întregului sistem social al relațiilor de producție și reproducție socială și nu un subsistem oarecare, el „blocul central, axul principal al întregului sistem de relații economice”. (Vezi: Aurel Neguțu, „Proprietatea socialistă în România”, București Editura Politică, 1987, p. 80) Asadar, ca subsistem esențial proprietatea socialistă reprezintă esența tuturor relațiilor economice din producție, repartiție, schimb și consum. Ca-

racterul și forma însușirii (aproprierii) mijloacelor de producție determină caracterul și forma însușirii produselor. Repartiția este, înainte de toate, repartiția mijloacelor de producție între membrii societății. Obiectul schimbului de produse este de fapt obiectul proprietății aflat într-un anumit moment al mișcării sale economice. De asemenea, în cadrul consumului neproduciv, produsele devin, așa cum scria Marx, „obiecte ale însușirii individuale”.

Prin conținutul lor, relațiile socialiste de proprietate se disting principal de toate formele de proprietate cunoscute în istoria societății umane și îndeosebi de proprietate privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție. Astfel, în primul rând, apropierea socială comună a mijloacelor de producție de către oamenii muncii este o apropiere socială, și nu de clasă, proprietatea socialistă avind deci un anumit caracter național, fapt care stă la baza unității de interese ale diferitelor categorii sociale. În al doilea rând, dacă proprietatea privat-capitalistă presupune separarea ei de muncă, apropierea mijloacelor de producție realizându-se prin intermediul muncii străine, salariale, socialismul presupune unitatea indisolubilă dintre proprietate și mun-

că. Așa cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul al XIII-lea al P.C.R., socialismul îi este specifică „proprietatea comună a oamenilor muncii”. Aceste deosebiri esențiale oglindesc superioritatea proprietății socialiste față de formele presocialiste de proprietate, superioritate care stă la baza unor importante avantaje ale producției (reproducției) socialiste, îndeosebi în ce privește dezvoltarea echilibrată și proporțională a forțelor productive în profil teritorial și de ramură, precum și în domeniul conducerii și organizării producției, pentru stimularea inițiativei și creativității oamenilor muncii și promovării rapide a progresului tehnic actual în toate sectoarele de activitate. Fructificarea reală a superiorității proprietății socialiste nu este un proces linear și nu se realizează de la sine. Sint necesare, în permanență, premise atât de ordin obiectiv — perfecționarea unor pirghii sau componente ale mecanismului economico-financiar în concordanță cu acțiunea legilor economice obiective —, cât și pe planul conștiinței economice a societății noastre, în care conștiința proprietății socialiste trebuie să ocupe locul primordial, să determine atitudinea și acțiunea oamenilor muncii

ca proprietari, producători și beneficiari.

Datorită condițiilor concret-istorice (referitoare îndeosebi la gradul de concentrare a producției) din primele etape ale procesului revoluționar din țara noastră, proprietatea socialistă a apărut atât prin naționalizarea principalelor mijloace de producție, cât și pe calea cooperativizării, îmbrăcând deci două forme — de stat (a întregului popor) și cooperatistă. Ambele forme sînt, în esența lor, de același tip, excluzând exploatarea și dominația omului de către om, precum și împărțirea oamenilor în proprietari și non-proprietari. În prezent, asistăm la derularea unui proces complex de omogenizare a proprietății socialiste cu caracter economic, tehnico-material și social. Acest proces cuprinde: adîncirea caracterului social, reducerea treptată a gradului de eterogenitate și apropierea în planuri superioare a conținutului material, tehnic și valoric al obiectului material al proprietății socialiste din industrie, agricultură și celelalte sectoare ale vieții materiale și social-culturale;

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

(Continuare în pag. 3)

Act de profundă dreptate națională

Eveniment de importanță crucială în istoria noastră națională, făurirea statului român unitar a încununat lupta consecventă și neobosită a poporului român pentru libertate, unitate și independență. Desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează, în modul cel mai categoric, faptul că Unirea cea Mare din 1918 nu a fost efectul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerii la masa tratatelor diplomatice, ci rezultatul unui proces legitim, obiectiv de afirmare și dezvoltare socială, rodul luptei hotărâte a maselor largi populare, a fost un act de profundă dreptate națională. Întreaga desfășurare a evenimentelor din toamna anului 1918, moment de maximă încredare, dar și de apoteoză al năzuințelor românilor de unitate națională, învederează ca-

racterul plebiscitar, democratic al înfăptuirii statului național unitar român.

Revoluția burghezo-democratică din toamna anului 1918 a dus la prăbușirea monarhiei habsburgice și a dat un impuls hotărât luptei poporului român pentru desăvîșirea unității sale național-statale. Peste tot, în provinciile românești aflate sub stăpînirea habsburgică, autoritatea vechiului regim austro-ungar este înlăturată prin lupta revoluționară a muncitorilor, țărănilor și intelectualilor. La sfîrșitul lunii octombrie, în cadrul unei mari manifestații populare, la care participă locuitorii orașului și ai satelor învecinate, soldații și ofițerii români din garnizoană, se întemeiază Con-

siliul militar național român, în frunte cu dr. Aurel Cosma. Demonstrații asemănătoare au loc în toate centrele importante din Banat și Transilvania. La 1 noiembrie 1918, soldații înarmați de pe front, muncitorii și aproape întreaga populație a Lugojului, în cadrul unei grandioase întruniri, înlătură însemnele vechii stăpîniri, revendică încetarea războiului și libertatea națională. La sate, sub impulsul luptei proletariatului, țărănimii va declanșa mișcări puternice împotriva autorităților comunale, a moșierilor, arendașilor, comercianților și a altor elemente exploatare. Soldații înarmați de pe front, alături de țărănimii săracă, alungă autoritățile vechiului regim asu-

dr. Ioan MUNTEANU

(Continuare în pag. 3)

Înțepătura toamnei

O supremă conștientizare a bucuriei izbîndirii pe câmpul gliei străbune e prilejul, în fiecare an, de sărbătorire „zilei recoltei”. În prilejul însemnății tradiționale manifestări e grăitor, în mod deosebit, Mesajul tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU adresat țărănimii cooperatiste, lucrătorilor din întreprinderile agricole de stat, mecanizatorilor și specialiștilor, tuturor oamenilor muncii din agricultură, cu prilejul „zilei recoltei”, în acest an. Secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, etichetă noii revoluții agrare din țara noastră, prezintă date deosebite privind bilanțul realizării din agricultura noastră, în anul 1988 și evidențiază posibilitățile de creștere simțitoare a producției la nivelul cerințelor actuale, care reclamă înfăptuirea tuturor lucrărilor necesare pentru o bună gospodărire a întințului — avuția națională cea mai de preț a întregului popor.

Sob ecloada luminoasă a producției agricole superioare, în această toamnă, și a prilejului bogatelor recolte din țară — în cinstea celei de-a 20-a aniversări a victoriei de liberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă la Congresul al XIII-lea al partidului — e intronată în toamnă, tezaurizîndu-se sufletul cu simțămîntul biruinței pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

ORIZONT

DORINA ITUL CRING — Din Ciclul „Toamnă”

Neprecăuși,
Unde cauți,
Luptă flauți
Cu oboli!

Malci, la raclă,
Îl pun lui
Albă faclă
Și cătuți;
Iar în umbră
De zi sumbră,
Se adumbră
Ochi căprul.

Doamna plinsă,
Isabelle,
E deplinsă
Lingă el.
Joc, mihuire,
'Ntr-o uniro
La turnire
Și duel!

Și-acum, vatea,
Cal neprost,
Ce-mi știi calea
Pe de rost!
Hai, ca unul,
La străbunul
Fief și bunul
Nostru rost!

Tu, ovăz (bre,
Ce festin!)
Eu, să-l văz pro
Celestin,
Ce mă perle
Și mă sperie
(Ce mizerie!)
'N grai lefin, —

În acesta,
Cu dichis,
Punind gesta
Mea în scris,
Spre folosul
Nostru, -n Josul
Și pe dosul
Altui scris.

Căci ignobil
E să scrii,
Ditai nobil
Cu-armoarii;
Mai cu sete
Pul pecete,
Căci faci pete
Cind subscril!

24—26 iunie 1828

epigramă (dintr-o Antologie
a de „pațu”, nu-l includem
de „cu pete”
rege al Franței între
corg Brandes, Principalele
XIX-lea, Ed. Univers, 1978,
25, — cu caracter, în ocu-

e „roșu” (heraldic),
sensul, pasămite, de „mar-

editevală.
ucere și comentarii
Șerban FOARȚĂ

urul ei întunecat. Dar, în
ca un copil al lumii
cme însoțită și vreme
an și prăbușire, numai
...), la doar câteva ore
ie și cu conștiința cla-
me, după ce lumea pro-
ru mine, iar patria mea
struge... Socotese de
la timp și cu demultate
pirituală a însemnat în-
deplină, iar libertatea
preț pe acest pămînt. Îl
te-le dat să mai apuce
il prea nărbădător, le-o
942.

ură filă, într-o singură
că, la gură, e mai bine
ri”, trăind în lumea de
ememora. Abia apoi, în
sti, cu o uimire tristă în
l, a răspunsul pentru
întrebarea. În așteptare.

Adriana BABEȚI

DE IERI. Editura Uni-
Vasta, prefață de Victor

RA, strada RODNEI L
nuscritele nepublicate
ic la P.T.T.R.
Index: 42 907

Recitindu-l pe Rebreanu

1. De vreo cîțiva ani, facla tipărește o serie de clasici îngrijită de cercetători literari remarcabili. G. Coșbuc (aparatură critică de Olimpia Berca), Anton Fann (Livius Petru Bercea), Grigore Alexandrescu (Doana Comloșan), Ion Vinea (Lunaticii: Ionel Funeriu), Liviu Rebreanu (Răscala: Ioan Vultur) și din nou Liviu Rebreanu (Ion: Smaranda Vultur) sînt cărțile și numele care marchează revirimentul editorial timișorean. Cunoscuți mai ales ca teoreticieni autori ai unor dificile lucrări de specialitate semnatarii tabelului cronologic introductiv și ai crestomației critice finale propun, dacă nu o imagine nouă a operei, cel puțin lectură vie, incitantă.

2. Demna de interes nu sînt pare, în acest sens, ultima apariție: Ion în îngrijirea Smarandei Vultur. Autoarea a unor studii de teorie literară publicate atît la noi cît și peste hotare, cercetătoare remarcabilă a lui Eminescu, Blaga, Mircea Eliade, dar și a unor contemporani (Bănuțescu, Mircea Ivănescu) Smaranda Vultur regăsește acele texte esențiale menite a-l pune în lumină pe marele scriitor. Din tabelul cronologic își permit să reproducă această scrisoare a lui Părvan către autorul lui Ion, datată 11 XII 1920: „Am citit opera dumitale pagină de pagină. Este una din creațiile cele mai puternice pe care le-a dat literatura noastră în ultimele două decenii. Sobrietatea, obiectivitatea și sinteza monumentală a inspirației, dispoziția de suflet dominator melancolică (aproape primitiv antică) a întâmplărilor și soartei omenești dau operei D-tale caracterul și valoarea artistică general omenească, care asigură trănicia peste orice fel de contingente contemporane... Îmi voi face o datorie de onoare de a susține romanul D-tale în anul viitor pentru un important premiu al Academiei Române. Îți mulțumesc pentru plăcerea ce mi-ai făcut...”. Iată un tip de relație, iată un model de civilitate intelectuală.

Nu mai puțin interesantă e Crestomația critică pe care ne-o oferă Smaranda Vultur. Dacă intervențiile lui E. Lovinescu, Tudor Vianu, G. Ibrăileanu, Pompiliu Constantinescu sînt, în genere, cunoscute, intrate în circuitele curente ale disciplinei Rebreanu, surprinzătoare apare recenzia din *Viata Românească* a lui Octav Botez. Prea des ironizat critic ieșean spune lucruri esențiale (în 1921!) despre acest roman care nu era, în momentul apariției, chiar atît de ușor de acceptat. Simpatie este și stilul profesorului, țanțos și plin de dulci inflexiuni

moldovenești: „Cu o ghibăcie care se întîlnește rar, Rebreanu știe să combine și să alterneze...”. Cu un pic de ghibăcie stilistică Octav Botez ar fi scris unul dintre textele de reper ale exegezei rebreniene. Puțin citat este articolul pe care Ion Darie (Cezar Petrescu) îl scrie, cu ocazia apariției romanului, în *Gîndirea*. Celebra metaforă călinesciană aici își are rădăcinile, în această frază pe care n-a văzut-o mai nimeni: „În dosul acestei înregistrări de fapte secundare (s.n.), dincolo de această viață fără culoare unde predomină cenușul... străbate înăbușită lupta națională a Ardealului... ca mugetul mării în Iliada”.

Ce distanță de la dulcele stil moldovenesc al lui Octav Botez și Cezar Petrescu (cel din 1921), la poemul critic din *Istoria Literaturii*... a lui Călinescu. Dar extraordinarele fraze călinesciene își au rădăcinile și aici, în aceste pagini „barbare”.

3. Așa cum pagina călinesciană anulează drepturile unor pagini de întîmpinare evident oneste, așa și Ion pune în cumpănă dreptul unor romani de a fi primele. Într-o intervenție la Centenarul Rebreanu, selectată de Smaranda Vultur, Al. Pău repune în discuție oțeva opinii ale criticii. Rebreanu, scrie Pău, nu e călătorul romanului românesc. Sînt readuse în fața cititorului exemple cunoscute, printre care Ciocoi vechi și noi și Mara. Evident, nimeni nu are și n-a avut vreun interes a contesta legitimitatea întemeierii slaviciene. Dar călătorul romanului românesc modern e Rebreanu, oricît i-am iubi pe Filimon și Slavici. Dincolo de orizontul romanului se realizează acel halou mitologic pe care nici Filimon, nici Slavici nu l-au putut crea. Ion este o carte învingătoare într-un moment al istoriei noastre. Ciocoi vechi și noi și Mara sînt descoperite întru, nu în anii apariției lor. Ion era una dintre primele cărți ale României Mari, era cartea satului, a țaranului român, a unor entități naționale. Ion era cartea care unifică spiritualitatea românească într-o bătălie, în ultimă instanță, ideologică. Ciocoi vechi și noi, Mara, Neamul Comăneștenilor aparțineau unor momente ale devenirii literare românești. Erau comorile din adînc, nu realitățile imediate, palpabile, luptătoare pentru o cultură românească nouă, modernă.

Alăturînd pagini ale unor exegeți remarcabili ca Eugen Todoran, Constantin Ciopraga, Ov. S. Crohmălniceanu, Ion Vlad, Nicolae Manolescu, Z. Ornea, Liviu Petrescu etc., etc., Smaranda Vultur operează deschideri noi către această carte fundamentală.

Cornel UNGUREANU

* Liviu Rebreanu - ION, Tabel cronologic, crestomație critică de Smaranda Vultur, Ed. Facla, 1988.

Cronica literară

Mitologie și sistematică

Cînd în Cuvînt înainte la primul său volum al *Mitologiei populare românești* Mihai Coman așază un plan al unei monumentale lucrări despre mitologia românească, cuprinzînd mai multe volume, proiectul părea atît de impresionant, încît trezea asociații cu inițiativele culturale din epoca marilor romantici. Existau însă argumente și unele garanții ce inspirau o anumită încredere în reușita unei asemenea întreprinderi științifice. Tinărul etnolog publicase pînă atunci trei cărți despre cultura tradițională și despre mentalitatea arhaică (*Lăvoare mitice* 1980; *Sora Soarelui*, 1983; *Mitos și epos*, 1985) care l-au situat printre cei mai avizați și cei mai talentați reprezentanți ai noului generații de folcloristi români.

Apariția celui de al doilea volum*, la o distanță de numai doi ani de la publicarea primei părți a mitologiei zoomorfe, carte ce s-a bucurat de o largă audiență la publicul cititor și a întrunit elogiile criticii de specialitate, reprezintă o garanție în plus a reușitei finalizării proiectului inițial, chiar dacă acesta a fost supus unor modificări în procesul de elaborare a lucrării.

Ca și în volumul precedent, materialul cercetat este prezentat sub forma unor articole dintr-un amplu dicționar de mitologie, un gen de monografie analitică a căror întindere este determinată de relevanța simbolului în cultura tradițională sau de problemele pe care le pune interpretarea lui teoretică. Deosebit de sugestive și complexe sînt capitolele dedicate Cocosului, Cocostireului, Albinei și Păianjenului. Deși în folcloristica contemporană, ca și în alte domenii de cercetare antropo-culturală, este tolerat tot mai mult un gen de „pluralism” metodologic, fiecare cercetător în parte manifestă preferință pentru una sau alta din metodele dominante în etnologia actuală. Mihai Coman se declară în mod explicit adeptul etnologiei structurale, inițiată de Cl. Lévi-Strauss, în care în centrul preocupării cercetătorului se află nu fenomenele izolate, ci configurațiile stabile, construite prin agregarea elementelor într-o configurație structurată, funcțională și deplin semnificativă.

Sistematica simbolurilor de obîrșie mitică

făcînd parte din lumea viețuitoarelor văduhului (păsările, insectele, arahnidele) este studiată de autor în plan paradigmatic, unde este evidențiată polisemia semnului mitic, relațiile de sinonimie și antinomie cu alte semne, dublată, de fiecare dată, de o proiecție sintagmatică, avînd ca scop relevarea tuturor „întîlnirilor” și vecinătăților simbolului cu alte semne mitice într-un text. Drept „text” se consideră nu numai o narațiune mitică propriu-zisă de tipul legendelor etnologice sau textele cu o anumită proiecție mitică (colindul, ghicitoarea, cîntecul de dragoste etc.), ci și actele ceremoniale cu caracter magic sau ludic, privite drept texte transpuse în art.

Cum valorile fundamentale ale simbolurilor sînt determinate, în ultimă instanță, de unele însușiri reale ale păsărilor și insectelor, de comportamentul adesea paradoxal al acestor viețuitoare obsesive de purtătorii culturii tradiționale și potențate de imaginația lor creatoare, Mihai Coman a trebuit să depună eforturi considerabile spre a însuși o multime de cunoștințe din domeniul oritologiei și entomologiei care sporesc farmecul lecturii acestei lucrări științifice. Analiza concretă și descrierea structurii fiecărui simbol sînt efectuate cu multă rigoare științifică prin raportarea la diferite contexte (economice, socio-ceremoniale, etnografice, literare, magice ludice etc.), prin punerea lui în relație cu diversele coduri și taxonomii care ordonează și exprimă concepția populară despre lumea inconjurătoare. Deosebit de pertinente în subsistemul simbolurilor zoomorfe se dovedesc a fi opozițiile binare natură/cultură, curat/spurcat, dușman/prieten, util/inutil, face bine/face rău, ș.a.

Bogăția materialului folcloric ilustrativ, adunat de autor dintr-un mare număr de surse, stilul viu și incitant al expunerii, intuițiile și ipotezele inedite, apelarea frecventă la mitologia altor popoare vor impune și acest volum atenției unui mare număr de cititori dornici să cunoască modul de gîndire și de simțire al înaintașilor. Specialiștii vor beneficia de o lucrare de referință în domeniul mitologiei, în care, pe lângă un material de analiză foarte bogat, este inclus (la sfîrșitul cărții) un *Indice* al relațiilor paradigmatiche și sintagmatiche pentru simbolurile zoomorfe, inedit în folcloristica românească și extrem de util pentru orice investigație în domeniul culturii populare.

Ivan EVSEEV

* Mihai Coman, MITOLOGIA POPULARĂ ROMÂNESCĂ, II, Ed. Mincerva, 1988.

Indiile galante

Poezia lui Florin Iaru descrie istoria unui bolid în clipa începerii vijelioasei curse. O stare de imponderabilitate neputincioasă, fatală, furioasă: după lansare, nimic nu mai poate fi schimbat. Cuvintele cad în pagină asemenea unor zaruri. Niște zaruri măsluite, ce-i drept. Un zbor fulminant, o pătrundere impetuoasă în malaxorul cuvintelor devoratoare. Nu știu dacă s-a observat, pînă acum, structura teatrală a poeziei lui Florin Iaru. Dramatismul ei în răspăr, viteză de demiere a vocabulelor poetice. O nelincetată sfidare a drumului drept și a liniilor paralele. Și totuși, un lirism tandru așteaptă, cu discreție, să intre în scenă. Subretele, marchizele, primadonele, orfelinele sînt pregătite să-și declame rolurile. Însă marile regizoare (ca în parodical poem *Moffuri 1900* — „Minnal nădăd întîlnirea de dragoste! / Ce versuri informă, drag autor! / Superb, Magdalena, pe scenă / te-ai mișcat ca arul în venă”) le amloază, sine die, ieșirea la rampă. Adevăratul spectacol se petrece mereu în culmea interior. În microcosmosul unei capsule miniaturizate, în universul tranzistorizat al sensibilității amorțite, mecanizate. Clișeele, expresiile idiomatice, referințele literare sînt așchii, eșantioane pentru un ultramodernist salon al independenților, dintr-o lume semi-automatizată. Fiecare frază, fiecare poem transpune sonor o imagine din memoria culturală a poetului. Cuvintele se înmulțesc prin diviziune, prin adăugare, prin s-uluitoare tehnică a ecoului. Universul naiv, domestic, se metamorfozează, ca într-o reacție alchimică, într-unul abstract, conceptualizat, ironizat. Un *Finis* ucide, metodic, în poezia lui Florin Iaru, un postel Douanier Rousseau. Naivitatea bunului sălbatic cedează, timorată, în fața forțelor civilizatorii.

Cîntec de trecut strada (1981) propune un model al mijlocirii, al transformării sensibilității în abstracție. Cartea media perpetuu conflict dintre cel care scrie și cel care citește. Scriș / citit ar putea fi chiar un concept războinic: un război al răscolit, desigur. O bătaie cu flori, un turnir trucat și nu o

portrete

cavalcadă fără menajamente. O lume carageană se presimte în aceste pagini, cum și experiența Urmas. Absurdul e tehnica predilectă în descrierea imparțială cu o lume pulverizată, fără sens. Segmentele acestea sînt încorporate în poem, partener ideal într-o mîstă autohtonă de teatru al absurdului: „Ora închiderii a ceasul deschiderii și / CROITORIE BARBAȚI / MODELE ELEGANTE / sărută mîna la / FEMEILE BALONZAIDE / Cînd / iată / pe ulița noastră / trece o gașcă cerească / spre ciuda lui / CIRCULAȚI / spre groaza lui / FOTO SUPER / brusc rețeaș / imberb. / Nepăsători la culoare / la semnele amabile „liber” sau „ocupat” / și la restul lumii de fier / HAINE VECHI / SFOI TINGIRI / COADA LA TOPOR / STICLI GOALI STICLI MURDARE (CHOPPAAR / calcă pe mijlocul drumului / este al zboare”.

Ca și Mircea Cărtărescu, Florin Iaru descoperă un adevărat univers fabulos în realitatea imediată. Sentimentalismul ricanant și exotismul derizoriu din poezii magnetice ai acestor poezii. Un fel de *l'écrit secret* a străzii Pacienții și a străzii Sapienții, care absurdul și ironia sînt regulile de aur. O istorie și o geografie a simțurilor, cu un repertoriu cîntecimăit, dincolo de care se întrevăd toate delirurile sentimentale ale unor Indi galante. Dar starea lor durează, ca oricare alt sentiment, numai o clipă. Ea se transformă neconștient, treclnd printr-o lăză mișcare a senzațiilor. În opusul său *La cea mai înaltă fleciune* (1984) radicalizenză această tendință a poeziei lui Florin Iaru, aducînd în prim-plan fragilitatea simțurilor subminate, și ele, de un joc al patetismului ironic: „Să dau seama, ah, doamne, despre o doamnă — / o seamă de amănunte, cum ar fi: / călărie roz în ciorapi albaștri, obiceiuri calne-telne / și de zmeurică, cîrează putredă și mică... // (...) în înmiora asta de ruș vrei să-ți dai gata pe dină / cător? / Dar ești viu? Ești viu? / — Ah! Am să scriu! Am să mă străduiesc! Am să te / sărăcesc din mîntre cu mîngîrierile mele roase de cuvinte / cu mîntrele mele de fraze, cu universul meu exotant / pis-icol... / Așa e bine? Acum sînt cîminte.” / — Dar parcă eu știu? — zice ploaia deschizînd un spirital — ce, parcă eu știu?”.

Deplasarea de ton e însoțită de o deplasare lirică. Spațiul străzii, al omului comun, devine un spațiu S.F., al omului computerizat. Baladismul vorbăreț gen Georges Brassens, se transformă într-un cîntec rock mamut, în stilul Bruce Springsteen. Din versurile delicatele caligrame, poezia lui Florin Iaru în aspectul sticlos al unei sedințe de psihanaliză cu public. Șansa de grație nu mai e o premisă a poemului, ci ținta unui capăt de drum la care poetul accede prin „stăruie spontană”. Ca orice mare talent.

Mircea MUȚĂIEȘ

Atestări

unității

Este incontestabil că unitatea poporului român, consecvența în veacurile cînd acesta a fost silit să trăiască împărțit în mai multe provincii istorice, constituie o problemă majoră, care a beneficiat de atenția permanentă și, totodată, ompetentă investigare a unor mari istorici ai noștri. N. Iorga, plecînd de la premisa că unitatea românilor a fost „o stare de conștiință care a existat totdeauna, de la înființarea neamului nostru”, de fiecare dată, a ținut să înfățișeze istoria poporului român în unitatea lui, căutînd să realizeze cu pregnanță că realizarea statului național marchează înconunarea unei unități istorice, a luptelor seculare purtate de către înaintași. În ultimele decenii, problema unității românilor în evul mediu suscită un interes sporit, avînd la bază documentele cercetării, materializate prin numeroase studii și monografii. Arhiepiscopul de Iași își propune să demonstreze că, pentru umanștii români din secolul al XVII-lea, începutul celui următor, unitatea poporului nostru constituie o preocupare de seamă, demonstrarea ei înscrind un obiectiv prioritar în activitatea cărturărească a epocii.

După cum s-a arătat, reprezentanții umanismului renascentist semnalat în istoria culturii noastre, s-au manifestat pe diverse tărîmuri, cu alte revizite, în domeniul geografiei, orientalisticii, beletristicii, filozofiei, al traducerilor. Genul principal de afirmare l-a constituit istoriografia. Una din explicații rezidă în aceea că, la noi, încă de la începutul din secolul al XV-lea această devenise o importantă modalitate de exprimare a interesului politic. Trăsătura fundamentală a umanismului românesc, coordonată specifică a lui, o formează „teoria originii române a poporului român, cu corolarul ei, unitatea de origine și limbă”. Este adevărat că, în istoria culturii noastre, eforturile în direcția cunoașterii originilor române datează din epoca umanismului, ele au o vechime mai mare, sînt semnalate și la circularii medievale, încă din secolul al XV-lea. Dar modul de abordare și tratare a problemei privind romanitatea noastră se schimbă odată cu apariția umanismului. Exponenții aceștia acordă o mare atenție problemei menționate. Ei demonstrează sorginile romane și unitatea poporului român în lucrări științifice, în demersul lor făcînd apel la argumente istorice, lingvistice, arheologice și etnografice.

În mare Ureche, primul reprezentant de seamă al umanismului românesc din secolul al XVII-lea, în *Letopisețul Țării Moldovei*, susține, într-o formă succintă, dar nu mai puțin edificatoare, originea română a românilor, unitatea neam și a tărîmurilor locuite de către ei. Așa sînt cuvintele: „Românii, cîți sînt află înaltorii la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroș, ei la un loc sînt cu moldovenii și toți de la Kim sînt”. Este important de reținut că prin această afirmație cărturarul amintit redă o stare de spirit general românească. Este vorba de conștiința românilor noștri, care condiționează, la rîndul ei, pe cea a

Act de profundă dreptate națională

(Urmare din pag. 1)

... și împart produsele moșierilor și arendașilor, își manifestă voința de a înlătura orice nedreptate socială și națională. La începutul lunii decembrie se aflau refugiați în Timișoara peste trei sute de notari din satele bănățene, ceea ce indică și amplitudinea luptei țărânilor în cadrul acestui impetuos proces revoluționar, masele populare din Banat și Transilvania au reușit nu numai să înlăture și să lichideze vechiul aparat de stat austro-ungar, ci să întemeieze noi forme de conducere politico-administrativă, să instaurare de fapt o administrație românească, prin înființarea Consiliilor naționale și a Gărzilor naționale. Intemeiate aproape în toate localitățile în prima jumătate a lunii noiembrie, prin alegeri cu caracter profund democratic, desfășurate în impresionante adunări naționale, alcătuite din reprezentanții tuturor păturilor sociale, Consiliile naționale înlocuiesc rapid Instituțiile vechi, exponente ale intereselor claselor dominante austro-ungare, precum puterea locală rezolvă cu hotărâre și demnitate cerințele maselor largi, fără deosebire de naționalitate.

Constituirea Consiliilor Naționale și a Gărzilor naționale românești a fost un prilej de mare sărbătoare națională, de entuziasm patriotic și, mai ales, de manifestare plenară a voinței de Unire cu România. Peste tot întemeierea lor și instaurarea conducerii politico-administrative românești este apreciată ca o victorie a dreptății poporului român după veacuri de suferință și jertfe. Fe cimpia Libertății din Lugoj, miile de participanți la adunarea națională din 3 noiembrie își exprimă cu mare însuflețire dorința lor neclintită de înfăptuire a statului național unitar român. La Caransebeș, întemeierea Consiliului național este ovaționată de mulțimea entuziastă cu cuvintele „Trăiască România tuturor românilor”, urmând apoi arborarea drapelului național românesc pe clădirile publice din oraș.

Consiliile naționale, Gărzile naționale, masele largi ale românilor, însuflețite de apropierea ceasului izbăvitor, jură credință Consiliului Național

Român Central de la Arad, jură să-și apere dreptul la libertate și unitate națională. În fața tricolorului românesc, ridicat cu solemnitate pe edificiile publice, românii se declarau gata de orice sacrificiu „pentru binele neamului, chemat să-și hotărască singur soarta și așezarea între celelalte națiuni libere”. Revoluția populară se desfășoară astfel fără oprire, înlăturând toate piedicile puse de clasele dominante maghiare. Manifestările de independență, de Unire cu România, mobilizează energiile, domină cugetele, contopesc într-o singură voință năzuințele tuturor românilor. Unirea cu România — subliniau proclamațiile, apelurile, rezoluțiile, manifestele adunărilor naționale și Consiliilor naționale din localitățile Banatului și Transilvaniei — este legitimă, este un act de dreptate națională, este un rezultat firesc al credinței neștrămutate a românilor în biruința acestui ideal, în virtuțile strămoșești. Mișcarea revoluționară burghezo-democratică din Transilvania și Banat va cunoaște în cea de a doua jumătate a lunii noiembrie 1918 o nouă și puternică afirmare. Va ieși și mai clar în evidență caracterul democratic, plebiscitar al fărâșirii statului român unitar. Participarea masivă a maselor populare românești la alegerea delegaților pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, zecile de mii de semnat-uri puse pe credenționalele și mandatele reprezentanților satelor și orașelor, ai organizațiilor politice, sociale, culturale sau religioase exprimă convingător o dorință și o hotărâre unanimă de Unire cu Tara. Protocolele, procesele-verbale ale adunărilor de alegere a delegaților consemnează participarea unui foarte mare număr de locuitori, hotărârile luate definind în realitate voința întregii populații românești. Delegații erau imputerniciți în plenul marilor adunări populare să contribuie „la decidera asupra sorții viitoare a neamului românesc”, să fie „rostitori înflăcărați” ai adevăratelor sentimente și năzuințe nutrite de toți locuitorii satelor și orașelor, să hotărască la Alba Iulia, în cadrul mărețului plebiscit național, „unirea tuturor românilor într-un singur stat liber și independent”.

PROPRIETATEA SOCIALISTĂ

(Urmare din pag. 1)

... apropierea treptată, ca nivel de dotare tehnico-materială și grad de socializare a proprietății de stat și cooperatiste; diseminarea judicioasă în profil teritorial, creșterea valorii pe unitate de suprafață teritorială, ștergerea treptată a deosebirilor dintre județe în ceea ce privește valoarea, nivelul dotării tehnico-materiale și gradul de valorizare economică a proprietății socialiste; creșterea calitativă a nivelului de dotare a proprietății socialiste din sectoarele social-culturale în concordanță cu rolul deosebit pe care

... au în actuala etapă științifică, învățămîntul și cultura; adăncirea transformărilor calitative în domeniul proprietății socialiste din sistemul factorilor naturali ai dezvoltării economico-sociale cum sînt solul, apele, pădurile, izvoarele naturale de energie etc. Așa cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, „trebuie să avem permanent în vedere dezvoltarea continuă a proprietății socialiste de stat și cooperatiste... să acționăm cu fermitate pentru buna gospodărire și administrare de către fiecare colectiv de oameni al muncii a mijloacelor încredințate de popor”.

Atestări umaniste privind ideea unității poporului român

... incontestabil că unitatea poporului român, consemnată în veacurile fiind această unitate silit să trăiască împărțit în mai multe provincii istorice, constituie o problemă mare, care a beneficiat de o atenție permanentă și, totodată, competența investigare a unii mai mari istorici ai noastre. N. Iorga, plecînd de la problema că unitatea românilor este o stare de conștiință care a existat totdeauna, de la începutul neamului nostru, de la începutul existenței noastre, datează, a lăsat să înfățișeze istoria poporului român ca unitate a lui, căutînd să evidențieze cu pregnanță că unitatea statului național român marchează înconștientă această a întregii noastre istorii și luptelor seculare purtate între înaintași. În ultimele decenii, problema unității românilor în evul mediu suscită un interes sporit, avînd în vedere de documentare cercetările materializate prin numere de studii și monografii. Articolul de față își propune să prezinte, pentru umanității noastre din secolul al XVII-lea începutul celui următor, unității poporului nostru constituie o preocupare de mare importanță, demonstrarea ei înțelegînd un obiectiv prioritar în activitatea cărturărească a țării.

După cum s-a arătat, reprezentarea umanismului renascentist semnalat în istoria noastră, s-au manifestat diverse tărîmuri, cu alte cuvinte, în domeniul geografic și istoriografic, beletristic și științific, al traducerilor. Genul principal de afirmare l-a avut istoriografia. Una din explicații rezidă în aceea că noi, încă de la începutul din secolul al XV-lea devenim o importanță mondială de exprimare a culturii politice. Trăsătura fundamentală a umanismului românesc, coordonată specifică, o formează „teoria originii române a poporului român”, cu corolarul ei, unitatea de limbă. Este adevarat că, în istoria culturii noastre, eforturile în direcția cercetării originilor românești încep din epoca umanismului, ele au o vechime mare și sînt semnalate și la începutul medieval, încă din secolul al XV-lea. Dar modul de abordare și tratare a problemei privind romanitatea noastră se schimbă odată cu apariția umanismului. Expozitorul acestuia acordă o mare atenție problemei menționate. El demonstrează sorginile române și unitatea poporului român în lucrări speciale în demersul lor făcînd apel la argumente istorice, filologice, arheologice și etnografice.

Grigore Ureche, primul reprezentant de seamă al umanismului românesc din secolul al XVII-lea, în Letopisețul Moldovei, susține, într-o manieră succintă, dar nu mai puțin edificatoare, originea comună a românilor, unitatea neamului și a teritoriului lor de către ei. Așa sînt cuvintele: „Românii, cîți sînt aflați în țara Ungurească și în Ardeal și la Maramureș, au un loc sînt cu moldovenii și toți de la Kim să trag”. Important de reținut că această afirmație cărturărească amintită redă o stare de fapt general românească. Cuvîntul de conștiință românescă, care condiționează, la rîndul ei, pe cea a

unității de neam, existentă întotdeauna la români, în ciuda separatismului politic medieval. Cu multă pregnanță este formulată și, totodată, susținută ideea unității poporului nostru din cele trei țări românești în lucrarea lui Miron Costin, De neamul moldovenilor, socotită, pe drept cuvînt, piatra tratat savant din istoria culturii române, consacrată în exclusivitate cercetării descendentei neamului. Încă din Predoslovie, ilustrul cărturar și om politic afirmă originea comună și unitatea acestuia: „Biruit-au gîndul să mă apuce de această trudă, să scot lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și semînție sîntu căutorii țării noastre, Moldovei și țării Muntenesti și români din țările ungurești... că toți

un neam și odată discelecați sîntu”. Ideea unității de neam, în afara deosebirilor de statură politică, poate fi demonstrată, tot atât de bine, și cu alte pasaje din opera în discuție. După cum, demn de subliniat este faptul că Miron Costin pornind de la conștiința romanității poporului român ajunge la concluzia firească despre unitatea lui. Un merit incontestabil al cărturarului moldovean mai rezidă în aceea că, în scrierea amintită, el tratează pentru prima oară istoria românilor, fără să ține seama de granițele politice care îi despărțeau.

Marii umanisti de la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui următor au dus mai departe cercetările privind originea limbii și a neamului Constantin Cantacuzino, vestit om politic diplomat și erudit, în Istoria Țării Românești, redactată în aceeași vreme cu lucrarea De neamul moldovenilor, are o concepție despre originea românilor asemănătoare cu cea a lui Miron Costin. Față de acesta însă, stolnicul ține să sublinieze importanța dacilor și a altor popoare în problema etnogenezei. Precum Miron Costin, și el deduce ideea unității de neam din originea comună a limbii și poporului român, concludent fiind fragmentul: „Însă românii înțeleg au numai ceștea de aici, ce și den Ardeal, curii încă și mai neoași sînt, și moldovenii, și toți ei... au această limbă, măcară fie și cevași mai osebbită în niște cuvinte den amestecarea altor limbi... tot romanii îi ținem, că toți aceștia dîintr-o ființă au izvorul și cură”. În ceea ce privește descendența românilor, dintre numeroasele lucrări ale lui Dimitrie Cantemir, ultimul mare umanist al nostru, Hroniclel vechimel a romano-moldo-vlahilor ne reține atenția în mod special. În paginile acestei lucrări, deși autorul pune accentul pe sorgințele noastre române, el nu neglijează nici factorul dac, după cum nu în-

tenționează să ignore nici simbioza slavo-română din procesul etnogenezei. În cuprinsul Hronicleului, ideea de unitate a neamului este întîlnită de la un capăt la celălalt. Aceasta este susținută prin invocarea de repetate ori a originii comune române, așa cum reiese din cele ce urmează: „Aceștia dară mai sus pomeniți și în toată lumea cu nume nemuritoriu vestiți romani... sînt moșii, strămoșii noștri a moldovenilor, muntenilor, ardelenilor... precum și singur numele cel de moșie ne arată (români chemîndu-ne) și limba cea părintească (careă din românească sau lălinească iaste) nebiruit martur ne iaste”.

Este binevenit să adăugăm că ideea de unitate a poporului român, izvoind și decurgînd din conștiința comunității de limbă și origine etnică, are rădăcini adînci înfipte în trecutul spiritualității românești. Pînă la umanistii secolului al XVII-lea, aceasta a mai avut parte de afirmări nu mai puțin demne de reținut. De exemplu, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, un factor de seamă care a contribuit la puternica ei relevare l-au constituit cărțile tipărite de Coresi și discipolii săi, în cuprinsul lor nefiind vorba de munteni, moldoveni și transilvăneni, ci numai de români, acestea adresîndu-se neamului românesc în totalitatea sa. La sfîrșitul secolului al XVI-lea, în dezvoltarea ideii în discuție, un alt factor important l-a reprezentat donnia lui Mihai Viteazul care, sub sceptrul său, a realizat prima unire politică a celor trei țări române. Prin influența războiului de eliberare de sub dominația otomană, condus de marele domn, ideea unității românilor cunoaște o intensificare, dobîndînd un caracter militant devine activă.

Umanistii din secolul al XVII-lea și începutul celui următor — noi ne-am oprit doar la Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir — au meritul incontestabil de a fi adus o contribuție însemnată la dezvoltarea și consolidarea conștiinței unității de neam a românilor. În scrierile mente realizării acestui deziderat, ei au făcut apel atît la tradițiile locale cît și la lucrările umanistilor străini care au susținut originea comună și unitatea românilor. Potrivit sublinierii lui Eugen Stănescu, marii noștri cărturari din veacurile XVII-XVIII fundamentînd din perspectivă istorică și lingvistică conștiința de sine a poporului nostru, „au declanșat un proces de clarificare ideologică și politică, grăbind cristalizarea definiției a conștiinței naționale”. De aici se desprinde limpede că momentele istorice care au dus la realizarea statului național român, în 1859, și au facilitat desăvîrșirea lui la 1 Decembrie 1918, nu sînt rezultatul unor factori externi, al unor conjuncturi internaționale favorabile. Dimpotrivă, aceste momente vădesc convingător materializarea conștiinței naționale a românilor. Ele sînt consecința firească a luptei de veacuri pe care poporul nostru a dus-o pentru afirmarea și apărarea ființei sale, pentru independența mult dorită.

Dr. Alexandru BELU

alante

... scrie istoria unui boală irse. O stare de impondabilă, furioasă: după lanschimbant. Cuvintele cad... Niște zaruri masluite, o pătrundere impetuoa- voratoare. Nu știu dacă... tura teatrală a poeziei... ei în răspăr, viteza de... e. O neîncredință sfidare... paralele. Și totuși, un... creție, să intre în scenă... mele, orfelinele sînt pre-... însă marele regizor (ca... 900 — „Mionat ratală... versuri informe, drag... pe scenă / te-ai mișca... de die, ieșirea la rampă... ce mereu în culse. În... și capsule miniaturizate... sensibilității amorțite... de idiomatice, referințele... pentru un ultramoder-... dîintr-o lume semi-auto-... e poezie transpuz sonie... dă a poetului. Cuvintele... prin adițiune, printr-o... niversul naiv, domestic... r-o reacție alchimică, zăat, ironizat. Un Picasso... Florin Iaru, un posibil... a bunului sălbatic ce-... civilizației.

... (1981) propuneau un mo-... nării sensibilității în... etul conflict dintre cel... Sris / cititul ar putea... : un război al rozelor, ... turnir trucat și nu o

e

O lume caragealiană... în experiența Urmuz... în descrierea impactului... ns. Segmentele acestea... ener ideal într-o mostră... ului: „Ora închiderii e... ORIE BARBAȚI / MO-... mlina la / FEMEI BA-... e ulița noastră / trece... lui / CIRCULAȚI... / PER / bruse rețușat și... re / la semnele amicale... restul lumii de fiare /... IRI / COADA LA TO-... CLI MURDARE CUM-... drumului / gata să

Florin Iaru descoperă un... ealitate imediată. Sen-... otismul derizoriu sînt... ezii. Un fel de istorie... a străzii Sapienții. În... gurile de aur. O istorie... un repertoriu clar deli-... evăd toate delicile sen-... ante. Dar starea lirică... ent, numai o clipă /... ecînd printr-o iluzorie... l său. La cea mai înaltă... eastă tendință a poeziei... im-plan fragilitatea ses-... un joc al patetismului... oamne, despre o duam-... te, cum ar fi: / călele... uri caline-feline / cură... și mică... // (...) (ea... l dai gata pe don' iude-... viu? / — Ah! Am să... Am să te / scot din... ise de cuvinte / cu sol-... versul meu exofthalmic /... um sînt cuminte? / —... oala deschizînd un ven-

tă de o deplulare tema-... comun, devine un spa-... at. Baladismul vorbăreț, ... nsformă într-un concert... Springsteen. Din vechile, ... Florin Iaru la aspectul... analiză cu public. Starea... a poemului, el țînta lui... tul accede prin „atingere... nt.

Mircea MIHAIES

Vedem gura unei vechituri de pușca și vițelul hont al cătării. Teava umflată la capăt ca o trompetă, urmărește o țintă nevăzută încă. Se sloboade focul însoțit de trîmbe de fum albimios. Nu s-a stins ecoul împușăturii cînd se dezlănțuie un enorm concert de cîrîlturi de cîrîți. Cadrul se lărgeste: cerul este plin de cîrîți. De pe acoperișul unei biserici, alunecă și cad 4-5 păsări împușcate. Corul cîrîliilor își menține intensitatea.

Apare în cadru și purtătorul puștii: un bărbat rotunțor, cu mustață și barbă înspărită. E îmbrăcat în vestiment de diacon. Își scoate potcapul, se sterge de sudoare și contemplă cu satisfacție „recolta” de cîrîți. Mormăie ceva în barbă, apoi se apleacă și începe săculească păsările moarte.

Pe cărarea pietruită (ne aflăm în curtea mănăstirii Golia) aleargă egumenul, gîfînd cu ochii mari, bolborosind repedit vorbe pe care nu le înțelegem. Din dreapta, din stînga, alte personaje asemănătoare se adună în jurul celui cu pușca. Din pricina cîrîtilor cîrîliilor, nu auzim ce se spune, dar bănuim că-i vorba de reproșuri la adresa performanței cinegetice. Diaconul-țintăș explică, dezvinovățindu-se. Pe aceste imagini se suprapune primul

GENERIC

De grupul gălăgios se apropie cu pași mărunți, o femeie subțire, fragilă, cu ochi mari — este Ileana, soția diaconului Creangă. Femeia privește pușca ciorile moarte, înțelege și oftează. În acest moment, o vede egumenul, imediat, își schimbă atitudinea. Se șterge cu o basma enormă, încearcă să-și pună îmbrăcămintea în ordine. Schițează o plecăciune, Ileana aproape că nu-i răspunde. Diaconul Creangă ridică din umeri și-i întinde pușca. Femeia se ferește de parc-ar frize-o. O nouă ridică care din umeri, diaconul înhață pușca de teavă, ca pe-o mătură. Își croiește drum, iese din cercul călugărilor ofușcați și pornește pe cărare nu înainte de a se adresa soției:

— Ileană, treci acasă!

Cei doi — pereche destul de potrivită — se depărtează. Egumenul o „mănîncă din ochi” pe tînăra femeie. Își dă seama că asistenta ar putea înțelege despre ce-i vorba și, brusc, se răsteste.

— Sringeți orătăriile!

Cu evidentă scribă, ciorile sînt adunate. Deasupra, suratele lor mai norocoase protestează vehement. Din pricina cîrîtilor, iar nu înțelegem dialogurile. Pe acoperișul mănăstirii a apărut un călugăr. Sriață ceva către egumen (nu auzim) și arată cu degetul cîteva locuri pe tabla bisericii.

— Gaură mare? — urlă egumenul

Cel de pe acoperiș încuviințează. Egumenul se ia cu minile de cap:

— Nu țe mai poate! Nu țe mai poate!

2

Ne aflăm în locuința lui Creangă. În curtea Goliei încăperile sînt mici, mobilate simplu. Așezat pe-o lavită Creangă curăță pușca urgiașă. Boscoro-dește ceva a nemulțumire: cu coada ochiului, urmărește gesturile nevestei. Ileana s-a înșurubat în fața oglinzii și probează o pălărie nouă, încălecată cu tot felul de cuiburi, nășărele și tran-

dafiri. Este extrem de preocupată, aranjînd în diverse moduri cîte un cîrîlionț și căutînd mereu poziția ideală a noii pălării. Creangă se oprește din curățatul puștii și-și examinează nevasta cu vădită dezaprobare. Își inclină capul în diverse poziții, imitînd gesturile femeii.

Ileana se sperie:

— Hiii! Ai lucrat duminică!

— Ce-am lucrat?

— Curățarea puștii. Dai dinu-un potcap în altul, doamne, ce bărbat mi-ai sortit!

Ingenunchează în fața iconei și începe să se roage cu osîrdie. Creangă întreabă:

3

Starețul încheie o scrisoare așezîndu-și semnătura complicată și înfrîngută. Exclamă, plin de năduf:

— Nu țe poate! Nu țe mai poate!

4

Ileana este tot în fața oglinzii. Încearcă altă pălărie, în fel-le încălecată. Explică distantă:

— Spuneai că mergem la fotograf.

— Cînd spuneam? — se miră Creangă.

— Ieri, alaltăieri.

— Decît să dau un frîncușor ca să

Mircea Radu
Iacoban
●
STOL
DE
COCORI

FRAGMENTE DIN SCENARIUL LITERAR AL FILMULUI DEDICAT CENTENARULUI CREANGĂ ȘI EMINESCU (1989)

— Adică-tea, nu mai poți de pacatele mele?

Femeia nu răspunde. Cu trăsăturile feței rigide, asprite, urmează înainte firul soptit al rugăciunii. Bărbatul e privește cu milă înciudată apoi răbufnește:

— Unde-i băietu'?

Ileana nu rată deose să răspundă pînă nu încheie rugăciunea și mătăniile

— Pe-afară.

— Aha.

Ileana se ridică și-si reia locul în fața oglinzii.

Creangă concluzionează, arătînd către pălărie:

— Șoarecele, cînd nu-ncape-n bortă își mai leagă și-o tivă de coadă!

Femeia zîmbește subțire cu superioritate. Diaconul adulmează:

— Cu ce naiba te-ai dat?

Răspunsul sosește cu aceeași superioritate și suficiență:

— Ylang-ylang.

— Ptiu!

ma vad uit pe tînăra, mai bine cum pînă cu ei un cosuleț de brînză (ochii îi scilipsex a încintare) sau de păstrăvi...

— Plătește tata.

— Las-o stiu eu cum plătește tat-tu

— Nu-ai te-ut să nu vii.

— Adică-tea te pozezi singură?

Femeia nu-i învrednicește cu-n răspuns. Cei doi tac, privindu-se cu răceală și ostilitate. Răsună bătăi în rama ferestrei. Ileana tresare, speriată Creangă deschide ferestra. Apare mai întâi un potcap apoi chipul rotofei și rumen u trimisului Decasteriei.

— Nu i-a-a bu-nă — se bilblie.

— Ce-i mă, speriatule!

— Te cheamă la Dicasterie. Și la Consistoriu.

— De ce?

— Parcă n-ai ști! Ciorile, Teatru... Pletele Creangă își pipăie

ceafa și-i face cu ochiul.

— Nu mă duc.

Și-i încheie ferestra în nas. Apoi adulmează miroșurile din cameră, e deschide iar:

— Trage! — protestează Ileana.

— Pune! — explică sotul, ridicînd eu

două degete un săpun de pe masa toaletei. — Ce-i asta?

— Miranda.

— Sapon Miranda și asta?

— Dentalină Curată dinți!

— Mirasda... Dentalină... Ylang-ylang. Aici nu miroase a casă de om!

— Mița unde-i?

— Am maritat-o — ricanază Ileana.

— Și o-asta?

— Si.

— De ce?

— Vorba ta — putea.

— Bălămea!

— Chiar dumneaei.

Creangă oftează.

— De ai ști omul ce-ar păți! Dinainte s-au păzi! Vorba ceea: cum face omul, nu i-o face nici dracul! Leapădă anteriorul și îmbracă un surd gros. Ileana se miră.

— Un te-duc!

— În lume! La școală, unde să dău?

Creangă iese. Femeia probează o treia pălărie pe care a soteat cu mîlă și grija dinu-o mie leu. În punguică roz, încercă în fața oglinzii un zîmbet. Care, înecet, i se stinge de pe chip.

5

Institutorul Creangă. În sala de clasă Copiii sînt numai ochi și urechi. Rezolvîndu-se cu palmele de masa butură noasă se tine loc de catedră, în timp ce sustine un dialog alert cu elevii. Într-unindu-i doar din fund în fund spre a-și arăta fata cu o basma mare rosie „popoasă”:

— Văzut-ai mîlă? — întreabă Creangă clasa, arătînd apoi cu degetul cître elev.

Puștii se ridică și răspunde cu gravitate:

— Am văzut mîlă.

— Cîte pîcioare are mița?

— Mița are patru pîcioare.

Băiatul rugătează și se scobește în nas. Institutorul îl dă peste mîlă:

— Mița are două urechi.

— Bine. Cîte rozi are mița?

— Mița are una coadă.

— Cîte aripi are mița?

Elevul e năruit. Privește în jur, căutînd sprijinul colegilor care li adrează tot soțul de soapte și resturi aluzive.

În cele din urmă tînel izbucnește duminic:

— Dom'văs'tor, mița n-are aripi!

— Mița mînîncă fn?

— Mița nu mînîncă fn.

— Ce mînîncă mița?

— Mița mînîncă... elevul enunță conștiințios — soareci, vrăbii, lapte, peste, piine, carne, slănină.

Următoarea întrebare este adresată întregii clase:

— Poate merge mița de la mîlă pînă în fundul clasei?

— Dana.

— Atunci, țineți minte, cine poate merge singur de la un loc în altul, se numește ființă.

Clasa repetă în cor:

— Cine poate merge de la un loc în altul, se numește ființă.

Privirea învățătorului „scăpă” pînă la fereastră. Creangă se întunecă:

— Cine a rupt liliacul?

— Făcure adînc.

— De ce rupeți, mă, florile? Flurarii au suflet. Un copil se ridică din loc și dă clasa:

Buletinul de Informare și Documentare elaborat de Filiala Arad a Societății de Științe Filologice a ajuns la al treilea număr! Un fapt laudabil și meritul este în primul rînd al coordonatorului, prof. Iulian Negriță, secretarul Filialei dar și a colectivului de redacție prof. Melania Fusaru, inspector școlar, și prof. Pavel Galea președinte al Filialei Arad și SSF. Structurat pe nouă capitole cu un studiu introductiv privind „Educația patriotică, revoluționară, materialist-științifică a elevilor” al prof. Maria Bucur, inspector școlar general. Buletinul în discuție relevă strădaniile cadrelor didactice din județul Arad de a contribui cu un plus de responsabilitate și exigență, alături de toți slujitorii școlii, la pregătirea pentru muncă și viață a tinerii generații. Totodată Buletinul în discuție (de fapt, o carte ce cuprinde 164 pagini) reprezintă o autentică tribună a experienței valoroase de la catedră, fiind rodul preocupărilor cadrelor didactice de a optimiza procesul de predare-învățare, de a valorifica documente inedite de arhivă, de a creiona, în inspirate eseurii, oameni și cărți legate de învățămînt. Primul capitol „Limba și lite-

consemnari

o prestigioasă publicație a cadrelor didactice din județul Arad

ratură română” beneficiază de semnăturile unor colaboratori de prestigiu — Gheorghe Bulgar și Ion Neuță, precum și a unor consacrați oameni ai școlii, profesori emeriti dr. Vasile Popeangă și istoricul literar și poetul Iulian Negriță, precum și a profesorilor de limba română: Petru M. Ardelean, Mihai Mada, Angela Stăra, Elisabeta Mada, Pavel Galea și Lizica Mihut.

În secțiunea cu privire la „Învățămîntul primar”, cele două studii ale învățătoarelor Ana Mureșan și Ana Albu se referă la educația patriotică a elevilor și la modalitățile de îmbogățire, precizare și activizare a vocabularului elevilor din clasele primare.

cu, Alexandru Ruja și Aurel Iurcu semnează succinate eseurii cu privire la oameni de cultură arădeni deopotrivă profesori și scriitori: prozatorii Gheorghe Schwartz, Harta Ungureanu, Ovidiu Pecican; poezii: Vasile Dan, Iulian Negriță, Romulus Bucur, Francisc Vînganu, Gheorghe Măruța; critic literar Alexandru Ruja. În memoria literară profesorii Pavel Galea și Vasile Popeangă evocă personalitatea inimosilor dascăli Nicolae Născuțanu și Gheorghe Vornicu, animatori

Iva
CIT
Cît dăruie u
cît iosecul
de stama uc
cît oglinđa s
cît șopirla să
Cît viață o n
cît bucuria e
cît balonul sp
cît viața une
cît să travers
cît alai de nu
cît tine o mu
D. ... oua m
cît să sap u f
SE LA
se lasă tăcere
în tămăzile n
rozăniul preli
aduna acurii
pen cu un noi
Zambetul lui
Dincolo de zo
cu sporovăind
Un cal bezme
să ajung pînă
Poate poemele
pentru un cal
Iulia
INI
In noaptea car
Surisul trecerii
Lumina-ntruna
în care floare
Pe margine de
Noaptea florilor
Cireșii timpului
Cu petale de h
În pragul unui
S-oprise inima-
Izvorul unui pa
Din noaptea car
PR
Mi-a bătut din
Umbră norului
M-a cuprins de
Si m-a luat cu
La fîntina de s
Am plecat într
Dorul ochilor
De cu seară să
Și-am ajuns pî
Amintirilor de-
La izvorul cu p
Buzelor atit de
Chiar de am zăp
Si-s robit de-un
Ochil-s dornic
Fraga simului ro
NEȘ
Veneam cu suflet
Greu inmugurit
Și-ducînd lum
Vintu-n palme-i
Și pumnu-n car
Incet se desfăcu
Un cîntec trist
Ecoul unui vechi

limba
română

Cuvîntul din titlu a acestor însemnări este un adjectiv străvechi, care a făcut o frumoasă „carieră” poetică. Iată-l, prins în structura unui memorabil context figurat din Serisoarea II a lui Eminescu: „Iar cărările vieții fiind grele și înguste, / Ei încearcă să le treacă prin protecție de fuste”. Mutată la singular, rima eminesciană țâșnește în poezia de mai târziu de pildă într-unul din „Creioanele” argheziene: „Trecînd pe puntea-ngustă, / Dintr-un secret imbald / Cu muna prinsă-n fustă, // Și-o stie pină-n șold”. Ca „poet al boabei și al fărîmei”, Arghezi reia epitetul, instalîndu-l în universul mărunț al gizelor — „Sumedeni de gingănie” — evocate în Parada: „Viespii, muște și lăcuste, / Cu aripile înguste”.

ÎNGUST

„Banal”, cum este, cuvîntul dezvăluie chipuri noi, uneori surprinzătoare, de îndată ce îl privim din perspectiva „verticală”, refăcînd conexiunile sale istorice firești.

Termen „primar” — adică: inanalizabil — în românește, *îngust* a fost moștenit din lat. *angustus*, reductibil, acesta din urmă, la rădăcina ang- din verbul angere (cu perfectul *angxi*) „a sufoca, a înăbuși, a gîtî”. Cînd spunem despre un guler că este *îngust*, nici nu bănuim cît de aproape de obîrșii trimitem adjectivul...

Derivat din anglo „a gîtî” este angina „anghină”, dar pronunția românească pledează pentru proveniența germană (*Angine*) a neologismului, mai ales că lat. *angina* poartă accentul pe silaba inițială. Oricum, numele bolii beneficiază de sinonime, populare și regionale, dintre cele mai pitorești: *bolfă*, *șopirlă*, *șopirlă*, *șopirlă*. Text maramureșean, din Dicționarul academic: „Dacă are omul nădușeli și-l strînge la grumaz și de-abia poate răsufli, atunci zicem că-i beteag de șopirlă”.

Din *angustus* „îngust” latina și-a plămuit substantivul *angustia* „îngustime”, care, folosit la plural, și-a... „îngustat” sensul, semnificînd „pas, defileu, trecătoare strîmtă (în munți)”. Suetonius evocă *angustias Alpium* „trecătorile din Alpi”, iar alții descriu *angustias Hellespontii* „strîmtărea (istmul) Helespontului”.

Potrivit legilor fonetice ale francezei, lat. *angustia* a devenit, în această limbă romanică, *angoisse* (!), pe care nu am prețuit să ni-l adjudecăm și noi. Iată cum îl definește dicționarele: „Indispoziție psihică și fizică, născută din sentimentul unei primejdii, caracterizat printr-o spaimă difuză pînă să se desfășoare de la neliniște pînă la panică și prin senzații precabile de constricție epigastrică sau laringală” (*Petit Robert*). Pe deplin îndreptățit în medicină, *angoasă* a făcut carieră datorită existențialismului și psihanalizei, gîdînd însă și urechile snobilor, sensibili la de sunetul straniu și spăimos al acestui franțuzism și al „derivatelor” sale: verbul *angoasă* „a căsuna o stare de neliniște... ciudată” și *angoasant* „neliniștitor”.

Toate aceste trei franțuzisme pretențioase cată să fie întîmpinate fără prea mult... entuziasm și să fie întrebunțate lucid și cumpănat. Remarcabil mi se pare amănuntul că *angoasă*, *angină* și... *îngust* sînt termeni strîns înrudiți, mlădițe ale aceleiași vigoare rădăcini latine.

G. I. TOHĂNEANU

Veneam pe căi puțin umblate
Cu genele strîvite-n dor
Neștiutor că într-o clipă
Fără iubire crinii mor!

Ivan Miroslav
Ambrus

DĂRUIRE

Cînd pe masa ta
îmi voi întinde viața
și o zăpadă albă,
pînă-n 'tă, tu să mă așezi
lingă buul îl mei
și să mi lași
visul nelămpiat
și cele câteva amintiri,
pentru a-mi fi tovarăși
dincolo de înălțarea
pe mi le a cămînt:
în schimbul lor,
îți dau iubiri și ochii
obști de cîntări
de vorbe și culori

CITĂ SAP O FINTINĂ

Cită dăruie o minune
cît toșneală iubirii în urechile
tecloarei
cît dăna unei așchii de magneziu
cît oglinda să-ți plagheze trupul
cît șopirla să se furizeze printre
cuvinte

Cită viază o minune
cît bucuria copilului curmată
d' balonul spart
cît viața unei mi-uscule gize
cît să traverseze bulevardul
un alai de nuntă

Cită tîmpe o minune

Dă-mi o cură maco
cît să sap o fîntînă

SE LASĂ TACEREA

Se lasă tacerea peste rana iubirii
în ramitele nontii
razăni pieli
aduna daruri
pentru un dou poem
Zambetii tău recompune vara

PREȚUL

Dincolo de zona permisă a poemelor
cu sporovăind cu înafabilul
meu

Un cal bezmetic mi-ar trebui acum
să ajung pînă la tine

Toate poemele cite s-au scris
pentru un cal!

Iulian Negrilă

INTRUPARE

În noaptea care-ntuneca
Surisul trecerii prin zi
Lumina-ntruna mă-ntreba
în care floare m-oi zidi ??

Pe margine de vînt aprins
Noaptea florilor, senină,
Cîreșii timpului m-au nîns
Cu petale de lumină.

În pragul unui crîn deschis
S-oprise inima-mi să bea
Izvorul unui paradis
Din noaptea care mă-nvelea!

PRIBEGIE

Mi-a bătut din nou în poartă
Umbra norului pribeg
M-a cuprins de mina dreaptă
Și m-a luat cu ea, drumeag.

La fîntina de sub aștri
Am plecat într-un galop;
Dorul ochilor albaștri
De eu seară să-l adăp.

Și-am ajuns pînă sub stîncă
Amintirilor de-atunci,
La izvorul cu porunca
Buzelor atît de dulci.

Chiar de am zăpadă-n plete
Și-s robit de-un gînd profund
Ochii-s dornici să desfete
Fraga sinului rotund!

NEȘTIUTOR

Veneam cu sufletul alături
Greu înmugurit de vise
Și-aducînd lumina în priviri
Vîntu-n palme-mi adormise!

Și pîmîntu-n care-am strîns uitarea
Încet se desfășu-nflorînd
Un cîntec trist din vremi trecute
Ecolul unui vechi colind!

Doru Macriș

TOAMNĂ FIERBÎNTE

Sub pavăză de grîne și de fructe,
Păcina strămoșească intră-n toamnă,
Rotundul anotîmp al imolării
Îi desenează numele tău țară;

Se luminează-n ramuri și în oameni
Și rodul s'une de-ine pe-șerate,
Cînd mîinile se string pe truda zilei
A ocrotire și a bunătate.

Porniră, prin recolte, brize calde,
Belsug de dor zidit peste cuvinte,
Ca un brînos ce-aduce libertate
Această toamnă tină, fierbinte.

AȘTEAPTĂ-MĂ

Așteaptă-mă sub frunză de baladă
Și sub vârtejul hăituit de ploa,
Chiar dacă într-o zi va fi să cadă
Netrebnicia iernii între noi.

Cu părul mirosînd a miez de nucă
Și cu cîreșii gurii aburînd,
Așteaptă-mă, frumoașă și haiducă
Oricît o fi prin lume să colind.

Cînd viscole cu depărtări
ne-ndeamnă
Să nu mai fie pașii întelepți,
Așteaptă-mă, sub trandafir
de toamnă
Ori pe nisipul mării să m-aștept!

Așteaptă-mă ca tinăra natură
Să-mi vindece un alean din alte dăți,
Cînd, otrăvit de vis sau de-o arsură,
Arunc pe-un colt de cer singurătăți.

Așteaptă-mă, șatenă și mirată,
Să-ți doară depărtarea cînd respiri,
Cu cioburi, din iubirea de-altădată,
Să facem colier la amintiri.

Așteaptă-mă, prin ceață și prin stele,
Sub zodia de remușcări fierbînti;
Cînușea grea din gîndurile mele
S-o scuturi cu zulfii tăi cuminți.

Așteaptă-mă, pe țârm de mare
creață,
Val lingă val, să fim din nou copii:
Din toate rătăcirile de-o viață,
Am să mă-ntorc la tine într-o zi!

INIMĂ DINSPRE ȚARAN

Culoarea toamnei curge prin recolte,
E revărsarea soarelui din zare,

Cînd spicul ciocirliilor, române
Se pîrgule-ntre rouă și sudoare.

Respiră gîna-n aluatul vetrei,
Adulmecă porumbul mari belșuguri,
Și-o aripă vrăjită îndulește
Un duh tăcut din mere și din
struguri

Plutește un mîres de poame coapte
Ce vor gusta rotundul și-mpălăirea,
Și meșterele mîini urzid culesul,
Și doln le-n amurg ce-și crece
rostirea

Întreg acest avut ca o vîpale;
Ca o fîntînă lingă masa plină
Ce-a bînt: prin seceta și ploale,
O inimă dinspre țaran aprinde

EU PLEC LA JIU

Lui C. Brăneșu

Noapte de copilărie,
O metaloră, și-atît,
Stelele din vesni le
Puse colier la gît

Îl ducea de mîna muma
înă dincolo de eu,
În azur căzuse bruma
Vîntîndu-mă, mereu!

Spuza norilor, buimacă,
Roibii ceții fără friu,
I-am spus inimii să facă
Din Hobbita pin-la riu

M-au surprins în lacrimi zorii;
Ce departe-i satul, Știu,
N-au aflat nici azi ecorii
De plecarea mea la Jiu.

Mira Lupeanu

VICIUL LUMINII

Știam, Să îți cuprind într-un năvod
Alunecarea-n valuri de nisipuri,
Cu mrejele de ape strîns nod
Mai pescuiesc sidetul unor chipuri.

Oh, cît mărgăritar am strecurat
Și cite lerburi te-au pierdut pe tine,
Un munte a crescut adevărat,
În mreje-albastre s-au deschis retine.

Pe mișcătoare dune, cum stăm noi,
De ne atinge glasul infinitul,
Ne risipim mai neted înapoi.

Călătorește rătăcirea-n doi
Aici unde lumina e sfîrșitul
Lăsînd pătenjenșuri peste noi.

DE GREUL NEROSTITELOR
CUVINTE

Nu vreau și nici nu pot o depărtare;
Mai văd nînsori plutînd întors spre
creste

Blîndeșea pură într-o arătare
A vîlului trecut în lumi celeste.

Nici că va fi o coborîre peste
Aceste limpeziri de liniște-n
chemare;
Tu-mi dai prin orice chip inimă
de veste

Și viața mea bate în gînduri clare,

De mă-mpresoară multe din zidite,
Eu te mîngîi vîsîndu-te, iubite,
Și-mi vin mereu prin elipe
neclintite

Cum sparge colțul florilor granite,
Și-ți pun pe frunte buzele strîvite
De greul nerostitelor cuvinte.

TOT PLOPII

Doar plopii în iubire și uitare
Vor arde suflete-nmîit și blind,
În răsă-ire-nalt sfîșietoare,
Din serile de toamnă pline blind.

Rugină de mătase, veghi ușoare
Se lasă peste apele din noi,
Amețitoare pîlpîire doare
A stîngerii prin frunze-n plopii zoi.

Întoarcerile-amînte, riu de miere,
Ne-țearpă vîspi în ochi cînd
il sorbim
Și tremurii căderii sub mîngiere
Din plopii plînși pe care îi robim.

săpun de pe mîșuța
sta?
da... și asta?
Dantalină... Ylang-
mironose a casă de
-1?
- ricanază femeia
din direcția
n-a vrut
a ajuns
putea.
lei.

ul se-ar păți / Dina-
orba ceea: cum și-c
face nici dracul! Iși
i îmbracă un surtuc
ă.

școală, unde să mă
emeia probează o
are o scoate cu infi-
nție legată cu
ară în fața oglinzii
neet încet, i se șter-

ngă, în sala de clasă
ochi și țirechi Reze-
le de masa butucă-
de notodă, învățăto-
alog alert cu elevii
i din înd în cînd
ta "u e basma mare

intreabă Crean-
apoi "u degetul un
dîc și răspunde cu

ie mîta?
u pîcioare.

se scobește în nas
peste mîna
urechi.

ozi are mîta?
condă.

Privește în jur, cău-
ilor "are li adrese-
te gesturi aiuris-

ă tîncul izbucnește

nă n-are aripă
fin?
vă fin.

ita?
elevul enumeră
neci, vrăbii, lapte
slănină...

obare este adresată

îta de la masă plă?

mînte. Cine poate
un loc la altul, se

or:

vie de la un loc la
intă
rului "scăpă" prin
se întunecă:
racul?

mă, florile? Floarea
l se ridică din fun-

și Aurel Fureu
eseri cu pri-
de cultură ară-
profesori și scri-
rii Gheorghe
ngureanu, Ovidiu
asile Dan, Iulian
Bucur, Francisc
Mocuta: criticul
Ruja "In memo-
ivel Galea și Va-
că personalitatea
colae Nășădea-
rniciu, animatori

Cerul înstelat deasupra noastră

de ECATERINA OPROIU

O lectură regizorală interesantă și ingenioasă descoperă în textul Ecaterinei Oproiu premisele unei meditații scenice despre viața și destinul actorului. Doi mimi, care traversează sala, decorul, ce nu descrie o încăpere, sînt primele semne că drama își va consuma sfîșierile pe un alt teren decît cel așteptat. Ne aflăm la o repetiție, susținută de cei doi protagoniști ai viitorului (probabilul) spectacol. El își încearcă vocea, Ea răsună de piesa. Spațiul scenei conține câteva planuri dramatice; o zonă înaltă, la care duce o scară ridicată între două rînduri de costume (acolo sus se vor „întîmpla” marile Ei rostiri revelatorii), practicabilele pe care se repetă „Cerul înstelat deasupra noastră”; locul pentru „pauzele” ce și le iau interpreții (ca să-și spună unul-altuia despre viață, în replicile piesei la care se lucrează), loc marcat de o masă de machiaj; prosceniumul, de la a cărui rampă Ea încearcă să frazeze în subtextul replicii poetice din piesă („nu treziți delinții care încoată fără să se gîndească la mal”), o rugămintă de actor care-și presimte destinul, sau își conștientizează condiția. Drama cuplului traversează, deci, câteva realități: conflictul se desfășoară cînd în teatru, cînd în viață — și acestea suprapunîndu-se devenite „viața în teatru”, ori „teatru din viață”... O complicată repetiție construiește pe canavaua „Cerului Instelat...”, Virgil-Andrei Văță. Scenografia lui Sándor Winterfeld consubstanțială montării, subliniază perspectiva re-

gizorală: imaginea plastică e sugestivă, fiind și aplicată necesităților concrete, de joc. Fundalul decorului, oferit de peretele real al cutiei — o suprafață vizibil uzată, ca un orizont obturat — „corespunde” promisiunilor înscenării. În final, mimi reapar în scenă, ca să o îndemne pe actriță (și să o ajute) să-și încheie rolul așa cum cere piesa; eroina Ecaterinei Oproiu își pierde echilibrul: artrita din

teatru

spectacolului Teatrului Maghiar din Timișoara îngheață, pe mica platformă destinată monologului ultim; imagine vie, de un tragicism penetrant. Tăcerea care o înconjoară cercetează mai mult decît tensiunea unei soluții disperate. Izbinda spectacolului este că a reușit să ne reamintească granița subțire pe care se mișcă Actorul ca să închege un ciudat dialog, cu nu mai puțin pretențioșii lui interlocutori: un partener, Teatrul, spectatorii, o piesă oarecare, și el însuși — forma vizibilă a unei existențe aflate la intersecția dintre neiertătoarele diverse (nu o dată adverse) realități.

Actorii prospectează textul Ecaterinei Oproiu cu mijloace moderne. Gál Annamária și Nagy István sînt, întotdeauna, în acest spectacol, profesioniști, atenți la turnura, dificiltoasă, a replicilor și stărilor în actul întîi, însă, detalierea

planurilor între care rulează într-o mișcare de du-te vino, conflictul, nu e gestul de împedare, nu are consistența nereșară. (De altfel, manevrarea acelei garderobe — cantitatea de haine a cărei simbolică li e cunoscută spectatorului — suferă de monotomie: pare că orice descărcare de nervi se cuvine exprimată pe seama respectivului vraf de costume). (Nici relația dintre mimi — Barta Enikő și Bereczky Péter — și actorii nu e suficient aprofundată; abia în secvența finală, mimi capătă culoare și importanță). Regizoral și interpretativ, reprezentarea atinge punctele de maximă concentrare în partea secundă. Atunci, repetiția la „Cerul Instelat deasupra noastră” își deconspiră gravitațiile. Planurile se desfac și se întrepătrund ritmic, armonios conflictul cuplului figurat de Nagy István și Gál Annamária își nuanțează complicatul traseu, accentuat de întrebări revolte, imputări reciproc, decizii nematerializate, speranțe fără ecou în realitatea imediată, drama ocupă, cu alte cuvinte, harta gândului regizoral. Și confruntarea obține acea calitate de viață personală dată la iveală de o repetiție de teatru, pe care mizează spectacolul.

Încheierea găsește, în Gál Annamária, o interpretă capabilă să exprime parafraza regizorală („Cerul înstelat deasupra noastră, iar teatrul în noi!”). În jurul căreia pivotază demonstrația scenică, și să-și asume pluralitatea de sensuri a ultimei imagini a spectacolului

Antoaneta C. IORDACHE

Chipul femeii

Femeia, ca motiv fotografic, devine, piatră la urmă, în poziția lui SIMON IDA, un elogiu adus frumuseții, maternității și sensibilității celei care, alături de bărbat, compune nucleul uman al familiei și societății. Portretistica-color, din această expoziție personală a artistei de la Tîrgu Mureș, reprezintă o veritabilă galerie de psihologii feminine, femeia văzută în varii ipostaze ale vieții: gînditoare, mamă, visătoare, activă, melancolică, creatoare, iubită. Ceea ce conferă o notă aparte acestor portrete este lumina lor lăuntrică, întotdeauna de o rară distincție, și atitudinea originală în care artista își surprinde personajele. Fie femeie-mamă, fie femeie-artistă, fie femeie ce-și contempla, visătoare, propria-i frumusețe și atracție, personajul feminin urmărit de artistă este o făptură unică și cuceritoare, prin farmec, prin gestică, prin gîndul care-l străbate fruntea, prin privirea revelatoare sau prin situația ei în lumea inconjurătoare. Artistă profundă, care face din această galerie de portrete adevărate fișe moral-psihologice ale unui gen uman, Simon Ida ne aduce înaintea fascinantului univers al celei care nu este mamă și partener de viață, nouă, tuturor, și, în mare măsură, matcă a vieții.

Alături de această portretistică variată, fotografa ne deslășoară și cîteva peisaje rarissime, prin colorii, compoziție și lumină. Sînt peisaje, în genere, de munte, unde surprinzătoare apar elementele care compun locurile dragi: un pîrîu, o rîurișă, o colină, arbori luminați de soare, frunzișul pătruns de culorile toamnei, fructe pline de sevă, dumbrăvi cu frunze obosite, culesul finului, al strugurilor, într-un cuvînt, un peisaj familiar și umanizat de privirea atentă și iubitoare a fotografului.

Simon Ida ne învață lecția simplă, dar cit de umană, de a privi la cei apropiați nouă fără prejudecăți și a le descoperi chipurile adevărate, mai ales chipurile alte de fascinante ale femeii. În ele, ne spune artista, se oglîndește lumea și ele oglîndesc la rîndul lor lumea. Chipuri luminate de iubire, de speranță, de întrebări, în care se regăsește nu numai artista însăși, ci noi toți, cei care ne privim în ele.

Ion ARIEȘANU

prezențe românești

R.S.F. IUGOSLAVIA

În numărul 314/1988 al revistei Knjževna Reč (Cuvîntul literar), care apare la Belgrad, sînt publicate poeziile: Nevăzutele vămi și Dîlgența de seară de Anghel Dumbrăveanu. Traducerea în limba sîrbo-croată aparține poetului Slavomir Gvozdenović. • Ziarul Borske Novosti din Bor (R.S.F. Iugoslavia) publică, în numerele sale din 14 și 21 septembrie 1988, poeziile Sub o arcadă și, respectiv, Măștile de Anghel Dumbrăveanu. Traducerea în limba sîrbo-croată este semnată de poetul Adam Puslojić.

S.U.A.

Revista Alchemy, editată de Universitatea din San Francisco, înserează, în numărul numărului 1/1988, poemele Prin păduri fumurii și Fața de sare de Anghel Dumbrăveanu, în traducerea engleză a poetului Adam J. Sorkin.

Un itinerar eroic

Cititor statornic, adăstînd pe „tărîmul fabulos” al lecturilor fără spațiu, editor meritos, Constantin Zamfir este un mare iubitor al cărții. Ca dovadă, sub sigla editurii pe care o conduce scriitorii de toate vîrstele au găsit înțelegere, editura dovedind deschidere și generozitate. Acum el însuși autor („cuprins” într-o carte, așadar!) Constantin Zamfir își descarcă „ranița vieții” la îndemnul unui prieten (cum mărturisește). Tărim al regășirii probează o vocație (divulgată tîrziu) și confirmă o obsesie; scrisul lui Constantin Zamfir este brădat de ecourile istoriei, duce cu sine, pretutîndeni, Țara, poartă spre noi, reverberînd emoțional, sedimente livești. Scriitorul descifrează urmele trecutului și glorifică pe cei ce trudesc la cîntărea viitorului; vorbește cu patos despre acei care înfruntînd furtunile istoriei (asumîndu-și „sarcina supraviețuirii” în acest loc de răsruce) au apărut ființa neamului, celula românească. Pentru fostul copil războiului a venit „ca o întunecare”. Disparația tatălui pe un front străin însemna povara golului: „pierisera o lumină și un teme”. Cîstînd

faptele de arme Constantin Zamfir reconstituie cu minuțiozitate drumul oștirii române; retrîind un fierbinte ianuarie budapestan, călătorînd în Podișul Boemiei acolo unde trupele noastre au înfrîmpat Victoria, relaceam „jurnalul de bord” al hunedoreanului Ion Mărcuș, străbătînd cu pasul acest drum eliberator. Dar, să nu uităm, acest împătimit de

INSEMNAȚII

istorie, militar de profesie mărșăluînd în „coloana datoriei”, avînd în spate peste 4 decenii de „strădanie ostășească”, plin de entuziasm și generozitate invocă și evocă lungul cortegiu al suferințelor lată-l alături. În 1984, de un grup de scriitori reconstituind drumul de luptă al armatei române, provocînd dialogul cu istoria; luptele pentru eliberarea capitalei, operațiunile de acoperire, tributul de sînge de la Păuliș (apărînd „lacătul defileului”), paginînd relatările veteranilor, oferindu-ne popasuri crișone ori pe valența Somesului, ajungînd la Carei, acolo unde hotarul țării a fost

„pus la loc pentru totdeauna”. Paginile cărții oferă o superbă lecție de istorie; și, în frățietate cu acest mesaj al trecutului, minat de treburile reportericești, peregrinînd și regăsimu-se cu Țara, Constantin Zamfir — răsfoind (cu zgîrcenie, totuși) filele carnetului său îngălbenit — dă la iveală însemnări despre prezentul clocotitor; pătrund aici irizările poetice, plasmuirile livești dar nu și retorica sfărătoare.

Înainte de a încheia am vrea să evidențiem insulele epice risipite în volum, nucleele unor posibile scenarii „românești (v. Onorul la general) și, mai ales, rîndurile închinatelor lui Laurentiu Fulga (v. Un gînd pentru scriitorul din noapte și din frig); Constantin Zamfir subliniază dramatica experiență a scriitorului-general, trecut prin tragismul și suferințele războiului (fost reporter, luptător, editor și, în primul rînd, scriitor), cel pătruns de fascinația Cărții, rescriind-o pară mereu într-un „corpus de variante”, cutreierat de un patetism al sensibilității intelectuale (cum l-a definit, exact, un critic).

Iată deci un volum pe care citindu-l ne regăsim. Însoțit de vorbe bune ale lui Dumitru Radu Popescu, „omul cu o mie de mîini” (adică admirabilul Constantin Zamfir) ne pune acum în mînă o carte; propria sa carte.

Adrian Dinu RACHIERU

• Constantin Zamfir: TĂRÎM AL REGĂȘIRII, Ed. Militară, 1988.

viața asociației

În cinstea celei de-a 70-a aniversări a Marii Uniri, Asociația Scriitorilor din Timișoara și Asociația Scriitorilor din Sibiu au organizat, în colaborare, o suită de manifestări la Alba Iulia și Blaj, la care au participat scriitorii Mircea Tomuș, secretarul Asociației Scriitorilor din Sibiu Dinu Flămînd, Ion Mircea Petre Stoica, Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Ion Arieșanu, Vasile Dan, Alexandru Jebeleanu, Ivo Muncian, Maria Pongraez, Mircea Șerbănescu și Ion Dumitru Teodorescu. Cu acest prilej, au fost vizitate, la Alba Iulia, Biblioteca Bathyáncum, cum și alte monumente istorice ale cetății, mărturie peste veacuri ale luptei poporului român pentru libertate socială și națională, pentru independență. De asemenea, scriitorii au luat parte la o vizită de documentare la Fabrica de porțelan și la Fabrica de covoare din Alba Iulia. În același context, a avut loc o întîlnire cu tinerii scriitori din Alba Iulia. La Blaj, scriitorii au vizitat Muzeul de istorie din localitate, cum și alte locuri ce păstrează memoria unor momente semnificative din istoria patriei, a marelui eveniment de la 1 Decembrie 1918. La șezătoarea literară desfășurată la Liceul pedagogic din Blaj scriitorii participanți au citit din creațiile lor și au evocat,

într-un viu și susținut dialog cu publicul, importanța Marii Uniri de la 1918. • Prozatorul Mircea Șerbănescu s-a întîlnit cu tinerii cititori de la Liceul de matematică-fizică Constantin Diaconovici-Loga din Timișoara, unde, despre creația sa, au vorbit prof. dr. Pavel Petromian și prof. Floarea Gîlja. • Decada cărții românești a prilejuit, în cadrul Cenacolului de limba sîrbă al Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Knjževni život”, o întîlnire consacrată Editorului Kriterion, la care au fost prezentate volumele Meșteșugul poetului de Slavomir Gvozdenović. Devenire de Mimir Teodorov și S-a dus vara cu Slavco Vesnici, recent apărute. Manifestarea a fost poeziată de cuvîntul poetului Anghel Dumbrăveanu, secretar al Asociației Scriitorilor din Timișoara. Despre volumele prezentate a vorbit Octavian Neelcu, redactor la Editura Kriterion. În continuare, au avut loc creațiile lor Slavomir Gvozdenović, Mimir Teodorov și Slavco Vesnici. La deschiderile care au urmat, au avut cuvîntul Dušan Baiski, Slavomir Raleov, Doru Eugen Poplin și Cedomir Milenović. A întîlnire a participat de asemenea tovarășa Ana Fărbiță, din partea Comitetului național Cultural și Educațional al județului Timiș. • În seara de marți 8 noiembrie, ora 17,00, va avea loc o întîlnire cu scriitorul Mihail

M. O.

Du-mă, soartă, într-un vis
Fă-mă floare de câis
Lîngă ochiul Tău deschis...

Lasă-mă lîngă izvor,
Fă-mă platră, fă-mă dor,
Cîntec, ploaia unul nor...

Prinde-mi trupul lîng-o stea
Să flu primul fulg de nea
Care moare-n păr la ea...

Versul să mi-l las trecînd
Să mă tot duc pînă cînd
Viața mi-a-năpea-ntr-un
rînd...

Copii, să mă-nțore, plîngînd,
Leac pe rana unui gînd
Cen-trunzește sîngerînd
Și nu mai moare nicînd...

AȘTEPTIND

Pleacă vara, focu-mi stînge
Vine toamna trupu-mi frînge
Hrul lerbii de ce plînge?

Vine dinspre miezînoapte
Un cal potcovit cu șoapte
Să mă treacă peste moarte.

aqua-forte

• Inventatorul roții a rămas necunoscut pentru că n-a avut... conducător științific!

• Nu-l totu să-ți iei soarta la propriile mîini; principala e să nu le murdărești!

• De ce să te lupți cu lipurile tale, cînd, în jur, sînt altele ale altora?!

• Dacă te bați prea tare cu pumnul piept, îți poți fractura sternul sau vreo coastă...

• Cînd părerea ta e împărțită de alții, la seama de mai rămîne ceva din ea!

• Dacă poți uita lesne trecutului, înseamnă că el n-a existat!

• Distrugînd podul, mai în-țelegînd convinge-te că te așii pe malul cel bun!

...șoara și al revistei „Orizont”. Paul Eugen Banciu a cit un fragment din romanul Național, vol. II, intitulat Ierul. În referatul său, Brînza Armanca a reliefat vînturile de artă poetică ale textului citit, pregnanța motiva specifică scrisului lui P.E.B. Au participat la discuția Cornel Ungureanu: „proza lui P.E.B. conturează o etnografie de adîncime (...) care are o densitate de țărțe țarțe, hotărîtoare (...) cu numeroase apeluri la o arhetipologie”; Nicolae Pîrjol: „se întîlnesc aici un stil ironic (...) scriitorul are o atitudine polemică”; Alexandru Jebeleanu: „P.E.B. lucrează cu simboluri (...) e o dezbateră clară, etică în acest text”; Hermen Odangiu: „nu există oare un ton ironic, ci și o participare, o patimă a participării care anulează aparențele de lașare a autorului”; Marian Odangiu: „scrisul lui P.E.B. vorbește despre eternul al romancierului între realitate și ficțiune”; Ion Jebeleanu (conducătorul ședinței): „acest text, alături de... are a scris pînă acum P.E.B. este semnificativ pentru arta scriitorului, pentru idealurile estetice (...) textul se întîlnesc de la o dramă a autorului (...) judecările... care etică au pregnanță. Ca dovada unor remarcabile calități de prozator”. În ședința de marți, 8 noiembrie, ora 17,00, va avea loc o întîlnire cu scriitorul Mihail

fanion

NOUA FI VETE, APOI NOUA ELADA

Presana ca mai mult de jumătate din cititori vor fi dezamăgiți când vor afla că titlul de mai sus nu are nici un fel de skepsis, ci, dimpotrivă, indică exact fenomenul sportiv neogrec despre care voi scrie. Deci, Mas Nea Elveșla Atena se numește echipa de handbal care a jucat duminică, aici, la Timișoara, cu Poli, în primul tur al „Cupei IHF” — 31—19, rezultat final. Numele ei vine de la cartierul atenian unde își are sediul. Pentru prima oară în România, formația activează de patru ani în prima divizie unde liderele se numesc Filipos Verias și Ionikos Neas Leuciplos (Atena). Este o grupare formată din studenți și funcționari, Toși Din Cartier. Dacă în fotbalul elen nu se mai practică „exportul”, ultimul reintors în Ithaca fiind ex-italianul Nikos Anastopoulos (Avellino), în cetatea handbalului nu are acces nici un străin. (A se vedea, în acest sens, și povestea cu calul troian din final).

Mircea TOIȘEA

top

MAKEBA — CONȘTIINȚA CARE CÎNTĂ

Apariția simultană, în Statele Unite și Marea Britanie, a volumului autobiografic „Makeba: My Story” coincide cu amplificarea mișcării mondiale de solidaritate față de cauza dreaptă a populației de culoare din Africa de Sud; patria artistei pe care Belafonte o numește Mama Africa. Aflăm din volum etapele vieții acestei artiste luptătoare pentru cauza poporului său oprimit prin legi rasiale incompatibile secolului XX. În 1959, filmul „Come Back, Africa” regizat de Lionel Rogosin și prezentat la „Musica di Venezia” avea să atragă atenția opiniei publice asupra unor dramatice stări de lucruri care o determină pe Makeba să-și părăsească țara în același an. Prezența artistei în acest film, cîntecele sale contestatatoare nu puteau lăsa indiferent regimul rasist de la Pretoria. Din 1968, Miriam Makeba trăiește în Guineea, dar ea poate fi văzută și ascultată pe mai toate scenele lumii, bucurându-se de respect și considerație. Paginile amintirii cărți evocă concerte ale artistei de pe cînd se mai afla în patria sa, aparițiile alături de grupul „Cuban Brothers” (autorizat să cînte doar în spectacolele destinate populației negre). La un asemenea concert, Makeba l-a cunoscut pe Nelson Mandela, liderul Congresului național african, ulterior arestat. Conștiința cu Mandela avea să-i marcheze întreaga viață, căci, iată, de peste trei decenii, Miriam cîntă cu aceeași vigoare ca în anii tinereții despre poporul său și aspirațiile sale. „Eu nu mă pot întoarce decât într-o țară liberă unde oamenii, indiferent de culoarea pielii lor, trebuie să aibe aceleași drepturi. Așa va fi!” Despre recentul LP, „Sanoma”, al artistei celebrul muzician american Paul Simon, admirator și colaborator al lui Miriam Makeba, declară: „Prin fiecare cîntec, Miriam ne oferă noi dovezi ale măiestriei sale interpretative. Ea strălucește pe scenă iar glasul ei este încântător ca însăși muzica poporului ei”.

Petru UMANSCHI

INTR-ADEVĂR...

sport

...avem o toamnă rară în fotbal cum dormim, de altfel, toate anotimpurile sportive, numai cu izbînzi, recorduri și medalii; miercuri, la București, România a învins Grecia, se știe, s-a și văzut, cu 3—0, scor clar, categoric, demonstrînd clasa de sus a fotbalului nostru din ultimii ani, unde, cred, dominant e talentul jucătorilor tricolori; de data asta, cu prea mulți tehnicieni de mare în linia mediană (Hagi, Mateuș, Sabău), cel mai laborios a fost Gheorghe — Gică Popescu, printr-un travaliu și o luciditate asemănătoare lui Băluță; cei din paranteză au ieșit în evidență exclusiv prin golurile înscrise, fiind încă deficietari la capitolul omogenitate, cursivitate, coerență, tocmai ei, nădejdea noastră cea mare; iată cum, beneficiind de o generație de fotbaliști valoroși, Em. Jenei are de unde alege și are pe cine conta, chiar și-n situația în care cei mai buni nu dau deplină satisfacție. Adevărul e că am putea fi mulțumiți de rezultat și de evoluția echipei noastre, dacă nu am ști bine că nota generală a meciului nu s-a dovedit prea ridicată; este de neînțeles și inacceptabil ca un jucător precum Mateuș să rateze cea uriașă ocazie (singur cu poarta... goală), ca Hagi să fie atât de neglijent, Sabău să nu aibă imaginea jocului colectiv. Lăcătus să piardă mingea cu atîta ușurință, iar Cămătaru să nu joace cu fața spre poarta adversă; judecata noastră o fi aspră, însă bătuția abia a început, iată că și bulgarii au tresărit a orgoliu (1—1 în Danemarca), iar grecii s-au mîniat în cîteva rînduri și nu s-au sfiit să fie arțăgoși. Miercuri, 9 noiembrie, poate fi, în competițiile cluburilor europene, o nouă zi de primăvară pentru fotbalul românesc. Ca atare, sus fruntea, și jos, la muncă!

Teodor BULZA

excelsior

Iean Vasile Marcu

Singuratic se-alungă Ceașul drept și cel în dungă Și nu pot să se ajungă.

Și bolind după scîntel înfloresc în ochii mei Alte ierni pe-același tel...

SA PLECI COPIL...

Să pleci copil de-acasă, Din munți, dintre cei dragi, Să ai în loc de piine Cuvînte în desagi.

Desculț, pe drum de țară, În ochii tăi rămîn Un cer frumos de vară Și carele cu fin.

În urmă, vechiul leagăn.

Tălângi, copii, viori, Un paltin, un mestecăun Și molcome ninsori.

Te-mpliniți, de dimineață, Pe unde nu-s cărări, Ci doar o ceață deasă Și taince chemări.

Și pași lini te poartă Tăcut, dinspre părinți, Scăldindu-ți steaua-naltă În visele fierbinți.

În față-i doar pămîntul Și lumca, cum o vezi, În mină stringîl cuvîntul Cu care modelezi.

Și plîngi a bucurie Că toate sînt cum sînt, Că viața ta de vie S-a prefăcut în cînt!...

BUNICUL

„Dacă nu m-ar fi atins ațel plumb blestemat, acum aș fi leșit de bună seamă cu nepoții la cîmp”, zise frîul de larbă văzîndu-ni coasa lucind pe umăr

• Amețeli din cauza succesorilor se întîlnesc mult mai des decît succesele.

• Dacă omul ride de el însuși, înseamnă că el crede, cu adevărat, că risul lecuiește.

• Toată viața a rămas la urmă, deoarece l-a plăcut să ridă bine!

Victor GORȘCOVAZ

☆

• Deși era o femeie deșirată i-am remarcat istețimea de a se căsători cu un om șiret.

• Dialogurile sînt fructuoase dacă sămînta de vorbă e bună.

• Moș Ene vine pe la unele gene cu grijă spre a nu se minți cu rimel.

• În perioada filmului mult vorbea talentul.

• Cînd ești adeptul lui Bachus, privești cu un ochi din sticlă.

• Sugarul, din toate scutecele din lume, le preferă pe cele uscate.

• A lăsat urme multe în viața lui, punîndu-și amprentele pe multe bunuri care nu i-au aparținut

• Era culant cu banii statului, acum stă...

• La bătrînețe avea degetele mijlocii și mari, de la mîini, anchilozate din pricina atîtor bobirnace date de-a lungul anilor.

• De ziua soacrei îi oferise un cadou splendid: o botniță...

• Echitate: el l-a dat ei o broșă și ea l-a dat lui o brîoșă...

• Fanfaronada fără fanfară adecvată este ca nunta fără lăutari.

• În lerbarul celor ce suferă de amnezie găsești doar flori de „nu mă uita”.

Gh. BOZU

În numeroase centre de cultură și creație „Cintarea României” din municipiile Timișoara și Lugoj, din localitățile timișene, se desfășoară în aceste zile acțiuni politico-educative și cultural-artistice consacrate dezbaterii Tezelor pentru Plenara C.C. al P.C.R., precum și omagierea actului istoric de la 1 Decembrie 1918: simpoziioane, mese rotunde, expoziții de carte, întîlniri cu veterani ai războiului antifascist, expuneri, proiectii tematice de filme etc. • Un adevărat eveniment cultural în viața muzicală a Timișoarei l-a constituit recenta „Gală a tinerilor concertişti”, desfășurată sub egida Filarmonicii de stat „Banatul”. • Expoziții. În aceste zile, galeriile de artă din Timișoara găzduiesc expoziția personală „Design '88”, semnată de Marian M. Adrian („Ilielios”), expoziția de pictură a Alexandrinei Andea (Secția

panoramic

de artă a Bibliotecii Județene), expoziția Idel Simon (Galeria de artă fotografică), Expoziția Cătălin Neacșu (Casa Universitară). • Cercul de istorie de pe lângă Casa de cultură a studenților a prilejuit o fructuoasă dezbateră pe marginea studiului semnat de Aurel Turcuș, „Ioachim Miloia — personalitate a culturii bănățene”. • „Informație și comunicare în perspectivă interdisciplinară” — se intitulează masa rotundă prin care cercul de studii interdisciplinare (coordonator Otto Benkö) își inaugurează activitatea în cadrul Casei Universitarelor. • O nouă carte a unui autor timișorean în librării: „Ecolul munților”, volumul de nuvele al lui Simion Dima, recent apărut la Editura „Albatros”. • La concursul „Omul și producția”, desfășurat nu de mult la Deva, cineaatorii timișoreni Diogene Bihol și Mircea Radu au fost distinși cu premiul special al juriului, respectiv cu premiul Asociației cineaștilor din R.S.R. • În interpretarea actorului Georg Metznerath, azi, 4 noiembrie, ora 19, pe scena Teatrului german de stat — recitalul de versuri din creația eminesciană, „Peste nemărginirea timpului” — spectacol în limba română. • La Cenaclul literar de la Clubul Întreprinderii de prelucrarea lemnului, luni, 7 noiembrie, Emil Șain va citi poezie

M. O.

CINTEC

...și, spartă, într-un vis
...și floare de cal
...și ochiul Tău deschis...

...și mi-lângă izvor,
...și platră, fă-mă dor,
...și ploaia unul nor...

...și mi trupul ling-o stea
...și primul fulg de nea
...și moare-n păr la ea...

...și mi-l las trecînd
...și tot duc pînă cînd
...și mi-a năpea-ntr-un
...rînd...

...și să mă-nțore plîngînd,
...și ce rana unui gînd
...și muzeele singerînd
...și mai moare nicînd...

AȘTEPTÎND

...și vara, focu-mi stînge
...și înamna trupu-mi frînge
...și lăbri de ce plînge?

...și alinspre mlăzănoapte
...și al porcovit cu șoapte
...și mi treacă peste moarte.

ua-forte

...și inventatorul roții a rămas
...și necunoscut pentru că n-a
...și conducător științific!

...și mi totul să-ți iei soarta
...și mi prietelui mîini; principala
...și mi le murdărești!

...și ce să te lupți cu lip
...și mi lăle, cînd, în jur, sînt
...și mi ale altora?!

...și dacă te bați prea tare cu
...și mi-n piept, îți poți frac
...și mi-terul sau vreo coastă...

...și mi părerea ta e împăr
...și mi de alții, la seama de
...și mi-șime ceva din ea!

...și mi poți ulta lesne tre
...și mi înseamnă că el n-a exis-

...și mi trugînd podul, mai în
...și mi-vinge-te că te afli pe
...și mi-șel bun!

și al revistei „Ori- Paul Eugen Bănciu a un fragment din romanul „... vol. II, intitulat în referatul său, Brin- Armanca a reliefat va- de artă poetică ale citit, pregnanța mo- grafică scrisului lui Au participat la discu- rnel Ungureanu: „pro- P.E.B. conturează o et- de adîncime (...) are o densitate de carte hotărîtoare (...) cu ase apeluri la o arheti- Nicolae Tîrziu: „se așe aici un stil ironic ritorul are o atitudi- mică”; Alexandru Je- „P.E.B. lucrează cu (...) e o dezbateră etică în acest text”; Odangiu: „nu există un ton ironic, ci și o sare, o patimă a parti- care anulează aparen- sare a autorului”; Ma- Odangiu: „scrisul lui vorbește despre eternul al romancierului între de și ficțiune”; Ion (conducătorul sedin- acest text, alături de a scris pînă acum P.E.B. semnificativ pentru arta ului, pentru idealurile etice (...) textul se de de la o dramă a ului (...) judecățile etică au pregnanță. a unor remarcabile de prozator”. În șe- de marți, 8 noiembrie 17.00, va avea loc o cu scriitorul Mihai M. O.

și Educație Socialistă dețului Timiș. • În șe- de marți a cenaclului țicii Scriitorilor din Ti-

și Educație Socialistă dețului Timiș. • În șe- de marți a cenaclului țicii Scriitorilor din Ti-

și Educație Socialistă dețului Timiș. • În șe- de marți a cenaclului țicii Scriitorilor din Ti-

PLATON VORONIKO

Cîndva demult — trei veacuri au trecut! —
O fată la fîntînă calu-și adăpa
Și-acolo de-un cazac se-ndrăgostl.
Cazacul în război pleca...

Fintina ceea s-a uscat,
Dar fata stă și azi acolo, dreaptă,
Precum un plop sufl spre cer,
Și pe cazac tot îl așteaptă...

Să vină
Pe calu-i murg
De dincolo de vîlă,
De dincolo de-amurg.

În românește de
Ștefan TCACIUC

VLADIMIR KORNILOV

POEZIA TINĂRA

Poezie tinăra.
Tu încă aproape că nu exiști
Ți-au dat glorie însă
Fără să zăbovească șefii tăi;

Și cei cu șaptesprezece
Sau optsprezece lerni
Convînși că toți sînt surogat.
Și trebuie să-ndrăzneasă singuri.

Și trebuie să alunge de pe prăjina
Înțepenirii moșnegii,
Continuitatea, moștenirea
Și moartea statornică a versului.

LIRICĂ
SOVIETICĂ

Aici îți obosește mintea
Și capul se-nvirtește bdnnav.
Tinără poezie,
Probabil, ai dreptate.

Astăzi sînt puși la lîră
Mult mai puțini paznici,
Ea e singură în lume,
Mai liberă sau mai grozavă.

În românește de
Polidor-Paul ROȘU

ROBERT ROJDESTVENSKI

PODUL DE GHEAȚĂ...

Podul de gheață s-a spart —
stoluri albastre pe rîu.

Migratoare păsări
Își întîlesc stolurile.
Pruncul,
născîndu-se,
strigă-ntr-o unică limbă ruga

floribunde către oamenii mari
întelegi-vă
unul pe altul...

În românește de
Ion PACHIA TATOMIRESCU

VIACESLAV KUPRIANOV

OMUL DE AUR
Deosebit de binevoitori
au devenit cu el
cunoscute
necunoscute
nerăbdători să-l cunoscă.

Zi și noapte
Jur împrejurul lui
oameni se tot invîrt cu lopeți
și-l privesc
muștrător

Oamenii prevăzuți cu lopeți
vor trebui să muncească de două ori
să-l îngroape în public
iar pe ascuns
să-l dezgroape.

În inima lui
se bătuse
zăcămintele
de aur.

În românește de
Geo VASILE

MIRCEA ELIADE

IN SCRISORI

Printre cele cîteva sute de scrisori dăruite mie la Paris, în septembrie 1985, de către Mircea Eliade se aflau două primite de la Carl Gustav Jung și una de la soția acestuia, Emma. Am publicat în „Manuscriptum” aceste texte însoțite de o scurtă prezentare¹. Între timp, am reușit să am la dispoziție întregul schimb epistolar dintre cei doi învățați. Îmi încredințez revistei „Orizont”, hotărîtă să publice în serial o importantă parte din Correspondența lui Mircea Eliade. În paginile de față, îmi propun să mă refer la cîteva aspecte legate direct sau aluziv de scrisorile reproduse fără a mai relua din Jurnalul și Autobiografia lui Eliade impresiile și rememorările despre Jung. Cel ce dorește amănunte despre conferințele autorului Șamanismului la Ascona și la Institutul C. G. Jung din Zürich le pot găsi în articolul citat din „Manuscriptum”. O altă sursă documentară la îndemîna cititorului din țara noastră privitoare la psihologul elvețian o constituie ultimul număr al revistei „Secolul 20”. Personalitatea lui Jung poate fi cunoscută prin fragmentele re-

prezentative, reproduse din lucrările lui De la vis la mit și Amintiri, vise, reflecții, precum și din exegeza lui Andrei Pleșu: Proba viselor: C. G. Jung și tradiția onelocritică². Scrisoarea din 26 iunie 1952 a lui Eliade ar trebui pusă alături de cea din 20 iunie 1952 a lui Jung (nepublicată în paginile de față, deoarece nu e inedită). Savantul elvețian, care tot mai terminase de citit monografia despre Șamanism a fratelui său, nu se sfiștea să folosească superlativul: „La richesse de votre matériel est extraordinaire et du plus grand intérêt, et la façon dont vous le présentez excellente. Et à part sa valeur générale, votre livre est d'une importance toute particulière pour la psychologie de l'inconscient. Je voudrais donc une fois de plus vous assurer de ma très sincère reconnaissance”³.

Așa-zisul interviu despre care e vorba în epistola lui Eliade din 25 septembrie 1952 a apărut în „Combat”, din 9 octombrie 1952. Textul a fost reprodus în Cahier de l'Herne, pag. 250—255 (datat greșit 1950). Ultima carte antumă Briser le toit de la maison, reia convorbirea, indicînd în subsolul paginii cele patru scurte note ale lui Jung. Această întîlnire cu C. G. Jung ne informează în prima parte despre cercul Eranos de la Ascona și despre prezența lui Jung acolo începînd din 1932. Autorul subliniază entuziasmul, voința și perseverența Doamnei Olga Froebe-Kaptein datorită căreia s-a încheiat această reuniune, unde au fost tratate de-a lungul anilor teme ca: Omul și masca, Marea Zeiță, Meditația în Orient și în Occident, Timpul, Yoga Riturile. Scopul Eranosului era „de a privi simbolismul sub toate unghiurile posibile: psihologie, istoria religiilor teologie, matematică și chiar biologie”⁴. Fără să le conducă în mod direct, Jung a fost spiritus rector al acestor întîlniri. Aici au fost prezentate primele sale cercetări asupra alchimiei. Articolul din „Com-

bat” schițează o interesantă comparație între Hegel și Jung, importanța excepțională acordată de acesta din urmă interpretării viselor, urmărind în același timp cum reintegrarea contrariilor — coincidentia oppositorum — este una din idelle sale de bază.

Conștient de valcurea propriilor sale cercetări, Eliade nu trece sub tăcere propriile sale cărți apărute în deceniul al patrulea: Alchimia asiatică (1934) și Cosmologie și alchimie babiloniană (1937). Pentru Mircea Eliade, studiul operelor lui Jung a continuat sistematic în anii următori. Sînt în posesia scrisorii Anielei Jaffé, datată 1 iunie 1953, unde aceasta îi dă relații ample bibliografice asupra operelor ce trebuie citite în primul rînd: Essays on a Science of Mythology de Jung și Kerényi „de o importanță specială”, The Secret of the Golden Flower (Psihologie du „rond”, du „centre”) și The Integration of the Personality. Secretara savantului precizează: „Îmi permit o colaborare mai strînsă între istoria religiilor al cărui reprezentant sînteți și psihologia profundizilor”⁵.

Mulțumesc și pe această cale publicistului elvețian Dr. Albert von Brunn, de la Biblioteca centrală din Zurich autor al listelor studiului asupra operei lui Mircea Eliade. Datorită strădaniilor domniei sale și a amabilității nepotului lui C. G. Jung am intrat în posesia xeroxurilor întregii corespondențe dintre C. G. Jung și Mircea Eliade. Rog pe cei doi distinși oameni de cultură să primească toată recunoștința și grațitudinea noastră.

Mircea HANDOCA

¹ Mircea Handoca, C. G. Jung în dialog cu Mircea Eliade, în „Manuscriptum” 1987 nr. 4, oct. — decembrie, p. 178—181.
² Vezi „Secolul 20”, nr. 310—312.
³ Cahier de l'Herne, Mircea Eliade sous la direction de Constantin Tacou, Ed. l'Herne, Paris (1978), p. 285.
⁴ Mircea Eliade Briser le toit de la maison, Ed. Gallimard, 1986, p. 43.

MIRCEA ELIADE CATRE C. G. JUNG

Hotel de Suède, 31 rue Vanneau

Paris 7
septembrie 1950

Dragă Maestre,

Mă gîndesc cu o vie bucurie la întrevederile noastre de la Ascona și întîlnirea cu D-stră o consider printre cele mai decisive evenimente spirituale din viața mea. Nu pot găsi cuvintele pentru a vă mulțumi într-o manieră adecvată pentru amabilitatea și pentru interesul pe care îl manifestați față de lucrările mele. Mi trimiți Tratatul de istorie a religiilor și micul eseu asupra Mitologiei eternei întoarceri. Aș putea să vă trimit, de asemenea, dacă doriți, primul tom din Zalmoxis, unde se află studiul meu asupra alchimiei babiloniene și „magia metalurgică”. Din nefericire, ambele mele carte Yoga (1936) este de mult timp epuizată; la paginile 254—257 se află un capitol asupra alchimiei chineze și indiene. Dar pregătesc în clipa de față o a doua ediție a acestei cărți și nu voi uita să fac să vă parvină un exemplar.

Sînt neliniștit de difuzarea ultimelor D-stră opere în Franța și în limba franceză. Edițiile elvețiene sînt prea scumpe pentru publicul francez. În afară de asta, ele nu sînt bine difuzate.

Cred că Payot ar fi fericit să traducă și să vă publice Alchimia și ultima D-stră carte (despre care mi-ați vorbit, dar pe care nu o cunosc încă). Mă autorizați să vorbesc cu Payot în mod direct sau să-i propun să vă scrie?

Sper să revin în Elveția și să mă opresc la Zürich pentru a vă revedea, dacă îmi permiteți. Omagiile mele Doamnei Jung. Vă rog să primiți, dragă Maestre, expresia sentimentelor mele de admirație și recunoștință.

MIRCEA ELIADE

(Originalul în limba franceză, în Arhiva ETH — Biblioteca Zürich, Hs 1056—16.698, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca București)

☆

Hotel de Suède, 31 rue Vanneau
Paris 7

30 septembrie 1950

Draga Maestre,

Vă mulțumesc din tot sufletul pentru scrisoarea D-stră din 16 septembrie și pentru ultima D-stră carte pe care formal o citesc cu cel mai viu interes (explicațiile asupra simbolismului mandalei îmi par, în mod special, deosebit de clare).

Am participat la Congresul de psihologie religioasă de la Fontainebleau (Études Carmélitaines) și m-am bucurat să vă admirabila aplicație pe care profesorul Ch. Boudouin a făcut-o descoperirilor D-stră. S-a discutat apoi îndelung asupra arhetipurilor și inconstenței colective cu anumii freudeni înflexibili.

Încă o dată vă mulțumesc, dragă Maestre și vă rog să credeți în sentimentele mele de admirație și grațitudine.

MIRCEA ELIADE

(Originalul, în limba franceză, în Arhiva ETH — Biblioteca Zürich, Hs 1056—16.699, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București).

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjuncț)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1.

Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisela republicată

nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.

TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 12.907

AMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI I

Țării

Bună dimineața, neadormit
De care-ncet m-apropii cu
Să nu-ți trezească haiducii c
Și puil ce se nasc în plină

Bună dimineața, neprihăni
Tu, care știi vorbi cu cerb
Nu-ți tulbura privirea cînd
Fecloare să le scâlzi în cea

Bună dimineața, Izvor al ni
In veci blînde-ți vor da și
Și pruncul rîzind, la solști
Cînd țarina se-așază cu gr

Bună dimineața, pămînt c
Un vis pentru vîrstele toate
Cine nu știe că paseri măia
Pe cerul senin oricînd num

Bună dimineața, copile din
Asupra-ți ne-aplecăm, cu g
Te vrem un brad puternic,
Hotarului de țară rămii ap

Cor.

Desăvîrșire
național-stata
român

Primul război mondial a
dat un caracter imperialist.
Lăsat generat de întregul pro
ces al dezvoltării capitalismu
monopolist. Prin el, marile
puteri imperialiste urmăreau o
bună repartizare a pieții mon
diale, acapararea unor noi ter
itorii și colonii, înăbușirea
astei revoluționare a „ma
teor populare împotriva asu
mării sociale și naționale.
În acest sens, tovarășul

NICOLAE CEAUȘESCU preci
zată: „Unul din marile eve
nimente care au dominat în
secolul al XX-lea a
fost războiul mondial din
1914—1918, declanșat de către
puterile imperialiste pentru
împărțirea sferelor de influ
ență ale lumii, acapararea de
colonii și teritorii străine”.

De mai de aceea, România nici
nu a participat de la început
la el. România a intrat în răz
boi doar în anul 1916, în urma
sustențelor Antantei și numai
după ce s-a recunoscut legiti
mitatea fireștilor ei aspirații
privind desăvîrșirea unității
naționale și i s-a pro
pus sprijin în acest sens. De
aceia, evidențiază tovarășul

NICOLAE CEAUȘESCU, „Cu
tote că primul război mon
dial a avut un caracter impe
rialist, poporul român nu a
participat la acest război că
cînd de intenții de cîmpire
și anexiune teritorială; cedînd
posiunilor puterilor Antantei,
sururile conducătoare ale țării
au hotărît intrarea în război
alături de Anglia, Franța și

Orizont 45

JURNAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 45 (1132) 11 NOIEMBRIE 1988 • SERIE NOUĂ ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

TEZELE PENTRU PLENARA C.C. AL P.C.R.,

PROGRAM DE ACȚIUNE AL ÎNTREGULUI POPOR

Socialismul — opera întregului popor

Una din ideile subliniate constant de Partidul Comunist Român, reluată în Tezele din aprilie, este aceea „privind rolul maselor, al popoarelor ca adevărate făuritoare ale întregii dezvoltări, ale istoriei omenirii”. Concepția Partidului Comunist Român despre rolul crescând al maselor la desfășurarea procesului revoluționar se corelează dialectic cu viziunea umanist-revoluționară, după care omul trebuie considerat ca valoare și scop suprem, iar în centrul tuturor activităților sociale trebuie situate demnitățile, bunăstarea și fericirea omului, el trebuind să fie, pentru sine, făuritorul propriului său viitor. Teza partidului nostru privind construirea socialismului cu poporul și pentru popor se convertește pe plan politic în legătura organică dintre socialism și democrație. „Trebuie să avem permanent în vedere principiul făuririi socialismului cu poporul și pentru popor — expresia puternică a democrației muncitorești revoluționare — care asigură participarea tuturor categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea tuturor sectoarelor, la făurirea conștientă a propriului viitor, liber, independent, a viitorului socialist și comunist”, arată secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Preocuparea pentru antrenarea maselor largi populare la activitatea de conducere a fost însoțită de o permanentă grijă pentru crearea cadrului instituțional propice acestei munci participative, pentru ca făurirea socialismului cu poporul și pentru popor să nu rămână doar un deziderat. Numai așa, pentru prima dată, socialismul face ca democrația să devină cu adevărat putere a poporului. Reușind să dea viață unui program original de creare a unui larg sistem democratic, propice afirmării personalității umane, Partidul Comunist Român a elaborat și o nouă concepție despre conducerea politică a societății socialiste, despre strânsa interdependență între caracterul științific al conducerii și largirea democrației. Cu alte cuvinte, însăși consolidarea maselor, instruirea și deprinderea lor cu viața democratică autentică presupune implicarea științei, mai mult ca oricând, în făurirea deciziilor și în mobilizarea celor ce muncesc la îndeplinirea liniilor politice generale a partidului. Dispunem de o concepție încheiată și unitară despre rolul omului revoluționar militant, care, pe baza unui program științific, să poată pune în valoare integral resursele umane ale societății prin amplificarea sistemului de drepturi și libertăți ale individului, prin afirmarea tot mai pu-

ternică a personalității umane. Pe bună dreptate, arată secretarul general al partidului, că „nici nu se poate concepe realizarea obiectivelor dezvoltării socialiste și comuniste — care în esență trebuie să reprezinte cea mai democratică societate din lume — fără o largă democrație, fără participarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a poporului în întregime, la întreaga viață economico-socială, la elaborarea și îndeplinirea politicii interne și externe”.

Când se afirmă că făurim noua orinduire cu poporul și pentru popor se pornește de la caracterul real al autoconducerii și popular al puterii. Este vorba nu numai de o putere exercitată în numele maselor, ci de una îndeplinită de însăși producătorii bunurilor materiale și spirituale, ceea ce face ca granița între conducători și conduși să fie, în condițiile socialismului, foarte labilă. O deosebită semnificație are, în acest sens, analiza pe care Tezele din aprilie o fac schimbărilor continue ce au avut loc în structura socială, evidențiind rolul crescând al claselor și categoriilor sociale, în primul rând al clasei muncitoare în condițiile în care s-a produs o ridicare a nivelului lor de cunoștințe profesionale și tehnice, de cultură generală, o sporire a gradului lor de conștiință politică revoluționară.

Desigur, creșterea rolului maselor nu presupune o scădere a rolului personalității al conducătorilor, căci procesul istoric e dublat și de tendința creșterii însemnătății factorului subiectiv, al cadrelor de conducere. Nu întâmplător, Partidul Comunist Român critică orice formalism în politica de selecționare, creștere și promovare a cadrelor. Aprecierea corectă a rolului cadrelor presupune înțelegerea spe-

cificului determinismului social ce decurge din construirea conștientă a socialismului. Concepția partidului despre autoconducere cere ca masele să participe zilnic la luarea și îndeplinirea deciziilor — singura garanție a prevenirii fenomenelor negative în societate, de a preveni adoptarea unor hotărâri neadecvate care ar putea avea consecințe neprevăzute în dezvoltarea economico-socială a patriei, a nivelului de trai al maselor.

Rolul creator al maselor depinde de competența lor profesională și politică, de nivelul informării, de capacitatea de a interveni, în cunoștință de cauză, în exercitarea și perfecționarea conducerii, și, pe această bază, în creșterea eficienței muncii în toate sectoarele. „Trebuie să facem în așa fel — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — încât oamenii muncii, adunările generale să hotărască în mod real, nu formal, asupra tuturor problemelor activității economico-sociale și să exercite un control mai ferm asupra cadrelor de conducere și a consiliilor oamenilor muncii”. În această lumină, toate organele de conducere trebuie să se afle permanent sub controlul direct al maselor populare, ceea ce va duce la dezvoltarea spiritului de răspundere și va edifica adevărata democrație muncitorească, iar poporul își va îndeplini rolul de creator conștient al propriului viitor. În ultimă instanță, însă, creșterea participării maselor la conducerea dezvoltării democrației, a societății socialiste în ansamblu, presupun cu necesitate o puternică afirmare a rolului partidului, a forței și cuceririi sale revoluționare, ca și centrul vital, capabil să pună în mișcare forțele creatoare ale națiunii în drumul spre comunism.

Prof. univ. dr. Ilic LUCA

CATALIN NEACȘU: Rîul în pădure.

Țării binețe

Dimineața, neadormit stejar,
De care-nceț m-apropii cu sfială
Și nu-ți trezesc halduci care dorm la rădăcini
Și pui ce se nasc în plină vară.

Dimineața, neprihănit pîru,
Tu, care știi vorbi cu cerbil și mistreții,
Nu-ți tulbura privirea cînd ajungi
În locurile să le scalzi în ceasul dimineții.

Dimineața, izvor al nădejzii!
În veci binețe-ți vor da și brazil și munții
Și gruncii rizînd, la solștiții,
Cînd țărîna se-așază cu greu în culele frunții.

Dimineața, pămînt al odihnei noastre,
Cu vis pentru vîrstele toate durăm:
Cîne nu știe că paseri măiestre
Pe cerul senin oricînd numărăm.

Dimineața, copile din scutece de aur,
Asupră-ți ne-aplecăm, cu gîndu-n viitor,
Te vrem un brad puternic, neaplecat de vînturi,
Istotelul de țară rîmii apărător.

Constantin BRĂTESCU

Desăvîrșirea unității național-statale a tuturor românilor

... război mondial a
caracter imperialist,
generat de întregul pro-
ces de dezvoltări capitalismu-
polit. Prin el, marile
imperialiste urmăreau o
cucerire a pieții mon-
diale, acapararea unor noi teri-
torii colonii, înăbușirea
revoluționare a ma-
selor împotriva asu-
social și naționale.
... sens, tovarășul

... CEAUȘESCU preci-
... unul din marile eve-
... care au dominat în-
... secolului al XX-lea a
... războiul mondial din
... dezlănțuit de către
... imperialiste pentru
... sferelor de influen-
... lumii, acapararea de
... și teritorii străine”.
... de aceea, România nici
... participat de la început
... România a intrat în răz-
... în anul 1916, în urma
... Antantei și numai
... s-a recunoscut legiti-
... fireștilor ei aspirații
... desăvîrșirea unității
... naționale și i s-a pro-
... în acest sens. De
... evidențiază tovarășul
... CEAUȘESCU, „Cu
... că primul război mon-
... avut un caracter impe-
... poporul român nu a
... în acest război că
... intenții de cucerire
... teritorială; cedînd
... puterilor Antantei,
... conducătoare ale țării
... intrarea în război
... de Anglia, Franța și

Rusia, care promiteau satisfacerea dezideratului unității noastre naționale”.
În consecință, războiul a determinat o tot mai puternică intensificare a luptei de eliberare socială și națională a tuturor popoarelor, pe măsura

apropierii lui de final. Această s-a concretizat prin multitudinea unor mișcări nemaiîntlnite și prin amploarea lor, culminînd cu mari revoluții, în urma cărora s-au prăbușit imperiile țarist, austro-ungar, german și otoman. Începutul acestor acțiuni, cu consecințe atât de radicale, a fost marcat de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917 (25 octombrie / 7 noiembrie), care a deschis o nouă eră în isto-

Dr. Alexandru ROZ

(Continuare în pag. 3)

oamenii mari:

În românește de TATOMIRESCU

KUPRIANOV

L. DE AUR

cunoască.

lui

zuți cu lopeți

In românește de Geo VASILE

C. G. JUNG

Suede, 31 rue Vancau

Paris 7

septembrie 1950

prevederile noastre de la

prese la Zürich pentru a

MIRCEA ELIADE

Arhiva ETH — Bibliotheca

de Suede, 31 rue Vancau

septembrie 1950

tru scrisoarea D-ștră din

MIRCEA ELIADE

Arhiva ETH — Bibliotheca

RA, strada RODNEI

Index: 42 907

Prozatori tineri (III)

1. „Tainele inimei”, romanul lui Cristian Teodorescu, se așază sub semnul a două motto-uri: primul, extras din romanul cu același nume al lui Kogălniceanu („Ce ai, vere, astăzi? Socolim că ai început a te doborâta de obiceiurile provinciei, care te fac așa de...”), al doilea, din „Muntele vrăjlit” („... însă aerul depărtărilor e și un fel de elixir, iar dacă efectul său e mai puțin desăvârșit, în schimb e cu atât mai rapid”). N-aș zice că prozatorul român nu este specialist în tema „viața și moartea în provincie”. De la Tainele inimei (cea a lui Kogălniceanu, nu-i așa) până la prozatorii de primă mărime ai actualității, mai toți s-au exercitat pe subiectele oferite de personajul ex-centric între cele două războaie mondiale, dragostea și moartea în provincie a făcut ravagii atât prin Cezar Petrescu, cât și prin specialiștii temei, Sergiu Dan, Romulus Dianu, Radu Tudoran. Sunt romancierii de succes public, cu cititori și mai ales criticiore credincioase, ieșit din șerie e Europolis, carte care se învecinează, mai mult decât cele ale lui Cezar Petrescu, Romulus Dianu, Sergiu Dan cu „Tainele inimei”.

2. Orașul de provincie din romanul lui Cristian Teodorescu e undeva în apropierea Constanței. Personajele sale decorative care ne întâmpină chiar în primele pagini ale cărții sînt Midat, bragașul, („fese roșu, cu ciucure, și un briu tot roșu, încins pe deasupra halatului de un alb ponosit”), maiorul Scipion, („pentru el, leac unic era romul”), Iakob Haikis („Ce afaceri făcuse Iakob Haikis la vremea lui! Avea legături în toate porturile însemnate din Europa”). Cel ce le vede pe toate e Anonimul, contemplatorul impassibil al existențelor. El este reprezentantul scriitorului modern, al promoției desantiste în acest oraș în care „sentimentul trecerii” poate fi captat mai bine decât în alte spații ale romanului. Și nu s-ar spune că tinărul prozator nu este un virtuoz al prozei de atmosferă. Multe pagini ale romanului său captează, cu anelne dintre cele mai fine, muzica orașului de provincie. Sunetele, atât de greu de prins, ale crepuscularului.

3. Altfel, „Tainele inimei” este o carte în care agenții modernității (narratorul „anonim” dislocările epice, monologurile interioare) se retrag cât pot ei mai mult pentru a lăsa loc personajelor clasice ale romanului contemporan. „Tainele inimei” pare un roman scris cu o față către colegii de generație, fie ei prozatori sau

critici, cărora li se dau suficiente teme de conversație, de meditație sau de laudă, iar cu cealaltă, către marea public. Către alții de compozitul public al romanului. Și în slujba primei categorii, dar și în slujba celei de a doua, scriitorul pune în valoare un număr cu totul ieșit din comun de personaje, de evenimente, de sentimente, de instituții. Criticul poate sublinia densitatea epică, impecabila curgere a evenimentelor, coafa iubitoare de literatură va suspina pe pagina destinată amozurilor nelimpărtășite, superiorul în funcție va urmări cu ochi blind viața șantieristă, casnică va ofta lângă nenorocirile din amor și mai ales lângă istoriile studenților seralști. Pentru fiecare dintre ei, romanul poate fi povestit într-un anume fel. Și nu vom falsifica prea tare dacă li vom povesti, într-un fel, pentru fanaticii suportări a lui Cezar Petrescu și într-altul pentru iubitorul lui Ov. S. Cărmăneanu. Încredând să-luc ferim și de traseul unu și de traseul altu. 2, să spunem că în orașul de provincie al lui Cristian Teodorescu există un bun roman al „duplului” (Octavian — Laura), că există un roman al competiției erotice (Laura este frumoasa orașului, inițial iubită de un Penciulescu, intelectual de o anume finețe, eşuat în al oolism, pe urmă iubită pictorului Poldi, și pe urmă sotia lui Octavian care și el abandonase, în capitală e colegă de studii). Există un roman al „santierului”, cu brute și afaceriști (Octavian, cel pur, Iavinge) și altul, al tranzacțiilor provinciale (Octavian, cel slab ca de). Mai există și un roman al fraților orfelini, cu o moștenie care trebuie împărțită etc.

În „Tainele inimei”, Cristian Teodorescu face de toate și pentru toți, cu talent, ingeniozitate, poftă de a povesti. Dacă în primul său volum remarcăm răcoarea generației '60 a prozei, de data aceasta ar trebui să remarc, pe lângă temele acestei generații, un virtuoz epic care îl coboară în feișite lumea a prozatorilor din deceniul al patrulea.

Cartea, observ după numeroasele articole superelegioase care i-au fost consacrate, i-a fericit pe mulți. Ea măgulește precum literatura de odinioară a lui Cezar Petrescu, toate orgoliile. Dacă va pofti, Cristian Teodorescu va putea alunge Cezar Petrescu al deceniilor al nouălea și al zecelea. Nu-i deloc rău să fii un Cezar Petrescu chiar atunci cînd literatura română s-a mai bucurat de servi țile unuia.

În ceea ce ne privește, credem că prozatorul ar trebui să opteze pentru titlul de Cristian Teodorescu. Acest roman arată, pe destule pagini că se poate

Cornel UNGUREANU

• Cristian Teodorescu — „TAINELE INIMI” Editura Cartea Românească, 1988

„Cronica literară”

Turneul candidaților (II)

Cuvînt înainte este al doilea debut al lui Cristian Popescu. Primul avusese loc în colecția „Cartea cea mică”, editată de cenaclul „Universitas” și se intitula, după un program al banalității, Familia Popescu. Așadar, o prefață la acest Cuvînt înainte, ferită și neașteptată în timpurile editoriale. Ea vestește, așa cum, cu opt-nouă ani în urmă, cărțile unor Mircea Cărtărescu, Eugen Suciu, Traian T. Coșovei anunșau o nouă sensibilitate, un ton nou, o perspectivă nouă asupra actului poetic. Viziunea se radicalizează, iar poemul se așază sub semnul urgenței și al stridentei. Mircea Martin într-o prezentare a Familiei Popescu, surprindea, cu o sintagmă exactă, tendința dominantă a acestei poezii: „totul de vizitare”. Nici o reflecție, nici un complex. Adevărurile existenței devin adevăruri ale poeziei, prin simpla, directă neînhibată voință a poetului. Cristian Popescu împărtășește cu alți poeți din promoția sa un dezinteres aproape total față de stil, față de efectul artistic. Abia în a doua instanță s-ar putea descoperi o preocupare pentru miza estetică. Poezii din generația anterioară nu disprețuiau calofilia și aluzia livrescă. Odată cu Cristian Popescu, Andrei Bodiu, Simona Popescu, Caius Dobrescu doar realul nuda, banala realitate contează. Și, pe acest fundal, drama unei sensibilități. Autoironia lirică a unui Mircea Cărtărescu se transformă într-un egocentrism nu lipsit de farmec și grațiozitate, al voinței de autoafirmare. Nimic megalomanie într-o astfel de aspirație, care consună cu detașarea ontologică — adevărată ramă lirică a poemului — și cu secreta dorință de recuperare a lumii de care poetul a fost frustrat: „Asta-i tot ce-aș vrea și eu de la viață: cînd s-or strica manechinele astea de-acum, din vitrine, să le facă pe-alea noi după chipul meu, să-mi semene. Să se mîndrească și copiii mei cînd or trece prin față pe la „Adam”.

Familia Popescu era o perfectă mostră de descriptivism poetic. Autorul nu inventa nimic. El transcria o realitate — ce-i drept una gata psihanalizată. Cuvînt înainte împinge pactul

sincerității mult mai departe: dinspre imaginea realității spre vizul de aur al unei lumi idilice, protectoare, perfectă în capacitatea ei de a genera mitul fericiții și al inocenței. Căntărea anterioară (inclusiv, parțial, în volumul de față) demonda mecanismele realității imediate, abuzînd de o frenetică tehnică a autodenunțului. Poemul era nu altă o construcție retorică (așa cum e, parțial, aici), cît un prilej de răfăală. Cuvînt înainte încearcă să instituie o lume paralelă, o viață de grad secund. Invenția propriuzis literară este mai vizibilă decât în Familia Popescu, cînd e mitologie a spațiului Inebis. Locul familiei este luat de către tramvai: un spațiu al refugului și al ontologizării. Tehnica reveriei burlești amine aceeași, îmbogățită cu note de absurd („Am să-mi cumpăr ultimul tip de tramvai douășase. Cu compoziție de argint și geamuri din cel mai curat cristal. Cu scaune capitonate și bare de susținere învelite în plus. Am intras șine de la servicii pînă în fața casei. Am să întind șine pînă pe Valea Prahovei, pînă pe Litoral. Mi-am angajat vatinon, ni-am angajat cea mai capabilă echipă de controlori. Am controzele zilnice biletele mele și ale familiei mele, să dea o bună educație copiilor mei”). Poetul urmărește deconvenționalizarea deosebită a ritmului existențial, minat de un complex sentiment al precarității. Tramvaiul, mit și simbol al noii realități („un obiect de lux”) este vehiculul desăvârșit al viziunii.

Superbe poeme ale așteptării, textele lui Cristian Popescu dau impresia de punere între paranteze a ritualurilor vieții obișnuite, prin supunerea acesteia la un insistent tratament sarcastic. Insulatoare perspectivă: umorul ricănant al poetului ascunde o sensibilitate ultragrafiată, o dramă și o tragedie de tip beckettian. Tentativa idilic și de o formă a refuzării la fel cum viața poemului se substituie, în erui cu ințelul, vizulul și reveriei. Absurdul, cultivarea clișeeilor de gîndire și de limbaj, autoșterutarea nemiloasă, rece, un instinct ieșit din comun al straniuului sînt principalele atuuri ale lui Cristian Popescu. Cuvînt înainte îl așază printre cei mai originali creatori tineri de azi. Poezia lui frînge încă una din barierele nelucețatei lupte a poetului cu sine.

Mircea MIHAIŢES

• Cristian Popescu, CUVINT ÎNAINTE, Ed. Cartea Românească, 1988.

Un suflet solar

Prilejurile aniversare înseamnă, de regulă, identificarea unui scriitor și, mai puțin, întoarcerea unui bilanțuri critice; penete fraterne vibrează, jetul celebrativelor se revarsă nemilos, fără economie. Gena putea spune — într-o astfel de ocazie — despre Alexandru Jelebeanu, un poet solar (negresit), cu oplită cristalizată, a cărui lirică — rîvnind limpezime și armonie, temperindu-și acum clocotul atecelor — pare ferită de angoasele singurătății? În primul rând, că însuși omul este un suflet solar. Cu o viață de umăr, alîșind un zîmbet matinal el „cu creștea” zilele bureului. Treia poeziei sale domolește mîndrește febricitat: așezat în rîme și în tropi (cum sură un îndemn din Peregrinării terestre), poetul și-a petrecut exuberanța de altădată („mi-e inima în larguri, mergînd spre infinit”), nu mai navighează pe o „măre beată”; dar, după un demaraj simbolistic an pînă constata (cu o vorbă a lui Paul Georgescu: v. Grănic) că a rămas optimist. El vrea „un nimb de rîm”, iubește claritatea, adoră virtuozitatea, e credincios — încă — „vechilor statui” (v. Ascunsă iubire). Un tradiționalist deși, filtrînd și sublimînd dintr-un elan operator: un jubilat, un elegiac propunînd o gesticulație clasicistă și o gesticulație romantică, discursul său purtînd indicații livrești și vehiculînd motive pro-

portrete

tive (cum ai fi cele eline, de pildă). „Vecin cu forță infernului” el s-a limpezit toamna prin astfel de aduzim: culturale, o existență care se revarsă în spațiu cultural, dar nu prin anexionism, ci comunicînd, confrîngîndu-se și acordîndu-se. Așadar, nu un divan temperamental, ci o intimitate care permite — în viziunată erupțiilor vitale (v. „Vizul vegetal”) perardarea protagoniștilor celebri (v. Vizul orlic). Deși dedicații și invocății nu maschează tensiunea erotică, cutreierînd cochilia cului. Fără a fi, neapărat, lăsat torat temperanței viștee („soarele înclină”) aceluși înțeles adăugă la izvoarele plasticității: sunt acele tablouri burlice reverberînd un soarel sîns, călătoria de polenul amintirilor. Poezia lui Alexandru Jelebeanu are claritate și deschidere: amurgînd, și ad jertfa și ritualul, sorbind cu bătrînul Tallari de rezistibilul argument bachic, poetul trece sub „soarele solemnului sonet”. Expansiunea naturistă se deslîșuie sub „grațioasa pace de vară”; iubind peregrinările, „magia drumurilor”, el se aliniază cîntărilor romantice. Cărările îl „bucură”, experiențele sonetului: gîdurile cadente, cizelarea versurilor, neviolenta bieturile recepției. Alexandru Jelebeanu se lîncește egal, pulsivitate afective fiind trecute printre „ghet” formal. Un voluptuos, așadar; dar croșit mîntuitor, interogativ e trecut, spuneam, prin reținerile perfecției formale. Oglînda retrovizoare se revine „examenul” unei existențe poetice, lumelînd „magia norilor romantici”. În timp, Alexandru Jelebeanu nu și-a modificat profilul liric; o perioadă e posibilă dar, dincolo de bornele marcînd etapele unei deveniri lirice, poetul rămîne esențialmente același: un spirit raționalist, constructivist, tradiționalist, confrîngînd ecouri parnasiane; preocupat nu altă de crea combinatorie a cuvintelor cit, mai cu seamă de un militantism estetic, eliberînd ideea, fixînd-o în rîmăntatea ei solemnă, hieratică („să-ți scot podoba în la lumină”). Cu patos solar („aproape sint de aur, zice poetul), iubind versul „tînăr și înclîns”. Al Jelebeanu are predilecția sonetului, a liricii „ordinate”, cucerînd un univers Inebis, limpid. Festival animat al poeziei bănățene, intrînd (alături de Pavel Bellu, Petru Sfetra și Petru Vîtilă) în „prima generație estetică a Banatului”, și-a temperat și voința reformatoare. Din programul schitat în urmă cu mai bine de patru decenii răzbate pe alocuri, aducînd sonuri aparținătoare cunosute într-o lirică „geometrică”, aparținînd totuși „cioplitor” de veruri.

În fine, să mai adaug că acum — doar scriitorii și poezia — prejudecăților „relaționiste”, val, și de eficace, doar această ipostază contează! — Al Jelebeanu privește senin, înțelept, fără bosă pompoasă zarva din Jur; e departe de nărvășii Junj și noua lor paradigmă, se amuză privind biliardul vieții literare și nărvășurile antropofage, comentînd cu humor schimbăcioasă „topul” contemporanilor. Pledînd pentru coexistența valorilor nu înseamnă, automat, că am propune egalizarea lor; iar excomunicările (afîlîndu-și o rădăcină extraliterară) stîrnesc hazul și pauperizînd peisajul. La vîrsta „seninătății importurbabile”, Al Jelebeanu înseamnă o voce înconfundabilă în concertul liric bănățean.

Adrian Dinu RACHIUR

Dialog cu poeta Nastasia Maniu

— Dragă Nastasia Maniu, după recent cea de-a doua carte de versuri, Vedere din poem. Poți să mărturisești importanța are această carte în evoluția ta ca poet?

— Pentru că zilnic mă privesc în „ogîndă”, nu sînt în stare să disting schimbările pe care timpul și „creșterea” diuștu le-au imprimat „chiștă” meu dinafară. De aceea mă impresia că sînt neschimbătoare, că scriu mereu același poem care străbate titluri și poezii diferite ori, poate, același poem mă scrie dintotdeauna, iar eu mă las trăită de poezie, scormonită de versurile ei. Desigur, privește afară, lucrurile par și, poezii, sînt altele. Dealtfel unii critici care mi-au făcut observații să-și oprească privirea asupra textelor mele, nu a conștientizat, anume că de la o carte la alta așa fi alta. În altes despre acest al trei-lea volum, Vedere din poem, mi-a spus că ar comporta față de precedentele schimbări radicale: austerizare a expresiei, adncire a reflexivității, mai acută cerebralizare, ba s-a vorbit chiar de o anume „creșteră” lirică. Pentru că literatura este formă și părere, textul sînd mularul mișcării sau al iluziei mișcării, înseamnă că, pînă la urmă, tot formele sînt care trecem sînt importante. Privind astfel lucrurile, Vedere din poem este altceva decât de Cartea cu pereți de sticlă, iar aceasta e cu totul altceva față de Legămintul de fidelitate.

— S-a vorbit despre fondul logic al poeziei tale. Asta înseamnă începînd de la Cartea cu pereți de sticlă. Poți să mă distinge între poezia ta și poezia care se naște precum în GENEZA: „DIN ABURI MIȘTEL, / ca din coapsele mării Afrodite, / se poemul și mi se substituie?”

— Altea vreme cît scrisul meu face decît să repete într-un plan și, firește, cu alte mijloace, sensul propriei noasre condiții umane, înseamnă că tot ce este produs al creației artistice, chiar și acela care stă sub semnul ludicului, înstrează în subtext un sens logic. Din acest punct de vedere, nu există o diferență esențială între „poezia poeziei” și poezia ce se naște precum în poemul pe care tu ai avut înăvoință să-l citezi și care e tot o poezie a poeziei, pentru că aceasta din urmă își găsește propria ei naștere înțelesată pe retina dilatată a autorului, substituind la rîndul ei cădre propria lui creație.

— Poezia ta n-a evoluat în direcția promoției echinoxiste. De ce?

— Dar în ce direcție a evoluat „promoția echinoxistă”? M-am impresia că a existat o anumită direcție a ceea ce numim „promoție echinoxistă”. Dealtfel nici nu cred că se poate evolua în grup. Mai am simțită să-mi imaginez că evoluția și creația artistică urmează un traseu individual. Deci nu cred că eu să fi evolu-

tribuna creatorului tinar

Un suflet solar

Dialog cu poeta Nastasia Maniu

Nastasia Maniu, recent cca de-a...

luat in sensul niciuneia din...

De ce ai renunatat la exercitiul critic?

Dar nu ai renunatat elu...

De ce lecturi mai importan...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

numar frumos de poeti foarte buni...

Al incredere in poezia ta?

Am atita incredere, citi...

Daca nu gasesem undeva...

Astepti pe buna dreptate...

Ai mentori? Ai dorit vreodata sa-i ucizi?

Da, bineinteles, am mentori...

Ii pare rau ca nu facem un dialog...

Nu imi pare rau, imi pare bine...

De ce apeleaza atit de des poezia ta la memorie...

Pentru ca prezenta sintem doar in clipa...

De ce ai spus ca poezia ta...

Bunese ca atunci cind spui poezie...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Gascon Bachelard, Dialectica...

Desavirșirea unității național-statale a tuturor românilor

(Urmare din pag. 1)

ria omenirii. Mari mișcări au avut loc...

Intr-un asemenea context internațional se înscrie și desavirșirea unității național-statale...

Concomitent, în Transilvania, legăturile dintre conducătorii celor două partide...

Autoritățile habsburgice au luat în anii războiului, împotriva conducătorilor socialiști ai românilor...

gheriți în numele Transilvaniei, aceasta o vor face românii refugiați...

Acțiunile interne merg paralel cu cele externe, la fel de intense și de ample...

Concomitent, în Transilvania, legăturile dintre conducătorii celor două partide...

Autoritățile habsburgice au luat în anii războiului, împotriva conducătorilor socialiști ai românilor...

Autoritățile habsburgice au luat în anii războiului, împotriva conducătorilor socialiști ai românilor...

Inseamnă, de regulă, gîndul...

te

ă pildă). Vecin cu faclă...

vorbit despre fondul al poeziei tale...

Da vreme cît scrisul de decît să repete într-un...

dar în ce direcție a evoluției promoției echinoxistă?

Așadar, ți-ai făcut-o singur Comane. Te ademeniseră în depărtare năluci și tu, slab de inger cum ești, zdup cu ochii după ele. Și nu ți-a fost de-ajuns o secundă, două, hai treacă meargă zece, timp în care poți să-ți revezi aproape întreaga viață, ci ai stat să te saturi privindu-le. Ai crezut că le poți prinde de plete sau să le gîdili la tălpi și ele, afurisitele, să hohotească de ris pînă răsună văile. Ditamai ursul cum te porecliseră prietenii, stai în capîșta asta și te uiți cum trec corfele pe deasupra ta ca niște păsări, nici că le pasă de tine, nu te bagă în seamă, vezi doamne, ele sînt acolo sus, în văzduh, aproape de soare, de neantul albastru tu aici jos, una cu pămîntul, strivit de statura uriașă a pilonilor și-a dealurilor ăstora care naiba să le ia nu ți s-au părut niciodată altfel de namornice. Și ce greu se mai scurg secundele Uite, e zece și un sfert. Abia au trecut trei ore de cînd ești la canton și ți se pare că stai aici de cînd lumea. Acolo era altceva. Voi erați cei tari și mari, puteați să opriți sau să-i dați drumul acestei uriașe jucării. Erați apoi mai mulți și omul în colectivitate se simte mai puternic, mai curajos, mai nu știu cum. Hm. Stai aici ca un huhurez, te și miri că nu începi să urli, să azvîli cu pietre în soare. Zuruuu-zuruuu Uite cum scipesc în razele soarelui de parcă ar fi niște vietăți chitinoase, se duc zuruind dintr-un deal în altul, de parcă și-ar cînta romanța plecării pentru totdeauna într-un ținut îndepărtat, fabulos.

Cică ai avea nevoie de un loc de muncă mai ușor pentru a te înzdrăveni. O fi... Dacă medicii spun chestia asta, înseamnă că știu ei ce fac. Culmea e că te simți de nu știu cîte ori mai întremat și mai virtos în oase și în mușchi decât înainte de întimplarea aia nenorocită. Și nu te întreabă nimeni cît e ceasul, nu poți schimba cu nimeni o vorbă. Ce mai, stai ca un țanc de piatră, dacă te plouă e bine, dacă te bate soarele la fel, de suflă vîntul tot acolo, se acresc și frunzele fagilor de atîta așteptat. Ei, acum ți-ar prinde bine să cînti la armonică sau la fluier. Dar ce, aici e loc de distracție sau e un post de răspundere? „M-am născut într-un salcîm, într-un cuib de cioară...” Ce cîntec idiot! S-a întîmplat, s-a întîmplat, n-ai ce-i face. Ar trebui să te duci la nea Visalon și să te cerească înapoi. Mda. Acolo e locul tău, printre vulturi, așa cum vă botezaseră pe tine și pe Boldan, voi cei care vă cățărați pe schelele pilonilor, îndreptînd brațele, saboții, reparați roțile și cîte altele... Acum stai în cușculia asta roasă de vînturi și de ploii și nu te uiți decât în sus, că o să rămi cu gîtul lungit ca un cocostîrc.

În sfîrșit își mai aduce aminte cineva că ești și tu aici. „Alo! Da! Sînt Coman de la cantonul Valea Seacă. Ce spuneți? O să stăm pentru lipsă de minereu? Un sfert de ceas? Bine. La revedere!” În cîteva secunde uriașele păsări de fier încremenesc în plutirea lor deasupra văii. Îți înalți ochii spre ele, stau înțepenite, cerul e limpede. Se vede pînă departe. Văzduhul e dat parcă cu galus, te îndeamnă la reverie. E destul să ți se năzare ceva, ceva care apoi să-ți trezească o amintire cît de banală, pentru că hop te și vezi dus cu mintea într-acolo. Da, așa cum s-a întîmplat și în dimineața aceea, neobișnuit de ciudată, cînd lumina, razele soarelui explodaseră în milioane de așchii, într-o ploaie de safire, rubine și topaze peste Piatra Caprelor, închipuind un adevărat paradis. L-ai auzit pe Visalon strigînd, „măi care ești acolo? ferește că dă peste tine corfa!”, dar nu l-ai băgat în seamă, erai pur și simplu paralizat. O vedeai dansînd pe Maria, cîntînd din fluier, rîzînd, alergînd de colo-colo, apoi pe Paula cu jocul ei bizar și pe Boldan, prietenul tău cel mai bun, uluindu-i pe toți cu cățăratul lui pe trunchiul gol-goluț al frasinului din fața cabanei, apoi scena aceea plină de tensiune din vîrfurile copacului cînd se prinsese numai c-o mină de cracă și atîrna în gol. Peste toate aceste imagini se suprapunea chipul Mariei, ochii ei albaștri, argintii care te urmăreau parcă din fiecare fir de iarbă, din fiecare frunză de copac, se dilata enorm și acoperea întreaga scenă a munților. La un moment dat ți s-a părut că întunecă soarele și de fapt soarele s-a făcut negru-vînat pentru că ai simțit o durere atroce în coaste și apoi te-ai prăbușit. Cînd ai deschis ochii erai cu totul în altă parte și-n plus de asta o carapace dură, albă îți îngreua respirația. Încercînd să te miști, să te pipăi, zeci de cuțite îți străpungeau parcă inima. Te-ai mai liniștit cînd o soră draguță se căznea să-ți facă o nouă perfuzie. Întrebînd-o mai mult în șoaptă dacă e ceva grav, această ți-a răspuns pe un ton liniștitor că

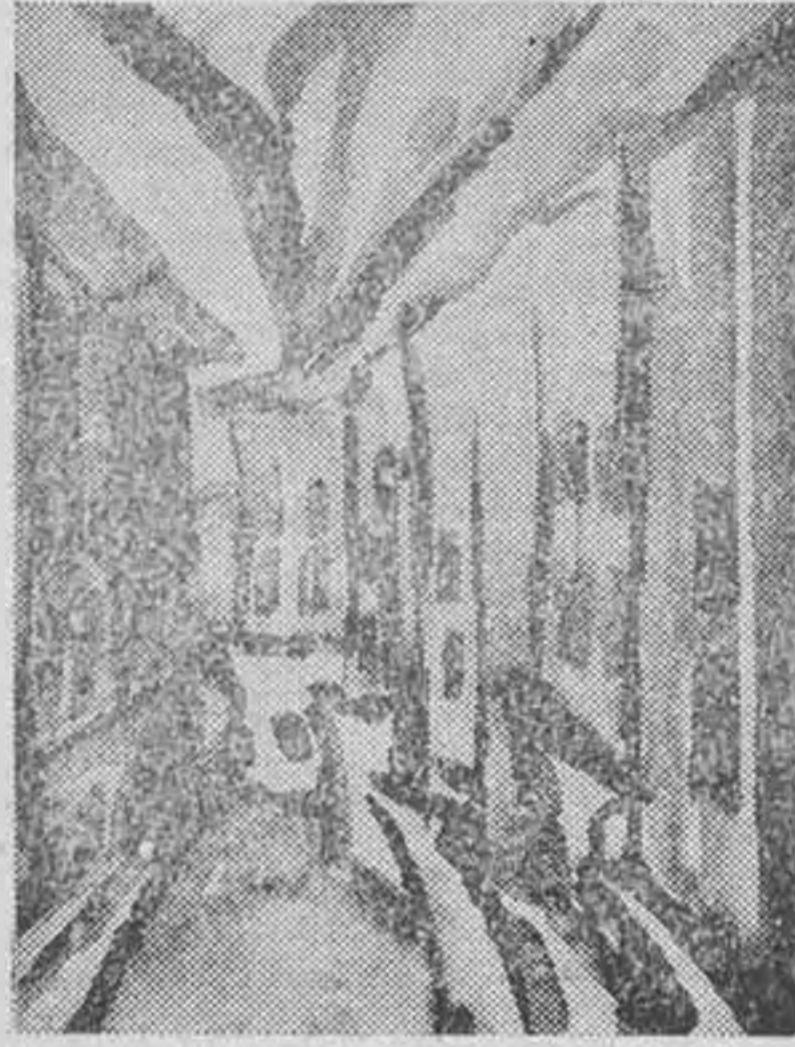
nu e cine știe ce, că, în definitiv, ce poate să pătească un Hercule ca tine. Te vîrșiseră în carapacea aceea care îți strîngea toracele ca într-o menghină și ți se spunea că nu ai nimic. Important este că te aflai în afara oricărui pericol și că în cîteva săptămîni te vei înzdrăveni și-ți vei relua lucrul. Careva-săzică, jubilai înlăntuit de cuirasa aceea de ghips, o să te cațări din nou pe fierele pilonilor. Nu chiar de la început ți-a explicat sora. Oricum, conchisese ea, erai un om tînar și oasele se su-dează repede. Da, mersi, l-ai mulțumit. Din ghips să nu te vezi și entuziasmul să nu-l pierzi!

Ai naibil de încet mai trec secundele astea. Parcă le-ar smulge cineva din pămînt. Nici măcar acolo nu treceau atît de greu. Mai cu seamă după vizita Mariei, care se purtase mai drăguț, mai gingaș cu tine ca oricînd. Fata asta, ai reflectat tu după aceea, e bună de leac pentru rănile sufletului. Pentru toate rănile și durerile. De-ndată ce năvălise

reu cîte ceva care să atragă atenția, să încite spiritele... Sper că după ce-o să te pui pe picioare, a zis Boldan, e să ne chemi la nuntă. Există un singur bărbat potrivit pentru fiecare femeie și pentru Maria ești tu, Luciene. Ochii ți s-au lărgit de lumina unei bucurii năvalnice și, cu privirile țintă în ochii lui Boldan, ai zis: Așa se spune prin cărți. Boldane, dar în realitate e altfel. Nu o dată, viața, cu șirul ei de complicații, se opune dorințelor noastre și transformă totul în himere. Nu vedeți voi, ai mai zis, că acum ești puternic că-ți vine să te iei la trîntă cu munții nu-ți pasă de nimic și peste o clipă te ia cineva de umeri și te trîntește la pămînt. Credeam eu vreodată că voi ajunge în locul ăsta? Nicidecum! Dacă mi-ar fi spus cineva că voi zace în cămașa asta de piatră, l-aș fi pocnit fără să crînesc. Da, dar fericirea, a zis Paula, e o chestiune ce depinde numai de noi. Cercetează-o, încearcă s-o cunoști pe Maria și vei vedea că am dreptate

GHEORGHE JURCĂ

STEUA SPERANȚEI

CATALIN NEACȘU: Sighișoara.

cu veselia ei peste tine, cu privirile jucăuse, cu zîmbetele și surisurile ei, cu toate celelalte, ai uitat de toate relele, necazurile, de tot ce e urît. Te întrebase la un moment dat: Ce faci, Luciene? și tu i-ai răspuns că te lupți cu armurile astea nesuferite. Da, Maria, nu credeam niciodată că voi fi ținut în halul ăsta la pat. A suris în felul ei misterios și-a zis: Destinul Luciene! La care tu ai replicat: Ce destin, Maria? Nici un destin! Altceva e la mijloc, cu totul altceva. Noi nu sîntem întrebați niciodată, noi numai suportăm consecințele. Maria, cum să-ți spun eu... Mă uitam în dimineața aceea superbă prin geamurile halei și totul mi se părea scaldat de o lumină strălucitoare, se vedea totul pînă departe și ochii mi-au căzut deodată peste Piatra Caprelor. Nu-mi trecură niciodată prin mînte că, de acolo din stație, se poate vedea locul ăsta și, crede-mă, parcă paralizasem acolo. Te vedeam pe tine, pe Mircea și pe Paula dar mai ales pe tine, cum cîntai din fluier, cum dansai, cum te purtaseși cu mine, într-un fel ciudat, dar nostim drăguț, și eu mă țineam de tine ca un copil, eram pur și simplu vrăjit de tot ce făceai, erai imprezvizibilă în toate. Nu-mi puteam deslipi niciun ochi de pădurile, de dealul acela, de tot ceea ce mi se arăta și degeaba strigase nea Visalon la mine că vine corfa, n-am auzit nimic, ar fi putut exploda atunci lîngă mine nu știu ce bombă că tot n-aș fi auzit. E o chestie pe care nu mi-o pot explica nici cum, dar asta nu mai are nici o importanță. Vezi tu Maria, prea ne-am simțit extraordinar parcă nefiresc de bine acolo. Poate că nu e bine să te bucuri prea mult de ceva. Tu ai fost un adevărat spectacol. De unde atîta energie, viață, în tine Maria? Mă întreb adesea dacă ești cî ființă din carne și oase, așa ca toți oamenii, sau ești o nălucă... Îs normală Lucian, numai tu mă vezi așa, ți-a zis în vreme ce-ți mîngia fruntea, obrații tăi osoși, supti de febră, de dureri. Să vii mai repede acasă, că e pustie colonia fără tine. Azi-mîine vine toamna și n-am mai fost la Piatra Caprelor... A plecat zîmbitoare, duloasă, dar de fapt chipul și numele ei, tot ceea ce țiine de nîmbul ei, rămăsese acolo în salon, pentru că, imediat ce-a dispărut a intrat Boldan și Paula și subiectul lor preferat a fost Maria, care vă curcerise pe toți, prin felul ei de a fi, mereu alta și totuși aceeași, prin arta sa de a da farmec clipel, de a găsi me-

E atîta lumină, spațiu și nemărginire în ochii ei, încredere în steua speranței, că pur și simplu te contaminează. Ai dreptate, Paula, ai zis tu. Numai ea a știut să-mi alunge norii negri ce să-lăsluiau pe cerul inimii mele. Întîmplările triste s-au destrămat și-au rămas departe, ca și cum nu le-aș fi trăit niciodată. Sînt pur și simplu obsedați de strălucirea ei calmă, de unda sa de optimism ce-o răsplîndește în jurul ei...

Și pe urmă s-a întîmplat că ai ieșit din spital, te-ai reîntors printre ai tăi, ai căutat-o pe Maria la gazda unde stătea ea, dar era plecată, nu știa nimeni unde, și ai simțit atunci cum se rupe ceva în tine, cum toată lumea se uită parcă chiorîș la tine și tu nu mai găseai la nimeni privirea aceea veselă calmă și încurajatoare. Ai zis în sine că e fericirea-nu durează decât o clipă uneori poate nici atît, ei avem doar iluzia că sîntem fericiți. Ai coborît deznađăduit spre parcul coloniei, cu gîndul să întîlnești pe cineva cunoscut și să întrebi unde poate fi Maria. Îți venea greu să crezi că plecase fără să lase o urmă, un semn, pentru tine. Și, cum pășea greoi, pradă unor sentimente turburî, numai ce-ai zărit năluca zburînd cu toate strălucirile și nîmburile ei spre tine și ție ți s-a părut că arde pămîntul sub picioarele tale că totul în jurul tău parcă luase foc și-o dogoate năpraznică îți bloca respirația, ca apoi să simți o dulbină de răcori scaldîndu-ți trupul. Te-ai dus și tu năvalnic și teimeinic spre ea, așa cum se duc ploile și vînturile dinspre munți spre cîmpiile roditoare, nuntindu-le în ceasuri de taină. V-ați contopit trupurile apoi ai ridicat-o pe sus purtînd-o ca pe-un trofeu. Încet, ursule, încet!, a strigat ea, din brațele tale Lumea se uita la voi ca la minune. Ho!, a strigat iar. Ce-ai de gînd să faci cu păpușa asta din cirpe? Cînd ai lăsat-o jos, s-a vîrît sub umărul tău și ciripea ca o pasăre bolnavă de fericire ce-și găsise cuibul în crîngul lovit de furtună. Fil atent ursule, te-a bătut în piept, cu păpușile trebuie să te porți mai tandru decât cu ființele vii!

La urnirea corfelor, ai avut senzația că te trezești dintr-un somn adînc. Privindu-le prin geamul barăcii și s-a părut că dealurile se apropiaseră mult unul de celălalt, că funiile acelea groase, de oțel, pilonii, corfele coboriseră atît de mult încît treceau acum prin dreptul gemulețului tău și te îmbiau să călătorești cu ele departe, dincolo de zarea munților.

George Chirilă

PATRU CÎNTECE DE DRAGOSTE PENTRU TRANSILVANIA

DESPRE ÎNFĂȚIȘAREA LUI IANCU

O, el vedea mai departe și avea picioarele înfășurate în ferici cînd trecea prin Apusenii era zăpădurile se desfăceau din întunec pod de aer peste două neînțeleșu inchipuiau potecile-i în cale pe Ariceș învirtejînd spre șesuri lumina sta-n dureri să se prăvale

Mal mult în sine adunat mai mult cu-al săi moenind o pătimire veche El asculta pămîntul — cum și cu revolta lui în lume nepereche Ci Iancu-i peste tot: îl auziți cum își adună iar la pieptu-i moșii El unul e din cel nebiruți —

PRECUM NE ȘTIM, DIN VECHIMI

Sîntem tot pe la case: mai reparînd un gard, mai lumînînd o poartă cu sufletul acesta ca un cînt neînctînd prin secole să ardă

În preajma noastră vom zidi fințiiile, cu apă ne-necpută, și vor veni bătrîni, femei, copii cuprinși într-o lumină neștiută

Și pe sub praguri răni au mai rămas spun corilii de revolte și dureri mal buclumă-n tîrie fără glas atîtea-nlănțuite primăveri ce alor noștri le marcară anii din vremile cu Horea, împăratul acestei lumi numită Transilvania; aici ne este începutul și ni-i sfîntul

Precum ne știm, din vechimi, mal sădîm un copac, o legendă sub și așteptăm dimineața de mai cînd izbucnesc privighetori

ARS POETICA

Sînt bucuros de aceste pietre temelie munților mei focuri joase mal vestese pe la velen de cel care-au fost, de acel oameni cu chipuri frumoase cu brațele cloplite din cremene, sînt bucuros cî în clipe umbroase celor de atunci mă văd asemenea

Și dacă peste vămi se mai adună comoara unei vieți în rădăcini și noi ne știm ai noștri și-mprună ei ne-au dat chip și ne-au lăsat

Pe suferințe le-a fost clipa arsă el s-au bătut cu moartea în urechi și-n moarte le-a fost fața neîntălm de la această patrie străveche Cum Șineal în desagă-și poartă dorul ăitalti purtat-au peste veac chemam să-ndepărtăm de pragul casei noastre să ne unim și calea și sullarea Sînt bucuros că pot să scriu aceste cîntece, și-mi știu părinții ascultîndu-le, la ceas țirziu: prin din Transilvania, pămînt al birului se-aud trecînd Carpații pul de le.

AMINTIREA MACILOR

Clipa se suală pe glezne cu mîna tu în lumină îți treci glezne sub un fost un cîmp cu maci pe care îl acorlim noi dol în amintiri

Un drum a fost ca o pedeapsă mîni însîngerînd către crepuscul semnal cînd toamna peste praurel își desplîriul cu apele ca untdelemnul

Dinspre cetăți transilvane, mal mesagii altate cu maci ne ajung, sărută cu ochii aceste cîmpii învelite într-un strigăt prelung!

Mi te arăți cu cînd noime vech dar în cuvinte cînsuflețîndu-mi

Oglinzile visează cu-adîncurile soi din lumile înch sine al meu tu

A IEȘI ÎN lumină a foși în meste cîderea brumei c pasul înalt și sub

Bate arcașul în p ochii sînt umede de zarea trecută, de lăstuni și de s

Unde se naște uia ca roua făcută-n acolo vom ține n sub cumpănă alb

Ridică fruntea și s mestecenii albi în se umple grădina tainele trec în cu

Doar în poarta-ne umbră urcă, vînt de dincolo de urși dimineața trece-n

Și-n amurgul care pipăi galbene cără toate-s mai subțiri și se scutură-nseri

Ma pot răzima de respirația pură a rădăcinilor în c

Tulburătoarea, asp din gestul, de le prin care un țara mînincă din codr Mal tare decât leg fi unește pe toți o pletatea ce înlma și face vădită nev

Șoaptă de ape ori străbate lin aerul Vîntul desiră iluzi din răvășite ramu scîncind cu ecou s sub cerul fără cîin Nolembur ne uită

LEGĂTURA

LIN AERUL

GÎND ȘOPTIT

Inapoi!-mi, voi, munți frumoși,
Inima!
A voastră-l de cînd v-am privit
mai întii.
Copil eram și ochii s-au făcut adînci
cit zarea.
să vă încapă semeția toată.

Tu, mare, te-ai cercat să mă alungi.
Nu știi că te lubeam din presimțiri
deja?
Talazuri ai trimis cu vuleț mult
și, totuși, spaima nu s-a-nfiripat
în mine.

Am fost, apoi, a voastră, cîmpii
blonde.
și amor e și cel pentru flori,
copii și vers.
coline cu podgorii, vii riuri de
mălase.

Mi-e inima în flecare soale,
în firele de larbă și-n scaieți.
De-atîta dragoste nici nu mai știe
plînge,
iar eu, plecînd, ea va rămîne-n vecl
pe un pămînt de dor și poezie.
Cum să o lau cînd e a voastră toată?

Mi te arăți cu măștile pe față
cînd noime vechi în pur veșmînt
imbrați
dar în cuvinte oare de ce-mi taci
însuflețindu-mi simburul spre viață

Oglinzile visează nelumești
cu-adîncurile somnului în ele
dîn lumile închipurilor mele
sine al meu tu veșnic mă privești

Ion Căliman

A IEȘI ÎN LUMINA

A ieși în lumină înseamnă
a foși în mesteacănul mire
căderea brumei de toamnă,
pasul înalt și subțire.

Bate aerașul în pleoapa de fum,
ochii sînt umede lănci
de zarea trecută, de-acum,
de lăstuni și de sălcii.

Unde se naște uimirea
ca roua tăcută-n prăsea,
acolo vom ține nuntirea,
sub cumpănă albă de stea.

Ridic fruntea și scutur
mesteceții albi în veșmînt,
se umple grădina de toamnă,
tainele trec în cuvînt...

DIMINEAȚA TRECE-N SARĂ

Mi se face frică de cărare,
mi se face palid de cuvînt,
scade duhu-n respirație,
crește pulsul pe pămînt.

Doar în poarta-necăruntită
umbră urcă, vînt coboară,
de dincolo de ursită
dimineața trece-n sară.

Și-n amurgul care vine
pipăi galbene cărări,
toate-s mai subțiri și-s line
și se scutură-nserări...

RESPIRAȚIE

Poate mesteacănul
descărîndu-se de lumină
ar bate-n azur
taine de abur subțire.

Mal proaspăt ca singele
trec lebede de gînd
silaba-n mirare,
dîntre frunză și șoaptă.

Mă pot răzima
de respirația pură
a rădăcinilor în cîntec...

Viorica Bălțeanu

BRUMĂREL

Tumult în rîmuriș
a învîat așară
și ninge galben toamna
pieziș, arar, pustiu.
Un dor de soare viu
s-a-nfiripat așară
și lacrima din boabe
mîroase a must mlieriu.

LEGĂTURA DE SINGE

Tulburătoarea, aspra smerenle
dîn gestul, de ieri și de mîine,
prin care un țaran, fără grabă,
mănincă din codrul de piine...
Mal tare decît legătura de singe
îl unește pe toți ostentii pămîntului
pietatea ce înlma frînge
și face vădită nevolnicia cuvîntului.

LIN AERUL TOAMNEI

Șoaptă de ape ori fremăt de plîns
străbate lin aerul toamnei?
Vîntul deșiră fluzii rugîni
dîn răvășite ramuri
scîncînd cu ecou sec
sub cerul fără cînt.
Nolembre ne uită mai pustii.

CATALIN NEACȘU: Pelsaj citadin.

Viorel Dogaru

CÎNTEC DE SEARĂ

Amurgul incremenise pe tîmple
între noi
cerul se sfîrșea nedeslușit
umbră ta îmi aluneca
în foșnet de mătase
printre nopțile-mi subțiri și fierbinți
odată cu tine a venit
și visul cu fluturi de purpură
miraj tănuuit
într-un cîntec de seară

te aștept de atît timp
încît mi-e teamă
de ochii tăi blînzi de căprioară...

TRANSA

Prelungi așteptări —
înserări murmurate
în ochi de lebădă
pasărea-clopot a sufletului
a obosit
aripile-i împovărate de strigăt
cad frînte
în singurătatea albastră
trupul mi-e povară
înflorită
pe țărnișurile cu privighetori...

RECIF

Mi-e frig
doar tu
poți spune de ce
trupul meu este alb
și împovărați cu zăpezi
ochii mei dorm
mi-e frig
în nopțile amorțite
de mărturisirile tale
(ce alb îmi alunecă peste tîmple
șoaptele!)
mi-e frig și mi-e sete
de trupul tău
lasna trece trist
cu pădurile prefăcute
în castele de gheață...

Venise cineva care nu-i declarase că e frumoasă, nici
n-o lăudase, nu-i adusese elogi dar la plecarea îi șoptise:
„Pisicuță cu eșarfă, antilopă pe tocuri care țâcăne înfundat,
cu părul splendid buclat, fastuos ondulat, delicios parfumat,
subtil mirositor, o nouă și suavă floare întunecată”

Mai crezuse acel cineva că are priviri ce vor să repro-
șeze ceva, să dezaprobe adesea dar se teme să o facă și se
retrage „vinovat” sau „țepos — resemnat” după primul im-
puls, priviri care se cer adorate și n-au curajul să mai
cheme ca altădată: „Priviți-ne, luați act cine sîntem noi,
uitați-vă la chipul nostru aureolat care se jenează cînd
cineva ne aruncă ochete, dacă nu pentru a ne seduce, mă-
car pentru a ne admira sau remarca distincția, eleganța și
gustul...”

Alții își delectează ochii cu superba, pălărie verde,
coama îndrăgostită de culori și contraste fine, frezului costu-
mului taior, fascinați de gingășia și întunericul irișilor, de
cochetăria discretă a gestului evaziv care parcă murmura:
„Trece și asta...” Un străin o etichetase drept o grafie me-
lancolică, bolnavă parcă, un gen de oboselă energică ce
poate roși cu suavitate, ce poate seduce cu surisul enigma-
tic, dar imbiector, putîndu-se seduce și pe sine, care se vrea

Victor Corcheș

Fantezii în oglindă

delicioasă și poate arde de dorul ca întreaga-i faptură să
respire un farmec indicibil, sau e numai urma unui reflex
Incepărtat, a unui impuls intim, aproape stins în timp, un
tărîm aproape pierdut, un joc aproape uitat?... O prietenă
cosmeticiană îi aplică diaphanul fard cotidian pe obrajii gri-
zați de nostalgica-i beatitudine, observîndu-i evasiperma-
nenta privire de pisicuță aflată la pîndă care se autosupra-
veghează continuu, care se autocenzurează sever cu mișcări
stilate, cu gesturi moi de animal de lux, ce „somniază”,
totuși, uneori, de felină ce „șoma” alteori, vînd, nu o
dată, să fugă de alții și de sine, să se ascundă de sine și de
alții... Și de atunci, i-au spus „Antilopă pe tocuri, pisicuță
cu eșarfă”...

Dar nu toți, pentru că unii o vedeau pisicuță fără eșar-
fă, antilopă fără tocuri! Pentru aceștia, nostalgica beatitu-
dine, de pe obrajii grizați, dispăruse o dată cu fardul coti-
dian nemaiaplicat de cosmeticiană! Nu mai avea nici pri-
virea de pisicuță aflată la pîndă, nu se mai autosupraveghea
continu, nu-și mai autocenzura sever mișcările stilate, cu
gesturile moi ale animalului de lux, ce nu mai „somniază”!
Nu mai era felina, care „șoma” uneori și nici nu mai voia
să fugă de ceilalți și de sine, nu mai dorea să se ascundă!
Se accepta așa cum era în momentul acela, așa cum
ajunsesese!

Își examina chipul în oglindă și găsea că nu mai pose-
dă o grație melancolică, nu mai dispune de energia aceea,
fie și oboșită, bolnavă parcă, și nici nu mai roșea cu suavi-
tate! Nu se mai credea capabilă să seducă pe fitecine cu
surisul ei enigmatic, atît de tentant altădată, încît s-ar fi
ademenit și pe sine! Deși își dorea cu ardoare să fie deli-
cioasă, iar întreaga-i faptură să respire un aer inefabil, nu
credea că mai este posibil! Ce denotă acestea? Că dolcan-
țele ei de acum nu sînt decît urma unui reflex îndepărtat,
a unui impuls intim, pe care timpul l-a stins, un tărîm cu
desăvîrșire pierdut, un joc uitat complet! Se întreba de ce
renunțase la superba-i pălărie verde, la părul colorat în
contraste fine, la costumul taior frez? Observase că, în ul-
tima vreme, nimeni nu mai era fascinat de gingășia și întu-
nericul irișilor ei, de cochetăria gestului care, iată, a de-
venit dramatic, nu evaziv, pentru că, într-adevăr „trece și
asta”! Își privea ochii cu atenție și nu mai găsea unde sînt
strălucirile de altădată, despre care cineva crezuse că „vor
să reproșeze ceva, să dezaprobe adesea, dar se retrag vino-
vate sau țepos-resemnate după primul impuls!” Unde au
pierit privirile ei, care se cereau adorate? De ce nu mai
chemau ca mai înainte? „Luată act de existența noastră!
Uitați-vă la figura posesoarei noastre, aureolate de jenă
adolescentină, cînd cineva ne aruncă ochete, pentru a ne
seduce, a ne admira sau a ne recunoaște distincția, eleganța
și gustul!”...

Greșise, oare, acel cineva, primul venit la aeroport, care
nu-l remarcase frumusețea, nici n-o lăudase, neaducîndu-i
elogi? Nu mai are, acum, alura aceea diaphană? Imaginea
ei nu mai deține acea superbie, care-l vrăjise la plecarea?
Chiar nu mai este „o pisicuță cu eșarfă, antilopă pe tocuri
care țâcăne înfundat, cu părul splendid buclat, fastuos on-
dulat, delicios parfumat, subtil mirositor, o nouă și suavă
floare întunecată”? A rămas doar o umbră galbenă a ceea
ce a fost? Este doar o tăcere fragilă care se sfîșie incon-
știent? Doar o palidă gazelă cu surisul suav-sfios și resem-
nat-dureros al fecioarei inocente, sfințite de dragoste, aflate
în fața mirelui decapitator? Inima nu i se mai aprinde?
Luminile ochilor nu i se mai înflăcărează?

Oh!... Ce m-am speriat!... Ce mi-o fi venit să-mi
răstorn deodată propria-mi imagine?! Ce imbold obscuro m-a
împins să-mi neg propria-mi personalitate? Instinctul, por-
nirea inconștientă că mă apropii, totuși, de pragul fatal al
virteii, pe care nu pot s-o accept?... Ar fi păcat, fiindcă
ar fi prea devreme!... Cred, mai degrabă, că toate aceste
fantezii sînt efectele oboselii, ale unei nopți prea agitate, la
bordul avionului, unde am avut atîtea probleme! Deși
oglinzile nu minte, acum, m-am indus eu în eroare! Fiindcă
sînt o stewardesă vaporosă și eficientă, al cărei portret-
robot (intelectual, moral și fizologic) corespunde perfect
celor mai pretențioase prospecte ale companiilor de zboruri
aeriene civile pentru pasageri!
Dar, dacă, totuși...?

plastică

La Galeriile Fondului Plastic din Deva

PRIMA EXPOZIȚIE PERSONALĂ. Sub egida Comitetului județean al culturii și educației socialiste și a filialei Deva — Petroșani a Uniunii Artiștilor Plastici din R.S.R., în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”, tinăra artistă plastică Mihaela Oana Străuț s-a prezentat în fața publicului devenit ca prima sa expoziție personală de grafică. Cunoscută din diferite expoziții de grup, pe plan județean și republican, și ca ilustratoare a unor cărți și reviste pentru copii, de data aceasta expozanta și-a îndreptat atenția cu precădere spre teme majore, din viața nouă a patriei, din lumea oamenilor muncii, a familiei.

Inscrie pe linia unei creații moderne lucrările sale exprimă optimism și încredere, cu putere de simbol. Într-o manieră alertă, plină de fantezie, vădind sensibilitate și gingășie.

Desenele sale în tuș, acuarelele și guasele oferite privitorilor sînt creații inovabile de o frumoasă gamă coloristică, abordate într-o tehnică matură. Într-un proces de maturizare evidentă. O tematică generoasă abordează compozițiile de actualitate: „Belșug”, „Florile bucuriei”, „Fovara”, „Floarea atomică”, precum și ciclul în cărcă de semnificații adînci „Anotimpurile”, în care fantezia se manifestă original și percutant, creînd motive de meditație.

Transparența acuarelei își demonstrează virtuțile sub mina artistel în lucrări inspirate din universul familiei, precum cele intitulat „Maternitate”, „Surisul”, „Mama și fiul”, „Clipa de răgaz”, „Zimbetul” și altele. Merită a mai fi evidențiate, de asemenea, schițele de ilustrații la volumul de „povești adevărate” CEA MAI FRUMŌASA de Irimie Străuț, în curs de apariție la Editura Ion Creangă, precum și gușele „Căldura”, „Pe verticalele noului” și „Amintiri din prezent”.

Minel BODEA

PICTURA ȘI DESENE. Lia Popescu, inginer la Institutul de sudură și încercări de materiale din Timișoara este prezentă în sala mică a Fondului Plastic din Deva cu a treia expoziție personală, cu pictură și desene. Laureată a Festivalului național „Cîntarea Româ-

niei”, etapa republicană, ediția a IV-a, artista amatoare nu-și trădează virtuțile de talent în plină afirmare.

Pornind de la unele versuri ale lui Lucian Blaga (din păcate reproduce trunchiat) artista amatoare dezvoltă în pic-

turile sale, într-o manieră destul de originală, o suită de teme „cu tîlcuri” — ale florilor, flăcării, drumului, frunzei, foamei, vremii, pămîntului și apei. Pe această linie, într-un stil realist se remarcă peisajele „Țara Hațegului”, „Iarna”, „Pădurea care pleacă” și altele. Mai sînt demne de luat în seamă „Autoportret”, „Bunica” și „Coșava natală”.

O transparență specifică întîlnim în acuarele-peisaj, precum și în cele 7 picturi pe sticlă, în care este reluată o tehnică populară, cu destula abilitate și simț coloristic dezvoltat.

Mai aproape de realizările artiștilor populari sînt desenele pe sticlă cu tuș și culorile, uide, în special compozițiile stilizate în manieră folclorizantă, izbutește să convină și să emoționeze adeseori, o oarecare stridență manifestîndu-se doar în desenele executate cu carioca.

Privită în ansamblu, noua expoziție a artistei amatoare timișorene se înscrie pe linia reușitei, fiind un nou pas spre o afirmare din ce în ce mai semnificativă în ambianța impulsivității talentelor autentice, de către generoasa manifestare de masă, care este Festivalul național „Cîntarea României”.

St. IRIMIE

prezențe românești

● Revista literară Knjizevna reč, care apare la Belgrad (R.S.F. Iugoslavia), publică în cele două numere din octombrie fragmentul „Ningea la Ierusalim”, din romanul „F” de Dumitru Radu Popescu, în traducerea scriitorului timișorean Cedomir Milenović, respectiv o selecție „Din lirica feminină română contemporană”, cuprinzînd versuri de Florența Albu, Ileana Mălăncioiu, Constanța Buzea, Ioana Diaconescu, Ana Blandiana, Doina Urlicariu, Denis Comănescu, Magdalena Ghica și Marlana Marin, selecția și traducerea în limba sîrbocroată semnînd-o poetul Slavomir Gvozdenović. ● Revista lunară Bukinja din Negotin (R.S.F. Iugoslavia) publică în numărul din august 1988 o selecție de versuri intitulată „Poezie din română contemporană”, cuprinzînd versuri de Ion Mîrcea, Dan Laurențiu și Eugen Dorecescu. Traducerea îi aparține poetului Slavomir Gvozdenović.

profiluri

să intre în rezonanță cu destinul omului. Se preale în șantierul unei mari termocentrale, în inima munților. Fiecare zi este descrisă în culori tari, într-o continuă nerăbdare. Natura proprie omului se transformă prin muncă, dar nu mai este timp pentru descrie-

rea ei. Rareori și aproape numai Eufim se întoarce asupra traiectului străbătut, trece prin spațiile reflexivității și își adaugă determinații, semne particulare. Că ele intră sub cupola generalului și se pot deschide dialectic, acest fapt nu-l interesează de autor — el descrie. Și în dorința de a fi obiectiv, rămîne, parțial, la subiectivități, uneori abstracte, pentru a căde după șoare — larăși subiectiv — este prin încercare poetul.

Despre „împlinire fără înveșnicire”

Cunoscut ca poet (al „fragmentarismului” propriu liric moderne) și, uneori, ca reporter (aplec peste întrebările zilnice ale omului), Valeriu Bărgău apare, în timpul din urmă, și ca prozator, prin romanul Semne particulare (Editura „Facla”, 1988).

Romanul Semne particulare apare ca o „schimbare la față” a poetului. Deși reporterul nu este cu totul anulat, deși poetul încă nedepășit, li vine în întîmpinare prozatorului, sînt date în manevrarea planurilor și a succesiunilor imprevizibile, sondeaje în viața cotidiană care demonstrează puterea de a aduce în față determinații umane, ridicîndu-se de la individual.

Pornind de la descrierea unui destin singular, al tinărului Eufim — care a părăsit facultatea de filosofie pentru a întîmpina viața —, Valeriu Bărgău conturează romanul formîndu-l unul om prin intermediul unui șantier. Schimbările de planuri narative, de oglinzi descriptive dau încheierea unui conglomerat uman încheiat într-o luptă particularizatoare cu natura; aceasta trebuie

Eufim este supus unor succese de terminări, pentru a i se lumina procesul de formare: „Omul trebuie să învețe în fiecare zi să devină om”. Semne particulare este romanul unei experiențe, nu de scriere, ci de „viață”. În valul de postmodernități, rătăciți prin texte de texte, fără referință, și rămași, datorită disoluției și abstractiei subiectivității, la epiderma literaturii, ca un simptom de alienare estetică, Valeriu Bărgău caută, după puterile sale, rădăcinile ontologice ale realității artistice, acea „viață” prin care și nu numai prin care arta se ridică la condiția vieții depline. Nucleul descrițiilor îl formează munca, adevărul „text” dintre om și natură, dintre om și om, și nu acel „cîripit bine organizat” pe care îl persifla Constantin Noica, pentru cei care puteau să-l mai audă. Determinațiile pe care le aduce Valeriu Bărgău nu sînt simple semne, ci îndeplinesc, în primă instanță, condiția necesară a individualului. Că ele cad sub vicisitudini, aceasta nu mai este răspunderea autorului, ci intră în grila societății — autorul tocmai aceasta ține să revele. Despre Eufim (ce pare un „clmp de flință” scrie un pronume și un verb) autorul intră: „Cele câteva săptămîni pe care l le furase omul fără față, fără semne particulare, trecuseră, redevenise Eufim, student ce plecase din facultate pentru a

se angaja pe unul din marile șantiere ale patriei, simțiso el că trebuie să cunoască mai bine realitatea țării sale, voia să cunoască mai bine ce înseamnă patria materială, patria văzută cu ochii liberi, pentru că de patria văzută cu ochii minții avea deja cunoștință”. A cunoaște realitatea și, în această experiență vie, a avea instrumente pe Montaigne și Dostolevski, un suflet și un posedat de pasiunile lumii moderne, este aventura pe care o încercă personajul lui Valeriu Bărgău. Cerețele au valoare prin însumare, cu excepția directorului de șantier, inginerul Albu, care este tensionat pînă la limită. Să fie cealaltă față a lui Eufim? Într-o zărare termocentrală pare a fi supt întreaga resură din Albu, dar acesta mă găsește resurse să o ia de la capăt, hrînindu-se chiar din ruptura sa. A rămîne sau a pleca pe alte șantiere, a se retrage din competiție sau a interveni o altă... soluție — sînt întrebări pe care și le pune Albu, după ce o determinare a căpatat sens deplin. Pentru el, pentru Eufim, pare să fie o „proporțională”. Dar pentru celelalte personaje? „Există împlinire fără înveșnicire?”, spune acum autorul, omniambul de motoul preluat din Constantin Noica și încheiat cu cuvintele de început ale încremusalului basm al lui Ștefan, „minciinos este cine nu crede...”.

Dumitru VELEA

Cătălin Neacșu

Cît timp trumpe, din marea masă, cite un talent autentic, indiferent în care domeniu de artă, continuitatea, înținerirea și asigurarea. Iată-l pe Cătălin Neacșu, student politehnist și elev al harnicului și furibundului pictor Mihai Olteanu, care condure en har și discernămînt Atelierul de artă plastică de pe lângă Casa studentescă. Cătălin Neacșu vine, în prima sa expoziție de acuarele, cu peisaje citadine, peisaje naturiste, naturi statice, desene în cărbune. Universul său se rezumă, în mod firesc, la tot ceea ce el a luat, pînă azi, contactul. Case vechi, paline de vîră, din frumoasa Sighișoara, cunoscutul din excursiile tinerești, flori, ramuri exuberante de arbori înfloriți, colțuri de natură, pe care le-a traversat el însuși: păduri, livezi, coline, țărnușul mării și naturi statice, surprinse în imediata sa apropiere. Toate acestea, în ciuda tinereții artistului, a scurtei sale experiențe plastice, sînt tratate cu gingășii de culoare și cu tușe sigure. Întreg acruul care umple peisajele, colțurile sale de natură, pare plin de o rară distincție. Culorile preferate: rozul, portocaliul, roșu slăb, verbulul, griul, galbenul conferă și ele acest aer delicat.

CĂTĂLIN NEACȘU „Luminii”

Expoziția aceasta de început a tinărului Cătălin Neacșu confirmă sensibilitatea sa, spontaneitatea sa, mai puțin o tehnică rigid preluată. Armonia compozițională e evidentă, ca și modul de a-și alege tema, dar mai ales devine evident specificul temperamental, pe care el îl aplică peisajului, naturilor statice. Astfel, acest specific tinde la crearea unei atmosfere personale deșinată. De pildă, o natură statică, compusă dintr-o carte, niște mere, o cafețieră rezumă un întreg interior intim, care se răsfirte în privitor cu trăsătură sa distinctivă. De asemenea, un colț de pădure, înghețată, cu arbori gol, cu oglinda rece a unui pîrîu naște o întrecăgă metaforă a iernii în pădure. Sau niște bărel, trase, ca niște mari păsări obosite, pe nisipul unei plaje, rezumă o stare de spirit, în care solitudinea devine o dominantă. Iar niște meri înfloriți, prin exuberanța eflorescenței lor, semnifică o întreagă primăvară suflătoare, după cum patina unor case te duc cu gândul la burguri medievale solitare.

Există ceva spontan, ceva ingenuu, dar totodată ferm și demnitor în aceste acuarele care compun prima expoziție a unui tinăr artist ce iese în lume. Ele spun mult despre un suflet. Despre stările tensionale care îl traversează, despre convingerile și speranțele lui. Lucrări în care delicatețea de spirit, culorile personale, atmosfera ce o degajă continuă, de pe acum, o vocație esprin efort continuu, de gunoaștere artistică, prin largirea regiunii de pătrundere a vieții, ne poate da, în viitor, revelația unui artist plastic adevărat.

Ion ARIEȘANU

arcu de triumf
care acasă învingătorii
mele tăcute.
Cău ucigșilor le-a împietrit
caplă,
amă gășată de aer
văzută.

nu necunoscut — poporul
mana patriei innobilează.
măta jertfă răzabale
eslențiale,
mbol restituind
măsa reculegere de sine.

ame-n sărbătoarea
cează servătoarea
de acoperite cu pămînt.
Biliul secolului trece
în eternitate

DESPRINDERE

Anglia linștea visului meu
măpe de sîn,
ceia ce abia începe
lacrima tăcerii.
matimentele se mutlează
cuvînt
plînd absența.

panora

„Zilele filmului sovietic” —
pînă pentru publicul timișorean
pentru un spectacol de gală cu
măpe de proiecții ale unor filme sc
mășă de presă, la care au partic
șer și revistelor timișorene. ● „P
— un sugestiv generic pentru cor
română din Timișoara (des
ar. 10), în cadrul căreia prof
mentat o expunere și a deschi
panorlă ● La galeria de artă „H
ant expoziția pictorului bucur
invitat al Casei Universitare,
te interdisciplinare — prof. univ.
Reflecții asupra viitorului inv
abodează prelegerea susținută de ec
la Casa Universitarilor. ● Apa
lui Marcel Tolcea s-a constituit
panorlă (la Cenaclul „Hyperion”
te teme ale poeziei moderne. ● P
concurșul anual de creație literar
secul coordonației, desfășurat în
secol (antidonațorii) a
te bun animator de cenaclu în
secol pentru schița, Constantin
te povestire, iar Traian Abruda
teatic. ● Cercul de istorie al Cr
te programat expunerea prof. t
secolului, coordonată a istoriog
teaticului de versuri în limba r
teaticiană. ● Pește nemărgitbra
teaticului Gheorghe Metznerath de
teatic fi vizionat și la Casa Univ
teaticului Deliu Petroiu a vernisa
teaticului politehnist Cătălin Ne

ERATA

teatician în cronica literară
teatician Orizont nr. 43/1988, pag.
teatician (Orizont nr.43) de Ale
teatician Rujă, s-a omis partea
teaticiană, rugăm cititorii să com
teaticiană, adăugînd urm
teatician text:
teatician În Poemul simplu se
teatician de elemente etnogra
teaticiană să recreeze liric o

teatician de marți a Ce
teatician Asociației scriitorilor
teatician Timișoara și al revistelor
teatician „Orizont”. Eduard Pamfil a
teatician fragmente din jurnalul
teatician intitulat Idear. În cuvîn
teatician este a prefațat lectura
teatician Părtășă a spus, printre
teatician „Idearul” nu este un
teatician regizat, calendarizat
teatician nu are nici o legătură
teatician jurnalul intim (...) ci re
teatician un jurnal cu totul a
teatician este a prefațat lectura
teatician un jurnal de idei (...)
teatician abseși ale intelectului (...)
teatician sunt pe câteva teme fun
teatician mentale, esențiale ale gînd
teatician general, (...) stilul
teatician este înalt, însă nu este
teatician de un stil literar, ci de
teatician intelectual (...) e vor
teatician totodată de o polemică des
teatician și direct (...) polemica
teatician intelectual bine înteme
teatician în cultură”. Au participat
teatician debateri: Nicolae Tîrliu
teatician secol de gîndirea filosofică,
teatician studina autorului este aceea

O antologie a avangardismului literar românesc

Literatura română s-a mai îmbogățit cu o antologie editată în această toamnă în Republica Democrată Germană. Scoasă la Editura „Reclam” din Leipzig și îngrijită de Eva Behring, *Texte der rumänischen Avantgarde. 1907—1947* se înscrie într-un prestigios șir de antologii de literatură română apărute în R.D.G. În prezentul deceniu, în excelente tălmăciri germane (Lyrik aus Rumänien, Reclam, 1980; Die tanzende Katze. Rumänische Erzähler des 20. Jahrhunderts, Reclam, 1985; Erkundungen II. 33 rumänische Erzähler, Volk und Welt, 1985), toate concepte, selectate și îngrijite de aceeași Eva Behring, cercetătoare la Institutul de Istorie Literară al Academiei de Științe a R.D.G. Recentă antologie, prin obiect și prin întregă ei structură, vine să argumenteze nu numai tendințele firești spre modernitate ale literaturii române, ci și viziunea cultivată cu consecvență de Eva Behring cu privire la varietatea și bogăția literaturii noastre în context european.

Antologia literaturii de avangardă din România, cuprinzând o riguroasă selecție de texte diverse, publicate pe parcursul a patru decenii (manifeste literare, poezie, proză, teatru, reportaj, eseistică ș.a.) — traduse fie din română, fie din franceză —, atestă pentru largul public cititor din toate țările de limbă germană nu numai modernitatea și bogăția unor mișcări literare din

România primei jumătăți de veac XX, ci însăși capacitatea nativă a literaturii române de a se sincroniza — prin experiment, ca și prin realizări remarcabile — cu atmosfera și curentele moderniste ale Europei.

Texte der rumänischen Avantgarde. 1907—1947 este alcătuită atât după criteriul istoric, cit și după cel axiologic-reprezentativ, fapt care explică succesiunea și repartizarea materialului în patru mari capitole: *Aufbruch* („Începuturi”), *Die Phase der Radikalität — Konvertierung zu Konstruktivismus und Integritätismus* („Faza radicală — convertirea la constructivism și integritetism”), *Im Zeichen des Surrealismus* („Sub semnul suprarealismului”) și *Surrealismus in der Nachkriegszeit* („Suprarealismul în perioada postbelică”). Cele două criterii se împletesc și se completează reciproc cu măiestria câștigată de editoare prin experiență și printr-o bună cunoaștere a fenomenului literar românesc din veacul nostru, prezența unor manifeste program (extrase din publicații ale vremii ca *Punct*, *75 HP*, *Integral*, *unu* ș.a.) fiind susținută în unul și același capitol de producții literare propriu-zise (de la *Paginile bizare* ale lui Urmuz, poezii ale lui Tristan Tzara din anii 1913/1915 sau versuri de Început ale lui Ion Vinea până la creații și profesuni de credință ale unor avangardiști de la mijlocul veacului, ca Virgil Teodorescu,

Geo Dumitrescu, Gellu Naum sau Geo Bogza). Viziunea istorică a alcătuirii antologiei nu pare însă a fi decât un instrument general de care se folosește Eva Behring, deoarece în cuprinsul fiecărui capitol frecvența reluare a unor dintre autori (Ion Vinea, Ilarie Voronca, Stephan Roll, Virgil Teodorescu, Gherasim Luca, Sașa Pană, Geo Dumitrescu ș.a.) subliniază mai mult sincronicitatea literaturii române cu mișcări similare din Europa, reliefând totodată dinamismul intern, propriu acestei literaturi carpato-dunărene în strădania ei de a-și descoperi și crea singură — în funcție de contextul social-istoric autohton — căile spre modernitate.

Viziune confirmată și de cuprinzătoarea *Postfață*, semnată de Eva Behring și în care se demonstrează, pe baza unei impresionante informații bibliografice, nu numai specificul genezei și diversificării mișcărilor literare avangardiste din România (pornind de la Urmuz ca precursor unanim acceptat și până la ecourile prezente în scrierile unor contemporani ca Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Traian T. Coșovei, Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter ș.a.), ci, mai cu seamă, procesul firesc de îmbogățire a însuși fenomenului european prin contribuția deloc neglijabilă a avangardismului românesc. Astfel, de pildă, mișcarea dadaistă nu s-ar fi putut ivi în Elveția, în celebrul februarie 1916, dacă nu ar fi existat în prealabil experiențe poetice și cultivarea lor de către Tristan Tzara încă de pe teritoriul României. Eva Behring afirmă acest lucru în *Postfață*, poeziile selectate și reproduse în capitolul *Începuturi* o atestă cu prisosință. Exemplele de acest fel se multiplică apoi în paginile antologiei prin texte și nume de autori ca Eugen Ionescu, B. Fundoianu, Mihail Cosma.

Antologia editată de Eva Behring nu este nici pe departe o obișnuită selecție de... capodopere, ci o autentică panoramă, surprinzând, parcă în plină mișcare metamorfică, texte și personalități literare de dimensiuni inegale, oferind cititorului actual de limbă germană un argument pe deplin convingător cu privire la maturitatea și viabilitatea literaturii române din prima jumătate a secolului nostru, o literatură deloc rămasă în urmă, trăind, dimpotrivă, pulsul european al marilor curente moderniste.

Firește, traducerea în limba germană a textelor avangardiste a întâmpinat dificultăți deosebite. Eva Behring are însă șansa de a colabora în prezent cu un bun colectiv de tălmăcitori, excelenți cunoscători ai ambelor limbi, familiarizați prin studii și lecturi cu literatura română modernă, cel mai mult dotați cu o sensibilitate deosebită în transpunerea germană a textelor avangardiste românești (Ria Zenker, Anemona Latzina, Michèle Mattusch, Heinz Kahlau, Franz Hodjak, Elga Opreșcu ș.a.), însușiri care asigură calitatea de empresie a antologiei.

Alături de cunoscutele antologii alcătuite pe teritoriul românesc de Sașa Pană sau de Marin Mincu, ca și de contribuțiile teoretice ale lui Ion Pop, Ovidiu S. Crohmălniceanu sau Adrian Marino, *Texte der rumänischen Avantgarde. 1907—1947* vine din afara României să îmbogățească cu succes bibliografia europeană a literaturii românești de avangardă.

Corneliu NISTOR

* **TEXTE DER RUMÄNISCHEN AVANTGARDE. 1907—1947**, Herausgegeben von Eva Behring, Leipzig, Reclam, 1988, 356 p.

MIRCEA ELIADE CĂTRE C. G. JUNG

MIRCEA ELIADE

IN SCRISORI

62 bis, rue de la Tour, Paris 16
6 octombrie 1953
Dragă Maestre,

Revista belgiano-franceză *Le Disque Vert* pregătește un număr de circa 200 de pagini dedicat lui C. G. Jung. Vă amintiți poate că, în 1923, *Le Disque Vert*, prin numărul său consacrat lui Freud a „lansat” psihanaliza în țările de limbă franceză. (Desigur, drept urmare a acestui număr, devenit repede celebru, a început să se vorbească despre psihanaliză în cercurile extra-psihologice, din Franța și de alurea. Franz Hellens și René de Sollier își dau osteneala să aleagă colaboratori avizați atât din Franța cât și din strălănătate. Le-am sugerat cițiva colaboratori. *Le Disque Vert* a publicat în primăvara aceasta o fasciculă dedicată lui Marcel Proust. Vă vorbesc despre toate aceste lucruri pentru a vă asigura: este vorba de o revistă foarte serioasă și e probabil că unul din directorii ei se va adresa D-stră pentru a vă solicita dreptul de a traduce un text și în același timp pentru o pagină de manuscris și o fotografie (știi că aceste amănunte sînt importante pentru a „constitui” un număr special foarte reușit...). Vă rog, dacă vă e posibil să consimțiți la cererile lor.

M-au rugat să scriu un mic articol asupra cercetărilor D-stră privitoare la alchimie. Cunosc *Psychologie et Alchimie* și *Psihologia inconștientului*, dar mi-ați vorbit în primăvara aceasta despre un volum unde reluați pe Zossima și Arbor Philosophia: a fost publicat? și Rascher va fi de acord să mi-l trimită? Știu că *Mysterium Coniunctionis*, deși terminat, nu va apărea în curînd — și e păcat, căci dați acolo, desigur, o privire asupra opiniilor actuale asupra alchimiei.

Corbin va scrie un articol Jung și Budismul privitor la cele trei prefețe ale D-stră asupra textelor orientale. L-am rugat pe D-rul H. Hunwald, specialist în paracelsică* să scrie despre Paracelsica D-stră. S-a cerut colaborarea a vreo douăzeci de autori. N-am absolut nici o responsabilitate în pregătirea acestui volum, dar am încredere în succesul lui.

Rugîndu-vă să mă scuzați pentru oboseala pe care v-am pricinuit-o prin această scrisoare, vă rog să prezentați omagiile mele Doamnei Jung și să fiți sigur, dragă Maestre, de sentimentele mele de admirație și grațitudine.

MIRCEA ELIADE

(Originalul, în limba franceză, în Arhiva ETH — Bibliothek Zürich, Hs 1056—19201, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București).

* Paracelsus, alchimist și medic elvețian din secolul al XVI-lea, autorul teoriei că bolile pot fi explicate din punct de vedere chimic (*Opus paramirum*).

Casa Gabrielle, Ascona
26 iunie 1952

Dragă Maestre,

Am primit aici amabila D-stră scrisoare expediată din Paris și mă grăbesc să vă mulțumesc. Este pentru mine o mare onoare de a fi citit și apreciat de D-stră. După cum știi, cel mai bun cititor al noștri ne sînt inaccesibili de cele mai multe ori; scriem pentru cițiva cititori care, supraincercăți

de propriile lor lucrări, aproape niciodată nu au timp să ne citească! De aceea, vă rămin recunoscători de a vă fi sacrificat atîtea ore pentru a citi Șamanismul. Sînt în același timp fericit că ați profitat de materialele și comentariile pe care am încercat să le prezint în legătură cu experiența mistică a „primiților”.

Încurajat de observațiile D-stră, mă voi strădui să continui analiza a ceea ce numesc „nostalgia paradisiului” în societățile arhaice și să o compar cu mistica iudeo-creștină.

Sotia mea mă roagă să vă mulțumesc pentru frumoasele cuvînte pe care i le-ați adresat.

Mă grăbesc să transmit omagiile mele Doamnei Jung și să vă rog să credeți, dragă Maestre, în profunda mea recunoștință și în sentimentele mele cele mai sincere.

MIRCEA ELIADE

(Originalul, în limba franceză, în Arhiva ETH — Bibliothek Zürich, Hs 1056—18225, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București).

11 rue Duhesme, Paris 18
25 septembrie 1952

Dragă Maestre,

Îată textul interviului. Mi-e rușine, dar am rătăcit notele luate în timpul discuției noastre. A trebuit să refac totul cîteva zile mai tîrziu. Mi-e teamă să nu fi uitat multe lucruri importante. Nu uit niciodată tot ceea ce mi-ați spus, dar pentru că în acea după amiază, la Casa Eranos, eram terorizat și nu uit... mi s-a întimplat contrariul! Iertați-mă!

Redactorul paginii literare de la *Combat* sugerîndu-mi să concentrez interviul asupra a două sau trei probleme, am ales să discut puțin despre lov, alchimie și despre visele D-stră din 1913—1914. Bineînțeles, totul a fost scris la un nivel inferior, ca pentru un ziar (deși *Combat* este jurnalul intelectualilor).

Voi aștepta o săptămînă, pînă joi 2 octombrie. Dacă nu voi primi nimic din partea D-stră, voi trimite articolul la *Combat*.

Vă rog să transmiteți omagiile mele Doamnei Jung și să fiți sigur, Dragă Maestre, de sentimentele mele de admirație și recunoștință.

MIRCEA ELIADE

(Originalul, în limba franceză, în Arhiva ETH — Bibliothek Zürich, Hs 1056—18226, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București).

Ascona, 29 august 1953

Dragă Maestre,

Nu știu dacă ați primit scrisoarea mea expediată din Paris, în care vă mulțumeam pentru *La Guérison psychologique*. Am scris-o în ajunul grevelor de la P.T.T. și imi dau acum seama că aproape totalitatea scrisorilor trimise în această perioadă n-au ajuns la destinație. Vă scriu rîndurile de față pentru a vă atrage atenția asupra unui pasaj pe care tocmai l-am citit în revista *Diogenes* (publicată de UNESCO), fascicula III, p. 136. Îată-l: „O publicație recentă (*Annals of Jung* de Miss B. Walker) s-a străduit, nu fără succes, să aplice teoriile lui Jung unei interpretări a metodelor folosite de Tacit pentru evocarea caracterului eroilor săi”. Consider că acest eseu va interesa pe vreunul din colaboratorii Dvs.

Corbin v-a vorbit, fără îndoială, despre *Tagung* de anul acesta. Plec acum la Geneva pentru a participa la „Întîlnirile Internaționale”.

Prezint omagiile mele Doamnei Jung și vă rog să credeți, dragă Maestre, în sentimentele mele de admirație și grațitudine.

MIRCEA ELIADE

(Originalul, în limba franceză, în Arhiva ETH — Bibliothek Zürich, Hs 1056—19200, xeroxul în Arhiva Mircea Handoca, București).

(Texte traduse și adnotate de Mircea Handoca)

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)

ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)

VIOREL COLȚESCU, NICOLAE FIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 11

Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate

nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.

TIPARUL EXECUTAT LA I.F.B.T. Index: 42 907

Țărăncuțele.

ăniei

VINO!
de soare, ce strălucirea
di din mină.

excelsior

Daniela ITOIU

Prin care intră spre adâncul
Perechi-creșter de flori
Ce duc în mlaoa

VRSTE

Mai ieri,
Măncam în mava în copăria,
Măncam dinsepe din palmele

EXISTENȚA BRANCUȘIANA

pe înfinitul sânt ezduțurile
mele
Și mă facem din ele-ades

Lucian BURERIU

Am fost foarte fe-
de literatură și neșea
răului de măiestrie
negativă al Conservator

Nikolov

Am fost foarte fe-

Am fost foarte fe-
de literatură și neșea
răului de măiestrie
negativă al Conservator

viața asociației

genacșu, Șeșala generală Dita
Complexul de servicii și mied
producție al Cooperativel mes-
tesugăresc "Drum Nul"

Al.
Privim creșele ce ne ajste
flori.

Floriile le vedem fluturi,
Iar fluturii ni se par stele.
Dar, mine.

ZBOR

Lăcă-ți lăzavandierilor
Să curăți în sau zăconos
Spre câmpurile aere de soare

Lăcă-ți lumina ochilor
Să lăunde fără veste
Grătele întinse ale lumii.

tovarășul inginer Peter Bernaz

în cadrul sesiunii de lucru
cu membrii asociației
de la București

PERSONALITĂȚI VIOLONISTICE ȘI COMPONISTICE

Intu- un context în care fiecare cultură al țării cutără
ăă partitice cu o pondere etică substanțială la viața artistică
românească, înscrisă pe alți a două mase elujene de rezonanță

Centru de greutate al aprecierilor publicului, s-a răsfărat
asupra violonistului A. Agoston, în interpretarea cărnia s-au în-
tălit despotivii emoții arăstăre, ecubiliții și o foarte înțelegată

replăca în acelu de muzică de simfonie (Amestecare
sur le sol) (Leventis, Monet), etl priveste redarea muzicată a scil-
piorilor (uzare de umbră și lumii, într-un cadru cosmic, și te-
dru în mltura în mltura) și alimii pe simfonie (Simoni -
Aici, primitiv, păgîn - și spălături: murtur aevale și pămînt

Aina NOVAC

DE AJUNS ... TOP

ca MADONNA s-a lipscă de a vîrî din atitudine de intracutare
de al numele și să și dispără din câmpul muzicii europene
cîm se știe, la culțura de sîm de lin, în pofid un înecăpător
de intracutare. Schi pînă în prezent, în România, nu s-a pu-

Petru UMANSCHII

Unicul preț al vieții

(Urmare din pag. 5)

monumentalității și dinamice al, prin teme locale (Maferenti-
ne trâmte ce gîndul la grafică de odinioară a Xentei
Erăclide Verme, Iar Isobud Elm - Kramer, cu o viață An-
de la tot obținute de către artistul român, în cadrul
Conservării Florind et Comp. În fine, să notăm picturile de

Intervi cu

Otilia MURGU

Raymond Chandler

Scrisori

mă mie. A fost muzica pe care o au-

31 Ianuarie 1955

Lui Hamish Hamilton

Vă rog să nu-mi mai trimiteți cărți...

Era în permanență sub un cort cu oxigen...

19 Iunie 1955

Lui Hilda Green

...Nu distruge principiul I-am fost fidel...

Putin apă numai în mamei sale, la reținut...

Prezintă și traduce de Valentin CONSTANTIN

Ianuarie 1955 Lui Leonard Ruvel

Am primit numeroase scrisori...

MIRCEA ELIADE CĂTRE C. G. JUNG

62 bis, rue de la Tour, Paris 16 octombrie 1953

Dragă Mircea,

Sunt, într-adevăr, dezolat de turbura pe care începe să o vălmați...

E adevărat că D. de Soltter nu a încredințat...

MIRCEA ELIADE

IN SCRISORI

dar credem că servicii în felul acesta...

(Originalul în limba franceză, în Arhiva ETH - Bibliothek Zurich, Hs 1026-1922, xeroxul în Arhiva Mircea Eliade, București).

45 rue du Val d'Or, Saint-Cloud (S. G. J.) 11 februarie 1955

Dragă Mircea,

Cum să vă mulțumesc pentru scrisorile D-ștră care, potându-mă...

COLEGIUL DE REDACȚIE:

IDN ARIEȘANU (redactor șef) ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjuncț)

VIORIEL COLTESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL IUGUREANU

ginea" acestor virteni filosofice (dar nu a expresiei echivoce)...

...și în vint în - lura frăpată de doctrina Samkhya - Yoga a unui Natar Vajra...

...și în vint în - lura frăpată de doctrina Samkhya - Yoga a unui Natar Vajra...

...și în vint în - lura frăpată de doctrina Samkhya - Yoga a unui Natar Vajra...

...și în vint în - lura frăpată de doctrina Samkhya - Yoga a unui Natar Vajra...

...și în vint în - lura frăpată de doctrina Samkhya - Yoga a unui Natar Vajra...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

Lui Alex Barbu

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

...Ce fac cu timpul meu? Și întru pot...

PRINCIPAL SOCIAL-POLITIC ȘI LIT.

...Prin colană milenară susținută...

DIMINETI ȘI NINE LA ALBA IULIA

...Car, în luna lui Horia acoperită...

...Cu vacanțe în-am tot și în gîndul, nor, se-ada...

...Ce glorioasă dimineti!

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

...Și lată în elacul cu o...

Orizont 47

AMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 47 (1134) 25 NOIEMBRIE 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 16 PAG., 3 LEI

IMPLINIREA IDEALULUI SECULAR

ta mă făcea să rid, i
l. Aves un moral inco
vea o întâmplare nep
direct, fără nici o em
Intotdeauna, nu pent
mod deliberat de far
mentul hotărâtor, ci pen
r și simplu, rezistibilă,
să o știe sau să se sin
ta. Și a trebuit să moa
cu centimetrul. Cred că
altul, trebuie să plătești

18 martie 1911
Lui Alex Bazza

timpul meu? Scriu în
u pot, nu scriu; în
ta sau la începutul
ar idei mirifice, dar as
descoperit-o foarte d
afiez eu însumi. Cînd
aici, am cumpărat ma
tam scenariu. Inșă n
ciodată pentru roman
scriitorii care dicteam
uă coloane milenare sus
ree. Cînd trebuie să-
i pentru a scrie, te p
greutate (...).
spirația, pe care nu
it așa. Afirm că tot ce
vine din plexul solar,
că asta te obosește, un
i. Dar, ca efort conșt
absolut nimic. Ceea c
ti un moment, să zice
In care scriitorul pro
ce nimic altceva dec
te obligat, și dacă ast
ic nu trebuie să încerc
să facă nimic concret
citească, să scrie ser
o privire pe reviste sau
ceuri. A scrie sau n
ste același lucru ca la
oligi școlarii să stea în
ide alte ceva, exact c
e plictisală. Găsește
tă două reguli foarte
ești obligat să scri
e nimic altceva. Rest

oec!) în anul mei de
te în Indii. Am fost
ga a unei Naturi Vii
aparențe (ținînd din
piritul și, în cele din
idică unitatea, imobi
edat gîndirea indiană
creștin, mi-era impo
ni indieni — dar am
ed chiar să fi înțeles
la aplicațiile pe care
n imi amintîți foarte
nită felul de a fi al
ție inconștientă (cîci
înță). Eram autorizat
malmuță limită ges
e care o conține din
ceptului inconștientu
ivitoare la „originea”

ăți filosofice, dar nu
ni dau perfect seama
mele înțelegeri a în
n acoperă nu numai
ce filosofia și teologia
l-mi amintesc sensul
dispară. (Dar e pro
ă pentru mine rolul

in grabă despre su
xtul dactilografial al
să vă aștept părerea,
re, articolul despre

a-mi oferi unul din
inci sau șase volume
și citeva traduceri
și încă de exemplare)
Cunosc deja aceste
lele mele. Pînă acum
rons et Alchimistes).
sstselns și sînt foarte
l făcut-o Șamanismu-
și să credeți, dragă

eavoastră devotat
CEA ELIADE

1056—21133; xeroxul

MIRCEA HANDOCA)

A, strada RODNEI 12

uscrisele nepublicate

la P.T.T.R.

dez: 42 907

șă coloane milenare sus
re. Cînd trebuie să-
i pentru a scrie, te p
greutate (...).
spirația, pe care nu
it așa. Afirm că tot ce
vine din plexul solar,
că asta te obosește, un
i. Dar, ca efort conșt
absolut nimic. Ceea c
ti un moment, să zice
In care scriitorul pro
ce nimic altceva dec
te obligat, și dacă ast
ic nu trebuie să încerc
să facă nimic concret
citească, să scrie ser
o privire pe reviste sau
ceuri. A scrie sau n
ste același lucru ca la
oligi școlarii să stea în
ide alte ceva, exact c
e plictisală. Găsește
tă două reguli foarte
ești obligat să scri
e nimic altceva. Rest

DIMINEȚI SENINE LA ALBA IULIA

ar, inima lui Horia nemurind arde;
khai triumfă-n vreme atotdrept;
sună lăncu tulnicul profet;
lăca luminează pe stindarde!

Cu veacurile te-am tot dus în inimi
Și gîndul, nou, se-ndrepta spre tine
Să străjule-nvlerea românilui.

Co glorioase dimineți senino
Îți intră în cetate cu alai
Scîlpînd pe munți, ca ochiul lui
Mihal!

Istoria-ți hărăzise rară soartă:
S-o porți, cum munții, aurul adînc,
Oglinda ta cuprînde-a țării hartă:
Întregul și rotundul nos' pămînt!

AI. JEBELEANU

Desen de SUZANA FINTINARIU-SZAKÁTS.

moșilor și strămoșilor noștri.
In cele mai grele timpuri,
înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu munții și cîmpurile, cu riurile și codrii falnici, au rămas neclintii pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existența liberă. Originea daco-romană și continuitatea pe aceste meleaguri constituie caracteristici fundamentale ale istoriei poporului român”.

Momentele cruciale ale istoriei unei țări sînt împlinite de întregul său popor, acesta fiind, de-a lungul timpului, purtătorul necurmatelor lupte pentru dobîndirea drepturilor sacre, de libertate, independență națională și progres social. Făurirea statului național unitar român, la 1 Decembrie 1918 — eveniment epocal

al istoriei patriei — s-a săvîrșit prin voința suverană a întregului popor, constituind împlinirea strădaniilor de veacuri ale înaintașilor, pentru realizarea înflăcăratului ideal de a vieții în comunitatea de teritoriu, susținută, cu o vitalitate uimitoare, de aceeași limbă și cultură, precum și de interese economice comune. Subliniind deosebita importanță a acestui act istoric cardinal, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU aprecia: „Incunare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberare națională, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forțe social-politice ale vremii — în cadrul cărora rolul hotărâtor l-au avut masele populare — Unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar

in dezvoltarea României moderne”.

Înfăptuitorii acestui act istoric au trăit, cu un entuziasm de nedescris, epocalul moment, fiind conștienți că el înseamnă o înfăptuire crucială. Valeriu Braniște, marele gazetar militant, consemna: „Care condel va putea descrie emoțiile sfinte ale acestei zile mari istorice! Nu numai emoția celor ce au luat parte activă prin votul lor la acest act de întemeiere a unității politice a românilor, nu numai acele multe zeci de mii care la Alba Iulia au aclamat cu frecețe entuziastă votul pronunțat de delegați, ci și ale multor milioane din toate plaiurile și văile locuite de români, către care se adresează ca o solie a învierii cuvîntul ce etern va rămîne legat de numele Alba

Iulia! (...) De acum încolo prezentul și viitorul sînt în minile noastre. Ne vom ocîrmui prin noi înșine și singuri vom decide destinele noastre. De noi, de vrednicia noastră va depinde viitorul nostru”.

După cele șapte decenii care au trecut de la nemuritorul 1 Decembrie 1918 — acum, cînd viața poporului român se poate împlini plenar pe coordonatele fundamentale ale unității național-statale, independenței și progresului social, într-adevăr, sîntem stăpîni pe destinele noastre, făurîndu-ne, prin muncă rodnică, prezentul societății socialiste multilaterale dezvoltate, viitorul luminos, comunist, dovedind marea forță a unității de nezdruccinat a întregului nostru popor în jurul și sub conducerea centrului său vital, Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cîtorul genial al noii istorii a patriei.

ORIZONT

Marea Unire — rod al luptei poporului

Coordonata fundamentală și permanentă a istoriei României, rezultat logic al evoluției istorice a societății românești, unitatea și independența națională au constituit idealul și năzuința multiseculară ale celor mai înaintate forțe ale națiunii noastre, ale maselor largi populare. Aceste aspirații au fost grefate pe comunitatea de viață economică și culturală, pe unitatea de neam și limbă a poporului român. Unitatea națională a constituit un țel major al revoluției de la 1848 din cele trei principate românești. În anii ce au urmat revoluției s-a confirmat cu putere conștiința unității naționale, în condiții care au dus, în 1859, la unirea Țării Românești cu Moldova. Unirea din 1859 a pus bazele statului

național român modern și a făcut posibilă cucerirea independenței deplină de stat a României la 1877. Existența statului național român și cucerirea independenței au exercitat o puternică influență asupra românilor care se aflau sub dominația Imperiului austro-ungar, contribuind la intensificarea luptei împotriva dominației străine, pentru făurirea statului național unitar român. Declanșarea primului război mondial imperialist, ascuțirea la maximum a contradicțiilor orînduirii capitaliste au determinat creșterea fără precedent a luptei popoarelor asuprite pentru eliberare și unitate națională.

După o perioadă de neutralitate, hotărîta în august 1914, România semnează la București, la 4/17 august 1916, tratatul de alianță cu cele patru puteri ale Antantei (Rusia, Franța, Anglia și Italia) care recunoscuseră drepturile istorice ale poporului român asupra teritoriilor cotoprite de Austro-Ungaria, aceste acțiuni fiind impuse de necesitatea luptei împotriva dominației imperialismului german și austro-ungar și pentru realizarea unității naționale.

Increderea în înfăptuirea obiectivelor propuse era atât de puternică încît evenimentele dramatice ale iernii și primăverii anilor 1916—1917, cînd două treimi din teritoriul României au fost cotoprite de armatele austro-ungare și germane, cînd au fost luate măsuri represive împotriva românilor transilvăneni, armata română n-a demobilizat, luptînd cu dîrzenie și dăruire, lupta fiind susținută de întregul popor român.

Apreciînd unitatea de voință a întregului popor în lupta pentru realizarea statului național unitar român, tovarășul

NICOLAE CEAUȘESCU arăta: „Aspirațiilor profunde ale poporului român spre unitate le-au dat glas declarațiile politice ale vremii, presa, puternicele manifestări publice care au avut loc cu acest prilej pe întreg cuprînsul țării, și, în mod deosebit, entuziasmul nemurînd și care ostașii români au fost întîmpinați în Transilvania de masele largi ale întregii populații. Numeroși cetățeni, atît din România de atunci cît și din Transilvania și Bucovina, aflate sub stăpînirea Imperiului habsburgic, s-au înrolat voluntari cerînd să li se dea posibilitatea de a lupta pentru cauza întregii țări”.

În vara anului 1917, trupele române au susținut, cu succes, în spațiul Mărăștii, Mărășești, Oituz una dintre cele mai importante bătălii ale primului război mondial și una dintre cele mai mari victorii ale Antantei împotriva Puterilor Centrale.

Un rol important pentru evoluția evenimentelor, de însemnătate istorică mondială, l-a avut victoria Marii Revoluții din Octombrie care a dus la prăbușirea Imperiului țarist. În provinciile românești din Austro-Ungaria, vestea victoriei revoluției din Rusia și a prăbușirii țarismului a impulsionat lupta pentru eliberarea națională. În acea perioadă, înfrîngerilor militare suferite de Puterile Centrale li se asociază intensificarea luptelor de eliberare națională, toate acestea grăbind destrămarea Imperiului austro-ungar.

În puternica mișcare a popoarelor pentru autodeterminare națională și înlăturarea

Dr. Elena OSTOICI

(Continuare în pag. 16)

Caracterul democratic al Marii Uniri

Acum, la împlinirea celor șapte decenii de la Marea Unire, trăim sentimente de înalt patriotism și pentru faptul că ea a fost realizată într-o manieră democratică, cu adevărat pilduitoare pentru epoca dată. Reprezentând o legătură istorică, Unirea a fost realizată prin voința hotărâtoare și unanimă a maselor populare ca, de altfel, și alte momente semnificative ale istoriei noastre naționale. De astă dată, avem în vedere împrejurările interne și externe ale acelor ani clocotitori de la jumătatea secolului trecut când, prin voința expresă a poporului, s-au pus bazele statului național român modern. Despre acel eveniment atât de însemnat, M. Kogălniceanu — sesizând prezența maselor largi populare în înfăptuirea aceluia de dorit vital — în mod îndreptățit sublinia că Unirea din ianuarie 1859 „este actul energetic al întregii națiuni”. Consolidată prin dobândirea independenței în 1877—1878, unirea avea să se desăvârșească în 1918 în mod democratic, prin voință și consens național, exprimate prin acele impresionante adunări populare plebiscitare din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Basarabia și Bucovina și nu numai de pe aceste meleaguri. Focul luptei pentru unirea teritoriilor strămoșești cu Țara, aflate sub jug străin, a ars continuu în inimile românilor. Această luptă, intensificată în contextul prăbușirii Imperiului țarist, al victoriei revoluției socialiste din octombrie 1917 și al destrămării Imperiului austro-ungar, a avut drept finalitate încheierea procesului de constituire a statului național unitar român. Unirea realizată în 1918 a reprezentat o necesitate istorică, obiectivă: „Dezvoltarea socială, progresul economic, politic și cultural al țării — după cum arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — erau strâns legate de încheierea procesului de formare a națiunii române. Unirea într-un singur stat — aspirația seculară a românilor, cauză înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași — devenise un obiectiv imediat o necesitate stringentă impusă de însuși mersul înaintea al societății românești”. Unirea din 1918 a reasecat poporul român în drepturile sale firești milenare și strămoșești. Neîndoielnic ea nu poate fi pusă în legătură directă cu o anumită „favoare” externă, ci cu legitimitățile dezvoltării istorice, cu procesul renașterii naționale a popoarelor, cu originea, formarea și evoluția generală, unitară a poporului român. Fiecare an din 1918 au marcat și consemnat încheierea procesului de încheiere a unității statale a poporului român.

Istoria consemnează la loc de cinste faptul că procesul Unirii s-a desfășurat într-o manieră democratică exemplară, având la bază principiul, devenit imprescriptibil, al autodeterminării popoarelor. În acest sens, ideea unui plebiscit, a unei adunări largi, reprezentative, democratice, adică a unui atotecuprinzător forum ca cel de la Alba-Iulia, a apărut, s-a format în legătură cu procesul general al Unirii cu Țara, cu patria mamă, a tuturor provinciilor românești.

Procesul Unirii din 1918 s-a desfășurat în mod democratic nu numai ca și cadrul organizatoric. Democratismul său rezultă clar, nefind ois și din hotărârile, documentele adoptate. Ele aveau în vedere și țineau cont de realitățile istorice, naționale ale României, de faptul că, în decursul vremurilor, pe teritoriul patriei noastre s-au așezat și populații cu etnii diferite, respectiv de alte naționalități.

În rezoluțiile adoptate erau prevăzute expres ideile, principiile și regulile de conviețuire, de viață egală pentru toți cetățenii patriei noastre fără deosebire de naționalitate. Abordând problema din acest punct de vedere, considerăm „Declarația adoptată de Marea Adunare Națională la Alba Iulia” drept un program-sinteza, program-chintesență a tuturor documentelor de Unire adoptate de forumurile în

drept pe parcursul anului 1918. În chiar înfiul capitol din documentul adoptat la 1 Decembrie 1918 se arată că Adunarea Națională „decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii cu România...”. Așadar, documentul respectiv intrunea de la început gradul înalt de generalizare, de subsumare și a celorlalte documente adoptate. Forumurile alcătuite într-o manieră democratică, reprezentativă au elaborat și adoptat în linii generale, principiul fundamentale ce urmau să stea la baza „alcătuirii noului stat român”. Din această ultimă formulare, rezultă și faptul că masele populare de pe ambele versante ale Carpaților, luptând pentru Unire, au avut în vedere și necesitatea unui stat care să asigure „binele și propășirea tuturor”.

Prin urmare, Marea Unire din 1918 s-a realizat într-un cadru larg democratic. Acest lucru rezultă nu numai din faptul că cei prezenți în și la forumurile Unirii au fost aleși dintre cei mai destoinici și înflăcărați patrioți, ci și din acela că documentele adoptate stipulau drepturi și libertăți democratice pentru toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate.

Drepturile și libertățile depline aveau să fie asigurate. Însă, în cadrul democratismului nostru socialist — rod al gândirii și practicii revoluționare a P.C.R. Rezonanța politică a Marii Uniri din 1918, a manierelor democratice în care s-a realizat însoțese pașii actualilor generații de vârstnici și tineri care își manifestă sentimentele unității de monolit în jurul partidului, al secretarului general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, marele strateg al edificării societății noastre socialiste multilateral dezvoltate.

Prof. univ. dr.
Traian BUNESCU

In cetatea Albei-Iulii

În cetatea Albei-Iulii, ni-i izvorul, frați români.
Libertatea, demnitatea și statutul de stăpini.
Măndru azi triumfă liber românescul tricolor,
Ca luceafărul de ziuă lumind spre viitor.
În cetatea Albei-Iulii, înfloresc a primăvară
Inimile noastre toate, prinse-n dragostea de țară.
În cetatea Albei-Iulii, stă Mihai Viteazul, azi,
Cu un braț întins spre veacuri și cu ochiul veșnic treaz.
În cetatea Albei-Iulii, Horea, Cloșca și Crișan
S-au jertfit pe sanctuarul Apulumului roman.
Din cetatea Albei-Iulii, lumii-ntregi s-a dat de știre;
România-l numai una, intrupată-ntru unire.
În cetatea Albei-Iulii, este cerul mai înalt,
S-au sfărâmat acele pravali ce pe semeni îi despart.
Vechea Romă își serbează astăzi nemurirea sa,
Pe pământul Vechii Dacii cu străluminări de stea.
Când, în Noua Românie, strâns unit, întreg poporul
Îi urmăim pe CEAUȘESCU — mult iubit, conducătorul.

Corneliu ANCA

mărturii

iar din Hălmeagel unul Colț, ce are el un fecior la Oraca și ațut la Oradea. Din Leasa: Ioan Suciu, 26 ani, decedat în 1919, împușcat de unguri lângă podul de la tunel dintre Leasa și Hălmeagiu. Și încă mulți alții, pe care tare rău îmi pare că nu i-o scris cineva atunci pe-o listă. Da poate că asta nu se putea, că eram tare mulți.

La Alba Iulia am asistat la adunare unde erau zece de mil de oameni, iar după adunare am primit foi de drum colective pe direcții, gratuite și cita un coc de pîne alba, proaspătă. Poporul era entuziasmat și manifesta cu steaguri tricolore românești și strigam „vrem unirea cu România” și altele. Dintre vorbitori mai țin minte pe Vasile Goldiș, Popovici și alții de care nu-mi mai amintesc. Am venit cu trenul prin Arad. Toată călătoria a ținut 4 zile.

În anul următor, 1919, ungurii au rechiziționat căruța și call tatălul meu și timp de 6 săptămâni n-au ținut obligat să-l slujească și să le duc alimente de la cariera din Virfurile pe front între Tisa și Leasa, la locul zis Sohodol.

Mai înainte am ajutat garda din Ciuci sub comanda locotenentului Miclean din Actuna, când a fost dinamitat podul de C.F. dintre Virfurile și Tălagiu. Au mai luat parte la distrugerea podului fostul notar Mihuța din Ciuci, Crainic Eugen, Crainic Valer. Crainic Pavel pe care ungurii l-au prins și l-au ars în locomotivă. Eu am lucrat cu barosul de am rupt „șoroașele” de la linia C.F. și cuiele din traverse, iar șinele le-am aruncat în Criș ca să oprim înaintarea ungurilor. Podul a căzut cu partea dinspre răsărit în apă și a fost așa mai multe zile.

Virfurile, 1 oct. 1980

Gheorghe SLEV
Consemnare comunicată de AL. ROZ

Steagul de la Feneș

„Acest steag, aflat la Muzeul Unirii din Alba Iulia, a fost adus din satul lor de feneșeni de la poalele Apusenilor, pe valea Ampolului, până în Cetate, pe Cimpul lui Horia, la 1 Decembrie 1918”. (Ion Mărgineanu, în vol. „Poarta Cetății”).

Din lină, bunica Ilina
Țesut-a în steagu-i lumina
Cu-alese culori-curcubeu
Din sufletul neamului meu.

Auzea agrăind cu Carpații
Peste graniți istoria și frații
În limba cu-nsemnele noastre
Vii — roșii, galbene și-albăstre

Din flori tricolore ea puse
Și vise și doruri nespuse,
Născute din jertfa de singe-a
Eroilor ce-n vecl nu-l vom
plînge
În inima-sipei comoră
Îi ținem, căci el no sint Țară
Cu-acei ce clădiră Unirea
La Alba, visînd nemurirea.

DACI
(Cercul de artă plastică de pe lângă Casa Pionierilor și Școlimilor Patriei din Timișoara)

Țesut cu taină-n clar de lună
De fete, mame și bunici,
El poartă aprig crez
în îndurări
Și vis de aur în armici.

Pinzarea-n sînge înmulțită
Din inimi de făclii-erol,
Comori din niunți o-mbogățită
Cu galben pur și-azururi nol.

Și dac-ar ști să povestească
Cu glas de tunle detonat,
De Horea ar vești, de Iancu,
De spiritul lor precurat.

La Alba Iulia-n Cetate
Cu el stă steagul, martor
dema,
Și umbra lui Mihai

Îl veghează
Simbol urmașilor și-adema.
Purtat de feneșeni cu fală
Ca pe-un blazon din
moși-strămoși,
Steagul Unirii-l ca o Veghe
De oameni mîndri și frumoși

Irimie STRAUT

Am fost la Alba Iulia

Mă numesc Slev S. Gheorghe, zis a Lenchi, din Virfurile nr. 80 născut în 8 iunie 1900, agricultor, cu 4 clase primare.

În toamna anului 1918 aveam 18 ani. Se știrise atunci în tot jurul că la 1 decembrie 1918 se face la Alba Iulia mare adunare, ca să se unească Ardealul cu România și mai mulți tineri din comuna Virfurile. Între 18 și 24 de ani ne-am înjeles să mergem și noi la adunare. Părinții au fost de acord cu planul nostru și ne-au dat bani și merinde.

În ziua amintită ne-am adunat în gara Virfurile, pe atunci Ciuci, iar în tren erau mulți tineri și mai bătrîni din comunele din jos — Gurahont, Buteni, Sebiș, Tîrnova, Șiriu Tălagiu, care aveau cu ei un steag mare românesc tare frumos. În tren au urcat mulți și din sus: Hălmeagiu, Hălmeagel. Vașa, Baia de Criș etc. Așa că la Brad eram cîteva sute bune de oameni. Între organizatori știu pe unul zis Pășărilă din Tîrnova

De la Brad am plecat pe jos în număr foarte mare, așa că la Alba Iulia am ajuns cam peste 2.500 de oameni, dacă nu mai mulți. Am trecut prin Săcărimb, Almașu de Jos, Almașu de Sus, Zlatna

Din jurul comunei mai țin minte că au fost: Din Virfurile: Slev S. Gheorghe, 18 ani. Crainic Tralan, 20 ani, Nicoad Gh. Zis Grăbitu, 20 de ani. Din Vidra: Nicoad Gheorghe, 24 ani, decedat și unul Ambrozie, 28 ani, decedat. Din Pleșuța, unul cu numele Slev de 24 ani, nu știu dacă mai trăiește. Din Gura Văii: Neamțu, mi se pare Pavel, de 23 ani, pe care-l întrebam că el e neamț sau român. Din Hălmeagiu și Hălmeagel au urcat în tren mai mulți dintre care și acuma mai știu pe protopopol Lazăr, învățătorul Cătana și noi ne-am întrebat de ce-l zice Cătana cînd el e cîvil, cantorul bisericii din Hălmeagiu, nu-l mai știu numele,

în lupta pentru unitatea națională. Pentru făurirea statului unitar român, bănățenii și ardelenii au avut un rol de primă importanță. Prin luptă și luptau pentru unire reprezentanți ai tuturor ținuturilor românești, dornice să se unească cu patria mamă. Voluntarii bănățeni din armata austro-ungară, proveniți din prizonieri români din Franța, Italia și Rusia, au luptat cu insistență înrolarea lor în armata română, pentru ca, cu singele lor sâcietate să se unească cu România și Transilvaniei cu România. Aproape toate comunele din Banat și existat voluntari în armata română. Bănățenii, care luptau mai ales pe frontul italian, mulți dintre ei erau prizonieri, au cerut înființarea unei legiuni românești, care să lupte în armata Antanța împotriva Puterilor Centrale. Mulți bănățeni luptaseră în: în Galiția și, căzînd prizonieri, se înrolează și ei în armata română. Cu voluntarii proveniți de pe diferite fronturi, există chiar liste de nume, mai ales dintre cei care luptau în armata română sau în cea italiană. (Arhivele statului Timiș).

Rolul voluntariatului în lupta pentru unirea s-a manifestat sub un aspect: politic, moral și militar. Din aspect politic, voluntariatul avea un rol mai mare importanță. Mișcarea de înrolare a voluntarilor a fost privită mai ales ca o legitimare a dorinței românilor din provinciile de peste munți să se unească cu patria mamă. Pentru steaga lume voluntariatul reprezenta simbolul aspirațiilor națiunii românești pentru unitate” (Arhivele statului București, „Procesul verbal al Comitetului Național al Românilor din Transilvania și Bucovina”, Paris, 1 august 1918. În același sens se dădea o confirmare alianței, despre dorința Transilvaniei de a se uni cu România. Astfel, afirmația deputatului francez de senat, Louis Marin, la ședința de constituire a Comitetului Uniții Naționale al Românilor din Transilvania și Bucovina, voluntarii reprezentau drapelul Transilvaniei care se alătură provinciei românească, armatelor Armatei, „este drapelul Transilvaniei, și care vrem să-l vedem fluturînd alături de noi” (Ibidem, f. 2.). În componența acestui comitet dădese de la Paris propuncea ca 2/3 din membrii săi să fie bănățeni, ardeleni și bucovineni, iar jumătate din România, tocmai pentru că să reprezinte întregul popor român diferent de stăpînirea politică care se afla.

Tot sub aspectul rolului politic al voluntariatului, încă de la încadrarea pe front a detașamente de voluntari în armata română, s-a insistat asupra constituirii de unități separate, formate în primul rând din bănățeni și ardeleni. Însăși ideea de bază a încadrării voluntarilor în armata română era o idee politică, „ideea ardelenii să lupte în calitate lor ardeleni, în formațiuni ardeleni, împotriva statului maghiar, dovedindu-

UNIAREA DIN SUF

Un spațiu-al împlinirii spirituale
Dorat, ades prin jertfă, sublimă
Pentru-nflorirea limbii și a acestui
Stăpîn pe adevăruri profunde, ne-

Stăpîn pe românescul destin, strălucit
Prin proprie voință unit, acest poez
Precum mărețu-i suflet, e liber și

Un spațiu-n care gîndul și versul
Grîind încontundabil și omenos.
Temelul de creații și munca de oț
Ce-au hotărît prestigiu, mîndrie și

Istorie coerente în demnitatea lor
Prin densitatea vremii ne însoț
Și peisaj simțirilor române și contur
Acest tărîm vîleț, matern-ocrotite

Origine și patos al devenirii, scut,
Credință monolită, înaltă strălucire
Ni-e patria; speranță și țel, destil
Cu un concept vechi-țînăr, vibrînd

Solștiștu scump, de aur, prin mîni
Și spații expresive pentru gîndiri
O aură severă ce-un blind lirism
Și-o supliă fermitate, care ne-a afi

teagul
la Feneș

teagul, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

DACI, artă plastică de pe Pionierilor și Șoltei din Timișoara.

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

teagul Ilina, aflat la Muzeul Alba Iulia, a fost unul din feneșenii care au luptat pe fronturile Apusenilor, pe timpul lui Horia, la începutul anului 1918. (Ion Mărin, vol. „Poarta Ce...”)

prin aceasta limpede și indubitabil, că cetățenii români ai statului maghiar nu recunosc suveranitatea acestuia. Faptul că au luptat împotriva Ungariei, oricum s-ar termina războiul, trebuia să fie un titlu de glorie pentru națiunea română din Ungaria și o întărire morală pentru luptele din viitor” (Arhivele statului București). În această idee, voluntarii români proveniți din rândul prizonierilor din Rusia, au fost concentrați într-un singur punct, la Hirău, și constituiți în trei regimente separate, „Avram Iancu”, „Alba Iulia”, „Turda”. Tot în acest sens pledează și faptul că după leșirea temporară a României din război, prin pacea uni-

oștirii române și voința liberă a întregului popor românesc”. („Declarația Corpului voluntarilor români”, din 6 octombrie 1918, de la Iași, în „Calendarul voluntarului pe anul bisect 1924”, Cluj, 1924, p. 19). Un aport deosebit a avut voluntariatul și în formarea și convingerea opiniei publice internaționale asupra legitimității doleanțelor de unitate națională ale românilor și asupra înlăturării efectelor propagandei adverse, care susținea că românii din Austro-Ungaria nu ar fi dorit unirea cu România. În acest sens, generalul comandant al Corpului I al armatei române, din care făcea parte și Corpul voluntarilor, se exprima într-o alocu-

lui român, opiniei publice mondiale, reclamând realizarea imperativă a unității națiunii române. Document profund progresist și de o înaltă valoare teoretică și ideologică, manifestul de la Darnița a fost intitulat, pe bună dreptate, „Prima Alba Iulia” (Petru Nemoianu, „Prima Alba Iulia. Voluntarii români în războiul pentru întregirea neamului”, Timișoara, 1922, p. 26-29). Era manifestarea dorinței unui popor de a desăvârși edificarea statală și de a trăi în pace și prietenie cu toate popoarele lumii. O hotărâre de mare importanță, luată de către voluntarii români a fost și aceea de continuarea luptei după ieșirea României din război.

Acum, voluntarii s-au constituit într-un al doilea corp care s-a pregătit să lupte pe frontul francez și italian împotriva Puterilor Centrale.

Voluntariatul, acest „termometru al conștiinței naționale” (Sever Bocu, „Opt luni în Kiev”, Timișoara, 1933, p. 9), a avut și un caracter plebiscitar de adevărată unanimitate la unirea necondiționată cu România. „Dacă sub aspect militar contribuția Ardealului, Banatului și Bucovinei s-a contopit cu cea a statului român, nu tot așa a fost primită aceasta sub același aspect politic. Votul plătit cu sînge, al voluntarilor români, a fost cel mai impresionant plebiscit și cea mai evidentă dovadă despre dorința autodeterminării” (Petru Nemoianu, „Rostul voluntarilor”, în „Gazeta voluntarilor”, Cluj, nr. 4, 1925, p. 1).

În concluzie, importanța politică a voluntariatului ne apare pe primul plan. Istoria luptei lor a fost istoria unor patrioți, gata să se jertfească pentru țară și să pecetluiească cu sîngele lor unitatea poporului român. „Aici este istoria sîntă a unor fapte fără precedent în istoria milenară a neamului nostru. Este istoria a zece mii de eroi, care în clipa cînd totul părea pierdut venea nu numai neatinșă, dar mai puternică ca oricînd, credința că dreptatea trebuie să biruie și pentru această dreptate ei trebuie să lupte sau să moară pînă la cel din urmă” (Onisifor Ghibu, „O școală de eroism: Darnița”, în „Gazeta voluntarilor”, Cluj, nr. 6, 1923, p. 2). Ei și-au adus cu prisosință lupta și jertfa lor ca „soldații României Mari”, după cum îi numea poetul Octavian Goga într-un apel prin care li s-a adresat, îndemnîndu-i să lupte alături de armata română, liberi de orice jurămînt de credință către împăratul habsburgic. „Voi nu mai sînteți ostașii lui, (împăratului, n.n.) din ziua cînd frații voștri au tras sabia ca să vă scape din robie. Voi sînteți soldații României Mari și credința trebuie să vă mîie în tabăra de unde armata română va porni la voi acasă”. (Octavian Goga, „Către soldații României Mari”, în „România Mare”, an I, nr. 1, 1917, p. 1).

Radu PĂIUȘAN

Rolul voluntarilor bănățeni
din armata română în lupta
pentru unitatea națională

litoare de la București — Buftea, voluntarii au cerut să rămînă înarmați. Această dorință exprima tot o idee politică, aceea că „ardelenii să rămînă în formațiuni militare, pînă la sfîrșitul războiului, reprezentînd în acest timp o armată românească, indiferent de pacea pe care România era silită să o semneze, să rămînă pe front, iar la încheierea păcii definitive să poată revendica, tot ca parte beligerantă, drepturile pentru crearea unității naționale” (Ibidem, f. 2). În sensul acestei idei voluntarii doreau să meargă acum pe frontul francez și să continue lupta, alături de armatele Antantei. Pacea de la Buftea trebuia privită doar ca pacea unui guvern, iar nu ca pacea României. Aceasta este semnificația declarației corpului voluntarilor români, dată publicității la Iași, în ziua de 6 octombrie 1918. Prin respectiva declarație, voluntarii bănățeni și ardeleni se manifestau pe mai departe în război cu Austro-Ungaria și revendicau dreptul Transilvaniei de a se uni cu România. „Războiul dintre noi și monarhia austro-ungară nu se va sfîrși pînă cînd nu vom întrupa idealul nostru național integral (...) Soarta românilor din Austro-Ungaria o va decide biruința

țiune rostită la Iași, cu prilejul primirii festive a primului batalion de voluntari, veniți din Rusia. „Fraților ardeleni și bucovineni, în momentul cînd ați pășit pe pămîntul țării mame, voi ați făcut să dispară o legendă, pe care de mult vrăjmașii voia să o strecoare în conștiința omenirii și anume că voi nu doreați unirea. Prin însuși faptul sfîrșimării acestei legende, voi va-ți legat numele de epopeea unității noastre naționale, intrînd în istorie” (Pompiliu Nistor, „Corpul voluntarilor români ardeleni și bucovineni”, în „Gazeta voluntarilor”, Cluj, nr. 25, 1923, p. 42). Rolul deosebit al voluntariatului rezidă și în valoarea de o mare importanță politică și națională a deciziilor luate de această instituție politică, în numele său, în consens cu voința întregii națiuni române. Prima dintre aceste hotărîri, de o importanță deosebită, a fost redactarea și lansarea celebrului manifest de la Darnița, adresat semnificativ „Guvernului provizoriu al Rusiei, Sfatului deputaților, muncitorilor și soldaților din Petrograd, tuturor statelor aliate și neutre, prin reprezentanții lor în Rusia”. Lansînd acest manifest, în data de 26 aprilie 1917, voluntarii se adresau, în numele poporu-

UNIAREA DIN SUFLET

Un spațiu-al împlinirii spirituale am
Durat, ades prin jertfă, sublimă unitate,
Pentru-nflorirea limbii și a acestui neam,
Slăpin pe adevărul profunde, ne-nțitate.

Slăpin pe românescul destin, strălucitor
și dăilător de genii benefice, solare;
Prin proprie voință unit, acest popor,
Precum mărețu-l suflet, e liber și e mare.

Un spațiu-n care gîndul și versul sînt la fel,
Grăind înconfundabil și omenos. Acum e
Temelul de creații și munca de oțel
Ce-au hotărît prestigiul, mîndria și renume.

Istorie coerente în demnitatea lor,
Prin densitatea vremii ne însoțese, mal pure;
Și peisaj simțirii române și conture
Acest tărîm vîlții, matern-ocrotitor.

Origine și patos al devenirii, scut,
Credință monolită, înaltă strălucire
Ni-e patria; speranță și țel, destin și fire
Și un concept vechi-tinăr, vibrînd în absolut.

Solstițiu scump, de aur, prin muncă-nobilat,
Și spații expresive pentru gîndiri profunde,
O aură severă ce-un blind lirism ascunde
Și-o suplă fermitate, care ne-a afirmat.

Constanta purpurie a cugetului viu
Și conștient de sine, deschis spre lumea mare;
E țara anotimpului mereu sfințit de soare
Și-l e prezentu-acesta mult devotatu-l viu.

Noi am găsit puterea de-a exista sub soare,
O țară pentru sine istoriei redind.
Cu propria ființă tot neamul solidar e,
Cu sacra-l năzuire, în faptă și în gînd.

Găsit-am cutezanța de-a ne croi destinul,
În corul omenirii intrînd triumfător;
Găsit-am sensul trainic al vieții noastre și nu-l
Abandonăm, atîta cît ne-om numi popor.

Fraternizînd prin veacuri s-au contopit firese,
Pentru eternitate, umane emisfere.
Aceleași aspirații de-a pururi ne unesc,
Aceleași suflet mare și-o limbă ce nu piere.

Aceleași sînt strămoșii, în rădăcini arzînd,
Mal dărîndu-și fapta și astăzi, ca făclie.
Unire ne e timpul, prin inimă și gînd;
Slăvită fle-l raza și veșnică să-i fle!

Un univers Unirea românilor deschise,
Spre-a împlini destinul unui popor, prin sine;
Și înfloriră inimii și decolară vise,
Istoria-nvechită urnînd-o spre mai bine.

Unirea poruncise speranțelor să crească
Și locul nostru-n lume se investit de sens;
Consolidă credința în forța strămoșească
A brațului și mîinii, vibrînd prin veac, imens.

Un spirit al Unirii, incandescent, prin fapte,
Mal luminos ca ziua, o aurită rază,
Lucid, la datorie, prin noi, urmașii, apt e
Ca muncii, fericirii să stea mereu de pază.

E spiritul națiunii sub semnul tău, Unire,
E-n cuget, idealuri și-ntr-un destin ales,
Înaltă intrupare în româneasca fire
A celui mai fierbinte și nobil înțeles.

Unire ni-e ființa, creația, ogorul,
Voința milenară și sensul de acum;
Prin ea își rostulește mărița-sa poporul,
Prin împliniri și glorii, nemuritoru-l drum.

Unire ni-este era aceasta luminată;
Națiunea și partidul sînt unic trup și gînd,
Iar primul om al țării cutezător ne-arată
Spre lumea comunistă un unlc sens, urcînd.

A fost mereu în firea acestui neam
Unirea, care l-a-implinit destinul;
Prin vrere sîntă ridicatu-ne-am
La țărnul perfecțiunii noastre, și nu-l

Slăbi, prin timp, nici un vrăjmaș; acum,
Sculptat strălucitor în nemuriri e
Un spirit românesc, pe noul drum
Trecînd prin areul tău slăvit, Unire.

Idelle, în aste vremi, rodese cu
Elan pe-acest pămînt izbăvitor.
Și este NICOLAE CEAUȘESCU
Simbolul unității-unui popor!

Lucian BURERIU

Invățământul românesc din Banat a constituit un factor important de menținere și cultivare a limbii și culturii, de afirmare a conștiinței naționale. Prin însuși rostul activității sale, școala românească transmitea în rândurile tinerilor generații, a maselor populare valorile perene ale spiritualității naționale, reprezentând astfel un puternic obstacol în calea politicii de deznationalizare promovată cu violență mereu sporită de cercurile guvernante maghiare. În glădirea maselor populare românești, așa cum reliefează nenumerabilele măturii din de eniile premergătoare Marii Uniri din 1918, instituția de învățământ în limba maternă constituia „focarul culturii și temelia vieții noastre naționale”. Intruchipa „locul de adăpost traicnic” al ființei naționale, al datinilor și credințelor, al întregii spiritualități românești. În condițiile agravării asuprii sociale și naționale din monarhia austro-ungară școala românească devine, de aceea, un important

puterea de rezistență și de acțiune pentru împlinirea năzuinței seculare de unitate național-statală. Se cuvine, de aceea, să aducem un prețios omagiu acestor dascăli ai școlilor românești care prin cutezanță și strădanie, au ținut mereu aprinsă făclia speranței și a încrederii în biruința idealului național. Dintre reputații dirijori de coruri sau conducători ai Reuniunilor culturale românești, menționăm pe neobosiții învățători: Epilian Novacovici (Răcăjdia); Ioan Bojinca (Prilipeți); Romulus Ancușa și Iosif Miclău (Ramna); Martin Tapu (Fizeș); Nicolae Socaci și Romulus Pitic (Naidăș); Mihai Bocșa (Giroc); Constantin Mihaiu (Ohaba Forgaci); Ion Crăciun, Dimitrie Bozianu (Cenad); Alexiu Putici (Inoava); George Tomi (Cuvejdia); Mihail G. Crăciun (Doman); Damaschin Marian (Opațita); Antonie Minlșan și Atanasie Lipovaș (Sinnicolaul Mare); Petru Arnăutu (Pădureni); Emanuil Bărbulescu (Pesac); Antonie Nevrică-

pentru unitatea tuturor românilor”. Dirzul militant național, Ion Vidu, este arestat în toamna anului 1916, supus „la cercetare disciplinară” și întemnițat până la 2 mai 1918. A fost acuzat de folosirea și răspândirea unor cărți „menite să promoveze unirea tuturor românilor, precum și conștiința de unitate”. Din lungul șir al învățătorilor români internați în lagăre sau întemnițați mai amintim pe: Petru Baicu (Giroc); Ion Prohab (Berini); Dumitru Bulgea (Gătaia); Ioachim Mărgărie (Comoriște); Emilian Novacovici (Răcăjdia); Damaschin Daicovicu (tatăl academicianului Constantin Daicovicu) etc.

Uniți în cuget și în faptă cu masele populare, demni exponenți ai acestora, slujitorii școlilor românești au luptat. În pofida primejdiei ce-i amenința, cu o dăruire vrednică de cea mai aleasă cinstire, pentru apărarea drepturilor românilor, pentru împlinirea dezideratului dintotdeauna al desăvârșirii unității național-statale. Rolul deosebit de important pe care l-au avut în timpul evenimentelor revoluționar-naționale din toamna anului 1918, reprezintă, de aceea, consecința firească a prețuirii de care se bucurau în păturile largi ale poporului, a dăruirii și sacrificiilor făcute pentru libertatea și unitatea națională. Directorii școlari, învățătorii români au stat în fruntea acțiunilor din numeroase localități pentru înlăturarea autorităților austro-ungare și in-

staurarea conducerii politico-administrative românești, pentru Unirea Banatului și Transilvaniei cu România. În foarte multe localități cadrele didactice au fost alese, în adunări solemne și într-o entuziastă atmosferă patriotică, ca președinți sau notari ai Consiliilor Naționale sau comandanți ai Gărzilor Naționale Române. Din lungul șir ce s-ar cuveni menționat, amintim învățătorii: Cornel Mircea (Jupa); Constantin Mihaiu (Ohaba Forgaci); Ioan Grosșlanu (Berliște); Gh. Ciocă (Hodon); Petru Băran (Nerău); Alex. Tleran (Voiteg); Iuliu Puticiu (Cărbățu); Iosif Ciorogariu (Chlșoda); Petru Humița (Feneș) etc.

La Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918, școala românească din Banat a fost reprezentată potrivit înaltei prețuirii de care s-au bucurat neobosiții ei slujitori. Este suficient să precizăm că între delegații oficiali ai Banatului, 38 au fost cadre didactice de prestigiu, luptători demni și hotărâți pentru făurirea statului național unitar român. Vor exprima la Alba Iulia, la plebiscitul național din 1 Decembrie 1918, dorința neclintită a locuitorilor Banatului de Unire cu România și vor „concurge cu votul lor”, cum menționează documentele timpului, la „realizarea idealului nostru național pentru care corpul învățătoresc a stăruit modest dar neîntrerupt prin activitatea sa”.

Dr. Ioan MUNTEANU

Aportul școlii bănățene la înlăturarea Unirii

foară de polarizare a energiilor naționale, de înmănușare a năzuințelor și acțiunilor păturilor largi ale românilor bănățeni, de pregătire a condițiilor pentru realizarea idealului secular al desăvârșirii unității național-statale a poporului român.

Ridicați mai ales din rîndurile țărănimii, harnicii slujitorii ai școlilor românești și-au închinat strădanile educării generațiilor de tineri în cultul dragostei de neam și, în egală măsură, cultivării încrederii maselor populare în biruința luptei pentru libertatea și unitatea naționale. Activitatea multora dintre dascălii români constituie o lămuritoare pildă de devotament și dăruire, de muncă și sacrificiu pentru cauza dreaptă a poporului român, pentru împlinirea aspirațiilor sale. Rolul lor a fost deosebit de însemnat în afirmarea conștiinței naționale, a voinței de înlăturare a statului național unitar român.

Acestor neobosiți cărturari, devotați poporului din care s-au ridicat, se datorează întemeierea a zeci de biblioteci populare în satele bănățene, contribuind astfel la difuzarea literaturii naționale în rîndurile țărănimii, menținând mereu trează conștiința unității naționale. Gazeta „Tribuna”, spre exemplu, în nr. 3 din anul 1901, anunța punerea în vânzare a bibliotecii învățătorului Emilian Micu din comuna Belinț. Lista publicată cuprinde titlurile a numeroase lucrări literare și științifice apărute la București, Iași și Craiova, avînd ca autori cunoscuți oameni de cultură din țara liberă. Peste doi ani, învățătorul din Belinț preciza faptul că a „desfăcut” bibliotecă sa în mai multe „sucursale” din satele Banatului. Era vorba deci nu de o vânzare de bibliotecă, ci de o acțiune cultural-politică organizată pentru răspîndirea literaturii române în masele țărănești. Din corespondența acestui dascăl patriot cu V.A. Urechia rezultă clar intenția sa de a întreprinde o călătorie la București pentru a strînge legăturile cu librării și casele editoriale din România.

După cum tot învățătorilor s-a datorat întemeierea corurilor românești și Reuniunilor de lectură, de muzică etc. din sute de localități bănățene. În contextul realităților deplină la Marea Unire acestea au fost instituțiile cu o activitate cultural-politică excepțională în afirmarea demnității și spiritualității naționale, a idealului de libertate și unitate. Urmărind, de pildă, programul serbarilor naționale și concertelor organizate de corurile și Reuniunile culturale românești remarcăm cu ușurință profundul lor mesaj politic, de o extraordinară încălțură patriotică. Poeziile și piesele de teatru scrise de V. Alecsandri, poeziile lui M. Eminescu, D. Bolintineanu, G. Coșbuc etc., erau aproape nelipsite din programele manifestărilor culturale organizate de dascălii români. După cum melodia răscolitoare, de înaltă vibrație politică, națională a cîntecelor Deșteaptă-te române, Pe-al nostru steag, Pui de lei, Hora Ardealului, Doina înstrăinatului etc., interpretate de corurile bănățene, întăreau neîncetat unitatea în cuget și simțire a maselor românești, întăreau

nu (Șag); Dimitrie Izverniceanu (Ocna de Fier); Iuliu Birou (Ticvanul Mare); Pavel Miclea (Maidan) etc. Și nu o dată strădanile, dîrzenia, demnitatea dascăliilor români erau pedepsite aspru fie cu amenzi și închisoare de autoritățile austro-ungare, fie aduși în fața tribunalelor, îndepărtați din slujbe. În anul 1904, Ion Vidu armonizează pentru cor de bărbați cunoscutul cîntec „Marșul lui Ianu”. Judecătorul de instrucție al tribunalului din Timișoara, prin decizia nr. 176/1904, ordonă anchetarea compozitorului sub motivul că prin acest aranjament muzical îndeamnă pe români la „revoltă”.

Un rol deosebit de însemnat au învățătorii în mobilizarea maselor românești pentru apărarea școlilor naționale, pentru zădărnicierea planurilor de deznationalizare a românilor urmărite de cercurile guvernante maghiare. Cu hotărîre vor acționa împotriva proiectelor de legi școlare elaborate de guvernul maghiar. La propunerea lui Ion Vidu, Conferința Învățătorilor din județul Torontal adoptă o moțiune de protest împotriva proiectului alcătuit de ministrul Berzeviczy în anul 1904, proiect considerat amenințător și „foarte jignitor” pentru școala românească din Banat și Transilvania. În numele învățătorilor din Diecesa Caransebeșului, o comisie condusă de Filaret Musta și Andrei Ghidiu elaborează un „Memorand” prin care se fundamentează drepturile românilor de instruire în limba maternă. În anul 1907, cadrele didactice stau în fruntea acțiunilor de masă, împotriva proiectelor de legi școlare întocmite de ministrul Apponyi. La Arad, peste zece mii de români, între care și numeroși învățători „ridică cel mai energic protest împotriva proiectului de lege care cu volnicie pune școalele la dispozițiunea discrețională a guvernului maghiar”. La Timișoara Lugoj, Caransebeș, Orșova, Bocșa, miile de participanți la adunările populare aprobă cuvîntările înflăcitate ale dascălilor români, condamna noua încercare a claselor dominante maghiare de a lăși în cultură și în drepturile legitime ale poporului român. De altfel Ministrul de Culte și Instrucțiune de la Budapesta ordonă în repetate rînduri înlăturarea unui mare număr de cadre didactice din școlile românești și punerea lor sub cercetare disciplinară sub pretextul că „în propunerea limbii maghiare au fost foarte neglijenți”, că au manifestat „sentimente antipatriotice” față de statul austro-ungar.

Un lung șir de suferințe aduce școlii românești și slujitorilor ei credințioși primul război mondial. Pînă în anul 1917 aproape două treimi din învățătorii români au fost mobilizați și trimiși pe front. Pentru manifestarea „sentimentelor românești” sau datorită „îinutei românești”, cum menționau ordinele jandarmeriei maghiare, numeroși dascăli au fost arestați și întemnițați, deportați în lagăre, umiliți, maltratați. Învățătorul Dimitrie Zgriban, de pildă, a fost condamnat în septembrie 1914, fiind acuzat că „în duminică și sârbători în una din salele școlii aduna pe lingă sine cîte 40—50 tineri sub pretextul că-i învață cîntarea bisericăscă, cari însă face politică și agită

Familie, neam, națiune

Analiza etnologică a relațiilor de neam alături de studiul întreprins de Școala românească de sociologie definește familia drept un concept de structurare socială. Familia românească de tip nuclear se caracterizează prin patrilinearitate și rezidență patrilocală. Întemeierea unei familii nu are voie să se abată de la normele care reglementează consangvinitatea, alianța și rudenția spirituală. Cele trei tipuri de rudenție au operat selectiv și au constituit impedimente la căsătorie. Consangvinitatea, afinitatea și nașla merg pe neam și generații. Genealogia unei familii implică descendenții, ascendenții și colaterali. Într-un caz izolat, în care nașul ar avea numai descendenți masculini, genealogia unei familii se suprapune pe cea a familiei nașilor ei. Simetrie și identic, ca două oglinzi.

Obligațiunea acceptului părinților și grija pentru urmași a implicat competitivitatea dotei și moștenirii. Strategia matrimonială a însemnat și strategii succesorală. Ambele au fost dependente de sporul demografic și producția de bunuri materiale. Ieșirile și intrările de nurori în neam și numărul nașterilor pe sexe au fost proporționale. În alt chip ar fi împiedicat sau obturat matrimonialul. Satul sau două, trei sate învecinate ar fi ajuns înrudit, incluzând alături de noi cupluri nu ar mai fi fost posibilă. Căsătoriile nu au fost cenzurate nici de factorul profesional. Românii nu au cunoscut fanatismul religios, închinarea și reforma. Conglomeratul de factori economici, sociali și demografici care s-au interrelaționat la nivelul comunității familiale a afectat și a determinat întreaga desfășurare a vieții sociale și economice a colectivității sătești. Aceasta, la rîndul ei, a reacționat asupra trăsăturilor unei colectivități zonale, iar apoi la un nivel superior, al nivelului național, individualizîndu-l.

Rudenția, în funcție de parametrii geografici și condițiile pedoclimatice, a influențat sistemul ocupațional și în mod deosebit compartimentarea gospodăriei. Construcția locuinței s-a făcut „pe trupul de moște” al neamului, fapt ce a dus la apariția de străzi sau cartiere sătești organizate pe spițe de neam. Toponimele derivate din antroponim sau porecele de sat ale locuitorilor constituie un zăcămint important în analiza morfologică și tipologică a așezărilor. În rîndurile, prin implicațiile lor sociale, au operat și în formele de manifestare artistică, folclor, obiceiuri etc. Portul popular bunăoară, prin încălțătura lui semantică, încifrează într-un cod propriu, multiplele semnificații locale, zonale și naționale. O femeie îmbrăcată în costum popular își anunță colectivității etnia, zona de proveniență, statutul social, starea materială, ocazia sau festivitatea. Într-o colectivitate umană, omul nu a trăit anonim. După costum colectivitatea recunoaște dacă purtătoarea este de la munte sau de la șes, dacă este necăsătorită, căsătorită ori văduvă, săracă sau bogată, dacă merge la cîmp sau la o nedele, vine de la o nuntă sau înmormîntare. Un dialog permanent, într-un limbaj consacrat prin decantări succesive în timp și instituționalizat ca normă. Un dialog interuman este și ornamentul și cromatica țesăturilor, organizarea interiorului de locuit, arhitectura populară și obiceiurile.

Multe dintre țesăturile tradiționale s-au perpetuat pînă în contemporaneitate. Relațiile de rudenție și de neam s-au caracterizat dintotdeauna prin conservatorism. Nu datorită unei concepții retrograde și anacronice ci din legile și normele nescrise care le-au reglementat și le-au impus. Același fenomen îl parcurge și familia zadrugală sau de tip „lărgit” a țărilor vecine, a cărei structurare este în primul rînd economică. La noi neamul, evoluînd sub semnul socialului, a funcționat centripet în „celula” familială. S-a menținut pînă în zilele noastre obiceiul ca bătatul cel mic împreună cu soția (din alt neam) să rămîină în casa părintească, acceptul mutual al părinților, partajul dotii și moștenirii, rudenția spirituală. Astăzi, ca și în trecut, în colectivitatea rurală locuitorii au porecle de sat și porecle de neam, alături de nume și prenume. Doar primele două sînt importante în individualizarea sau recunoașterea individului. Îngemănare între trecut și contemporaneitate. Spirala mereu reînnoită, într-o curgere strească de la apartenență și conștiință națională la înțelegere și înțelegere înregulul continent european. Revoluția franceză a izbucnit în 1794, Supplex Libelum Valachorum s-a redactat în Ardeal în 1791, iar Rezoluția finală a Congresului național iliric de la Timișoara în 1793. Revoluția de la 1848 a zguduit sincronie, de asemenea, întregul continent.

Identitatea unui popor s-a relevat urmînd o cale evolutivă jalonată de conceptul de consangvinitate, spiță de neam, etnie și națiune. Traseu firesc același spațiu antropogeografic, cu aceeași etnogeneneză și aceeași limbă. Drumul istoric de la conștiința de neam la ființă națională, legitimă la românii de Unirea cea Mare din 1918.

Lidia DINU

Atanasie C un m al luptei p

În toamna anului 1918, cunoscut o deosebită amploare în Banat. La sfîrșitul lunii octombrie și începutul lunii noiembrie se intensifică mișcările țărănești care vizau înlăturarea autorităților austro-ungare, reprezentate de primari și notari. Mișcările țărănești s-au desfășurat cu deosebită putere, îndeosebi în satele din jurul Lugojului, Făgetului și în zonele de cîmpie, Deta și Clacova. Aceste mișcări au fost conduse de conștiințele naționale și gărziile naționale, în care un rol de seamă l-a avut intelectualitatea. Printre luptătorii pentru unitatea statului românesc și-a înscris numele și Atanasie Conclatu, care, în cursul lunii octombrie, a fost conducătorul mișcării țărănești din comuna Deta, județul Timiș. Atanasie Conclatu s-a născut în anul 1885 în localitatea Căprenț, județul Dolj. A urmat școala primară în localitatea Stoina, gimnazul la Craiova, Institutul Pedagogic din Arad și Institutul Teologic din Caransebeș. Cu învățător a funcționat la școlile din Tolvația (astăzi Lăzelle, comuna Banloc) și Perșanova din județul Timiș. Luptător consecvent pentru unirea românilor din Transilvania și Banat cu frații de peste muniți, în anul 1916, Atanasie Conclatu a fost condamnat de regimul dualist austro-ungar și apoi internat la Wipperf, în comitatul Sopron (C. Pascu, Monografia comunei Deta, în „Brazda bănățene”, Timișoara, nr. 7—8, 1939, p. 38). Reîntors în Deta, în toamna anului 1918, Atanasie Conclatu reaprinde scînteta speranței în inimile țărănimii, conducîndu-i în luptă pentru Marea Unire. Adunați în fața Primăriei, în ziua de 22 octombrie / 1 noiembrie 1918, țărani s-au

CARELE DORU

Mai aud carele neamului alunecînd spre Alba-Iulia carele de foc și de dor, pornite de milenii pe urme cu aceeași povară,

cum se trag dinspre veștile nădejdlie, să nu moară :

Carele mai duc spre Iul osemintele părinților, fără ogașele mai poartă și-ac

veghea lor nesfîrșită, în ași și roțile, neostenind, se aprind în această călă cum se trag nădejdlie, să nu moară, dinspre veș

Nu-s carele lanoului, deși, printre coline, fluie nu-i veșted, nu-i nins, ci-s care de patmă, care și trag din obîrșii tricolorul aprins.

Ion C

Atanasie Conciatu — un martir al luptei pentru unire

În toamna anului 1918, Atanasie Conciatu, cunoscut o deosebită amănunțime în Banat. La sfârșitul lunii octombrie și începutul lunii noiembrie se intensifică mișcările țărănești care vizau înlăturarea autorităților austro-ungare, reprezentate de primări și notari. Mișcările țărănești s-au desfășurat cu deosebire în satul Denta, în zona de cîmpie, între Denta și Ciacova. Aceste mișcări naționale și gărziile naționale, în care un rol de seamă l-a avut intelectualitatea. Luptătorii pentru unirea statală românească și-a lăsat numele și Atanasie Conciatu, care, în cursul lunii octombrie, a fost conducătorul mișcării țărănești din comuna Denta, județul Timiș. Atanasie Conciatu s-a născut în anul 1875 în localitatea Căpreni, județul Dolj. A urmat școala primară în localitatea Stoina, apoi la Craiova, Institutul Pedagogic din Arad și Institutul Teologic din Caransebeș. A fost învățător și funcționar la școlile din Tolvația (astăzi Lăzile, comuna Banloc) și Perșova din județul Timiș. Luptător consecvent pentru unirea provinciilor din Transilvania și Banat cu frații de peste Prut, în anul 1916, Atanasie Conciatu a fost condamnat de guvernul dualist austro-ungar la închisoare internă la Wipperf, în comitatul Sopron (C. Pascu, "Geografia comunei Denta, în "Vestea bănățene", Timișoara, nr. 7-8, 1939, p. 38). Reîntors în Denta, în toamna anului 1918, Atanasie Conciatu reînviind scînteia speranței în Banat, prin mișcările țărănești, conducător în lupta pentru Marea Unire. Adunați în fața Primăriei, în ziua de 22 octombrie / 5 noiembrie 1918, țărani s-au

ridicat la luptă. Din mijlocul mulțimii s-a auzit glasul lui Atanasie Conciatu: "Trăiască România Mare!". Țărani au luat cu asalt primăria, au atacat moara și conacele din jurul Dentei, împărțind produsele găsite. Sătenii s-au organizat în gardă națională, înlăturînd funcționarii comunei care s-au refugiat la Timișoara. În după-amiaza zilei de 23 octombrie / 5 noiembrie s-a oprit un tren între Denta și Denta. Din el au coborît două detașamente de soldați unguri, în frunte cu trei ofițeri. Primul detașament a înconjurat comuna, iar cel de-al doilea a intrat în sat. Țărani, temperați de Atanasie Conciatu, așteptau în liniște, lângă podul de peste Birzava. A fost un moment de maximă încordare, de intensitate dramatică: se aflu, față în față, cei urgiști de veacuri și stăpînitori, cu aparatul lor repressiv, refuzînd să părăsească scena istoriei. Orice înduplecare,

orice promisiuni nu mai erau posibile; ele deveniseră tardive în antagonismul secular ireconciliabil. Fruntașii mișcării țărănești au fost arestați: Atanasie Conciatu, Ștefan Avram, Nicolae Șosdean, Simion Trifu și Antonie Jurcă (Prof. Nicolae Ilieșiu, "Comune din județul Timiș, manuscris, p. 225). Într-un simulacru de proces, un "consiliu de judecată ad-hoc, format în grabă de vechile autorități, l-a condamnat la moarte. Sentința a fost executată în timpul nopții, Atanasie Conciatu fiind împușcat în gură — amănunțit păstrat în tradiția locală. Represaliile au continuat și în zilele următoare, fiind împușcați un număr de 20 de țărani, printre care Spasoe Tot, Pantelimon Cocca, Vasile Drăgoiu, Matei Velciou.

Cinstind memoria martirului Atanasie Conciatu, locuitorii Dentei l-au imortalizat pe placa de marmoră a "Monumentului eroilor căzuți în primul război mondial", iar în municipiul Timișoara, una din străzi a purtat vreme îndelungată numele de "MARTIR CONCIATU". Mișcarea țărănească din toamna anului 1918, din Denta, condusă de Atanasie Conciatu, constituie un crîmpet semnificativ al luptei maselor populare din Banat pentru unire națională, pentru înlăturarea actului istoric fundamental de la 1 Decembrie 1918.

Prof. Ionel CIONCHIN

Poziția unui socialist la Alba Iulia

Între socialiștii care au avut un rol activ în definitivarea programului politic al Unirii de la 1 Decembrie 1918 a fost și cărașanul Traian Novac, originar din Ticvanu-Mic, născut la 2 octombrie 1882, unul din cei mai vechi militanți ai mișcării socialiste și muncitorești din Banat și din țară (membru al P.S.D., din 1903). Traian Novac a fost delegat din partea secției române din Banat a P.S.D. la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. El, alături de Silviu Dragomir, Caius Brediceanu, Mihai Popovici, Gheorghe Crișan și Ghiță Pop a fost unul din notarii Marelui Sfat Național de la Alba Iulia. Această alegere certifică și, în același timp, justifică prestigiul de care se bucura Traian Novac în viața social-politică a vremii.

Cota superioară a gândirii sale, privind drumul românilor ardeleni și bănățeni în realizarea dezideratului "Vrem să ne unim cu ȚARA!", ne-o indică, mai ales, propunerile pe care le-a făcut cu ocazia discutării proiectului de Hotărâre a Unirii. În acest sens, Ștefan Pascu scrie că: "Socialistul Traian Novac, din Timișoara, a propus Unirea cu România și nu cu regatul român, ceea ce s-a acceptat și introdus în Hotărâre". (Ștefan Pascu, "Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Cluj, 1968, p. 375). Momentul respectiv a fost reconstituit de Miron Albani, în memoriile sale (publicate în 1978), din care transcriem acest fragment (p. 81):

Profesorul Vasile Goldiș citește: "(...) Unirea (...) cu Regatul Român".

— "Nu cu regatul, ci cu România" intervine unul din socialiștii.

— "Păi, nu e totuna?" — întreabă Vaida (...)

— "Nu e totuna: regatul poate fi trecător, România este veșnică", replică un socialist.

După numeroasele comentarii se taie "regatul" și se scrie "România". Răsufiau ușurați!

Mai mult, cu acest prilej "el singur ridică problema unei republici românești".

Din amintirile doctorului Laurențiu Onea ar rezulta că lucrurile s-au petrecut în felul următor:

"Traian Novac a motivat cu mult calm și ascultat de public, ca să se pună în discuție teza unui grup de bănățeni de a se vedea dacă n-ar fi mai bine ca noua Românie reîntregită să se proclame republică democratică" (Apud: "Destrămarea monarhiei austro-ungare, Editura Academiei R.P.R., 1964 p. 187).

Devine elocvent faptul că și prin cuvîntul său este exprimată poziția P.S.D. în problema Unirii și, implicit, ne putem întări convingerea că mișcarea muncitorească și socialistă a avut un rol de mare importanță în realizarea marelui act de la 1 Decembrie 1918. "Rolul clasei muncitoare — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — s-a manifestat pregnant și prin influența pe care a exercitat-o asupra programului politic al Unirii, în exprimarea revendicărilor cu caracter democratic, muncitorești". După înlăturarea Unirii de la Alba Iulia, Traian Novac își intensifică activitatea în cadrul P.S.D., în lupta împotriva oprîmărilor sociale. De reținut că, între 1919—1920, a editat primul ziar socialist din Banat, existent după Unire, intitulat extrem de sugestiv "ÎNAINTE". În 1920, în timpul grevei generale, un tribunal militar din Timișoara îl condamnă pe Traian Novac ("răspîlîndu-i" poziția "deranjantă" ocazionată de Unire), la zece ani de muncă silnică, după care a și fost trimis la ocnă. (Greva generală din România — 1920, București, 1970, p. 387).

După 23 August 1944 a fost primul primar democrat al Timișoarei (în anii 1945—1946). S-a stins din viață la 17 Iulie 1969.

Nicolae ISFAN

CARELE DORULUI

Mai aud carele neamului alunecînd spre Alba-Iulia, carele de foc și de dor, pornite de milenii pe urmele lor, cu aceeași povară, cum se trag dinspre veșnicie nădejdlile, să nu moară:

Carele mai duc spre Iulia-Alba osemintele părinților, fără hoină, ogașele mai poartă și-acum serijelată, veghea lor nesfîrșită, înalta lumină, și roțile, neostenind, se aprind în această călătorie, cum se trag nădejdlile, să nu moară, dinspre veșnicie...

Nu-s carele lancului, deși, printre coline, fluierul său nu-l veșted, nu-l nins, ci-s care de patimă, carele dorului, și trag din obirșii tricolorul aprins.

Ion CALIMAN

UNIREA

Rostim cuvîntul astăzi și-n visurile noastre O lume tot mai bună imaginăm, luptînd Sub steaguri fluturînde, roș-galbene-albastre, Uniți sintem în fapte, uniți sintem în gînd...

Grăbim prin muncă vremuri ce le-au visat străbunii Aprindem torțe roșii pe piscuri de lumină. La Epoca de aur adăugăm cununii Belșugul de succese să fim, în timp, deplini

E vremea biruinței națiunii-nfloritoare, N-avem cui da speranță că vom mai fi învinși: Și-n cartea veșniciei nol ne-am sumnat cu aur în hora pentru pace lăsîndu-ne cuprinși...

Avem partid și-o țară, și-un urlaș tezaur, L-am ridicat prin timpuri — renume de român Bărbatul și viteazul, Eroul ne conduce Avîndu-ne în juru-l, pe noi, pe toți: un zid.

Străbatem drumul care știm bine unde duce,

Trudînd, visînd în luptă, conduși de un Partid. Roș-galben și albastru, sub faldurile roșii Unirea e partidul, poporu-ntrég, strămoșii.

Gh. COPĂCEANU

1 DECEMBRIE, 1918

Cu fapte-necununăm a neamului Unire sculptate-n jertfe și-mpliniri nemuritoare, în plai mioritic, deschis în izvoare, prin care ne grăiește fratern întreaga fire.

Ne oglîndim destinele plene în rîuri izvorite din doruri, ce-n iubire în vecl de vecl își au îngemănare cu visele nimbate de-a patriei rostire

Prin cuget și crezul unanim în partid Vrerea comunistă, incandescentă, trează pe arcu de triumf al țării-ntrégii veghează.

Lumina libertății e-a sufletului oază, aureolă-n care nol fapte își deschid zenitul comunist — columnă de amiază.

Ioan I. SABAU

INTREGUL PATRIEI

Șaptezeci de ani în vatra întregitei Românil încunună epopeea și voința unul neam Do-a fi liber în lucrare și stăpîn peste țării, Cum sint zborurile toate, cum sint florile pe ram

Așezați în matca noastră după datină și grai, Noi sporim lumina lumii cu eșarfe de luceferi Ferleți că rostul nostru sint aceste guri de rai Și amnarul veșniciei este în Carpații teferi.

Arborînd peste milenii galioanele de vise Sintem în arcada vremii temerarii conștiinței, Cîlpelor le dăm măsura porților mercu deschise Către tot ce poartă țara pe birîmul biruinței.

Patria rămîne raza și temelul rodniciei, Împlînită cu ardoarea unul ev cutezător, Faptele sînd măsura unității, armoniei Și însemn de biruință steagul nostru tricolor

Nicolae ROȘIANU

Aniversarea a șapte decenii de la formarea statului național unitar român este o sărbătoare a tuturor cetățenilor patriei, a tuturor fiilor acestui pământ. Ziua luminoasă de 1 Decembrie 1918, care a reprezentat o încununare a aspirațiilor și luptei de veacuri a poporului român, a avut la vremea sa un răsunet puternic și printre naționalitățile conlocuitoare, înregistrându-se o serie de lucruri de poziție în favoarea actului firesc și drept al unirii Transilvaniei și Banatului cu România.

Caracterul larg popular și profund democratic al hotărârilor de la Alba Iulia a impresionat profund naționalitățile conlocuitoare din Banat și Transilvania. Voința unanimă a românilor care alcătuiau majoritatea populației acestor ținuturi arăta limpede caracterul ireversibil al procesului istoric înfăptuit în anul 1918. Publiciștii ma-

Consiliul Central Săsesc și de Consiliul Național Săsesc la Mediaș a adoptat o rezoluție favorabilă unirii Transilvaniei cu România. Desprindem din acest document următoarele: „Avem încredere în hotărârea de la Alba Iulia... Avem încredere în poporul român, care, ieșind din starea de oprire națională a realizat obiectivul său național sublim”. („Mediascher Zeitung” din 11 ianuarie 1919). Hotărârea de la Mediaș a fost făcută cunoscută Consiliului Dirigent din Sibiu și guvernului român din București. O copie a documentului de adeziune la Unire a sașilor a fost înaintată prin delegația română Conferinței de pace de la Paris. O delegație săsescă a prezentat generalului francez Henri Mathias Berthelot devotamentul sașilor față de România. („Ellenzék” din 19 ianuarie 1919). O altă delegație s-a pre-

Contribuții timisene la Marea Unire

Eveniment de importanță crucială a istoriei noastre naționale, făurirea statului național unitar român a încununat lupta consecventă și neobosită a poporului nostru pentru libertate, unitate și independență. În perspectiva celor 70 de ani care s-au scurs de atunci, poporul nostru privește cu justificată mândrie marea înfăptuire. Pentru că cu a fost opera lui proprie, rodul luptei și eforturilor sale, a statorniciei cu care a acționat pentru împlinirea legitimei sale aspirații de libertate și unitate națională.

Prezente neinterupt în toate momentele de exprimare a decideratelor și năzuințelor societății românești, meștegurile timisene s-au încadrat firesc în amplul proces revoluționar din toamna anului 1918, în mișcarea general-democratică a întregii națiuni române, pentru desăvârșirea idealului secular al deplinei unități național-statale.

Începând cu a doua jumătate a anului 1918, criza care cuprinsese alcătuirea dualistă a intrat în faza finală. Înfringerile se făceau lanț pe toate fronturile de luptă. Soldații părăseau în masă unitățile lor. În interior puterile mișcării revoluționare și de eliberare națională a popoarelor asuprite grăbeau procesul dezintegrării compromisului Imperiu austro-ungar. În acest climat de puternică efervescență revoluționară, la sfârșitul lunii octombrie izbucnește revoluția de eliberare națională în Transilvania și Banat. În localitățile timisene ea a avut un caracter larg, antrenând clasa muncitoare, țărâniimea, intelectualitatea cărora li s-au alăturat și alte forțe progresiste ale vremii în lupta pentru înfăptuirea idealului național. Începând cu primele zile ale lunii noiembrie mișcarea de eliberare națională atinge cotele de vîrf. În timp ce la orașe, muncitorii organizează puternice acțiuni de clasă, în multe locuri puterea trece în mâna unor sfaturi sau consilii muncitorești, locuitorii satelor alungau prin forță reprezentanții vechii administrații.

În urma tratatelor purtate între reprezentanții Partidului Social Democrat și al Partidului Național Român în noaptea de 30 spre 31 octombrie s-a constituit Consiliul Național Român Central. Referindu-se la rolul pe care îl avea acesta în ansamblul luptei naționale din Transilvania și Banat, cunoscuta publicație lugojeană „Drapelul” sublinia într-un articol de fond, apărut în numărul din 2 noiembrie 1918 că „Noi avem astăzi un singur punct fix, Consiliul Național Român, singurul lor competent după care trebuie să se orienteze întreaga suflare românească. Acest consiliu are să ne dea avizul, are să facă toate pregătirile pentru organizarea voinței naționale. După avizul acestui consiliu trebuie să se orienteze întregul neam. În jurul său trebuie să ne grupăm”. Chemările lansate au găsit un puternic ecou. În zilele următoare, numeroase documente ale vremii consemnează desfășurarea unor adunări populare în cadrul cărora potrivea dorinței și voinței maselor erau alese consilii locale, care reprezentau în realitate introducerea unei adevărate administrații românești. Entuziasmul, participarea masivă, caracterul plebiscitar al alegerii reprezentanților noulor organisme evidențiază profundul caracter democratic, adevărat totală a participunților la ideea de unire cu România. În multe localități, odată cu crearea consiliilor naționale se constituiau și gărzii naționale menite să le apere interesele pentru care militau cu ardore.

La 20 noiembrie 1918, Consiliul Național Român Central anunța convocarea unei mari adunări naționale pentru ziua de 1 decembrie, la Alba Iulia. Adunările pentru alegerea delegațiilor, la care au participat muncitorii, țărani, meseriași, intelectuali, femei și bărbăți, virtoși și sinceri au afirmat hotărârea românilor timiseni de a înfăptui unirea cu România. Sint semnificative, în acest sens, procesele verbale, protocoalele, imputernicirile pe care populația locală le înmâna delegațiilor pentru a fi prezentate adunării. Bucuria nemărginită ce cuprinsese masele, hotărârea lor neclintită de a

milita pentru unitatea noastră statală sînt relectate de numeroase măririi ale vremii. În articolul intitulat „La Alba Iulia”, ziarul „Drapelul” adresa o vibranta chemare către toți cîititorii de a-și manifesta pe toată vigoarea hotărârea lor de unire cu România: „Un fior sfînt cutreeră astăzi toate inimile românești la gîndul adunării de la Alba Iulia unde după veacuri de patimă și robie este chemat poporul românesc să-și proclame libertatea sa națională. Va fi o zi istorică, o zi neuitată, în viața poporului, o zi de la care se va da o nouă epocă. O zi pe care o vor aminti urmași îndepărtați cu evlavie și admirație”.

Insufleșii de îndemnatul primite, începînd cu ultimele zile ale lunii noiembrie, delegații timiseni, mulți trebuind să parcurgă distanțe mari pe jos pînă la cele mai apropiate stații de cale ferată, unii îmbrăcați în halbe de sărbătoare, alții purtînd sticlele ostășești ale crîncenului război în care fuseseră aruncați, cu drapelul național în mîini, în acordurile unor frumoase cîntece naționale au pornit spre Alba Iulia. Lor li s-au adăugat alte mii de locuitori care doreau să fie prezenți la marile evenimente.

În dimineața zilei de duminică, 1 Decembrie 1918, pe porțile cetății Alba Iulia, pe locul pe care cu 319 ani în urmă intrase triumfal Mihail Viteazul se revărsau acum zeci de mii de oameni într-o ordine impresionantă. Într-o atmosferă de puternic entuziasm delegații, alături de cel peste 100.000 de participanți au decretat într-un singur glas unirea pentru totdeauna cu România. Între ei sutele de reprezentanți timiseni, au salutat cu entuziasm marile act din viața națiunii române, îndreptîndu-se, apoi, spre casă, aceluiași i-au înștiințat pe-al lor despre hotărîrea istorică ai cărei autori fuseseră.

Dar Marea Unire nu s-a pronunțat numai la Alba Iulia. În timp ce la cetatea care adăpostește Cîmpul lui Horea era legiferat marea act, pretutindeni, la sate și orașe, au avut loc alte sute de întruniri mai mari sau mai mici, caracterizate prin aceeași atmosferă de entuziasm a căror desfășurare dovedea o puternică conștiință națională cu rădăcini adînci în secolele de istorie. La sfîrșitul întrunirii organizate în satul Chizău, de exemplu, toți elevii școlii primare au format un cortegiu impozant și, purtînd fiecare un mic drapel național, au parcurs străzile localității în acordurile unei fanfare „într-o bucurie de nedescris”. Din mai multe localități timisene au fost expediate pe adresa Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia telegrame și scrisori de adeziune la hotărîrile luate. Astfel, Reuniunea femeilor române din cercul Buziașului, în scrisoarea expediată, arăta că „mîndră și preafiercîită că se da norocul de a putea trimite căldurosul său salut românilor întruniți în Alba Iulia pentru a croi o altă soartă poporului. În aceeași vreme (...) declarăm neclintită voință către demnii hotărîri ce se vor lua în adunarea menită a fi epocă în istoria poporului românesc”.

Oprindu-se la ecoul pe care marea forum național l-a avut pe întreg cuprinsul Transilvaniei și Banatului gazeta „Românul” își punca pe bună dreptate în articolul intitulat „Un gînd, o inimă” întrebarea: „Cine ar putea număra șireul nesfîrșit de adevărate, ce-au sosit și sosesc mereu, și și slova scrisă să vestească un gînd și o inimă. Și cine ne-ar putea descrie mîhnirea sufletească a acelor care au fost oprîți de a-și aduce ori de a-și trimite prin fir simțirea lor curată la marea adunare (...). Un gînd s-a trîmîntat și o inimă a bătut în neamul românesc în ziua de întîiu Decembrie: gîndul unirii tuturor românilor și inima României Mari”.

Adeziunea totală a românilor timiseni la hotărîrea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 demonstrează forța morală a locuitorilor din acest străvechi colț de țară, dorința lor fierbinte de înfăptuire a statului național unitar român.

Vasile DUDAȘ

Marea Unire și poziția naționalităților conlocuitoare

ghieri progresiști și-au dat seama de acest lucru și și-au îndemnat conaționalii la o convingere pașnică cu majoritatea românească, care organizată în consilii naționale și gărzii naționale preluase practic puterea în Transilvania. În ziarul „Ellenör” din Tîrgu-Mureș, la 17 decembrie 1918 s-a publicat articolul „Să construim”, editorial care pledează pentru eliminarea greșelilor din trecut și aflarea căilor de înțelegere și respect între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. O poziție asemănătoare a adoptat și gazeta „Brassó Lapok” din Brașov care a publicat o proclamație către secul, subliniind necesitatea încadrării în viața social-politică a României, unde li se garantează cultura și particularitățile vieții naționale. „Poporul secuiesc, neinfluențat de politicienii fostului regim maghiar, va ști să găsească calea cea curată ce duce la înfrățirea neamurilor”. (Citat după Gh. Bodea, Lupta curentelor opoziționiste în stîlul Partidului maghiar din România pentru întărirea unității frățești a oamenilor muncii, în „Acta Musei Napocensis”, anul X, 1973, p. 413). În sprijinul acestei poziții lucide s-a pronunțat și ziarul „Uj villág”, apărut la Sibiu în aprilie 1919. (Ibidem). Înaintea intrării trupelor române în Cluj, la 24 decembrie 1918, conducătorul social-democrat Vincze Sándor într-o cuvîntare ținută din balconul Căminului muncitoresc, vorbind de sosirea trupelor române în oraș a spus: „Vin românii? Să vie! Și ei ne sînt frați, nu vă fie frică de ei! Îmbrățișați la pieptul vostru pe frații români”. Dar dacă muncitorii maghiari au privit cu înțelegere evenimentele, alți a fost poziția unor pături ale claselor exploatare maghiare care continuau să tinjească după lumea nedreaptă cînd baronii și conții erau la putere în Austro-Ungaria. Aceste pături sociale n-au fost capabile să tragă învățămintele necesare din timpul războiului și al revoluției populare din noiembrie 1918 care a zguduît Transilvania. Moșierii nu se puteau împăca cu gîndul că vor pierde latifundiile în favoarea țărănilor români și maghiari. Cum de altfel se va întîmpla după legiferarea Reformei agrare din 1921. Majoritatea populației maghiare din Banat și Transilvania nu era însă alcătuită din aristocrați infumurați ci din oameni ai muncii care se vor integra într-un mod loial în viața social-politică din statul național unitar român.

Sașii care trăiesc alături de români în Transilvania de peste 800 de ani au înțeles cu claritate năzuințele lor de unire cu frații de peste Carpați. Între oamenii politici români și sași existau vechi legături, puternice tradiții de cooperare politică. Omul politic sas Stephan Ludwig Roth a fost prezent la istorica adunare a românilor de la Blaj din 3/15 mai 1848 și a sprijinit hotărîrile luate. Ca membru în Comitetul de pacificare a cooperat strîns cu reprezentanții români, mai ales cu Ștefan Moldovan. Arestat la 21 aprilie 1849 de husari maghiari este apoi deferit Curtii marțiale, este condamnat la moarte pentru colaborarea cu Ștefan Moldovan și executat în ziua de 11 mai 1849. Strînse contacte cu oamenii politici români au avut în primele decenii ale secolului XX fruntași sași Rudolf Brandsch și Viktor Orendi-Homenau, care vor sprijini într-un mod activ Marea Unire din 1918. La 8 ianuarie 1919 o adunare convocată de

zentat clar la Paris asigurînd pe omul politic american Calvin Coolidge de devotamentul sașilor pentru România, după cum relatează gazeta „Volkswille” din 25 ianuarie 1919.

Svabii bănățeni, care decenii de-a rîndul au fost supuși de către monarhia austro-ungară la o politică perseverentă de deznaționalizare, au stabilit legături de cooperare politică cu Partidul Național Român încă la finele secolului al XIX-lea. Încă în anul 1890, Adam Müller-Guttenbrunn arăta că, în privința națională, românii sînt o pildă pentru svabi. El a înțeles că pentru svabii din Banat există o singură cale de a-și păstra limba și cultura, iar aceasta consta în prietenia cu poporul român. Acesta a fost și mesajul politic al romanului „Amurgul idolor”. După ce la 30 decembrie 1907 a luat ființă Partidul Popular German din Ungaria, acesta a cooperat strîns cu Partidul Național Român. Cînd, în toamna anului 1918, statul dualist s-a prăbușit sub loviturile mișcărilor de eliberare națională, mulți oameni politici svabi au înțeles că se apropie momentul unirii Banatului și Transilvaniei cu România. Într-un articol publicat în „Temesvarer Zeitung”, la 16 noiembrie 1918, profesorul Josef Striegl a formulat în mod clar ideea că în cîrînd va avea loc unirea Transilvaniei cu România. Poziții politice lucide a manifestat de asemenea gazeta „Lugoscher Zeitung” condusă de Heinrich Anwender. În favoarea unirii Banatului cu România a militat și gazeta timisoreană „Deutsche Wacht”, organ al Partidului Popular German. La 10 august 1919 s-a ținut la Timișoara un congres convocat de Partidul Popular German. Cel o mie de delegați, reprezentînd 33 de localități din Banat, și-au exprimat adeziunea lor la istoricele hotărîri de la Alba Iulia. O delegație de fruntași ai svabilor bănățeni s-a deplasat la Sibiu. În ziua de 15 august 1919, înaintînd Consiliului Dirigent textul rezoluției adoptate cu cinci zile înainte. O altă delegație compusă din cinci persoane, în frunte cu avocatul Ștefan Frecot, a plecat la Paris. La 19 august 1919, membrii delegației svăbești au fost primiți de Consiliul celor zece, organul conducător al Conferinței de pace și l-au înaintat un memoriu în favoarea unirii Banatului cu România.

Marea Unire a fost sprijinită și de către evrei. La 12 decembrie 1918 „Curierul Israelit” a salutat cu entuziasm actul istoric de la Alba Iulia. În cursul lunii ianuarie 1919, o delegație a Uniunii Naționale a evreilor din Banat și Transilvania, condusă de președintele ei, Theodor Fischer s-a prezentat la Consiliul Dirigent, exprimîndu-și adeziunea la actul istoric de la 1 Decembrie 1918. La 12 decembrie 1919 „Drapelul” din Lugoj își informează cititorii despre declarațiile lui Gheorghe Hrabovschî, liderul slovacilor din Banat în favoarea Marii Uniri. „Noi slovacii, vom fi cetățeni credincioși ai României”, asigură pe deputații parlamentului român.

Faptele istorice dovedesc limpede că unirea Banatului și a Transilvaniei cu România s-a bucurat de înțelegerea și adeziunea naționalităților conlocuitoare. Solidaritatea frățească a tuturor fiilor acestui pământ a fost și rămîne o temelie trainică a patriei noastre.

Prof. univ. dr.
William MARIN

În cetate

... În ziua de 30 noiembrie 1918, amiază, eram în gara Făget, așteptînd trenul care se formase din Lugoj pentru bănățenii care mergeau la Alba-Iulia. Șeful convoiului era Gaius Brediceanu, fiul lui Constantin Brediceanu, mare luptător al românii din Banat în parlamentul din Timișoara.

Seara am ajuns devreme în Alba-Iulia. În oraș n-am mai avut loc de dormit, eram adunați, și noi am fost distribuiți într-o comună vecină. Am stat pînă noaptea țîrziu, la un moment unde se făceau probe de cîntec pentru miline zi.

Dimineața, de dimineață, am plecat la Alba-Iulia. Începînd de la ora 6 dimineața erau țărani ai Garda Națională, înșirați de-a lungul și de alta a drumului, tot în jurul unuia de altul, cu arma la mînă în spate și cu tricoul în diagonală. Era un câpitan de infanterie, parcă îl văd alergînd în sus și în jos, dînd ordinele necesare. Acestea sînt amintiri din vremea comandamentului Medrea, comandantului Național de la Alba-Iulia.

În vreme de oameni urca mereu în sus, pe Cîmpia Liberății, la Timișoara sus. Acolo erau mai mulți oameni de unde vorbeau conducătorii Partidului Național Român din Tr-

Delegația Incului

...atarea noastră statală
numeroase măturil
dicolul intitulat „La
„Drapelul” adres
câte toți cetățenii
cu toată vigoarea
unire cu România:
ntreceri astăzi toate
la gândul adunării
unde după veacuri
este chemat poporul
ocelme libertatea sa
o zi istorică, o zi
poporul, o zi de
o nouă epocă. O zi
umintii urmași inde-
și admirație”.

demnurile primite,
ze zile ale lunii no-
timpuri, mulți tre-
distanțe mari pe
al apropiate stații de
simbrăcați în halne
lții purtând straiete
necunoscute război în
„uncași, cu drapele
In acordurile unor
naționale au pornit
Lor li s-au adăugat
ri care doreau să fie
eveniment.

zilei de duminică,
b, pe porțile cetății
cul pe care cu 319
ase triumfal Mihai
au acum zece de mii
ordine impresionantă,
o puternic entuziasm
de col peste 100.000
decrețat într-un sin-
entru totdeauna cu
sutele de reprezen-
salutat cu entuziasm
ața națiunii române,
oi, spre casă, aceștia
-ai lor despre hotărâ-
șerei autori fuseseră.

re nu s-a pronunțat
ilia. In timp ce în
ostete Cimpul lui
mărețul act, pre-
și orașe, au avut loc
iniri mai mari sau
zate prin aceeași at-
a căror desfășu-
ernică constituția na-
ni adinci în secolele
șitul întrunirii orga-
izăzău, de exemplu,
primară au format
ant și, purtând fie-
ci național, nu par-
lități în acordurile
-o bucurie de ne-
multe localități timi-
iate pe adresa Marii
de la Alba Iulia
ri de adeziune în
sifel. Reuniunea fo-
cerul Buziașului,
dlată, arăta că „e
clă că se dă norocul
de căldurosul său
intruși în Alba
ol o altă sonoră pu-
l vreme (...) decla-
nța către demnele
r lua în adunarea
ă în istoria poporu-

unirea celor trei provincii româ-
ni cu Patria-Mamă a fost rezultatul
lung proces, al bătăliilor succesive
date de multe generații, al muncii
brudei întregului popor român. Adu-
narea reprezentative din anul 1918 au
primat năzuințele maselor populare
de a uni România. Analiza
momentului în care au avut loc, a mo-
tului în care s-au constituit și au ac-
ționat, a procedurilor folosite demon-
strază caracterul lor democratic, voiu-
nă și independența lor. In acest sens,
decretul general al Partidului Comu-
nist Român sublinia: „Desfășurarea e-
venimentelor istorice demonstrează în
cel mai categoric fapt că uni-
unea nu a fost efectul unei întâmplări,
ci al unei simple conjuncturi favora-
ble sau al înțelegerilor intervenite la
negotierii tratatelor, ci rezultatul luptei
eroice a celor mai largi mase, ale
poporului, un act de profundă dreptate
națională, realizarea concordanței legi-
timate între realitatea obiectivă și dreptu-
ne înalienabile ale poporului, pe de o
parte, și cadrul național cerut cu strin-
gență de aceste realități”.

... In ziua de 30 noiembrie 1918, pe
oraș, eram în gara Făget, așteptând
trenul care se formase din Lugoj spe-
cial pentru bănățenii care mergeau la
Alba-Iulia. Șeful convoiului era dr.
Gheorghe Brediceanu, fiul lui Coriolan
Brediceanu, mare luptător al românilor
din Banat în parlamentul din Buda-
pesta.

Seara am ajuns devreme în Alba-
Iulia. In oraș n-am mai avut loc, altă
dată era adunată, și noi am fost în-
trunși într-o comună vecină. Acolo
am stat pînă noaptea tîrziu, la un că-
min unde se făceau probe de cîntărit cu
balanșul pentru mîine zi.
Dimineața, de dimineață, am pornit
spre Alba-Iulia. Incepînd de la gară
în sus în cetate erau țărani ardeleni
în Gardă Națională, înșirați de o par-
te de alta a drumului, tot la 4-5
măști unul de altul, cu arma la picior
în spate și cu tricolor înțins în
națională. Era un câpitan de infanterie
parcă îl văd alergînd în sus și în
dînd ordinele necesare. Acesta era
șeful Medrea, comandantul Gărzii
Naționale din Alba-Iulia.
Pe lume de oameni urca mereu în ce-
lăl, pe Cîmpia Libertății. Iată-ne a-
lături sus. Acolo erau mai multe tribu-
nuri unde vorbeau conducătorii Par-
tidului Național Român din Transilva-

Delegația Ineuului de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

a durat domnia principelui român
Mihai cel Brav în anul 1600, anume
faptul că tot neamul românesc s-a aflat
unit în hotarele vechii Dacie a lui Trai-
an, pare că se va realiza din nou și
nu prin forța armelor, ci prin voința
liberă a provinciilor care alcătuiesc a-
ceastă țară”.

Această prevediziune se va împlini la
1 Decembrie 1918. Iată cum descrie un
document diplomatic contemporan at-
mosfera acestei mărețe zile. Este vorba

1 Decembrie 1918 -- eveniri diplomatice

de o telegramă păstrată în Colecția de
microfilme a Arhivelor Statului, pro-
venită din Arhivele diplomatice ale
Ministerului Afacerilor Externe fran-
ceze. A fost expediată în clar din Stok-
holm în 9 decembrie 1918 la ora 19,30
și a ajuns la Paris în 11, la ora 6,00.
Ea constituie în fapt o revistă a presei,
în special maghiare, referitoare la des-
fășurarea marii adunări populare. După
ce arată că grandioasa manifestare a
fost prezidată de George Pop de Bă-
sești și Șt. Cicco Pop și că serviciul
religios s-a celebrat în biserica ortodoxă
și greco-unitară din Alba-Iulia, în
continuare subliniază că „o mulțime
numeroasă s-a adunat pe locul unde

au fost executați în 1785 Horia și
Crișan”.

Documentul scoate în evidență prin-
cipalele puncte ale proiectului rezolu-
ției citite de Vasile Goldiș, care după
păreră emitentului ar fi „unirea cu
Regatul României a tuturor teritoriilor
locuite de români, dreptul indivizibil
asupra întregului Banat, recunoașterea
pentru toate naționalitățile ce locuiesc
aceste teritorii, libertatea administra-
tivă, juridică, culturală și religioasă, vo-

tul universal pentru ambele sexe, re-
forma agrară”. In același timp vorbi-
torul saluta „memoria soldaților ro-
mâni morți în războiul eliberator”.
Este remarcată de asemenea aderarea
socialiștilor la actul Marii Uniri: „de-
legatul socialist Jumanca declară ad-
eziunea socialiștilor români la unirea cu
regatul român în care socialiștii speră
să poată găsi dezvoltarea democrației”.
Diplomatul face cunoscut constituirea
Marelui Sfat Național ce a fost aclea-
mat frenetic de mulțime și încheie
descriind atmosfera înflăcărată a mo-
mentului: „Această zi istorică s-a scurs
într-un entuziasm indescriptibil și cu
demnitate (...). Seara, mulțimea ve-

nită din toate colțurile Transilvaniei
s-a dispersat cu calm și fără cel mai
mic incident”.

Din documentele studiate rezultă că
diplomatul francez Louis Charles-Marie
Delavaud se afla în permanentă legă-
tură cu Ministrul plenipotențiar al
României în Suedia, G. Derussi, precum
și cu Consiliul Național Român, fiind
mereu la curent cu evenimentele pe-
trecute în Transilvania. Rapoartele sale
anterioare cît și cele posteroare zilei
de 1 Decembrie 1918 reprezintă o bo-
gată sursă de informare privind atmo-
sfera politică a acelor zile și mai ales
demonstrează interesul manifestat în
întreaga Europă față de problema ro-
mânească, într-un moment în care
structurile sociale și politice se bulver-
sau și se reasezau făcînd loc neîndo-
ielnic unei noi epoci. De altfel, în ace-
eași perioadă Blücher, agentul Consu-
latului german din Budapesta raporta
despre Adunarea Națională de la Alba-
Iulia: „La Adunarea de la Alba-Iulia
a luat parte o masă imensă de oameni
din toate părțile Transilvaniei și Ba-
natului. Unii vorbesc de o masă popu-
lară de pînă la 100 000 de oameni, chiar
dacă acest număr pare exagerat, chiar
și numai colosala aglomerație a trenu-
lui nostru indica o mare afluență”.

Întreaga atmosferă a acelor zile de
inceput de decembrie ne amintește de
cuvintele celui care a condus mulți ani
diplomația românească, N. Titulescu:
„România nu poate fi întreagă fără
Ardeal (...) Ardealul e leagănul care
i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a
făcut neamul, e farmecul care i-a sus-
ținut viața”.

Viorel SCRECIU

În cetatea Unirii*

... In ziua de 30 noiembrie 1918, pe
oraș, eram în gara Făget, așteptînd
trenul care se formase din Lugoj spe-
cial pentru bănățenii care mergeau la
Alba-Iulia. Șeful convoiului era dr.
Gheorghe Brediceanu, fiul lui Coriolan
Brediceanu, mare luptător al românilor
din Banat în parlamentul din Buda-
pesta.

Seara am ajuns devreme în Alba-
Iulia. In oraș n-am mai avut loc, altă
dată era adunată, și noi am fost în-
trunși într-o comună vecină. Acolo
am stat pînă noaptea tîrziu, la un că-
min unde se făceau probe de cîntărit cu
balanșul pentru mîine zi.
Dimineața, de dimineață, am pornit
spre Alba-Iulia. Incepînd de la gară
în sus în cetate erau țărani ardeleni
în Gardă Națională, înșirați de o par-
te de alta a drumului, tot la 4-5
măști unul de altul, cu arma la picior
în spate și cu tricolor înțins în
națională. Era un câpitan de infanterie
parcă îl văd alergînd în sus și în
dînd ordinele necesare. Acesta era
șeful Medrea, comandantul Gărzii
Naționale din Alba-Iulia.
Pe lume de oameni urca mereu în ce-
lăl, pe Cîmpia Libertății. Iată-ne a-
lături sus. Acolo erau mai multe tribu-
nuri unde vorbeau conducătorii Par-
tidului Național Român din Transilva-

nia și Banat și al Partidului Socialist,
care era reprezentat prin Jumanca și
Fluteraș. Ei au arătat în cuvinte alese
suferințele de veacuri ale românilor,
au vorbit despre revoluția lui Avram
Iancu, despre revoluția lui Horia, Cloș-
ca și Crișan, despre Mihai Viteazul și
despre toate suferințele prin care a
trecur poporul român de la Traian și
Decebal pînă în ziua aceea.
Deci a sosit timpul și ceasul cînd
inimul românească din Ardeal, al lui An-
drei Mureșanu, s-a plînit:
Pe voi vă nimiciră
a pizmet răutate
Și oarba neîntrire
la Milcov și Carpați,
Iar noi pătrunși în suflet
de sfînta libertate
Jurăm cum vom da mîna
să fim pururea frați.

In sfîrșit, după atîtea vorbiri și dez-
bateri, Vasile Goldiș a dat cetire
următoarei rezoluții: „Vrem unirea ne-
condiționată cu Țara-Mamă!”. Atunci
lumea a izbucnit în urale: „Trătască
România mare!”, iar corurile au înto-
arnat cîntări naționale: Deșteaptă-te ro-
mâne, Hală să dăm mîna cu mîna și
altele.
Era atîta bucurie, încît nu se poate
descrie. Deși era frig, căci era început
de iarnă, totuși pe fețele oamenilor era

primăvară ca în luna lui Mai, toată
suflarea românească era în sărbătoare
și, pe drept cuvînt, era cea mai mare
sărbătoare națională a românilor, era
sărbătoarea sărbătorilor, așa a fost a-
tunci cînd poporul românesc a înviat
după aproape 1 000 de ani.
Adunarea a luat sfîrșit și zecile de
mii de oameni au început a se retrage
spre gară, unde trenuri speciale îi aște-
ptau, pentru a-i duce spre casă.
Venind pe tren, spre casă, eram pe
coridorul vagonului și îmi aduc amî-
nte cum am cîntat:
Carpații azi cheamă al sîit brazi,
Banatul și Ardealul o cheamă
Pe scumpa lor iubită mamă!
Trenul a sîlerat de oprire, a ajuns
în gara mea, Făget, o strîngere de mîna
și ne-am despărțit. Ajuns în sat am fost
asaltat de toți oamenii, care mă între-
bau cum a decurs adunarea de la
Alba-Iulia.
E mult de atînci, eram doar de 20
de ani, eram slăcîu, iar azi sunt moș-

neag bătrîn, puterile m-au părăsit, dar
memoria încă o mă păstrez, de aceea
m-am gîndit ca, cu prilejul a 65 de ani
de la unire, să arunc o privire la marea
sărbătoare de la 1 Decembrie 1918 și
am scris tot ce îmi amintesc din trecut.
Iar pentru viitor aș avea următoarea
dorință pentru poporul meu:
Iubit popor românesc,
Pace lungă, bucurie,
Zi cu soare, veselie,
Și prin muncă, ferictre,
Ridicat pe trepte nalte,
Asta îți doresc!
Bătești, noiembrie 1983.

Ioan MUNTEANU

* Această spicuire din însemnările
făcute acum cinci ani de Ioan Muntea-
nu — țăran din satul Bătești, comuna
Făget, județul Timiș, născut în anul
1898 și decedat în urmă cu cîteva săp-
tămîni — au fost comunicate redacției
de poetul Ion Căliman.

<p>PATRIA</p> <p>Patria ne este dor și veghe și poruncă și rîu ce se întoarce spre izvor, în gînd și-n fapte și în zile muncă, răsfîrînt-n demnitatea bravului conducător.</p> <p>Ca să devină semn de împlinire nouă, în suflet și în inimi și pe tricolor, sub legea care-alci, ne-a intrupat pe rouă în dăce-armonii, un viitor.</p> <p>Să dăinuim solemn cu zorile de mîine, ce urcă-n noi, ca un balsam curat, lumina păcii în amiezii senine, spre viitor conduși de Marele Bărbat.</p> <p>PORUMBEL ALB</p> <p>Ne cheamă zorii mileniului trel, să descoperim prezența unui puls suspendat de cer, într-o inimă în formă de piine, de platră, de lacrimă și de vis, efigie de porumbel alb pe harta lumii.</p> <p>DOR MILENAR</p> <p>Noi am purtat în inimi dorul drept povară sub streșine de mit, aprinse în Carpați,</p>	<p>desculți am mers pe roua ce-am numit-o țară, să ne unim pe vecl și să trăim ca frați!</p> <p>Cu frații noștri de pe Mureș și Tirnave, cu-aceia de pe Crișuri, Timiș, cu cel ce nu mai sînt, eterni, ca-ntr-o izbîndă, coborîtore de dave, sub tricolor, la Alba, am fost un singur gînd, Curați precum e graiul în care rosîlm lumină, înmugurînd sub stema patriei-n amiază, obrazul ei să fie strălîmpede grădină, în care visul unității drept veghează.</p> <p>ARDEALUL E ACASĂ</p> <p>Mi-e palma dreaptă cit o țară, Iar stînga-i un Ardeal și mai atît în filința neamului cel nesortit să piară Din dedemuit și pînă în cuvînt;</p> <p>Lăsîndu-și urmele pe rouă încrustate. Aici, peste Carpații înrîmați în timp, Beșug de dor, beșug de libertate, Otrandă al acestui tînar anotîmp.</p> <p>Mi-e palma dreaptă pururea fîntînă Iar stînga-i lingă inimă, mereu, Ardealul e acasă, acasă să rămînă Căci doar în România se află locul său.</p> <p>Ștefan Marcu MARINCONI</p>
--	--

UNIRE-N CUGET ȘI-N SIMȚIRI

VERSURI DIN POEZIA

TRANSILVĂNEANĂ

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată,
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!
(ANDREI MUREȘANU — RĂSUNETUL, 1848)

Și din cele patru unghiuri, de la mare, de la munte,
Fiii tăi s-adun la tine, întunericul să-nfrunte;
Și luminează și căldură și viață tu trimiți
Pîn' la ultimele margini la toți frații risipiți.

O far mindru de scăpare, numele-ți mărit să fie,
Și ferice al tău popol, care-al Romei flu să știe,
Să străbată-a ta lumină de la Istru la Carpați
Valuri, pliscuri să vestească, că românii toți sint frați.

(ATANASIE MARIAN MARIENESCU, ODA LA ACADEMIA ROMÂNĂ, Sibiu, 1904)

Frați cu frați într-o unire
Pentru țară să lucrăm,
Cu coroana de mărire
Fruntea ei să-nconjurăm.
Decît viață dureroasă,
Fiind selavi necontenit,
Voim moarte glorioasă,
Căci destul am suferit.

(IULIAN GROZESCU, DOR DE LIBERTATE, 1869)

Azi șese milioane nu ard decît de-un dor:
Trăiască România cu bravu-i domnitor!
Trăiască! le răsună milioanele de frați
De-aceleași sentimente dincoace de Carpați.

(JUSTIN POPPIU, ODA, cu ocazia serbării aniversare a Unirii Principatelor Române, 24 ianuarie 1862).

Plară cei ce ne dezbină,
Și concordia divluă
Să descindă iar la noi:
Să ne dăm o sărutare
Și cu braț viteaz și tare
Să ne smulgem din nevoi.

(ION AL-LAPEDATU, APEL LA UNIRE, 1874)

Un dor pe toți îl poartă
Să-și vadă iar moșia
Unită mare, mindră,
Trăiască ROMANIA!

(SCIPIONE BĂDESCU, TROMPETELE RĂSUNA, 1877).

Iar colo, departe-n jurul luminoșilor Carpați,
Ce zărește? O horă largă!... și în horă înșirați
Sint românii, mic și mare... veselia-l pe-a lor față,
Doamne, horă ca aceasta n-am mai pomenit
În viață!...

Pentru ce-mi inflăcărează sufletul așa mult oare,
Pentru ce, la-a ei privire, simt că inima-mi tresare,
Crește de-o plăcere sfîntă și abia-mi incăpe-n sin,
Căci e hora de Unire a-nțreg Neamului ROMÂN.

(PETRE DULFU, ALTĂDATA, 1918).

Din munți și văi, de pe cîmpie
Venit-au cete de români,
Să jure toți într-o frăție
Că robii nu sint, nici vreun stăpîn.

Jurați cu toți că nu veți frînge
Un jurămint solemn și sfînt
Cît timp vom fi toți de-un singe
Și drepti stăpîni pe-acest pămînt.

(OVIDIU DENSUSIANU, PE CÎMPUL LIBERTĂȚII, 24 aprilie 1898, în „Manuscriptum” nr. 1/1978).

Un zvon din sat în sat străbate
Și dă poporulul curaj.
El pleacă-n valuri tulburate
Și se îndreaptă către Blaj.

Sint preoți și mireni, cu toții,
Mirați de-aceiași ideal —
În fruntea tuturoră moșii,
Mindria mindrului Ardeal.

Ei simt că-nția oară-i leagă
Un dor adînc de neam întreg,
Aleargă toți să-l înțeleagă —
Și cit de bine-l înțeleg!

(ȘT. O. IOSIF, CÎMPUL LIBERTĂȚII)

Sus ridică fruntea, vrednice popor!
Ciți vorbim o limbă și purtăm un nume.
Toți s-avem o țintă și un singur dor —
Mindru să se nalte peste toate-n lume
Steagul tricolor!

(GEORGE COȘBUC, CÎNTEC. în „CÎNTECE DE VITEJIE” 1877).

Nu-s morți cel ce căzut-au pe cîmpul de onoare!
S-au dus numai... pe drumul aprins de ideal
Priviți-i... o vâpaie călătorind în soare;
În urma lor credința în vremuri viitoare
Răsare tot mai albă... și crește val de val...

Zadarnic, o, durere, ai vrea să ruși cununa!
De cel plecați ne teagă același fir de tort,
Credința lor... a noastră-i, acum și-ntotdeauna!
A lor a fost credința să fim cu toții una!
Zadarnic bați la poartă... noi... n-avem
nici un morț

ZAHARIA BÎRSAN, CU TOȚII... UNA!...

TANASE PAULIN: Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia (pictură).

Priviți români de singe! Priviți cu pietate
Acolo tricolorul cu fală fluturînd,
Ca vulturul cel tînăr se smulge și se zbate,
Voind să triumfeze superb ca oarecînd.

ILIE TRAILA, TRICOLORUL ROMÂN în „Fenice”, 1867.

Pe-al nostru steag e scris Unire,
Unirea-n cuget și simțiri —
Și sub mareața lui umbră
Vom înfrunta orice loviri.

Acela-n lupta grea se teme
Ce singur e răzător;
Iar noi, uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători!

ANDREI BÎRSEANU, STEAGUL NOSTRU.

Acolo-n hora vijeliei crunte
E clocotul visării noastre sfînte!
Veniți, români! Porniți-vă spre munte!
V-arată drumul morții din morminte.
Să nu uitați a vecurilor carte
Veniți, veniți!... Căci adevăr zle vouă
Ori vă mutați hotarul mai departe,
Ori veți muri cu trupul frînt în două!

(OCTAVIAN GOGA, LATINITATEA STRIGA DIN TRANȘEE, în „CÎNTECE FĂRĂ ȚARĂ, 1916).

Sus la Bălgrad pe Cetate
Vulturul din aripi bate.
Da' nu-i vultur zburător
Ci e steag birurilor.
El durerile răzbună
Și-n mănunchi pe frați adună.

(IOAN U. SORICU — LA BĂLGRAD).

Dreptate vrem, de mii de ori dreptate,
Căci pentru ea cu toți am sîngerat
Și-am lîncezit în temnițe spurcate!
Azi mina ntîndem, frate către frate,
Ne-mbrățișăm cu sufletul curat!

(HORIA PETRA-PETRESCU, IMNUL DREPTĂȚII).

Sunase-n fine ora visată a-nfrățirii.
Căzuse zarul nostru din înălțimi albastre,
Și din eterne-adîncuri ale iubirii noastre
Se-nclăse hora sfîntă și mare a unirii.

(IOAN AL. BRAN — LEMENY, 1 DECEMBRIE 1918).

N-a fost minune, a fost voință tot ce s-a întimplat:
Poporul numai a vrut, după ce în zadar s-a tot rugat
Milioane de brațe s-au unit și a troznit ce a fost
Și degetul vremii a înfipt cu foc un semn.
Lumea veche s-a cutremurat și s-a dărîmat,
Drumurile s-au luminat.

(EMIL ISAC, NORII ROȘII)

Stele, ce-l drept, mai sunt deasupra, toate,
Dar Dumnezeu ne trece sub tăcere,
Tenebrele n-au capăt, lumina n-are înviere.
Inima mea e-o carte care arde,
Un bocet
În mijlocul Patriei.

(LUCIAN BLAGA, INIMA MEA ÎN ANUL 1940).

Dreptul nostru n-avea a se teme
De judecata nimănui.
Căci dovezile noastre supreme
Nu sint
Însăilate stingaci pe hîrțile,
Ci încrustate adînc în pămînt.

În ziua aceea
De înnuri și de jurăminte —
Între fireștile sfînte hotare
De la Constanța, la Carei,
Inima Neamului bătea,
De atîta fericle ne bună
Vestînd Unirea cea mare.

(GHERGHINESCU VANIA, CRONICA 1 DECEMBRIE 1918).

Vedeam trel pruni frățini ce stau să moară
În virtul lor cu pumnul de otavă
În crunta-mpărțire, dar bolnavă —
Știam că viitorul o doboară.

Azi caut pruni prin livada vastă,
În floare toată, meri și peri și pruni
Și ca mocan mai cuget la furtuni
Și la primejdii care ne adastă,

Dar cred că legea noastră-l scrisă-n Fire;
Orice ni s-o-ntimpla, oricînd: Unire!

(MIHAI BENIUC, FIRE).

frumoasa...
părțile...
stere mul-
șu și cu-
area unu-
cumpă-
atol și vi-
națională”.

„entru
nănră, nr.

S. Bărnăușu, Rapo-
nilor cu ungerii și
bertății naționale, în
Duică, „Români
Cluj, 1924.

na, puter-
și dato-
nostru și
ferici-
se a Im-
Acele
avem ne-
în soli-
în uni-
unire la
ționalitate,
obiceiuri,
nografică,
șit, prin
de-a se
este su-
vreme
caracteristic
rest spirit
dreptul
ber, uni-
liber-
rebuințos
să amor-
spată creș-

„UNITA
ESTE CHI

Tomul
eri politica
lus.

cea mai
toate ge-
implic-
generațiilor
sîngur
legi-
că (...)
iden-
că avem
aceiași
istorie,
instituții,
aceleași te-
aceleași ho-
bri în tre-
șt și, în
implinit”.

În Anul
Române,
1903, p. 109.

Alexandru Papiu
morand (...) prez
pelui A. I. Cuza în

epulelor, și
n-are alt
înirea în
de peste
culturii
exploră-
română.
Jumimea,
populația ro-
virginita-
e firese
cu ceea
populația

Scrisori
publicate în
1900.

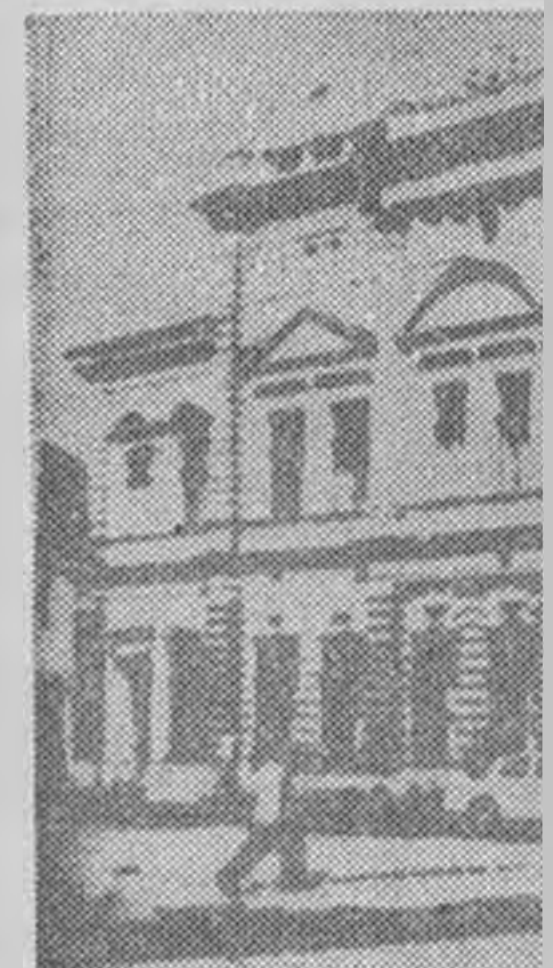
la acestei
popula-
din Blaj,
dăstrega lor
fior pe
călă atunci;
înțorceau
țară și
dorința de

1855.

ungem un
neal unirea l
„nănilor l”

eri social-
p. 65/66.

4 ștîre na-
că, voind
pe temei
șman în

Clădirea hotelului pr
seara zilei de 30 no

Valeriu Braniște în lupta pentru unitatea națională

Deși născut pe plaiuri ardelenene, în Cincul-Mare, ca fiu al fostului steno-
graf român la dieta ardeleană din
1863—1864, și, cum zice istoricul Al.
Rusu „trecut prin atmosfera curată a
școlii primare confesionale din Să-
liște, unde părintele său îndeplinea
funcția de administrator al cercului Să-
liște”, Valeriu Braniște a venit în anul
1900 la Lugoj, înființând ziarul „Dra-
pelul”, organ al P.N.R., care a avut cea
mai îndelungată apariție, până în anul
1919. Dar, V. Braniște a desfășurat o
activitate ziaristică pusă în slujba ideilor
de libertate și unitate națională a
românilor între anii 1894—1900 la Ti-
mișoara, unde a câștigat încrederea
fruntașilor vieții politice și naționale
din Banat, fiind numit ca redactor res-
ponsabil al ziarului „Dreptatea”. În co-
loanele acestui ziar a luat atitudine
hotărâtă față de politica oprinatoare
naționalistă și șovină a autorităților
austro-ungare, susținând drepturile legi-
timate ale românilor bănățeni. Într-un
articol publicat în anul 1894 în „Drep-
tatea”, el scria: „Existența unui popor
nu se discută, se afirmă”, iar în conti-
nuare exprima ideea conștiinței națio-
nale a poporului român: „Sintem și
voim să fim, aceasta e un fapt, un ade-
văr nerăsturnabil”, pentru ca mai târ-
ziu, în paginile aceleiași publi-
cații timișorene să apară în anul
1894—1895 o serie de articole pe tema
„Chestiuni naționale”, Braniște subli-
nind cu tărie că „interesele de existen-
ță națională care sînt și trebuie să fie
comune la toți românii, fără deosebire
de granițe politice”. El adaugă apoi ne-
cesitatea luptei pentru cucerirea drep-
tăților: „fiecare națiune are soarta
care o merită. Răspunderea este a ace-
lor care calcă drepturile popoarelor”.
Într-o lucrare intitulată „Pagini răz-
lete”: „Limba — reflexii de actuali-
tate”, tipărită la Lugoj în 1910, Valeriu
Braniște face un elogiu poporului care
a fost apărătorul și păstrătorul limbii
strămoșești: „Toate încercările de a ne
înstrăina de neam și contopi cu alt
neam s-au spart de stinca rezistenței
noastre, de forța gigantică care zace în
cultivarea conștiinței a cugetării și sim-
țirii naționale, a căror mai puternic
exponent e limba națională”.
Activitatea de ziarist militant pentru
cauza națiunii sale, V. Braniște a des-
fășurat-o din plin în fruntea ziarului
„Drapelul”, pe care l-a condus și re-
dactat vreme de 19 ani, cu o devoiune
și competență rar întâlnite. În co-
loanele acestei gazete românești din
Lugoj fiind inserate numeroase arti-
cole care reflectau istoria poporului
român, cultura sa, năzuințele sale po-
litice. Încă în primul său număr „Dra-
pelul” conținea programul ce și-l pro-
punea conducerea publicației, realiza-
rea unității naționale: „Conduși de lo-
znică că în unire consistă puterea, vom
căuta să ne închinăm șirele și să adu-
cem în linia luptei de apărare toate
elementele noastre bune. Scopul nostru,
precum și al tuturor românilor de bine
nu poate fi altul decît: Solidaritatea
națională, politică, socială și culturală
a tuturor românilor... Vom căuta să
cimentăm legăturile firești între toate
părțile poporului nostru și ne simțim
datori a sta întru ajutor tuturor par-
tizanilor noștri în toate afacerile lor
publice”.
Ziarul „Drapelul” a fost — după cum
apreciază istoricul I. D. Suci — „stea-
gul luptei pentru înființarea marelui
act al unirii, valorificînd comorile fol-
clorice ale poporului nostru, publicînd
creații literare originale, traduceri din
literatură universală, oferind coloanele
sale lui G. Coșbuc, O. Goga, I. Vulcan
și orientîndu-se spre publicarea studi-
lor economice, a datelor statistice pri-
vind evoluția poporului român”. În-
tr-adevăr, prin întreaga sa activitate la
„Drapelul”, unde redactarea articolelor
politice îi aparține aproape în întregi-
tate, Valeriu Braniște a fost un tribun
și un stegar al luptei pentru unitatea
națională. Logica gândirii sale politice,
argumentarea obiectivă, întemeiată pe
date și fapte obiective din istoria po-
porului român — tonul convingător și
stilul clar demonstau, fără putință de
tăgădă, justetea cauzei naționale a po-
porului nostru. V. Braniște, într-un ar-
ticol din 1907, în care pleda pentru

drepturile inalienabile ale poporului
nostru, sublinia necesitatea cultivării
politice a românilor bănățeni: „Guver-
nele și politicile de guvernămînt vin
și se duc. Poporul însă rămîne. Po-
porul viu nu se poate extirpa, căci pre-
cum a zis unul din procurorii noștri
într-un moment de necaz (...) în con-
tinuu se naște (...). De școala politică
a acestui popor trebuie să ne îngrijim
și sub acest raport, în ciuda suferin-
țelor și prigonirilor trebuie să punem
pondul principal pe rezultatul moral că
învață poporul a-și afirma voința și
convingerea chiar și între pușii și ba-
lonete. Și în lupta noastră culturală și
politică avem trebuințe arzătoare de
această putere morală a poporului”.
În anul 1894, V. Braniște a fost apă-
rătorul lui Gavrilă Tripon, unul din
coautorii „Memorandului”. Pentru acest
gest, a fost condamnat la 2 ani închi-
soare, 1300 florini amendă, la care se
adaugă cheltuielile procesului. A fost
intemnițat la Vaț, din martie 1895 pînă
în iunie 1897. Vehemența cu care a
apărut interesele cauzei naționale au
fost apreciate de autorități ca o „de-
nigrare a legilor țării”, fapt pentru
care a fost condamnat.
În unele articole ale sale, Valeriu
Braniște a demonstrat impresionantă
calitățile de pamfletar politic, lucrul
acesta fiind foarte bine ilustrat de un
articol publicat în „Drapelul” din 1912,
în care demasca falsul liberalism al
politicii austro-ungare: „În țara aceasta
poate fiecare să-și manifeste liber și
individualitatea sa națională!”

În țara aceasta poate fiecare să-și
afirme deopotrivă interesele sale cultu-
rale și economice! Ghiceli, mă rog, de
care țară este aici vorba, și cine spune
acestea? Ei bine, ghiceli? Nu stați mă
rog pe gânduri! Ori este așa de greu
a ghici că pe rotogolul pămîntului care
este cea țară fericită, unde fiecare își
poate liber manifesta individualitatea
sa națională și unde se pot afirma de-
opotrivă interesele culturale și economice
ale tuturor. Încă tot nu puteți ghici?
Apoi, hai să v-o spun. Adecă pardon,
nu cu o spun, care sînt un biet de ga-
zetar român, el o spune însuși ministrul
prezident al Ungariei, domnul Lukács,
cel mai competent în materia aceasta”.
Desigur, meritele patriotice ale lui
V. Braniște sînt multiple. Activitatea
sa istoriografică, folcloristică, precum
și cea de animator cultural, de istoric
literar și de organizator a numeroase
acțiuni merite să pună în valoare ta-
lentul și aptitudinile artistice ale ro-
mânilor bănățeni, completează imagi-
nea unei remarcabile personalități atât
de apreciate și de către marele Nicolae
Iorga, care în articolul necrolog din
1928 arăta: „Valeriu Braniște, care se
duce astăzi dintre noi, a fost acesta și
atît: cărturar, profesor, scriitor, gazetar
mai ales gazetar pe un timp cînd la
țara lui roabă, nu era un loc mai ex-
pus decît acesta: A gustat temnița
pentru libera expresie a gazetăriei sale.
A gustat-o de la dușmani, care nu șiau
că prin silă făcută ideii, se prăbușese
toate regimurile.”
Pentru atitudinea sa de luptător pe
tărîm politic pentru interesele națiunii
române, Valeriu Braniște a avut mult
de suferit, întîndu-i-se nu mai puțin
de 23 de procese de presă, fiind deținut
politic în mai multe rînduri în închi-
sorile din Ungaria. Una din principa-

lele cauze pentru care a fost întemni-
țat a fost aceea că el a participat ală-
turi de Aurel C. Popovici la redacta-
rea „Replicii” studenților români în
problema Memorandului, fiind și ace-
lași care l-a ajutat pe A.C. Popovici
să ajungă în Austria, amenințat și ur-
mărit de autorități.
Rod al observațiilor, volumul „Ami-
nțiri din închisoare” reprezintă o adevă-
rată profesiune de credință, dar cu-
prinde și multe fapte și idei referitoare
la năzuința seculară a românilor,
aceea a unității naționale. După actul
unirii de la 1 Decembrie 1918, la Alba
Iulia, Valeriu Braniște a fost ales ca
membru al primului guvern românesc
al Transilvaniei (Consiliul dirigenți),
trecînd din 20 martie 1919 la conduce-
rea Resortului de culte și instrucțiune

publică. A fost de fapt o funcție politi-
că oficială în care a desfășurat o vastă
și rodnică activitate, subordonată pro-
gresului și emancipării românilor, reu-
șind să realizeze, între altele, și o nouă
instituție: Universitatea românească
din Cluj.
Iată ce spune istoricul Ion Clopoșel
despre Valeriu Braniște, de la monar-
hia cărui s-au împlinit anul acesta
șase decenii: „Nici nu-mi închi-
puiesc să poată cineva scrie vreodată
istoria politică a poporului român din
Ardeal și Banat fără consultarea arie-
vici lui Braniște care cantitativ nu știu
dacă poate încăpea în două vagoane,
iar calitativ este o adevărată comoară
națională”.

Prof. Gheorghe LUCESCU

A. C. Popovici- în Transilvania

Muntele vrăjit

Să fii la Alba-Iulia și să ai norocul să prinzi ultimele zile cu soare ale
toamnei acestela încă în vășfăiul de culori al frunzelor metalizate policrom și
în jur cu pinza larg desfășurată a peisajului ondulat și predominant verde, un
verde viu în lumina fluidă și dulce ca mierea, să fii, așadar, la Alba-Iulia în
orașul-de-sus cuprins într-o parte de cele trei porți de cetate medievală și-m
cealaltă parte de blocurile moderne ale orașului de azi, și mai cu seamă cel
de mîine, durate din beton și într-o geometrie deloc severă, parcă gîndită să
se împace cu unele modelări de broderie!; să fii pe locuri în suș pe muntele
vrăjit al timpului. În urmă, undeva într-o vale a trecutului e Apulum, acesta
însuși precedat de ani și veacuri de locuire strămoșească, fiind apoi cetatea
Bălgradului cu tragicul supliciu al tragerii pe roată a conducătorilor revolu-
ționari din 1784. Urme de-atunci se păstrează: celula adînc îngropată între
pereții zidii gros ca niște stlnci încremenite și ușa de fier cu zăvoare strășnice.
Acolo putem privi azi, cutremurați cît de neagră știe să fie istoria nedreptă-
ților și cît de viteji înaintași, cît de aprigi întru a ridica steagul demnității de
națiune a celor mulți, oprimați crunt de cei pușini. Atît de cumplită sîndu-le
teama stăpînitorilor uzurpatori de simbolul Horea, încît l-au cufundat cît
au putut mai adînc în zidul temniței menit să le asigure zilelor și nopților o
liniște. vai!, cît de aparentă și de fragilă!

Cu ce înimă scrutăm azi în văgăuna teribilelor suferinți ale celor dinîn-
tea noastră și cum de nu ni se răscolește întreaga sînză de cruzimea cu care
au fost torturați și șterși dintre cei vii? Astfel împovărați urcăm muntele
timpului mai sus și tot mai sus. Vraja lui ne cuprinde, noi orizonturi ni se
deschid. De pe culmea pieptului de deal al Albei-Iulia cuprindem succesiunea
celor trei porți deschise cu fală și ornamente în trupul greoi al uriașei cetăți
de altă dată. Pe aici a călărit învingător Mihai Viteazul în fruntea vitejilor
săi și în numele reîntregirii sub un singur sceptru domitor al celor trei țări
medievale românești de pe ambii versanți al Carpaților. Ca să-i taie coala
victorioasă și să forjeze istoria să rămînă neclintită în nedreptatea ei, a fost
nevoite de trădători și a fost nevoite de ucigași de meserie; însă, ce stăvilă
poate opru urcușul necontenit pe muntele vrăjit? A urmat Avram Iancu și
puternica ridicare armată de sub conducerea lui. Legiunile țărănilor români
acționau după strămoșescul model al armatelor romane, avînd drept castru
fundamental Munții Apuseni. Cu moșii și cu Avram Iancu atîngem înălțimi
amezătoare ale trecutului. Deslușim la orizont, mai sus încă pe muntele vrăjit,
alte și alte popasuri pe necurmatul suș. Nu departe de unde-am ajuns e Alba-
Iulia — cea din 1918.

Un 1 decembrie frigos. O zi a coșoacelor. Cîmpia de lîngă străvechea
cetate se aprinsese de-un rug imens: ardeau acolo peste o sută de mii de
tîniți românești! Aburul fierbinte al glasurilor în tumult exprima voința
Unirii — Marea Unire cu Țara. Adunarea tuturoara într-o singură casă,
această masă, sub aceeași lumină și la căldura unui singur foc în vatră. Cu
totiți la un loc să facă din muncă pivotul progresului și al bună-stării generale.
Așa și-ar fi urmat ascensiunea pe muntele vrăjit poporul român, dacă n-ar fi
fost lovit de vîntul otrăvit al culorii brune, halnă să smulgă părți din trupul
țării și să ne împingă nemilos pe fronturile unui război străin de aspirațiile
logice ale unui popor care n-a rîvnit niciodată ce nu era al lui.

Fînd la Alba Iulia am putut privi de la înălțimea zilei de azi povârnișu-
rile trecutului, cu greutățile și vicisitudinile învinse, depășite. Dincoace de
Eliberarea din 1944 sîntem în plin suș pe același vrăjit munte al timpului.
Îngăduindu-ne o clipă de popas ne alegem cu grijă drumul și mijloacele, cu
gîndul la ziua de mîine. Muntele vrăjit ne așteaptă și de aici încolo, încercî-
ndu-ne cu viitoarele urcușuri față de care ne cere să ne cumpănim cu res-
ponsabilitate puterile. În priveliște la Alba-Iulia de azi prinsă febril în pregă-
tirile pentru sărbătoreasca aniversare a celor șapte decenii de la Unire, ne
putem repezi privirile în zbor avîntat spre culmile cele mai înalte ale muntelui
vrăjit, pînă acolo unde cerul sentin ne deschide perspective pline de lumină.
Acolo toate strălucesc, ne cheamă, ne cheamă, ne cheamă.

Mircea ȘERBĂNESCU

ETERNITATEA PATRIEI

Cine lubește — acest pămînt de dor,
Îi cîntă-n trup un tulinic de lumină
Și, logodit cu soarele în zori,
Își țese viața-n dragoste deplină.

O sete grea îl mistule mereu
Ca un mesaj din lunga veșnicie
Și riu curat al sufletului său
I-a fost sortită Patria să-i fie.

Prin pașii marți ea vine către noi
Și doar cu ea noi mergem mai departe,
Cît răsărim de mii de ani prin fii
Și-n ierburi moi ne-ăsternem fără moarte.

Să ne-amintim de cite ori în zori
Privim în ochii ei cu adorare
Că-n trup ne cîntă-un tulinic
de lumină
Ce-a înflorit din propria-i cîntare.

Și plini de dor, cu palme fierbinți,
S-o-nveșmîntăm pentru Eternitate
Și-un cer curat de liniști peste ea:
Dorința cea mai sfîntă dintre toate.

David RUSU

Porumbeli păcii.
(Cercul de tapiserie al Casei Pio-
nierilor și Solmierilor Patriei — Timi-
șoara).

În anul 1892 apărea, tipărită în c
mbi (română, italiană, franceză, r
mană și engleză), celebra „Replică”.
„Cestiunea română în Tran
sylvania și Ungaria. Replica Junimii
politice române din Transilvania și
Banat la „Răspunsul” dat de Junii
Academici maghiară „Memorialu
studenților universitari din Român
ia”, 1892, care a contribuit mai n
puțin oricare a.t document pînă la a
astăzi, la europenizarea problemei na
ționale a românilor, într-o perioadă de
organizare a sistemului de relații în
Balce care se vor confrunta în pri-
mii război mondial.

Prin „Replică”, al cărei autor p
opovici a fost A.C. Popovici și la a c
căplădire în întreaga Europă a c
circuit personal, s-au făcut cunos-
cîndu-tății și personalităților de ser-
viciu vremii (Secton Watson, Gum-
phrey, Brunetti, James Bryce, Ja-
mes Madison etc.) cu date statistice și
documente istorice solide drepturile l
românilor din monarhia a
austro-ungară, precum și regimul de o
păzire la care au fost supuși prin p
de deznaționalizare promovată
maghiari.

În confruntarea cu timpul, prof
american Keith Hitchins, specie
la problema luptelor naționale ale
românilor din Imperiul habsburgic, c
chiaru Replica „... primul manifest
program al mișcării naționale a ro-
mânilor”.

Interzicerea circulației cărții în
Maghiarie, confiscarea și împresura
autorului au trezit proteste pretutind
„Republique Française” cali
procesul intentat lui A.C. Popovici j
cuvîntele e: „E bine să recapitulăm
înțelegerea acestui proces care va ste
istoria contemporană a Europei ca
un exemplu din cele mai triste
părți și capabilă tirania și brută. It
popor setos de a aservi un
popor cu orice preț. Jude
la Cluj, aruncă deodată civiliz
naționalului cu 50 de ani îndărăt ș
astăzi există la poalele c
șărilor o naționalitate martiră”. Efe
articol redactate de A.C. Popovici
mai situația românilor din terito-
suprimate a fost considerabil, chesti
naționalităților nemaghiare punînd
fața întregii Europe.

Întreaga viață a publicistului, s
poporului și omului politic român a
subordonată unui ideal național. A
implicat în toate acțiunile românilo
la sfîrșitul secolului al XIX-lea și i
scutul celui următor, prin partici-
cipa în calitate de membru al Comit
Executiv al Partidului Național
Maghiar, la toate manifestările de prest
organizate de acesta și a căutat
operele sale teoretice să găsească
în lupta pentru îmbunătățirea soartei pop
românului său.

Cunoscător al realităților politice
românie și a putreziciunii sistem
național care făcea iminentă prăbu-
șirea Imperiului, A.C. Popovici în lucrare
„La question roumaine en Transylv
nie et en Hongrie” arăta: „Nu mai e
un război o rațiune ca să existe Imper
Maghiar sînt numeroase ca el să fie dis
națiunile să fie eliberate de e
sînt insuportabil, de aceste guver-
namente și despotice”. Previțiunea
A.C. Popovici referitoare la decăd
monarhiei, prezentă și în alte opere
ale s-a împlinit; din păcate, însu-
și a asistat la procesul constituirii
naționale, murind departe d
Maghiarie, în Elveția, la Geneva în anul
1918. A fost lipsit de satisfacția de a v
„Replică”, adăugită cu articolele
anterioare, într-o culegere postumă
intitulată de N.P. Comăne, sub t
„La question roumaine en Transylv
nie et en Hongrie”, apărută la Paris în
1918 și prezentată pe masa Confer
de pace. Cartea era destinată să
demonstreze nevoia de libertate a ru-
mânilor, o necesitate bazată pe drep-
tăți istorice obiective date de continui-

fapt o funcție politică desfășurată o vastă rețea, subordonată propășirii românilor, reușind să le ofere, în afară de celelalte, și o nouă perspectivă românească.

istoricul Ion Clopotel, răniște, de la mormântul său, a împlinit anul acesta, „Nici nu-mi închipuiesc scrierea vreodată a poporului român din afară consultarea arhivelor cantitativ nu știu ea în două vagoane, o adevărată comoară

ghe LUCHESCU

le zile cu soare ale etalizate policrom și predominant verde, un dar, la Alba-Iulia în etate medievală și-n și mai cu seamă cel ră, parcă gândită să t în suș pe muntele și e Apulum, acesta și, fiind apoi cetatea înducătorilor revolu-linc îngropată între cu zăvoare strășnice. le istoria nedreptă-teaful demnității de le cumplită fiindu-le t l-au cufundat cî zilelor și nopților o

niț ale celor dinainde cruzimea cu care irăți urcăm muntele noi orizonturi ni se prindem succesiunea reol al uriașei cetăți în fruntea vîlceșilor tor al celor trei țări. Ca să-i tale calea edreptătea ei, a fost rie; însă, ce stavilă nat Avram Iancu și ile țărănilor români avînd drept castru cu atingem înălțimi de pe muntele vrășit, de-am ajuns e Alba-

de lingă străvechea te o sută de mîi de mult exprima voiața o singură casă, la gur foc în vatră. Cu bună-stăruie generale. român, dacă n-ar fi ulg părți din trupul străin de aspirațiile lui.

let de azi povîrnișu-pășite. Dincoace de munte al timpului, nul și mișloacele, cu le aici înzolo, încerc-te campănim cu res-tînsă febril în pregă-ent de la Untre, ne și înalte ale muntelui tve pline de lumină.

ȘERBĂNESCU

celi păcii. serie al Casei Pionilor Patriei — Timișoara).

A. C. Popovici - „Chestiunea română

in Transilvania și in Ungaria”

anul 1892 apărea, tipărită în cinci limbi (română, italiană, franceză, germană și engleză), celebra „Replică”, intitulată „Chestiunea română în Transilvania și Ungaria. Replica Junimii academice române din Transilvania și Ungaria la „Răspunsul” dat de Junimea demică maghiară „Memorialului” studentilor universitari din România”, din anul 1892, care a contribuit mai mult decât oricare alt document pînă la acea vreme la europenizarea problemei naționale a românilor, într-o perioadă de organizare a sistemului de relații între țările care se vor confrunta în primul război mondial.

„Replică”, al cărui autor principal a fost A.C. Popovici și la a cărei redactare în întreaga Europă a contribuit personal, s-au făcut cunoscute în viața și personalităților de seamă vremii (Seeton Watson, Gumplovsky, Bruniatii, James Bryce, Ja. abert, Stone etc.) cu date statistice și argumente istorice solide drepturile legale ale românilor din monarhia austro-ungară, precum și regimul de opresiune la care au fost supuși prin politica de deznaționalizare promovată de maghiari.

Confruntarea cu timpul, profesorul american Keith Hitchins, specialist în problema luptelor naționale ale românilor din Imperiul habsburgic, conchide în Replica „... primul manifest important al mișcării naționale a românilor”.

Interzicerea circulației cărții în mod legal, confiscarea și imprecizarea cărții au trezit proteste pretutindeni. Cărticelă „Republique Française” califică acestul intentat lui A.C. Popovici prin titlul: „E bine să recapitulăm aici chestiunea acestui proces care va sta în fruntea contemporană a Europei ca și exemplu din cele mai triste de opresiune și de abuz de putere și de incapacitate a tiraniei și brutalității a poporului setos de a aservi un alt popor cu orice preț. Judecata este în Cluj, aruncă deodată civilizația europeană cu 50 de ani îndărăt și ne arată că astăzi există la poalele Carpaților o naționalitate martiră”. Efectul cărții redactate de A.C. Popovici prin prisma situației românilor din teritoriile ocupate a fost considerabil, chestiunea națională nemaghiară punându-se în discuție în întreaga Europă.

„Chestiunea” a publicistului, scriitorului și omului politic român a fost subordonată unui ideal național. A fost concepută în toate acțiunile românilor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor, prin participarea la calitate de membru al Comitetului executiv al Partidului Național Român la toate manifestările de prestigiu organizate de acesta și a căutat prin metodele sale teoretice să găsească soluția pentru îmbunătățirea soartei poporului român.

„Chestiunea” al realizărilor politice din țară și a putreziciunii sistemului politic care făcea iminentă prăbușirea țării, A.C. Popovici în lucrarea sa „Question roumaine en Transylvanie et en Hongrie” arată: „Nu mai există o rațiune ca să existe (Imperiul).

„Chestiunea” a fost o lucrare cu o vastă circulație, ea să fie distrusă, în Uniunea Sovietică să fie eliberate de acest sistem de cenzură, de aceste guvernări autoritare și despotice”. Prevederile lui A.C. Popovici referitoare la decăderea țării, prezentă și în alte opere ale sale s-au împlinit; din păcate, însă, el nu a asistat la procesul constituirii statului național, murind departe de ai săi în Elveția, la Geneva în anul 1917. „Chestiunea” este lipsită de satisfacția de a vedea „Chestiunea”, adăugată cu articolele sale de opinie. Într-o culegere postumă editată de N.P. Comnène, sub titlul „Question roumaine en Transylvanie et en Hongrie”, apărută la Paris în anul 1918 și prezentată pe masa Conferinței de la Paris, Cartea era destinată să deosebească nevoia de libertate a românilor, o necesitate bazată pe drepturile și obiective date de continuitatea

de viațuire, număr, comunitate de limbă, teritoriu și mai ales de conștiința națională. Nu se poate reproșa autorului că a scris-o pentru a justifica intervenția României de partea Antantei în primul război mondial. Osatura cărții a fost dată de „Replică” la care s-au adăugat încă cinci articole și unele completări la capitolele inițiale ale lucrării, redactate de A.C. Popovici în anul 1916, care nu făceau altceva decît să întărească cele afirmate cu 24 de ani înainte și să sublinieze că de atunci încoace soarta românilor, departe de a se îmbunătăți, a devenit din ce în ce mai grea, iar opresiunea tot mai brutală. De o deosebită valoare sînt acele părți prin care se dezvăluie strălucită falsificarea datelor statistice de către maghiari, pentru a demonstra că sînt minoritari în teritoriile românești ca și politica frecventă de maghiarizare a numelor, promovată de către aceștia, la care se adaugă sistemul instrucției publice subordonat aceluiași tendințe de deznaționalizare. Prin datele furnizate, cartea dovedește valoarea unui document, iar harta prezentată la sfîrșit, datînd din anul 1878, din perioada Congresului de la Berlin, intitulată „Harta etnografică a Austro-Ungariei și a regiunilor locuite de români”, reprodusă după Kiepert, întărește caracterul obiectiv al lucrării.

În prefața semnată de N.P. Comnène se preciza: „Nu este o carte de isto-

rie sau de literatură. Este o culegere de fapte pozitive, fără fraze orbitoare, fără retorică; o carte seacă ca și adevărul însuși. Este mai mult decît atât: este strigătul de durere al unui întreg popor, al întregului meu popor”. Apariția cărții în anul 1918, cînd cercurii șoviniste strălucitoare mai sperau că vor putea influența marile puteri în menținerea vechilor stări de lucruri, servea cauzei românești, susținută și apărată la Conferința de pace. „Și aceasta pentru că el (A.C. Popovici) dovedește cu prisosință întreaga eroare în care se complăc încă unele spirite occidentale care cred în liberalismul nobililor unguri care au acaparat toate libertățile pentru ei singuri; pentru că el dovedește că de înșelătoare este iluzia acelor care cred în posibilitatea unei primeniri a spiritului public în Ungaria; pentru că el dovedește că de ridicole sînt teoriile pe care unii oameni politici unguri, ca de pildă contele

Caroly, acceptă să le joace în Occident mimînd democratismul și spiritul egalitar, pe care îl urăsc din lăimă și care nu li se potrivește de fel; pentru că el demonstrează, în sfîrșit, că monarhia habsburgică este deja un anacronism care nu mai are nici o rațiune de a fi; și pentru că el justifică, mai mult, de o manieră strălucitoare, nobilă și convingătoare a poporului român” (N.P. Comnène).

A.C. Popovici ... „n-a pierdut nici o clipă din vedere preocuparea cea mare a vieții sale: chestiunea românească pentru care și nu prin zăre, ca alții alții, el trăiește” (N. Iorga).

Cartea sa în limba franceză a fost în 1918 și va rămîne pentru totdeauna un argument istoric de necontestat al drepturilor românilor asupra unor străvechi teritorii românești.

Luminița WALLNER

BĂRBULESCU

Aspect din expoziția de istorie a Complexului Județean Timiș.

N-am avut dorință mai mare decît Unirea

Avem în față poza unor locuitori din Săvișin, jud. Arad și localitățile din jur, participanți, în 1 Decembrie 1918 la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Cuprinde doar 13 persoane, — deși numărul participanților a fost de ordinul sutelor — pentru că la jubileul din 1968, cînd ea a fost făcută, doar atîția mai erau în viață. În 1983 stăm de vorbă cu doi dintre cei treisprezece, deoarece între timp și ceilalți s-au dus în lumea veșniciei. Privind-o cu îndrăgita mîndrie, dar și cu firească nostalgie, cei doi interlocutori ne relatează despre evenimentele la care au participat în noiembrie-decembrie 1918, „cînd s-a făcut Untrea cea Mare” după cum se exprima convorbitorii.

BUDIȘAN ROMAN, agricultor din Săvișin. „În 1918 aveam 23 de ani. Cînd m-am întors de pe frontul din Italia, venind o bucată de drum pe jos, știam care este situația, din cele discutate între soldați și din ce-am văzut cînd veneam către casă. Așa că ajuns acasă m-am angajat în Garda Națională Română din Săvișin. Deși a fost greu, împreună cu C.N.R., am rezolvat toate problemele, conducînd de fapt comuna, iar noi, gardiștii, am asigurat paza și liniștea”.

DRAGOȘ GHENADIE, agricultor din satul Troaș com. Săvișin. În 1918 în vîrstă de 23 de ani. „Și eu am luptat pe frontul din Italia și de acolo am venit acasă. Cînd am ajuns începuseră deja pregătirile pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia”.

BUDIȘAN R. „Despre pregătirea Adunării, noi, gardiștii, am știut tot timpul, pas cu pas, ce se întîmplă, pentru că eram mereu în legătură cu conducătorii de la Arad. Apoi noi primeam ziarul „Românul” după ce țărăști a apărut. Așa că, atuncî cînd a venit delegatul trimis de conducerea de la Arad ca să alegem delegații pentru Marea Adunare de la 1 Decembrie, unde să hotărîm Untrea, eram pregătiți pentru acea

faptă. Numărul celor care doreau să participe în mod oficial la Alba Iulia era foarte mare și de aceea, în adunarea pe care am ținut-o la Birchiș, am ales zece delegați, în loc de cinci, primii cinci delegați și încă cinci în plus. Tot acolo s-a hotărît ca să mergem cît mai mulți cu puțință pe duminică 1 Decembrie, la Alba Iulia”.

ION PANAITESCU:

Pentru libertate, dreptate, unitate.

DRAGOȘ GHENADIE. „Și au plecat foarte mulți de prin toate satele. Și de pe valea Troașului, și de pe valea Vinștilor, și de pe valea Stejarului, și de pe a Juștei, și din satele din stînga Mureșului. Au plecat tare mulți din fiecare sat, pentru că n-am avut dorință mai mare decît Unirea. Clipa aceasta au așteptat-o și au luptat pentru ea toți moșii și strămoșii noștri. Eu am mers la Alba Iulia împreună cu Hară, cu Leric Constantin și mai mulți alții pe valea Mureșului. Am mers pe jos, odată cu noi mergînd și din Săvișin, din Lupești, din Temeșți, din Valea Mare, din Că-

prioara și din alte sate”.

BUDIȘAN ROMAN. „Noi, o parte, am mers cu trenul. Eram cu primul Popa Vespasian, cu inginerul Eugen Mladin, cu preotul Iosif Ogneanu, învățătorul Givulescu Frotase, sătenii Cosma Roman, Herbel Crăciun și corul din Săvișin, format din vreo 40 de inși. Trenul, deși avea zece de vagoane, barem 20 sigur, era plin de oameni. Alții au mers pe jos, iar alții cu căruța, cum a fost din Săvișin Ardelean Anante. Cînd am ajuns la Alba Iulia, acolo atîta lume a fost, că, de la gară pînă-n Cetate, nici apă-n fîntînă nu mai era”.

DRAGOȘ GHENADIE. „Ajunși pe „Cimpul lui Horea”, acolo era o mare de oameni. Ori unde te uitai, numai oameni vedeai. Toți îmbrăcați în haine de sîrbătoare, cei mai mulți cu tricoul românesc peste piept și o mulțime de steaguri românești. Și toți strigau și cîntau. Strigau „Trăiască Unirea”, „Trăiască România Mare!” și cîntau „Pe-al nostru steag e scris Untre!” și „Destăpă-te române!” În viața mea, așa mare însuflețire n-am mai văzut, nici pînă atunci nici de atunci încoace. Aproape că nu-mi vine să cred că a fost de adevăratelea. Iar cînd de la tribuna, împrejurul căreia stăteam noi cei din părțile Săvișinului, ni s-a cîntat și nouă Hotărîrea prin care ne uneam pentru totdeauna cu România, așa bucurie, strigăte, freacă și vulete au fost că nu se poate spune. Prin ele și noi toți cei de față am votat pentru Untre”.

BUDIȘAN R. „Multe trăiește omul în viață (și prin cîte am trecut în vremea războiului) dar cea ce a fost la Alba Iulia, la 1 Decembrie, a fost ceva care ori cînd ai povesti nu se poate spune. A fost ceva ce trăiești numai odată dacă ai norocul ăsta”.

Mărturii adunate de:

AI. ROZ

Marea Unire — cel mai important act din istoria românilor — a răscolit adinec întreaga populație a țării. Așteptat de secole de către toți românii și dorit de generații întregi de înalțași, care luptaseră pentru el cu exemplară dăruire, el a determinat o asemenea mișcare amplă și puternică cum nu se mai întâlnise. În fapt fiecare locuitor al Transilvaniei, satele și orașele în întregime ar fi dorit să fie prezente la 1 Decembrie 1918 la Alba-Iulia, pentru a lua parte la Marea Prăznic Național și a exprima, prin votarea Unirii, toate vrechile unui neam, adunat și răzbunător astfel întregile șiruri de nedreptăți, să justifice nenumerabilele jertfe și să împlinească inevitabilele legi drepte ale istoriei. De aceea ar fi participat cu sutele de mii. Cu toții ar fi dorit să se numere între delegații oficiali — cei aleși de către cercurile electorale și cei așa numiți de drept. Și cum acest lucru nu era posibil, au fost destule comune, de ordinul zecilor, care în plus, pe lângă cel desemnat

Feier Adam: Prin reprezentanții de mai sus, ni s-a adus la cunoștință că pe data de 1 decembrie 1918 trebuie să fim la Alba-Iulia. Noi cei din Ineu am plecat din această localitate pe data de 30 noiembrie. Până la gara Ineu, delegații au fost conduși de un număr însemnat de locuitori, iar în fruntea delegației filiația drapelului tricolor românesc. Urași în tren, șeful gării n-a permis plecarea trenului, dat fiind faptul că, pe de o parte, delegații și însoțitorii n-au permis plecarea trenului, opunându-se în mod categoric, cel în cauză și-au schimbat atitudinea și el văzând spiritele agitate, a cedat dând porne trenului.

— Cum ați sosit la Arad și ce ați făcut până la plecarea spre Alba-Iulia.

Bonța Dumitru: Din Ineu la Arad, călătoria a decurs

pe parcursul venirii știrilor, și noi, alături de ceilalți delegați, cântam și strigam „Vrem unirea cu patria mamă!”. Bucuria a fost de nedescris, atunci când, de pe tribună, unde înainte de aceasta vorbisera mai mulți, a fost citită și pentru noi hotărârea luată în Cazinoul Militar. Toți cei prezenți, ca-ntr-un glas, am votat Unirea și n-a fost pentru noi fericire mai mare decât aceea. Nu se poate uita și nu se poate spune ce clocot, ce strigăte de bucurie și ce freacă a fost atunci când s-a citit că ne-am unit cu România, că doar cu toții acesteia doream și de aceea ne-am dus la Alba-Iulia, ca să votăm această unire, pentru care ne-am fi dat și viața.

— Cum a fost reînnoirea de la Alba-Iulia?

Feier Adam: Ajunși în gară la Arad, până la ora când aveam tren spre Ineu, toți delegații am hotărât să mergem până în oraș, pentru a ne face o fotografie, astfel ca să avem o amintire legată de acest mare eveniment. În drum spre centrul orașului, purtând cu

Printre cei care au luptat pentru triumful cauzei drepte a românilor oprimați, din fosta monarhie dualistă (bicefală) austro-ungară, și care au înfruntat temnița pentru realizarea idealurilor lor scumpe — formarea statului național unitar român — se poate număra și Coriolan I. Buracu. Născut la 3/15 mai 1888 în comuna Prigor din Valea Almăjului, jud. Caraș-Severin, dintr-o familie de țărani agricultori, până la vârsta de 6 ani a stat la părinții săi în comuna natală. De acolo este luat de unchiul său dinspre mamă și a urmat cursurile primare din Budapesta și Viena, apoi a frecventat liceul, la Blaj și Brașov, și Institutul teologic din Caransebeș.

Abia instalat în Mehadia, în perioada anilor 1912—1914 începe să predea la școală lecții în limba română, procură manuale și cărți în limba română pentru toți elevii, cu toate că limba de predare la școală era cea maghiară. Organizează reprezentații de teatru și cîntări numai în limba română. Inițiază numeroase ma-

Coriolan I. Buracu și triumful unei cauze

nifestări, precum cea privind constituirea Comitetului local al societății culturale „Astra”. Aduce la Mehadia corul „Doina” din Turnu Severin, formație condusă de profesorul I. St. Paulian, și corul „Armonia” din Craiova, organizând manifestări emoționante prin amploarea și caracterul lor profund patriotic. Trimite în anii 1913 și 1914 numeroase articole intitulate „Din Mehadia”, ziarelor „Românul” din Arad și „Drapelul” din Lugoj în care abundă multiple probleme ale Mehadiiei — culturale, sociale, economice, politice — dar toate privesc prin prizma intereselor populației băștinașe, a patriotismului românesc.

Toate acestea și multe altele se adaugă la dosarul cu acuzații întocmit de către autoritățile maghiare, încă de când era student la Caransebeș, fiind calificat „adversar Ungariei care agită contra statului maghiar și este în legătură cu România”. În ziua de duminică, 26 iulie 1914, în ajunul declarării primului război mondial, a fost ridicat de la serviciu, de către jandarmii unguri și a fost închis împreună cu generalul Nicolae Cena și alți trei luptători patrioți din Mehadia, sub acuzație de „agitație și spionaž în favoarea României”. La 21 august 1914 este eliberat din închisoarea din Caransebeș și este trimis pe front. Activează pe frontul din Galiția (aug. 1914 — 4 ian. 1915), de unde trimite un număr de 15 articole ce s-au publicat în ziarul „Drapelul” din Lugoj. Fiind urmărit și aici pentru activitatea sa din Mehadia, este mutat în garnizoana din Debrețin (ian. 1915 — aug. 1916), ca preot ortodox al celor 23 spitale. Aici distribuie cărți de lectură, abecedare în limba română, ziarele Românilor, Drapelul, Gazeta Transilvaniei, Foia Poporului Român — Budapesta, Telegraful Român — Sibiu, Foia Diecezană din Caransebeș, primite în dar în urma apelurilor sale, sau procurate din fondurile obținute prin donații și diferite colecte.

Reîntors de pe front, organizează Consiliul Național Român și Gărzile Naționale din Mehadia și din cele 34 comune ale districtului Mehadia, fiind ales președinte, respectiv comandant al acestora, de către delegații acelei zone. În această calitate introduce în întreaga administrație a Banatului de sud, limba română în toate școlile și serviciile de stat, susținând cea mai strictă ordine, apărând avutul obștesc și pe cel al cetățenilor. A luat parte ca delegat al comunei sale natale Prigor, împreună cu învățătoarea Sofia Zarva, la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

Circularele sale, date în calitate de președinte al Consiliului Național Român și comandant al Gărzilor Naționale, au fost reproduse în lucrarea Unirea Banatului cu România de W. Marin, I. Munteanu și Radulovici, Timișoara 1968, iar una din ele a fost tipărită în ziarul „Românul” de la Arad, nr. 29 din 14 dec. 1918 sub titlul „O circulară frumoasă”. Documentele care au stat la baza arestării sale în 1914, capetele de acuzare ca și procesele verbale și protocoalele legate de înființarea Consiliului Național Român și a Gărzilor Naționale sînt reproduse după documentele originale păstrate de Coriolan I. Buracu și tipărite în lucrarea sa intitulată Muzeul general Nicolae Cena în Băile Herculane și Cronica Mehadiiei, lucrare asupra căreia a făcut aprecieri elogioase istoricul Nicolae Iorga. Despre lupta sa pentru unire s-a mai scris și în romanul Prima oră a dimineții de Petru Vintilă, Ed. Militară, 1983, precum și în alte lucrări.

A luptat și după terminarea primului război mondial, pentru consolidarea unirii tuturor românilor într-un singur stat, iar pe tărîm cultural-social s-a afirmat publicînd mai multe lucrări privind trecutul istoric al Banatului.

S-a stins din viață la 11 februarie 1964 și a fost înmormîntat în comuna sa natală Prigor.

Ioșif D. SURULESCU

Mărturii despre Marea Adunare Națională

conform indicațiilor Consiliului Național Român Central, din inițiativă spontană și proprie, preocupați în cel mai înalt grad să împlinescă voința de Unire a tuturor, au ales și ei delegați, care firesc și justificat, au intrat în componența Adunării Naționale, alături de cei 1228 de deputați sau parlamentari prezenți. Alături de alte comune, așa au fost cele 49 din județul Satu Mare, 36 din Hunedoara, 28 din Sibiu și 24 din Severin, precum și reprezentanții localităților Ineu, în număr de 22 de membri, în cea mai mare parte țărani. În 1972, doi dintre participanți — Bonța Dumitru, agricultor, născut în 1895 în Ineu și Feier Adam, agricultor născut tot în 1895 și tot în Ineu — evocă succint, potrivit întrebărilor puse, cele întâmplate în 1918 cu delegația din care au făcut parte.

Al. ROZ

★

— Ce vă amintiiți în legătură cu alegerea delegaților din Ineu pentru Adunarea Națională de la Alba-Iulia?

Bonța Dumitru: Doctorul Ioan Suciu — avocat în Arad — s-a prezentat la Ineu unde a luat legătura cu Pavel Dirlea — director școlar, Feier Teodor — preot și Ioan Căprariu — învățător. După ce s-au informat asupra măsurilor stabilite de Consiliul Național Român din Arad, împreună s-au orientat asupra acelor cetățeni din Ineu care, prin patriotismul lor înflăcărat, puteau reprezenta cel mai fidel dorința de veacuri a celor oropșiți, de a deveni liberi și stăpîni în țara lor. Printre cei asupra cărora s-au orientat, am fost și noi. Discutarea cu cei în cauză, și alegerea lor, s-a făcut într-un mod cât mai secret, datorită măsurilor luate de către organele locale maghiare. Întîlnirile noastre s-au făcut în casa lui Pavel Dirlea și a preotului Feier Teodor, unde au participat un număr însemnat de țărani, dar care, totuși, să nu dea de bănuț Din Ineu pe lângă numărul celor aleși legal ca delegați, au mai plecat la Alba-Iulia încă circa 100 de țărani.

— Cum s-a organizat plecarea din Ineu?

bine, fără nici o greutate. Ajunși în gară la Arad, delegația noastră a așteptat formarea trenului spre Alba-Iulia, în partea de nord a gării. Aici, noi am început să cîntăm cîntece patriotice, fapt ce a atras atenția celor din jur, încît la un moment dat eram înconjuși de o mulțime de oameni a căror sentimente erau ca și ale noastre. La un moment dat apar și militarii din marina austro-ungară de la Pola (de origine români) cu un drapel românesc. Trei reprezentanți ai gărzii marinariilor au dat drapelul adus de ei de la Pola, delegației noastre din Ineu, spunîndu-ne să mergem cu el la Alba-Iulia, întrucît ei vin de pe front, urîndu-ne realizarea dorinței noastre, a tuturor românilor — unirea cu patria mamă.

— Cum ați călătorit spre Alba-Iulia și cum ați fost primiți.

Bonța Dumitru: Plecarea din Arad s-a făcut în după amiaza zilei de 30 noiembrie cu un tren marfar, în care au intrat toți cei din comitatul Aradului, care au plecat atunci. Călătoria a decurs în mod obișnuit, fără alte piedici, iar la Alba-Iulia am ajuns seara. Aici am fost așteptați de o delegație în frunte cu dr. Ioan Suciu, care ne-a condus la un hotel. Menționăm că proprietarul hotelului era de origine „sas” și, văzînd atîta mulțime, era pregătit să fugă, crezînd că se vor întîmpla și lupte. Membrii delegației Ineului l-au calmat, i-au arătat scopul pentru care se adună atîta lume și că, prin unirea Ardealului cu România, ei — cei de alte naționalități — nu vor avea nimic de suferit în urma acestor discuții și lămurindu-se de cele ce se întîmplă în oraș, ca satisfacție ne-a servit și cu mîncare pregătindu-ne peste o sută de cozonați. Deasemeni, cazarea pe perioada cît am stat acolo a fost gratuită, proprietarul nepretinzînd nimic, văzîndu-ne oameni atît de pașnici.

— Ce vă amintiiți în legătură cu desfășurarea lucrărilor?

Feier Adam: Delegații, în ziua desfășurării lucrărilor, mergeau de la o tribună la alta, pentru a lua cunoștință cît mai urgent de rezultatul hotărîrilor din Cazinoul Militar. În timpul așteptării, cît și

noi drapelul, ne-am văzut la un moment dat înconjuși și oprîți de un grup de tineri, pe care noi i-am considerat huligani, după modul cum erau îmbrăcați și cum au discutat cu noi. După multe discuții și la intervenția mai hotărîtă a celor din delegație, ce erau în uniformă militară, am fost lăsați să ne vedem de drum. Ei însă ne-au urmărit până la fotograf, așteptîndu-ne la stradă. După fotografiere, fotografii ne-a condus prin grădina și, astfel, în grupulețe mai mici, care pe unde am putut, ne-am îndreptat spre gară. Am auzit împușcături, dar nu știm după cine și de ce s-a tras, întrucît din delegația noastră nimeni n-a fost rănit.

În gară ne-am reîntîlnit toți și am plecat la Ineu, dar drapelul de la Pola era acum înfășurat în jurul corpului unui delegat — sub hainele sale. În prima duminică după reînnoirea de la Alba-Iulia, toți delegații am mers la biserică, ne-am așezat în strana din partea stîngă — avînd drapelul cu noi, iar, după ce a fost sfințit de către preot, am cîntat „Deșteaptă-te române”. „Pe-al nostru steag” și alte cîntece. Din acel moment drapelul a rămas în biserică și s-a păstrat acolo pînă în timpul celui de al doilea război mondial, cînd, a dispărut și astăzi nu mai știm nimic despre acel drapel al marinariilor de la Pola.

— Ce satisfacție simțiți astăzi?

Bonța Dumitru: Sintem foarte fericii că visul nostru de atunci, astăzi îl vedem împlinit. Ne mîndrim cu țara noastră și conducătorii ei și aducem numai mulțumiri partidului pentru grija pe care ne-o poartă. Mulțumim organelor locale de partid și de stat, care ne-au făcut marea cinste ca, fotografia delegaților din Ineu, să fie mîrită și pusă la loc de cinste, în holul clădirii Comitetului orașenesc de partid din Ineu. Dorim ca generația mai tînără de astăzi să facă România mai puternică și mai frumoasă, iar între oameni să fie pace și bună înțelegere, indiferent de ce neam sînt.

Oriz
ară

SUPLIMENT E
COMITETUL DE CULTUR
ȘI CENACLUL DIN A

Goldiș

area de la 1 Decembrie
fără îndoială, semnul vo
întregi colectivități, dar istor
ca pentru cel mai mulți d
ea să împrumute chipul lui V
Goldiș. Știm astăzi mai multe de
politic decât despre gîndi
Goldiș (în pofida cîtorva meritorii
sururi printre care se disting cele
de Gheorghe Șora). La o privire
de ansamblu, concepția sa apare consti
elemente împrumutate deop
noștrii „zorilor romantismului”.
evoluționismului, pozitivismul
realismului. De la Giamba
— direct, dar poate și ca ur
lecturilor din Herder, Sche
te ori Hegel — provine idee
clasele sociale, națiunea
menii indivizilor umani, trave
multe vârste. Nașterea și eve
sfîrșesc prin a se înscrice, dup
labili apogeu, în curba descen
de duce la dispariție. Dar to
nismul îl face pe Goldiș să cr
existența „spiritului popoar
Kluge), imprimînd o coord
mănică ideologiei sale. Dintre i
evoluționist-naturaliste achiziționate
celele unor Charles Darwin și
Spencer se poate invoca aici i
cendența și influența reci
natură. Pentru ea pleda și iste
munist Henry Thomas Buckle l
care fulmoasă la acea dată, cup
lui Goldiș. În fine, din sfera
ismului istoric — familiar rec
„Românului” prin intermedi
dintre cărțile lui Karl I
Friedrich Engels și Otto Bauer
sugestia că istoria este
„zonii maselor. Rîndurile de ma
est de succintă ar fi trecerea l
să realizată în cuprinsul lor.
să, totuși, vastitatea unui o
cultural și opțiunea pentru auto
una mină din domeniul filosofie
mai puțin adevărat, însă, că ele
nația asupra „eclectismului” lui
în ce ne privește, am fi tent
să-lurăm această acuză cel puțin
două considerente. Întîiul ar
de romantism, pe de o parte, și
evoluționist-pozitiviste, pe de
aprimem numeroase și semnifi
cîntuități. Al doilea — și care, d
la, îl vizează direct pe ilustru
— este că toate ideile invoca
constituența unui program polit
ent și perfect articulat, pivotul
activității (și chiar al vieții) l
de Goldiș. În fața acestui criteriu

CÎNTEC LA MAREA

Strămoșii noștri au visat Unie
Părinții noștri au gîndit-o iar
și astăzi luminează slova vie
De șaptezec de ani în calend

Nedrepte-au fost păgînelor hot
De adormeam cu harta Țării.
Vîsînd mereu o Românie Ma
Noi ne trezeam adeseori plîn

Era în Zlău de Decembrie-Ni
Bătuse ceasul alb dinspre Ist
Cu adevărul sfînt la căpătîi,
Aici pe cîmpul veșnic al M

Din patru zări românii dau
Cu trei culori în inimă ca pe
Dintotdeauna Țara noastră e
Pe totdeauna ne unim cu Ța

Unii vor fi și dincolo de mo
Flăcăii tăi de dacl și de rom
și-a nins la Alba Iulia-n cet
Cum n-a mai nins de-atîci

ORIZONT ARĂDEAN

SUPLIMENT EDITAT IN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRITORILOR

Goldiș și Hasdeu

...rea de la 1 Decembrie 1918
...fără îndoială, semnul voinței
...ntregi colectivității, dar istoria a
...ca pentru cel mai mulți dintre
...să împrumute chipul lui Vasile
...Știm astăzi mai multe despre
...politic decât despre gânditorul
... (în pofida citorva meritorii de-
...ri printre care se disting cele ale
...George Șora). La o privire mai
...conceptia sa apare constituită
...elemente împrumutate deopotrivă
...teii „zorilor romantismului”, cît
...voluționismului, pozitivismului și
...ialismului. De la Giambattista
...direct, dar poate și ca urmare
...eturilor din Herder, Schelling,
...ori Hegel — provine ideea că
...clasele sociale, națiunea sînt
...ni indivizilor umani, traversînd
...multe vârste. Nașterea și evoluția
...rșesc prin a se înscrie, după un
...bil apogeu, în curba descendentă
...duce la dispariție. Dar tot ro-
...mul îl face pe Goldiș să creadă
...istența „spiritului popoarelor”
...geist), imprimînd o coordonată
...ică ideologiei sale. Dintre ideile
...onist-naturaliste achiziționate din
...e unor Charles Darwin și Her-
...Spencer se poate invoca aici inter-
...dența și influența reciprocă
...tură. Pentru ea pleda și istoricul
...st Henry Thomas Buckle într-o
...a faimoasă la acea dată, cunoscu-
...Goldiș. În fine, din sfera mate-
...Românului” prin intermediul u-
...dintre cărțile lui Karl Marx,
...ich Engels și Otto Bauer — a
...sugestia că istoria este rodul
...maselor. Rîndurile de mai sus,
...de succintă ar fi trecerea în re-
...realizată în cuprinsul lor, relie-
...lotuși, vastitatea unui orizont
...și opțiunea pentru autori de
...mînă din domeniul filosofiei. Nu
...puțin adevărat, însă, că ele atrag
...asupra „eclecticismului” lui Gol-
...ce ne privește, am fi tentați să
...am această acuză cel puțin pen-
...nouă considerente. Întîlul ar fi că
...romantism, pe de o parte, și idel-
...luționist-pozitiviste, pe de alta,
...ndem numeroase și semnificative
...mități. Al doilea — și care, de astă
...l vizează direct pe ilustrul băr-
...este că toate ideile invocate se
...nează unul program politic co-
...și perfect articulat, pivotul între-
...vității (și chiar al vieții) lui Va-
...ldiș. În fața acestui criteriu de a-

precie al locului, omului și operei sale
în scurgerea timpului, aporturile semna-
late rămîn ceea ce par să fi fost în însăși
conștiința publicistului arădean: pietre
pentru o sinteză proprie, argumente
oferite de mișcarea de idei contempo-
rană într-o luptă de-acum tradițională
pentru români. Originalitatea lui Gol-
diș constă în modul de a articula teze
cum sînt cele amintite într-un eșafodaj
ideatic animat de un suflu pur autohton.
Gîndirea sa exersată în lecturi filo-
sofice, sociologice, psihologice și istorice
remarcabile se sprijinea pe un
talent înnăscut. Rodul exersării sale
este publicistica plină de culoare și de
substanță.
Cu adevărat frapantă este înrîdirea
lui Goldiș cu un alt mare român, Bog-
dan Petriceicu-Hasdeu. O lectură parale-
lă a publicisticii acestor excepționali
gazetari dăruie istoriei culturii noastre
din secolul trecut va releva mai mult
decît niște simple similitudini datorate
educației, formației intelectuale sau di-
namicii ideilor în epocă. Format în am-
bianța lecturilor din Vico și filosofilor
romantici germani, Hasdeu a adăugat
cu timpul o viguroasă dimensiune po-
zitivist-evoluționistă concepției sale ști-
ințifice. Crezul rezultat a fost afirmat
cu putere și în publicistica sa politică,
Hasdeu manifestîndu-se — într-o pe-
riodă — ca un adevărat campion al
liberalismului de nuanță democratică
și naționalistă. Programul său de renaș-
tere națională — căruia i se subsumează
întreaga sa creație — „românismul”
vizînd realizarea unității de conștiință
ca un preambul al unității statale, per-
mite formularea unei duble ipoteze:
ori Hasdeu l-a influențat pe Goldiș,
ori asemănările se datorează platfor-
mei comune și adeziunii la aceleași su-
gestii ideatice. Pentru teza influenței
hasdeene ar pleda, eventual, faptul că
între savantul basarabean și Goldiș se
așterne distanța unei generații și noto-
rietatea istoricului. Deosebirea structu-
rală dintre cei doi — Hasdeu fiind un
romantic exaltat, în vreme ce Goldiș
se dezvăluie ca un echilibrat lucid și
rațional pînă și în entuziasmele sale —
pare să lase loc soluției secundare. Indi-
ferent, însă, de rezultatele la care vor
ajunge cercetătorii problemei rămîne
simptomatică, pentru profilul generații-
lor care au pregătit și realizat Marea
Unire, similitudinea de concepție din-
tre Goldiș și Hasdeu.

Ovidiu PECICAN

SĂNII SPRE ALBA...

Se vestesc, lată, mari și precurate ninsori!
Cutreier, în aceste zile, strada mea, așa cum se cuvînc, adică pornind dinspre
soare-răsare; sfîrșit nu există pentru asemenea peregrinări, chiar dacă ajung,
uneori, la capul ei dinspre apus, fiindcă strada aceasta este una n Patriei, timpul
ei se numește istorie, cu tot ce s-a întimplat înainte, și după fiecare asfințit soarele
o strălumează iar, deschizîndu-i viitorul.
Am scris de nenumărate ori despre strada care s-a chemat, pe rînd, a Domni-
lor, Herrengasse, Uri utca, Deak Ferenc, după cum au fost vremurile, iar acum
poartă (pentru totdeauna) numele lui Eminescu și s-a spus că am făcut-o cu
orgoliu. Și cum altfel?
Pornind de unde am zis, trebuie să salut, mai întîi bătrînul hotel „Ardealul”
(gest patetic, teatral, nu-i așa?), fost „Vulturul alb” (înainte de cel de al II-lea
război mondial), fost „Crucea albă” (înainte de I-ul război mondial); aici s-au în-
fîlșit memorandistii (poposind în drumul lor spre capitala Imperiului, pe atunci
încă puternic), aici s-a oprit Vlaicu (în „Salonul mare” a fost expus chiar aparatu-
l său de zburat) după o victorie nu numai aviatice în capitala aceluiași Imperiu,
(care se mai credea puternic), aici se țineau șezători literare și întruniri care ser-
veau „idealului Daco-Românic”, dîndu-se glas voinței unei națiuni ce nu mai
vroia să asculte de nici o putere din afară, nădăma altor națiuni vrednice și care
lepădau în praf însemnele — „pajură și vrajă” ale unei foste puteri. Mai departe,
lăsînd locul fostei stații de poștalioane și restaurantul „Cornul vînătorului” (unde,
de asemenea, se țineau întruniri unioniste), se poate pătrunde, prin „trecătoare”,
în curtea interioară a redacției ziarului „Românul” (întrarea principală se află pe

actuala stradă A. France!). La etajul clădirii locuia Goldiș și uneori, în tirziul
serilor de iarnă, îl văd silueta întunecînd o clipă vreo fereastră luminată — plec,
cu sfîlă fiindcă, îmi spun, poate gîndește manifestul „Către popoarele lumii”,
poate textul „Convocării”, poate discursul de la Alba... La subsol era tipografia;
în „saloanele” redacției, acum 70 de ani, oricine era bine-venit. Și chiar veneau
mulți: „poștași și ofițeri”, profesori și calfe, muncitori și studenți, poeți și ziaristi,
șăranii din satele pustel, ori ale meciagurilor Zărăndene, sau dintre denlurile Pod-
goriei. În acel Noiembrie 1918, Aradul fierbea „de activitate și enervare”; simțeau
cu toții „că trebuie să pule umărul la clădirea edificului nou și mărcel al vieții
noastre publice reînviată”! Nu departe, la sediul C.N.R.C., la noua Comandă a
Gărzii Naționale Române, ba chiar în pomenita curte era un aflus nemăipomenit —
depuceau jurămintul de credință toți cei ce se înrolau sub drapelul tricolor al
gărzilor. Și în locul unde acum se înalță falnic un castan („monument” frumos,
dăruit de natură), sub ferestrele redacției, o centă de flăcăi din Măndruloac au în-
cins o horă strasnică. Îl văd ades, intrupîndu-se din aburul dimineților, horînd
voințește și mă prind cu gîndul alături de el, cum alăturatu-s-au și atunci cel
mulți, tot poporul românesc adică, pînă au cuprins, în hotare firești, o țară nouă.
Continuîndu-mi drumul spre alte (foste) redacții, „Gura satului”, spre pildă,
ori „Tribuna” lui Russu-Ștrianu, găsesc pe aceeași stradă (pomenind, astfel, doar
trei importante redacții care au flînșat de-a lungul timpului și adăugînd că între
ele se aflau destule librării, dintre care trei importante și cîteva tipografii), mă
amestec în mulțimea forfotitoare; și nu mă uimesc cînd „recunosc” pe ațișia, trec
prin fașă-mi chipurile lui Goldiș, Cleo-Pop, Suclu, îl zăresc pe veniții de la
„Casa Muncitorilor” unde s-au întrunit cel din secțiunea română a Partidului So-
cial Democrat, mă descoper cînd înflînesc vrun membru al C.N.R.C., oricare
dintre cei șase din partea „naționalilor”, oricare dintre cei șase social-democrați.
Și mă bucur că, în șuvolul străzii, istoria l-a adus printre oamenii de azi.
Am, astfel, sentimentul că el, bărbatul de la 1918, după ce și-au văzut împlinită
lupta pentru Unire, sînt împăcați că țara pășeste pe un drum precum în visul lor.
So apropie 1 Decembrie și vin ninsorile care vor dalbi strada aceasta fără
seamă. Aud clinchet de zurgălăi și șoptesc (în): trec săniile spre Alba!..

Florin BĂNESCU

CÎNTEC LA MAREA UNIRE

Strămoșii noștri au visat Unire,
Părinții noștri au gîndit-o iar
Și astăzi luminează slova vie
De șaptezeci de ani în calendar.

Nedrepte-au fost păgîncile hotăro
De adormeam cu harta Țării-n gînd
Visînd mereu o Românie Mare
Noi ne trezeam adeseori plîngînd.

Era în Ziua de Decembrie-Nîi,
Bătuse ceasul alb dinspre Istorii
Cu adevărul sfînt la căpătîi,
Aici pe cîmpul veșnic al Horii.

Din patru zări românii dau de veste
Cu trei culori în inimă ca para-
Dintotdeauna Țara noastră este,
Pe totdeauna ne unim cu Țara!

Unii vor fi și dincolo de moarte
Flăcăii tăi de daci și de romani
Și-a nins la Alba Iulia-n cetate
Cum n-a mai nins de-atîtea mii
de ani...

Strămoșii noștri au visat Unire,
Părinții noștri au gîndit-o iar
Și astăzi luminează slova vie
De șaptezeci de ani în calendar.

Nicolae NICOARA

TORȚA

De la Arad la Alba simțirea toată-i una
În tren, călări și-n care trezit e un popor.
Românii-s într-un suflet, vin să-nțregească țara
Aici acasă astăzi sub falnic tricolor.

Carpații-s mîrturie de la Traian cetire,
Cînd Decebal cel mindru vedea-n eternitate,
Din sacrificiu crește un codru pînă-n ceruri
Român te știți din stîrpea născută-n libertate.

Și mindru de-al său nume în lumea asta mare
Românul se rostește spre puce și lubire.
Azi ne unim în cuget, creșcuți de-aceeași mamă.

Vasile SPERANȚA

VREM SĂ NE UNIM

Alba Iulia, cetate de inimă,
Pe munții umerilor noștri ridicată,
Toate drumurile tale au memorie,
Toate pietrele tale
Sînt peceti de hrîsoave domnești...
Și-acum vibrează aerul de clopotul vestirii

Că venim dinspre demult
Și mergem spre departe,
Orga pădurii poartă încă cuvintele:

„Vrem să ne unim cu Țara”
Și buclumul cîmpilor le duce prin vreme
Pină dincolo de mare, ca semn
Că profundele armonii din cugete
Au dat rod.

Ligiu TOMȘA

UNIREA

Cum iarba
Vrea să străpungă
Asfalt...
Așa se zăbătuse
Poporul.

Ce dor de dreptate!

Pină ce lată
La Alba
Țîni adevărul
La lumină.

Ioan SABĂU

CĂRȚILE UNIRII

Ca orice creație literară de valoare, proza lui Florin Bănescu deschide perspectiva unor multiple interpretări. Am arătat altădată modalitatea originală de a construi romanul istoric în Ierni peste tel (1978). Apoi am relevat virtuțile povestitorului în Calendar pe o sută de ani (1982) și Moara de apă (1984). Există, însă, tot mai insistent în cărțile sale o problematică istorică, integrată unei dimensiuni majore ce se circumscrie ideii de unitate națională. Cel din Slatina lui Florei, lotrind prin codri și lupțându-se „cînd cu turcu, cînd cu neamțu” aveau, odată cu idealul independenței și conștiința unității, prin apartenența la spațiul istoric românesc. Dar, de la Ierni peste tel, faptele se apropie, în proza lui Florin Bănescu, de momentul Marii Uniri.

Romanul Drumul gugulanilor (Strada) — 1987 face parte dintr-o trilogie, care atunci cînd va fi gata va defini mai clar această proză despre Marea Unire. Primul roman — Strada — este și un roman despre Marea Unire, în care Aradul a avut un rol esențial. Eroul principal este Nicolae Banu (deci tot cineva din neamul Banilor, evidențind ideea de continuitate și sugerînd mai clar configurarea unei adevărate „saga” bănățeană) un scriitor-ziarist, cu o acută percepere a evenimentelor din actualitate și cu o sensibilă imaginație pentru a pătrunde în istorie. Nicolae Banu rămîne în validitatea planului literar. În imaginația sa totul trece din realitatea exterioară în realitatea literară (interioară). Prin acest fel de a prelucra materia, persoane istorice reale (Goldiș, Cicio-Pop, Suclu) devin personaje literare, iar fragmente din documente istorice cunoscute-elaborate în febrila pregătire și realizare a Marii Uniri — se integrează în corpul literar al romanului. Este în acțiunea lui Nicolae Banu ceva din dorința unui scriitor-ziarist din prezent de a trăi în timpul înălțătoarelor momente de patriotism din perioada Marii Uniri, ca și a unui ziarist (de atunci) de a trăi în prezent, pentru a vedea și a povesti ce a devenit strada (orașul) care a cunoscut și recunoscut pe cel ce a lansat „Apelul către popoarele lumii” sau „Convocarea” Marii Adunări de la Alba-

cronica literară

Iulia și au realizat memorabile acte istorice. Capacitatea prozatorului de a reface medii, evenimente, este de remarcă. Apar dezbaterile din cadrul Consiliului Național Român, se prezintă redacția ziarului „Românul”. Romanul se încheie cu Adunarea Națională de la Alba-Iulia, evocată (ori reconstituită din documente) de Nicolae Banu, aflat între delegați.

Dar romanul lui Florin Bănescu este intersectat de personaje, fapte și evenimente ce se întîlnesc în volumele de povestiri. Filon, cel care a moștenit „calendarul pe o sută de ani”, apare în roman, în cele două volume de povestiri, citate deja, precum și în cea mai recentă carte — La trei ape (1988). El este cel care a fost la Arad și Alba cu simbolica „Sanie cu tricolor”, văzînd și observînd evenimentele prin prisma omului din popor. În Păscăle (devenită „calendar pe o sută de ani”) și-a notat Filon locurile pe unde a trecut pînă a ajunge la Arad, unde s-a înrolat în Garda Națională. Tot aici „adăugise și numele omenilor mari pe care i-a văzut și-a auzit vorbind ori chiar a avut norocul să-l cunoască mai îndeaproape — păi nu stătuse el de vorbă, încă din prima zi, cu trei domni, de bună seamă bărbați de vază, în fața cărora fusese dus de un maior, ca să le spună acelora care era starea prin locurile de el văzute și aflînd, mult mai tîrziu, de la nepotu-său că aceia erau stîlpi în Marele Consiliu Național, adică Goldiș, Cicio-Pop, Suciul iar pe maior îl chema Vlad? (...) dar nu putuse adăuga și ce a însemnat pentru el o asemenea întîlnire și nici de ce a împărțit mere, pe Cîmpul lui Horea, sub Dealul Fureilor, cînd s-a dat vestea cea mare și-n care a crezut tot timpul, că altfel n-ar fi purces la drum”. Întîlnim și în acest ultim volum o voluptate a povestirii, un mod personal de a trage o povestire din alta, într-o savuroasă înșiruire, care naște un amplu tablou al trecerii prin istorie. Între evenimentele surprinse de Florin Bănescu în cărțile sale se detașează Marea Unire, ca memorabil moment de răscruce în istoria națională.

Alexandru RUJA

„ROMÂNUL” ȘI MAREA UNIRE

O serie de împrejurări istorice au determinat poporul român să se dezvolte în evul mediu în trei state feudale separate: Țara Românească, Moldova și Transilvania. Cu toate acestea, aspirațiile spre unitatea națională a tuturor românilor au dăinuit dintotdeauna în conștiința neamului nostru, care și-a pus toată capacitatea și puterea sa, tot spiritul său de jertfă, pentru îndeplinirea lor. În acest sens, stau mărturie numeroase fapte istorice. În secolele ce au urmat, această conștiință națională s-a dezvoltat tot mai mult, un rol însemnat în această direcție revenindu-i presei românești.

contestabile, subliniind că poporul nostru nu este un popor cucerit, el a fost mereu în luptă, apărîndu-și în orice clipă ființa națională și nu și-a părăsit obiceiurile și credința. Reapărînd în toamna lui 1918, după mai bine de doi ani de suspendare, „Românul” publică documente importante pentru realizarea aspirațiilor noastre de unitate națională. Slovele de foc ale ziarului au incendiat cugetele maselor populare: „...neamul românesc de pretutindeni vrea unirea sa desăvîrșită într-un singur stat național român unitar și independent”.

În 9 noiembrie 1918 a avut loc la Arad, sub președinția deputatului dr. Ștefan Cicio-Pop, ședința Comitetului Național Român, Consiliului Național Român și Partidului Socialist Român, unde s-a discutat dreptul națiunii române de a dispune însăși asupra sorții sale. Cu acea ocazie, s-a hotărît organizarea gărzii naționale române în centru și în toate comunele.

Ziarului arădean i-a revenit în acea perioadă de mari frământări rolul de a vesti neamului românesc învierea la viață liberă națională. În coloanele sale se putea citi despre demersul energic al Consiliului Național Român adresat guvernului maghiar din Pesta, prin care se înștiința că națiunea română din Ungaria și Transilvania, în baza dreptului la liberă dispozițiune a neamurilor, trebuie să ia puterea de liberă guvernare. Tratatul care a avut loc la Arad, cu reprezentantul guvernului maghiar, Oszcar Jászai, au eșuat, deoarece Consiliul Național Român n-a putut accepta condițiile impuse, așa cum reiese din cuvîntul lui Vasile Goldiș: „...Națiunea română pretinde cu tot dreptul independența sa deplină de stat și nu admite ca acest drept să fie întînecat prin rezolvări provizorii”.

Hotărîrea națiunii române de a-și înființa pe teritoriul locuit de ea statul său liber și independent, e publicată de „Românul” în nr. 10/1918, în manifestul Către popoarele lumii, semnat de dr. Șt. C. Pop (președinte) și dr. Gh. Crișan (secretar). Evenimentul care a înfiorsat toate sufletele românești a fost convocarea Marii Adunări Naționale din 18 nov. — 1 dec. 1918, la Alba Iulia, pe care ziarul îl publică în nr. 11/1918, menționînd: „Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenescii a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine...” Ideea realizării unirii Transilvaniei cu România mișcă cugetele maselor, îmbărbătate de „Românul” printr-o serie de articole înflăcărâte: Toată suflarea românească să grăbească la Alba Iulia, Marele Stat al Națiunii Române a convocat Adunarea Națională în Cetatea lui Mihai Vodă Viteazul pe ziua de 18 noiembrie — 1 decembrie, Scrișoare deschise către neamul românesc etc. „Românul” dă luminii tiparului în paginile sale toate documentele legate de Unire, printre care amintim mai ales proiectul de rezoluție care conștiința Unirea, prezentat de Vasile Goldiș.

Iulian NEGRILĂ

Mircea V. Stănescu-Arădanul

Deși o stradă îi poartă numele, deși în perioada interbelică majoritatea intelectualilor din partea de vest a țării publicau studiul sau cel puțin articolul despre activitatea sa. Un nor de uitare a început să se așeze peste amintirea uneia dintre personalitățile de prim rang ale spațiului arădean de la sfîrșitul secolului XIX — Mircea V. Stănescu-Arădanul, de la a cărui moarte se împlinesc 100 de ani (30 XI 1888).

Implicat de tînr în promovarea culturii în acest colț de țară, redactează, în anul 1859, Almanahul „Muguri”, (semnalat de Titu Maiorescu în articolul „Direcția nouă”, apărut în „Convorbiri literare”) în care publică o serie de creații literare ale colegilor săi, elevi din Arad, reprezentative fiind versurile lui Iulian Grozescu.

Mircea V. Stănescu-Arădanul este

fondatorul primelor reviste umoristice transilvănene — Tutti Frutti, 1861, Strigoitul, 1862, Umoristul, 1863 și Gura-Satului, 1867. Mai editează revista literară „Speranța”, în 1863, „Calenda. I babelor”, 1873, precum și culegerea „Povești culesse și corese” de... Timișoara, 1850, prima de acest fel, tipărită în limba română. În privința operei literare propriu-zise, a publicat un volum de poezii patriotice, cu titlul „Bucetu de simțămînte naționale pe anulul 1860”, dedicat lui Ioan Popoviciu, director al Preparației din Arad. Ca valoare literară, volumul este nul, fiind scris într-o limbă contorsionată de latinisme, cu o metrică greoaie și prozaică. Din întregul volum trebuie totuși reținută o epistolă poetică adresată renegaților. Restul lucrărilor sale literare sînt satire și epigrame, în glo-

balitate răspîndite în presa umoristică a vremii. Tot el publică în ziarul „Concordia”, din Budapesta, în folieton, romanul istoric „Zimbru”, în 1861. Ca avocat, primește în biroul său, să-și facă ucenicia, proeminente personalități ale culturii și luptei naționale de după 1900: Ioan Slavici, P. Hossu Longin și Ioan Suciul, nume strălucitoare în Pantheonul literar-istoric românesc. Pe tărîm social-politic, activitatea sa s-a concretizat prin lupta permanentă pentru dezrobirea națională a românilor, prin înființarea unor societăți românești, prin participarea în anul 1871 la congresul studențesc de la Putna, ca reprezentant al „Reuniunii politice a tuturor românilor din Comitatul Aradului”. Fiind unul dintre întemeietorii mișcării naționale românești, a cărui încununare se va petrece abia la 1 Decembrie 1918, Mircea V. Stănescu-Arădanul reprezintă, fără îndoială, o figură istorică marcantă a spiritualității românești.

Mircea STEPAN

Memoria caselor

Actul epocal și fundamental al Marii Uniri s-a înscris în „memoria istoriei” prin multiple și diverse mărturii. Între acestea, la loc de prim rang se înscriu multe edificii din municipiul Arad, dintre care amintim pe cele mai ilustrative. ● Sediul Consiliului Național Român Central (str. 6 Martie nr. 3). Prima guvernare românească asupra întregii Transilvanii — C.N.R.C. sau Marele Stat al Națiunii Române din Transilvania, cum a mai fost numit — a funcționat în această clădire în tot cursul lunii noiembrie 1918. ● Sediul Comandei Supreme a Gărzilor Naționale Române din Ungaria și Transilvania (piața M. Viteazul — colț cu str. T. Vladimirescu). Începînd cu 11 noiembrie 1918, cînd s-a constituit, acest organism care a dirijat activitatea G.N.R. de pe întreg teritoriul de dincoace de Carpați, a funcționat în acest edificiu, atunci local al școlii civile de băieți. ● Palatul „Românul” (str. A. France nr. 6). Clădirea a găzduit la parter redacția ziarului „Românul”, organ al Partidului Național Român, iar apoi al C.N.R.C. și tipografia „Concordia” (director V. Goldiș) unde s-au editat ziarul și multe manifeste privind Marea Unire. La etaj, locuia Vasile Goldiș. ● Palatul „Tribuna” (str. M. Eminescu nr. 37). Clădirea a găzduit redacția și tipografia ziarului „Tribuna”, „Tribuna poporului” (1897—1904) devenită apoi „Tribuna” (1904—1912) a apărut ca organ al P.N.R. și a jucat un rol de seamă în pregătirea ideologică și politică a Marii Uniri, pînă cînd „Tribuna” fuzionează cu „Românul”. ● Clădirea fostei Școli civile române de fete (str. M. Eminescu nr. 46), a fost edificată între 1912—1913,

în stil autentic românesc, de inspirație brîncovenească. Aici, în sala de festivități, totodată sală de gimnastică, la 15 noiembrie 1918 a avut loc ședința plenară a C.N.R.C., în cadrul căreia s-a luat istorica hotărîre ca Unirea Transilvaniei cu România să fie expresia unei Marii Adunări Naționale. ● Căminul Muncitorilor (str. Paris — colț cu str. Dacilor). Inaugurat la 1 mai 1913, a servit drept sediu în primul rînd P.S.D. Român din Transilvania, care a organizat atît multiple acțiuni. Dintre acestea, reținem marile adunări organizate în toamna anului 1918 în favoarea Marii Uniri. ● Sediul Comitetului Central al Partidului Social-Democrat Român din Transilvania (calea Gheorghe Dimitrov nr. 39). În casa modestă a socialistului arădean Augustin Deac, a funcționat sediul C.C. al P.S.D. Român din Transilvania, începînd cu anul 1908. ● Sediul conducerii centrale a Partidului Național Român (B-dul Republicii nr. 63). Clădirea a aparținut lui Ioan Suclu — organizatorul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Începînd cu 1908, aici a funcționat sediul central al conducerii P.N.R.

Dr. Alexandru ROZ

Alba Iulia — nume

De fiecare dată primii fulgi de nea, ce cad peste orașul cu me de fectoare, au ceva în sine, sărbătorește în felul alunecă din văzduh. Mi se pare a veșnicie. Ninge la Alba Iulia cu fulgi mari cît deii, cum spune poetul, ninge ca într-o visare, ca într-o mișcare de demult. Și ori de ori mi-e dat să surprind un superb spectacol, gîndul că duce la acea dimineață cea de decembrie cînd pe Cîmpul lui Horea, albit de zăpadă, o, ce zăpadă fierbîntă curată căzuse în noaptea aceea, marea tălăzuindă de sule înfiorate aștepta vestirea unei mări drepte și mai sacre decât din cîte se rostiseră asupra poporului român: Unitatea Transilvaniei cu patria noastră, unirea unui popor mînd și harnic, iubitor de pace și îndevăr, statornic întru demnitate, dreptatea și libertatea sub soarele istoriei. Pentru noi el, poporul român, nu voia nimeni, ci dorea ca Transilvania — trup din trupul țării, ocupat samavolnic prin tratate false de puteri străine — să revină la sinul mamei sale, România. Și dimineața aceea cu cer de cristal mase corolarul unor alte și alte dimineți, a unor veacuri de luptă și trudă, de visare și speranță, în care românii din cele trei provincii lucraseră cu sufletul și cu mintea, plătînd tribut de sînge și jertfă, întru căderea dreaptă a nației, a hoștelor sale, așa cum de fapt se rostise istoria din cele mai vechi timpuri. Atunci, aici la

în ședința de marți a Comitetului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont”, prozatorul Ioan Viorel Boldureanu a citit un fragment din romanul aflat în lucru, Casa și memoria lui Mircea Procaror. În referatul său, criticul literar Marian Odangiu a relevat circumscrierea romanului în linia nouă a prozei din această parte a țării, linie care își propune să analizeze o fenomenologie a spațiului literar bănățean; totodată, au fost reliefate multitudinea straturilor de semnificație ale cărții, densitatea replicului, adevărate stilistice și precizia creionării caracterelor. Au participat la discuție: Al. Jibeleanu: „este un roman al satului bănățean prin atmosferă, prin limbaj, prin topica în care se așază”; Nicolae Tîrloiu: „ceea ce s-a citit este mai mult un exercițiu de stil cărturăresc (...) personajele sînt plasate într-o lumină de mitologie”; Livius Glocărlie: „romanul are un principiu al tragediei grecești (...) I.V.B. dispune de o cunoaștere de prozator (...) are o lume a lui, deosebit de pu-

● Zilei de 1 Decembrie II sînt consacrate, pe întreg cuprinsul județului Timiș, numeroase acțiuni politico-ideologice și cultural-educative. Astfel, Cercul de istorie al Casei studenților a organizat un simpozion dedicat Marii Uniri, în cadrul căruia au prezentat comunicări științifice Miodrag Milln, Aurel Marcuș, Nicolae Săcară, Sorin Berghian, Octavian Dogaru, Viorel Sereciu, Radu Păușan, Victor Andrei și studentii Mihail Strătuță și Călin Irhasiu. ● La Casa Universitarilor, prof. univ. dr. Eugen Todoran a prof. Ioan Hăgegan au conferențiat pe tema semnificației actului istoric de la 1 Decembrie 1918. ● Cenaclurile literare „Victor Eftimiu” de la I.P.L. și „Ars Poetica”, al Bibliotecii județene, au organizat o manifestare literar-mu-

Alba Iulia — nume etern de iubire

prozatorului de a e din cadrul Consiliului. Romanul se ri reconstituită din

personaje, fapte și cel care a moștenit două volume de poezie. La trei ape (1988), cu tricolar", văzând în Păscărie (devenit pe unde a trecut). Tot aici „adăugise ori chiar a avut de vorbă, încă din fața cărora fusese prin locurile de elia erau stilpi în pe maior îl chema el o asemenea în-ub Dealul Furcilor, că altfel n-ar fi asea a povestirii, un oasă înșurire, care nimentele surprinse nire, ca memorabil

Alexandru RUJA

istoria
selor

și fundamental al Măris în „memoria istorică”, în care românii din ale și diverse măturile trei provincii lucraseră cu i loc de prim rang și cu mintea, plătind din municipiul de sine și jertfă, întru e amintim pe cele marea dreptă a nației, a hodiul Consiliului Naționalor sale, așa cum de fapt (str. 6 Martie nr. 3) ostuise istoria din cele mai românească asupra în-și timpuri. Atunci, aici la li — C.N.R.C. sau Ma-

mai fost numit — în ședința de marți a Ceastă clădire în tot mbrie 1918. ● Sediul ne a Gărzilor Naționale garia și Transilvania, — colț cu str. T. Vla- epind cu 11 noiembrie stituit, acest organism tivitatea G.N.R. de pe de dincoace de Carpați, icest edificiu, atunci loc romanului în linia nouă a le de băieți. ● Palatul A. France nr. 6). Clă- linie care își propune să la parter redacția zis- lizeze o fenomenologie a organ al Partidului ului literar bănățean; iar apoi al C.N.R.C., s- dată, au fost reliefate mul- rdia” (director V. Gol- dinea straturilor de sem- editat ziarul și multe are ale cărții, densitatea Marea Unire. La etaj, ului, adecvarea stilistică oldiș. ● Palatul „Tri- eminescu nr. 37). Clă- Au participat la discu- redacția și tipografia Al. Jebelenu: „este un a”. „Tribuna poporului” an al satului bănățean venită apoi „Tribuna” atmosferă, prin limba). ărut ca organ al P.N.R. a topica în care se așază”; l de seamă în pregăti- ale Târlui: „ceea ce s-a și politică a Marii U- este mai mult un exerci- Tribuna” fuzionează cu de stil cărturăresc (...). ădirea fostei Școli ci- onajele sint plasate într-o fete (str. M. Eminescu- de mitologie”; Liviu- ificată între 1912—1913, arile: „romanul are un românească, de inspira- eptu al tragediei grecești Aici, în sala de festivi-) I.V.B. dispune de o cul- de gimnastică, la 15- ure de prozator (...) are a avut loc ședința ple- me a lui, deosebit de pu- . În cadrul căreia s-a- tărre ca Unirea Tran- mânia să fie expresia ări Naționale. ● Cămi- r (str. Paris — colț cu rugurat la 1 mai 1913, u în primul rând P.S.D. e și cultural-educative. nsilvania, care a orga- el, Cercul de istorie al de studenților a organizat simpozion dedicat Marii și, în cadrul căruia au entat comunicări științifi- Miodrag Millin, Aurel ens, Nicolae Săcară, Sorin eșlian, Octavian Dogaru, el Screcliu, Radu Păiușan, lor Andrei și studentii Min- Strățulă și Călin Irhasiu. a Casa Universitarilor, univ. dr. Eugen Todoran a a aparținut lui Ioan izatorul Marii Adunări Alba Iulia. Incepd cu entat pe tema semnifica- ctului istoric de la 1 De- mbrie 1918. ● Cenuclurile are „Victor Eftimiu” de la și „Ars Poetica”, al iatecii județene, nu orga- o manifestare literar-mu-

ternică prin capacitatea de proiectie în imaginar a autorului”; Eugen Bunaru: „In romanul lui I.V.B., recuperarea unui topos are o pregnanță deosebită, dincolo de localizarea geografică (...) sintaxa este melodiouă, are o tonalitate poetică”; Adrian

Alba Iulia, unde marele volevod Mihai unise pentru o clipă cele trei țări române sub sceptrul puterii sale, unde pătimise florea și Cloșca, Avram Iancu, în acest loc de muce-nicte glorioasă, românilor le-a fost recunoscut dreptul de în-țiii născuși pe aceste locuri. A fost un adevărat praznic al firii și simțirii românești. Le-a fost greu să redea în cuvinte tumultul și marea fără egal a acelei zile extraordinare chiar și celor ce-au fost de față la marele eveniment, și-au simțit cu propriile lor inimi bucuria dezlănțită a mulțimii, darămite, nouă celor care încercăm, după șapte zeci de ani, să ne aducem aminte de marea zidire națională ce se înfăptuise aici prin dorința unanimă a tuturor românilor. A fost, cum o spuseră cronicarii acelor timpuri, cea mai strălucită dimineată a neamului românesc. Clipa de unitate a lui Mihai avea să se înfăptuiescă pentru veșnicie. Marea Unire a încolțit aidoma unei mirabile sămânțe, rodind secund pe pământurile vechii Dacie. România întemeiată, chipul ei înfloritor azi, nu pot fi gândite fără acel act de profundă justiție istorică, semnat aici la Alba Iulia, într-un moment de răscruce pentru destinele ei. Cel mai grăitor argument al unității, libertății și independenței sale, izvorite din solul fertil al Unirii de la 1 Decembrie 1918, este însuși chipul nou, prosper, al orașului în care s-a înfăptuit Unirea. Alba Iulia s-a transfor-

mat atât de mult încât și celor care au fost la Unire, le-veni greu să-l recunoască. Aici s-a zidit un oraș nou, într-o arhitectură modernă, rezultând practic o înfloritoare și mândră cetate, mai măreață și mai impunătoare prin formele și liniile sale decât cea veche, o cetate ce întruclpează, în morala ei superioară, nu orgoliul și vanitatea unor puteri rapace, ci profunzimea ei nobileșe umană. Numai aici, pe Cîmpul lui Horea, numit astăzi Platoul Romanilor, s-a ridicat în nici două decenii un cartier mai mare de două ori decât orașul din momentul Marii Uniri. Cele două cetăți puse față în față parcă pentru a ilustra forța și măreția acestor timpuri, prilejuiesc localnicului ca și celui care vine aici să-și reverbereze sufletul cu sentimentele de adîncă simțire patriotică ce fi le comunică întâlnirea cu orașul întregirii noastre naționale, un colocoliu despre durată și spațiu românesc, despre devenire în timp, despre ce-am fost, ce sintem și ce vom fi în timpurile viitoare.

Ninge iar la Alba Iulia. Ninge neobișnuit de frumos. Zidurile vechii cetăți, ca și ale celei noi au îmbrăcat mantile albe, așteptînd parcă cu înfrigurare clipa cînd vor bate clopotele Unirii. În ninsoarea de-acum o vedem pe cea din decembrie 1918, vedem clipele de mare puritate a acelei dimineți cînd românii se înfrățiseră în hora Unirii, plîngînd de bucuria marit izbînzit, vedem chipul de mîine al orașului, al patriei, aureolate de nimbul acelor superbe zile de decembrie de acum șaptezeci de ani.

mai ales felul cum se constelează simbolurile pămîntului”; Ion Arleşanu (conducătorul ședinței): „I.V.B. dispune de un univers epic imaginar ieșit din comun (...) frumusețea romanului vine și din frumusețea limbii în care este scris”. În ședința de marți, 29 noiembrie a.c., ora 17,00, va avea loc o manifestare dedicată aniversării a 70 de ani de la Marea Unire. Vor lua cuvîntul Prof. univ. dr. Eugen Todoran, istoricul Radu Păiușan și poetul Aurel Turcuș. Vor citi din creația lor cunoscuți poeți timișoreni.

● Astăzi, vineri, 25 noiembrie a.c., ora 17,30, la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara, din Calea Bogdăneștilor nr. 19, va avea loc, în cadrul Studioului de poezie al Asociației, o seară literar-muzicală dedicată semicentenarului Octavian Goga, la care își vor da concursul conf. univ. dr. Simion Mioc, actori ai Teatrului Național Timișoara și soliști ai Operei Române din Timișoara. Prezintă criticul literar Marian Odangiu.

● Invitat al Casei universitare, cu o conferință despre „Dimensiunea estetică a existenței” — filosoful Tudor Cățineanu. ● Universitatea cultural-științifică din Timișoara își deschide, la 1 Decembrie, „Cursurile vrstei a treia”. Inițiatorul și susținătorul acestei generoase idei — prof. Nicolae Mioc. ● În cadrul Casei de cultură a studenților se desfășoară cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului Artei și Creației Studențești. Iaza zonală.

Alături de proeminenta personalitate muzicală — soprana sovietică Ludmila Magomedova și baritonul Vasile Cătană de la Opera Română din Cluj-Napoca. ● O importantă sesiune de comunicări științifice s-a desfășurat recent la Universitatea timișoreană: „Probleme ale limbii române literare actuale”. ● Invitat al Casei universitare, cu o conferință despre „Dimensiunea estetică a existenței” — filosoful Tudor Cățineanu. ● Universitatea cultural-științifică din Timișoara își deschide, la 1 Decembrie, „Cursurile vrstei a treia”. Inițiatorul și susținătorul acestei generoase idei — prof. Nicolae Mioc. ● În cadrul Casei de cultură a studenților se desfășoară cea de-a XVIII-a ediție a Festivalului Artei și Creației Studențești. Iaza zonală.

ceului pedagogic, membrii cenuclurilor și corul C.A.R.P. au susținut programul artistic. ● Cercul de istorie națională „Vasile Goldiș”, al Liceului industrial nr. 9, condus de prof. dr. Gh. Șora, a dedicat evenimentului o sesiune științifică și un bogat program artistic. ● Eveniment muzical la Opera Română. Invitat, în cadrul a trei spectacole extraordinare — tenorul Vladislav Plavko, artist al poporului al U.R.S.S.

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

zicală dedicată aniversării celor 70 de ani de la Marea Unire. Evenimentul a fost evocat de conducătorii celor două cenucluri, Aurel Turcuș și Ion Jurca Rovina, iar elevii ai Li-

muzică

Redimensionări în arta muzicală

Ne referim aici la ordinea lucrărilor din cadrul concertului simfonic de sîmbătă, 19 noiembrie, a.c., și la plăcutele consecințe ale acestui fapt. Pentru înția oară, impactul cu muzica simfonică nu a fost atât de brusc, de la viața de pe stradă, la sala de concert, Simfonia a VIII-a, „Neterminată”, de Fr. Schubert, reușind, prin generozitatea și căldura temelor, să creeze publicului sentimentul de calm și confort intelectual, propice unei audieri optime. Lîmpezimea lirică și amintirea clasicilor relevată de partitura orchestrei, ca de altfel stilul lucrărilor următoare, a fost datorat baghetei dirijorului Petru Oschanitzky, în primul rînd. Iar interpretarea violonistică nu suportă critică, mai ales în Concertul de Ceaikovski.

O pagină comemorativă Eugen Căteanu i-a constituit Concertul pentru vioară și orchestră al acestuia, — aflăm din programul de sală că, în urmă cu trei decenii, deci în timpul vieții autorului, tot Ștefan Ruha i-a asigurat prima audiere. Compus în anul ultim al vieții lui Enescu, Concertul de față înglobează esențialmente material folcloric, în esențiale forme clasice (partea I), cu deschideri romantice și pe alocuri impresioniste, paisagistice, în părțile II și III. Finalul, ca un „perpetuum mobile”, încheie frenetic concertul, așa cum numai un joc autentic poate încheia o manifestare populară. (Să nu trecem în subsidiar aspectul virtualității violonistice care domină de fapt).

Se pare că „Re majorul” este o tonalitate preferențială pentru concertele de vioară (Beethoven, Brahms, Cealkovski). În deosebită interpretare a lui Ștefan Ruha, tehnica instrumentală a transfigurat puterea gîndului și expresiei — atât componistice, cât mai ales interpretative —, conducîndu-ne cu siguranță în povestea rusă, depănată unitar, de întreaga orchestră.

Mai mult decât „suflet și artist ales”, pentru o redare în cel mai înalt grad de conștiință profesională, pentru care cuvintele sînt palide.

Alina NOVAC

prezențe românești

Mensualul belgrădean Savremenik, nr. 9—10/1989, își deschide bogatul și interesantul sunar (Marguerite Yourcenar, Octavio Paz, Iosif Brodski etc.) cu două ample grupaje de poeme semnate de Anghel Dumbrăveanu (Măștile, Mingilire, Sub o arcadă, Răsfrînger, Goasă, Un cal galopînd, Vlîsind cu zăpada, Lumina unei zile, Cămașa vechii). Tălmăclrea în limba sîrbo-croată aparține poetului Adam Puslojić.

Gazeta Birlik, care apare la Skopje (Macedonia), publică în numărul din 25 octombrie 1988, la rubrica Poezii alese, două poeme de Anghel Dumbrăveanu: Întrebările mării și Sămînțe. Traducerea în limba turcă este semnată de Baki Yinerli și Nurettin Dîso Ulkû.

Revista Alchemp, editată de Universitatea din San Francisco, înserează în sumarul numărului 1/1988, poemele Prin păduri fumurii și Fața de sare, de Anghel Dumbrăveanu, în traducerea engleză a poetului Adam J. Sorkin.

fanion

INIMA CU RACHETA

După alțea povești cu fotbal, pe care le-am depănat aici, în ultima vreme, simt că mă încearcă un sol de oboasă, dar de fapt — mi-am dat seama — este vorba de boala profesională a cronicarului — anemia de țarnă. Vara, după cum știți, mai avem cîte un C.E., un C.M. O presimțire a zăpezilor și a ploilor reci, ce, în sfîrșit, indușează ori, cel puțin, pun persoanele în cauză într-o dispoziție non-beligerantă, greu de admis în anotimp de campionat. Așa mi s-a întîmplat deunăzi, cînd, pur și simplu, citînd un articol despre supercampiona Steffi Graf, tenismana vest-germană de 19 ani, mi s-au înrouat ochii (tăbăciți de faze rudimentare în eșalonul secund) și mișcat sufletul (mai încolo). Ce probleme are, deci, Steffi? Cotidianul american „US Today” (tiraj de 5,3 milioane de exemplare) i-a dedicat o pagină întregă, mai ales că tinerica a cîștigat anul ăsta openul american și medalia de aur în Seul. Doug Smith, autorul articolului, scrie „Steffi vrea, în sfîrșit, să se îndrăgostească”. Cam cum ar trebui să fie fericitul, ne comunică virtuala beneficiară: „Înalt, brunet, și tot atât de înțelegător ca tatăl meu”. Faptul că tatăl sportivei, dl. Peter Graf, este așa, îl dovedește și interviul acordat revistei „Goldenen Blatt”, unde mărturisește că a și făcut programarea: „Chiar zilele astea l-am spus lui Steffi să cunoască și ea un tînar. Consider că este un lucru cît se poate de natural”. Numai că P.G. adaugă o condiție esențială, anume că tînsul va rămîne nr. 1 în viața ei. Amendamentul induce — bruce! — o dramă. Vă imaginați: biata Steffi nu va fi în viața sentimentală decît o inimă cu rachetă. Enervat de dispariția feminității din tenis... feminin, Arthur Ashe deplîngea: „Nu mai e ce-a fost. A devenit o întrecere mai aspră decît cea între bărbați”. Dar cum a fost înainte, atunci? „O, îmi spunea zilele trecute o distinsă doamnă, Rozalia Runcan, fostă campionă prin anii '30, sigur că erau zîne pe terenuri. Îmi amintesc de fermecătoarea Elena Strîbl, de la Reșița, răsfațata momentului, sau, aici, la Timișoara, de Lavinia Vlad, de d-na Dombrovski. Ce prezență la fileu, ce ținută, cîtă drăgălăsenie. Nu, nu contau victoriile atât de mult. De bani nici nu se pomenea. La vîrsta aia toate eram îndrăgostite”.

P.S. Într-o formulare incorectă gramatical, sînt atenționat asupra unui program de stadion. Aștept fraza „construită” corect

Marcel TOLCEA

Dr. Alexandru ROZ

Lupta pentru fãurirea statului național unitar român nu constituia la sfârșitul secolului trecut și la începutul celui de astăzi o problemă particulară, specifică numai popoului român, ci tuturor popoarelor ce se aflau sub ocupație străină și care luptau pentru înfãptuirea dezideratului de unitate național-statală. Întã de ce lupta poporului român a gãsit înțelegere și sprijin în rindurile cercurilor politice conducãtoare și a opiniei publice din Europa și Statele Unite ale Americii. De exemplu, cu ocazia Congresului interparlamentar pentru pace din 1891, reprezentantul României, N. Fleva, a depus o Moțiune prin care cerea Congresului să intervinã pe lângã marile puteri pentru a recunoaște dreptul popoarelor subjugate de Imperiul austro-ungar, inclusiv al poporului român, la libertate și unitate naționalã. Legitimitatea acestei cereri a fãcut ca multe personalități ale culturii și științei europene, prezente la Congres, să se solidarizeze cu propunerea delegatului român. Așa este cazul lui Menotti Garibaldi, fiul lui Giuseppe Garibaldi, care în articolul publicat în ziarul italian „Il Diritto” demonstra în mod argumentat dreptul italienilor și românilor din Imperiul austro-ungar la libertate și unitate naționalã. Ca rãspuns la chemarea Congresului și a condițiilor grele în care se aflau românii din Transilvania și Banat au publicat în anul 1892 un Memorandum prin care făceau cunoscut opiniei publice din Europa dorința lor legitimã de libertate și unitate naționalã. Îngrijorate de creșterea luptei naționale a românilor, autoritățile de ocupație maghiare au intentat proces autorilor Memorandumului, urmãrind prin aceasta să înãbuse orice dorință de libertate și unitate naționalã a românilor din Transilvania și Banat. În această situație, conducerea Partidului Național Român din Transilvania și Banat a convocat pentru zilele de 23 și 24 iulie 1893, la Sibiu, o conferință la care au participat delegații din provinciile românești ce se aflau sub ocupația Imperiului austro-ungar. Scopul conferinței a fost acela de a sprijini și apãra cauza memorandumelor care era și cauza întregii națiuni române. Prin caracterul legitim al hotãririlor luate, Conferința s-a bucurat de simpatia opiniei publice din România și din Europa.

Imperiul austro-ungar și lupta lor pentru libertate și unitate naționalã. Ținutã în iulie 1893, conferința s-a bucurat de un mare succes. Cercurile politice și opinia publicã din Franța au avut posibilitatea să cunoască în cele mai mici detalii situația grea a românilor din Imperiul austro-ungar și dorința lor de a fi liberi și de a se uni cu frații lor din România. Cînd în 1894, autorii Memorandumului au fost condamnați pe nedrept, presa din Europa și Statele Unite ale Americii s-a ridicat în apãrarea memorandumelor. În a-

ce și politice sau în necunoștință de cauzã, aveau o poziție mai puțin favorabilã să fie nevoite, în virtutea dreptului popoarelor la autodeterminare, să recunoască caracterul obiectiv al procesului istoric de fãurire a statului național unitar român. În mesajul trimis guvernului român, în octombrie 1918, secretarul de stat cu probleme externe al Statelor Unite ale Americii, Lansing, sublinia cã „guvernul Statelor Unite ale Americii simpatizează adînc aspirațiile de unitate naționalã ale poporului român și nu va neglija să exercite, la

din teritoriile smulse ei în trecut, s-au alãturat la elementul național”. Această atitudine favorabilã luptei poporului român pentru fãurirea statului național unitar l-a determinat pe corespondentul ziarului „Patria” din Sibiu să scrie din Paris cã „presa de aici și din Anglia dovedește multã simpatie pentru cauza poporului român, careã îi prezice un mare viitor”.

Convins de justea luptei pe care poporul român a dus-o pentru fãurirea statului național unitar, generalul francez, Berthelot, declara cu ocazia vizitei fãcute în România, în primãvara anului 1919, cã „unirea Transilvaniei, Banatului și Bucovinei cu România este un act legal, înfãptuit de poporul român și cã numai el are dreptul să hotãrască asupra viitorului său”. Sollicitat de zãriștii români și străini de a-și spune pãrerea asupra elementului românesc din teritoriile unite cu România, generalul Berthelot preciza cã „mieleagurile pe unde am trecut (Banatul și Transilvania n.n.) este cea mai puternicã, mai intensã viață româneascã”, cã „neamul acesta românesc, desconsiderat atîta vreme, cãlcat în picioare, aruncat în lanțuri, crucificat venind de-a rîndul, n-a încetat o singurã zi să nãdãrduiascã cu tãrie în ziua învierii sale, sã-și pãstreze puterile, sufletul curat, inima caldã pentru epoca de desrobire”. Caracterul obiectiv al procesului istoric de fãurire a statului național unitar român a fost susținut și de renumitul geograf francez De Martonne. Vizitînd România în anul 1919, De Martonne sublinia în discursul său cã „unitatea (statalã a României n.n.) era comandatã de întreaga dezvoltare istoricã a poporului român și era cerutã imperios de perfecta unitate geograficã a vechii Dacii”, iar profesorul Jaques Ancel susținea cã factorii din afarã care au contribuit la fãurirea statului național unitar român, n-au fost „deci instrumente ce au pus punct final unei istorii seculare”.

Recunoașterea pe plan internațional a dreptului pe care poporul român îl avea la unitate național-statalã deplinã a fost determinatã de caracterul legãii al procesului de formare a statelor naționale unitare în centrul și sud-estul Europei. Referindu-se la această recunoaștere, secretarul general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea: „Analiza desfășurãrii evenimentelor demonstrează elocvent cã formarea statului național unitar român nu este rezultatul unor înțelegeri încheiate la masa tratativilor, ci rodul luptei întregului popor, insuficient de auzința secularã a unitãții, de hotãrirea de a impune vișul pentru care au luptat și s-au jertfit atîtea generații de înalțați. Meritã de subliniat cã pentru unire s-au pronunțat și numeroși reprezentanți ai naționalitãților concloctoare. Cu toate cã, dupã cum este știut, unele țãri imperialiste doreau menținerea Imperiului habsburgic, viața a dat peste cap planurile acestora, silindu-le sã accepte realitatea creatã prin voința unanimã a poporului român și a celorlalte popoare asuprite. Tratatul de pace nu a fãcut decît sã consfințeascã situația de fapt stabilitã ca urmare a luptei maselor populare din România și Transilvania”.

Conf. univ. dr. Gh. I. OANCEA

RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ A MARI UNIRI DIN 1918

STRAMOȘII — Cercul de artã plasticã al Casel Pionierilor din Timișoara.

ceastă privință, concludentã este scrisoarea pe care Ernest Lavisse a trimis-o memorandumului. „Românilor, care pentru a fi revendicat în mod legal dreptul națiunii române au fost acuzați pe nedrept și pe nedrept condamnați — se spunea în scrisoare — le trimit omagiul admirației mele respectuoase, al profunde mele simpatii și urãrile mele cãlduroase pentru renașta justiției și a dreptului atît de brutal ofensat în persoanele lor. Această revanșã sper cã va fi apropiatã, știu cã va veni cu siguranță. Trãiascã România!”. Pe aceeași poziție s-a situat și marele istoric Alfred Rambaud. Acesta, indignat de sentința necredutã datã autorilor Memorandumului, scria: „Dreptul românilor din Transilvania este tot așa de respectabil ca și acela al ungarilor. Pentru acest drept, românii au suferit odinioarã și primesc sã sufere și azi (...). Acela care au fost condamnați la Cluj, vor fi achitați pretutîndeni alurea, în lumea întreagã și glorificați de conștiința universalã. Chiar prin suferința lor, ei au ridicat o chestiune, care nu peste multã vreme va primi o soluție”. Iar ziarul „La Gazette de France” atrãgea atenția cã „dreptul românilor în această împrejurare este atît de evident, încît toate simpatiile se îndreaptã cãtre acuzații care, de-alminterea, n-au pãrãsit niciodatã terenul legal. Dacă ei vor fi achitați, va fi pentru guvernul de la Budapesta o înfrîngere, dacã vor fi condamnați, o rușine, iar mișcarea românilor nu va înceta”.

Atitudinea favorabilã luptei poporului român pentru fãurirea statului național unitar a unor mari personalități și a opiniei publice a determinat ca și acele state care, din interese economi-

time, influența sa pentru ca justele drepturi politice și teritoriale ale poporului român sã fie obținute și asigurate contra oricãrei presiuni străine”. Pe aceeași poziție s-a situat și guvernul englez. În mesajul adresat guvernului român, cu ocazia încheierii armistițiului din 11 noiembrie 1918 se sublinia cã: „biruitorii de la Mãrãști, Mãrãșești și Oituz pot rãmîne asigurați cã faptele sãvârșite și jertfele lor nu vor fi zadarnice și cã pot privi viitorul cu o nouã nãdejde și încredere”. Mesajul guvernului englez era pentru poporul român mult mult decît o promisiune, era o recunoaștere a eroismului armatei române în luptele date cu cotropitorii pentru apãrarea gliei strãmoșești, eliberarea fraților ce se aflau sub ocupație străinã, pentru fãurirea statului național unitar român. În toamna anului 1918 cauzele dreptului român s-au alãturat noi și mari personalități politice și de stat, oameni de știință și culturã. Așa este cazul omului de știință englez Edward Madge. Cu ocazia vizitei fãcute în țara noastrã, în primãvara anului 1919 spunea: „cu toții în Anglia simțim o vie satisfacție și bucurie pentru cã, în sfîrșit, ați realizat aspirațiile naționale”. În continuare, Edward Madge recunoștea cã fãurirea statului național unitar român a fost opera „sforțãrilor și sacrificiilor fãcute de poporul român” și cã datoritã acestora „viitorul vostru este asigurat”. Pe poziția acestui adevãr obiectiv s-a situat și presa englezã. Într-unul din articolele publicate, ziarul „The Times” sublinia cã „România a suferit îngrozitor, nu numai din cauza rigorilor rãzboiului, ci și din cauza unei lungi ocupații. Ca rãsplatã a sacrificiilor sale, 6 milioane de români,

Marea Unire — rod al luptei poporului

(Urmare din pag. 1)

dominației străine se încadra și lupta poporului român. Marile manifestații și demonstrații organizate în tot cursul anului 1918, acțiunile inițiate de asociațiile și societãțile culturale, de personalități politice și culturale, participarea întregului popor la cauza Unirii, exprimau voința națiunii.

În entuziasmul general, pre-

gãtind lucrurile cu grijã și rãspundere, în ziua de 1 decembrie 1918, cînd armata română refãcutã intra victorioasă în București și dușmanul se retrãgea în grabã, la Alba-Iulia, Marea Adunare Naționalã decretã solemn unirea Transilvaniei cu România, marcînd desãvîrșirea unitãții politico-statale a poporului român. Desãvîrșirea statului național unitar român, în decembrie 1918, a fost rodul luptei

și jertfei maselor populare, al setei nestãvilitã de libertate și unitate manifestatã de atîtea generații, de-a lungul secolelor. Conferința de pace de la Paris a consfințit ceea ce poporul înfãptuise. Istoria demonstrează cã formarea statului național unitar nu a fost rezultatul unui eveniment de conjuncturã. Subliniind împrejurãrile istorice ale acestui proces, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arãta:

„Desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează în modul cel mai categoric faptul cã Unirea nu a fost efectul unei întâmplãri, rodul unor simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativilor, ci rezultatul luptei hotãritoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundã dreptate naționalã, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivã și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național creat cu stringență de aceste realități. Tratatul de pace încheiat ulterior, n-a fãcut decît sã consfințeascã starea de fapt existentã, situația creatã ca urmare a luptei maselor

populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor”.

Încheierea procesului de fãurire a statului național unitar român, act just și progresist, a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea României moderne, ceea ce a avut înțeles pozitiv asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țãrii, pentru dezvoltarea istoricã a poporului român; a deschis o perspectivã nouã pentru dezvoltarea pe întreg teritoriul românesc a forțelor de producție, a forțelor progresiste ale societãții, a științei și culturii, ridicãrii nivelului general de civilizație a întregului popor.

COLEGIUL DE REDACȚIE:

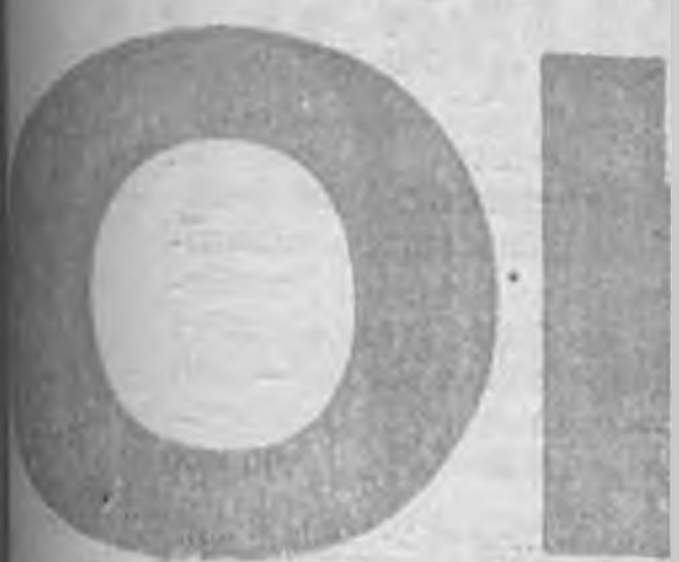
ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1;

Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate

nu se înapoiazã. Abonamentele se fac la P.T.T.R.

TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

FAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LI

IN EXPUN

NICOL

la ședința comu

al Partidului C

democratice și o

XI. ACTIVITATEA ID

A OMULUI NOU,

SOCIALISTA

imați tovarăși,

unitatea ideologicã politicã, formarea a omului nou, cu o înțelegere revoluționară socialistã de a rezolva problemele de importanță în actuala etapã de dezvoltare a noastre socialiste.

am obținut mari rezultãri prin realizarea învățãmîntului de calitate, în urmãtorii ani, la începutul anilor. Puternica dezvoltare a științei superioare, diferitele forme de ridicare a cunoștințelor științifice, învățãmîntul de partid, învățãmîntul politic de masã — toate acestea au milioane de membri de partid — au avut un rol în întreaga activitate de cunoștințelor, a nivelului general de activiștilor și tuturor muncii.

În toate acestea, așa cum am spus din aprilie, s-a produs o schimbare în urmã a nivelului general de activitate politicã-educativã, față de celelalte și relațiilor de producție a noastre socialiste, în ansamblu. În primul an al construirii noastre, activitatea politico-educativã a avut un rol foarte mare în mobilizarea maselor populare pentru învingerea dușmanului și asigurarea mersului în înainte, treptat, această activitate a devenit o anumitã măsurã.

În fost concentrate eforturile în programele de dezvoltare a producției, a științei, a tehnologiei generale a patriei și a culturii, în mãsurã, a început sã fie dezvoltatã activitatea politico-educativã a conștiinței revoluționare a celor, a membrilor organizațiilor noastre, a maselor populare.

Într-o lucrã la Congresul al IX-lea prezentat și-a subliniat rolul modificãrii activității ideologice, care va face mai bine marile treburile noastre, schimbãrile din societate, stabilirea obiectivelor și a activității partidului nostru în raport cu realitãți, pe parcurs nu puține sã fãcut totul în această privință o anumitã concepție greșitã, avînd în vedere cã am obținut rezultate remarcabile nu ar mai fi fãsurãm o largã propagandã politico-ideologicã.

Programul ideologic al partidului nostru, a atras atenția asupra problemei ideologice, teoretice, asupra unor probleme deosebite pentru activitã